

Obsah

ROZHOVOR S OSOBNOSTÍ

4

- 4 **Mezinárodní vzdělávání může posouvat společnost k lepšímu**
Rozhovor s Michalem Uhlem, ředitelem Domu zahraniční spolupráce

LEKTOŘI A UČITELÉ

6

- 6 **Výuka češtiny na Institut national des langues et civilisations orientales (INALCO) v Paříži** / Ilona Sinzelle Poňavičová
8 **Krátký portrét Ústavu slavistiky na Lipské univerzitě** / Ctirad Sedlák

LETEM SVĚTEM

12

- 12 **Český Banát bez hranic** / Stanislav Havel
14 **Projekt Živý Komenský – tentokrát keramiký** / Bohdana Pěva Šolcová
18 **S komiksem za Komenským** / Michaela Svojišová
20 **Na Erasmus do Banátu** / Kateřina Žádníková
22 **Filmová pohádka krajanských dětí z českých vesnic v Rumunsku** / Klára Jířchová
28 **Tvůrčí psaní v Daruvaru aneb Příběhy kolem nás** / Ilona Kirchnerová
32 **Mír, fotbal a čeština v Saint-Germain-en-Laye** / Lenka Vaněčková
36 **Velká brazilská online party** / Kristýna Omastová
38 **Překvapilo mě, že jsem musel víc pracovat** / Veronika Resslerová

PORTRÉT

42

- 42 **O bohemistice a „humanismu“ humanitních věd na současných univerzitách**
Rozhovor s Mattem Colombim / Dalibor Dobiáš
48 **Láska k české kultuře přivádí na španělská jeviště neobyčejné adaptace českých děl**
Rozhovor s Carlosem Be / Eva Hlaváčková
50 **Johny Farský** / Ivana Jandová
54 **Vněst ducha Komenského do francouzského školství**
Rozhovor se spisovatelkou Lenkou Horňákovou-Civade / Kateřina Malečková
56 **Příběh baťovské rodiny, kterou zavedl osud až do země Inků**
Vypráví Eva Valdman / Pavlína Řeháčková
58 **Díky křupanovi jsem se stal paleoslovenistou**
Rozhovor s olomouckým jazykovědcem Miroslavem Vepřkem / Markéta Schürz Pochylová
62 **Český Eskymák** / Marie Štěpánová

DIDAKTICKÉ ZKUŠENOSTI A STUDIE

66

- 66 **Jak aplikace Včelka pomáhá s výukou češtiny v zahraničí?** / Petra Jirásková
68 **Lingopoly – společenská hra a didaktická pomůcka pro učení jazyků** / Zdeňka Kohoutková
70 **Funguje metodika online didakticky i lidsky?** / Petra Jirásková
71 **TestU – Testuj se! Vzniká online portál pro učitele jazyků** / Lenka Németh Vítová

RECENZE

72

- 72 **Marie Čechová: Svět v češtině a svět češtiny. Za češtinou a pro češtinu** / Ivana Bozděchová
74 **ABCZ aneb H jako Havel** / Jaroslava Trnková
76 **O houbách a lidech aneb Markéta Pilátová realisticky pohádková** / Ivana Bozděchová

LITERÁRNÍ KOUTEK

78

- 78 **Byl jsem Božena „Její hrdinům pomáhají většinou převtělení lidé,“ z bakalářské práce o pohádkách Boženy Němcové** / Markéta Pilátová

LETNÍ ŠKOLY SLOVANSKÝCH STUDIÍ

84

- 84 **65. ročník Letní školy slovanských studií v Praze** / Svatava Škodová
85 **Letní škola slovanských studií v srdci Hané** / Pavla Poláčková
86 **Letní školy slovanských studií** / Magdalena Villatoro Sládková

Editorial

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

když jsme vymýšleli téma letošního 14. čísla *Krajín češtiny*, zdálo se, že covid, který ovlivňoval naše životy více než dva roky, se stal již minulostí. Domnívali jsme se, že se vrátíme k normálnímu životu, běžným drobným radostem i starostem. Svět však prožívá válku na Ukrajině, kde trpí obyčejní lidé a statisíce z nich hledají útočiště i u nás v České republice. Civilizovaný svět se snaží ulehčit jim jejich úděl a zastavit nesmyslný konflikt. Věříme, že se to brzy podaří a že se budeme zase zabývat jen „obyčejnými“ tématy, jako je např. letošní téma *Krajín češtiny: 430 let od narození Učitele národů Jana Amose Komenského*.

Úvodní rozhovor s novým ředitelem Domu zahraniční spolupráce Michalem Uhlem připomene důležitost mezinárodního vzdělávání v rozvoji společnosti.

Stěžejní rubrika **Lektoři a učitelé** vás zavede do Ústavu slavistiky na Lipské univerzitě a do Národního ústavu východních jazyků a civilizací v Paříži.

V rubrice **Letem světem** navštívíte srbský i rumunský Banát, můžete např. zhlédnout filmovou pohádku, ve které hrají naši krajané ze Svaté Heleny. Komenský ožije v projektu učitelky vyslané do Chorvatska a za komiksem se s Komenským vydáme také do Austrálie. Zjistíte, jakou souvislost má *mír, fotbal a čeština* a že před sto lety zahájil činnost lektorát českého jazyka v Lublani. Pokud máte rádi bezprostřednost a živelnost, pak se můžete zúčastnit brazilské online party. Dozvíte se, že v Lisabonu láká Portugalce čeština také spíše online. V rozhovorech se studenty Dillíské univerzity poznáte, kolik úsilí je stojí studium českého jazyka.

Rubrika **Portrét** představí mj. profesora univerzity v Lipsku Mattea Colombiho, španělského spisovatele, dramatika a divadelního režiséra Carlose Be, našeho krajana ze Sao Paula Johnyho Farského nebo českého Eskymáka Antonína Jandáčka.

Didaktické zkušenosti a studie ukáží, jak aplikace *Včelka* pomáhá s výukou češtiny v zahraničí, a odpovědí na otázku, zda funguje metodika online. Jestliže jste nikdy neslyšeli slovo *Lingopoly*, *Krajín češtiny* vám pomohou odkrýt jeho význam.

Recenze představí novou knihu Marie Čechové *Svět v češtině a svět češtiny. Za češtinou a pro češtinu*, dále knížku pro děti Markéty Pilátové *Bába Bedla* a také abecedář Denisy Šedivé *ABCZ neboli H jako Havel*.

V **Literárním koutku** se můžete nechat unést mystickou záhadou v příspěvku *Byl jsem Božena*.

V časopisu opět naleznete zprávy o aktuálním dění v lektorátech a krajanských komunitách a také autentické texty, které zpracovali významné výročí narození Jana Amose Komenského.

Krajín češtiny tradičně uzavírají informace o letošních **Letních školách slovanských studií**, které se konají v České republice.

Všem čtenářům přejeme krásné léto a jen obyčejné starosti.

Za redakci *Krajín češtiny*
Olga Vlachová

Mezinárodní vzdělávání může posouvat společnost k lepšímu

Rozhovor s Michalem Uhlem, ředitelem Domu zahraniční spolupráce

Dům zahraniční spolupráce získal v letošním roce nové vedení; do jeho čela se postavil dřívější náměstek ředitelky Domu zahraniční spolupráce (DZS) Michal Uhl. A právě s ním jsme si povídali o roli DZS v oblasti vzdělávání i významu podpory kulturního dědictví.

Jaká je vaše vize pro DZS do nadcházejících let?

V pozici ředitele jsem teprve od února letošního roku, v Domě zahraniční spolupráce však působím již déle než pět let a mám velkou radost z toho, jak se DZS za tu dobu posunul. Především díky vedení Dany Petrove se proměnil z pouhého úřadu ve významného aktéra v oblasti mezinárodního vzdělávání, který vstupuje do odborných debat a přispívá ke zkvalitňování českého vzdělávacího systému. Na tento směr chci ve své činnosti navázat a dále rozvíjet témata mezinárodní spolupráce v kontextu vzdělávacího systému. Věřím totiž, že mezinárodní zkušenost mění jednotlivce i společnost k lepšímu, a proto bych si přál, aby se během své vzdělávací dráhy mohl do mezinárodního vzdělávání zapojit úplně každý.

Jaké největší výzvy čekají DZS v prvním roce pod vaším vedením?

Do roku 2022 jsme vstupovali s velkou nadějí, že po dvou letech pandemie se svět snad znovu přiblíží normálu. Kdybychom tento rozhovor vedli v lednu, asi bych proto na tomto místě hovořil o plánovaném předsednictví ČR v Radě EU, během kterého bude DZS pořádat několik vlastních akcí a zároveň organizačně podpoří MŠMT v jeho aktivitách. Z dnešní perspektivy však nelze letošní rok nahlížet jinak než v kontextu války na Ukrajině, která ovlivnila nejen oblast vzdělávání, ale celkovou realitu života v České republice, potažmo v Evropě. Od počátku konfliktu se na situaci snažíme reagovat všemi prostředky, které jsou nám dostupné. V první řadě bylo potřeba zajistit bezpečnost našich kolegů – učitelů a lektorů, které působily na území

ROZHOVOR
S OSOBNOSTÍ

Michal Uhl

Michal Uhl působí v Domě zahraniční spolupráce od roku 2016. Nejprve se podílel na strategickém rozvoji organizace z pozice náměstka ředitelky, v roce 2022 byl jmenován do funkce ředitele. Problematice vzdělávání a sociální politiky se věnoval již na analytických a poradenských pozicích na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy i Úřadu vlády ČR.

Ukrajiny a Ruska. Dále jsme se zapojili do organizace pomoci ukrajinským vysokoškolským studentům a vědcům, kterým zprostředkováváme informace o nabídkách stipendií a pracovních míst. Rozhodli jsme se také vypsát mimořádné kolo pro předkládání grantových žádostí, abychom umožnili podporu projektů a iniciativ, které pomáhají aktuální situaci řešit. Největší výzvou pro nadcházející měsíce a roky, a to nejen pro DZS, ale pro celé české školství, bude zajištění účinné podpory všem žákům a studentům z Ukrajiny, pro které se Česká republika stane útočištěm. Věřím, že programy DZS mohou být v tomto procesu efektivním pomocníkem.

Jaká je role Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí v rámci agendy DZS a proč je podle vás důležité českou kulturu šířit?

Rozmanitost kultur vnímám jako jeden ze základních pilířů naší civilizace. Podoba kultury je nositelem informace o historickém vývoji a její znalost je určujícím prvkem pro utváření identity, což je obzvlášť v globalizovaném světě zásadní. Proto má velký smysl systematicky pracovat na podpoře českého jazyka a české kultury, a přispívat tak k diverzitě světového kulturního dědictví. Propagace kultury je platnou součástí národní politiky, a hovoříme-li o ní v kontextu dalších činností DZS, řekl bych, že podporuje naše celkové poslání. Prostřednictvím našich programů umožňujeme českým školám, univerzitám a dalším organizacím získávat zkušenosti ze světa a současně se snažíme ukázat, že i my máme světu co nabídnout. Je to totiž právě vzájemné učení a respekt k odlišnostem, které posouvají celou společnost dopředu. Učitele a lektory v zahraničí vnímám jako ambasadory této myšlenky a reprezentanty České republiky v zahraničí.

Jakou roli hrají Krajiny češtiny v propagaci českého jazyka?

Před několika lety jsem se podílel na poměrně významné proměně formátu *Krajiny češtiny* a mám velkou radost z toho, jaké se nyní těší popularitě u odborné i laické veřejnosti. Ročenka dává jedinečnou příležitost vyzdvihnout zajímavé počiny a často mravenčí práci v oblasti podpory české kultury a poskytuje prostor pro sdílení pestrých příběhů a příkladů dobré praxe.

Tématem letošního čísla je osobnost Jana Amose Komenského, učitele a myslitele s nadčasovým odkazem, který se ve světě těší možná většímu uznání než doma v České republice. Snad i *Krajiny češtiny* nám pomohou uvědomit si přínos české vzdělanosti světovému kulturnímu dědictví. ■

Cena pro krajské knihovny udělena

ZPRÁVA

Edita Vaničková Makosová / Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského

Ve středu 27. 4. 2022 proběhlo slavnostní vyhlášení 29. ročníku ceny za literaturu pro děti a mládež *Suk – Čteme všichni* za rok 2021, kterou organizuje Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského v Praze (NPMK).

Zleva: Roman Škola (NPMK), Zdeněk Jahoda (Český krajský spolek v Athénách), Valéria Füleová (MZV ČR), Edita Vaničková Makosová (NPMK)

V originálních prostorách vzduchodolní Gulliver v Centru současného umění DOX v Praze byly za přítomnosti dětských čtenářů vyhlášeny vítězné knihy, které uspěly v celostátní anketě dětí o nejoblíbenější knihu minulého roku. V této anketě hlasovalo více než 1 619 dětí a hlasovat bylo možné pro jakoukoliv knihu, kterou v roce 2021 děti přečetly. Odborná porota učitelů dále vybrala pět vítězných titulů (bez udání pořadí) z českých knih, vydaných v roce 2021.¹

Letos poprvé se mohly díky iniciativě Czech Association účastnit hlavní soutěže o nejlepší počin školních knihoven také školní a krajské knihovny ze zahraničí. A ohlas byl značný; do soutěže bylo přihlášeno celkem 24 zajímavých a inspirativních počinů, z toho 11 knihoven bylo krajských. Soutěže se účastnily české knihovny např. z Islandu, Francie či Ukrajiny, ale i z americké Minnesoty, z New Yorku či Calgary. Odborná porota práci krajských knihoven náležitě ocenila – jako druhá se umístila knihovna České a slovenské školy Okénko v Londýně: porotu zaujala široká škála aktivit na podporu čtenářství a propagaci české a slovenské literatury pro děti a dospělé. Na prvním místě se umístily dvě knihovny, a to ZŠ Rabasova Ústí nad Labem a 1. základní škola v Rakovníku, a jako

třetí nejzajímavější knihovnou byla vyhlášena knihovna Gymnázia v Karviné.

Zvláštní cenu krajských spolků pak získal Český krajský spolek v Athénách: porota ocenila především usilovnou snahu tohoto spolku o obnovení krajské knihovny, která je nyní po třech letech v plném provozu a slouží našim krajanům. Tato cena byla vyhlášena ve spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí ČR a neziskovou organizací Czech Association.

Cena za literaturu pro děti a mládež *Suk – Čteme všichni* za rok 2021 byla podpořena Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Cenu Noci s Andersenem předal předseda Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP ČR) Roman Giebisch a získala ji kniha *Nicky & Věra. Příběh Nicholase Wintona a jeho dětí* autora Petra Síse.

V rámci ceremoniálu byl též oznámen nový název ceny, pod kterým bude organizována již od příštího, jubilejního třicátého ročníku. Přítomné děti z navržených možností vybraly název *Knihy dětského srdce – cena V. F. Suka*. ■

¹ Mezi vítěznými tituly byla také kniha dlouholeté učitelky u krajanů v Jižní Americe Markéty Pilátové: PILÁTOVÁ, M. (2021): *Bába Bedla*. Praha: Meander.

Výuka češtiny na Institut national des langues et civilisations orientales (INALCO) v Paříži

Ilna Sinzelle Poňavičová / lektorát Paříž – INALCO, Francie

Národní ústav východních jazyků a civilizací v Paříži (Institut national des langues et civilisations orientales), známý pod zkratkami INALCO či (familiárně) Langues O, je francouzské státní vysokoškolské zařízení zaměřené na výuku a výzkum jazyků a civilizací střední a východní Evropy, Asie, Oceánie, Afriky a původních amerických národů. Různými formami zde lze studovat více než stovku jazyků z celého světa vyjma západní Evropy. Jeho historie osvětluje jeho současný název i zaměření.

Ústav vznikl sloučením dvou škol. První z nich byla Jazyková škola mladých (École de jeunes de langues), kterou založil ministr financí Ludvík XIV. Jean-Baptist Colbert za účelem vzdělávání tlumočnicků do arabštiny, turečtiny a perštiny pro potřeby diplomatických a obchodních vztahů Francie s Orientem. Druhou byla Speciální škola východních jazyků (École spéciale des langues orientales), založená v roce 1795 na popud Josepha Lakanala, poslance a člena Komise pro veřejné

vzdělávání revolučního Národního konventu. Jejím cílem byla výuka živých orientálních jazyků „s prokázanou prospěšností pro politiku a obchod“. Prvními vyučovanými jazyky zde byla arabština, a to jak klasická, tak tzv. lidová (odpovídající dnešním variantám arabštiny používaným v jednotlivých zemích), dále turečtina, krymská tatarština, perština a malajština. Po sloučení obou škol v 70. letech 19. století se počet vyučovaných řečí rozšířil na několik desítek jazyků všech kontinentů a přibližně od této doby též za-

čalo zdejší pěstování slovanských jazyků. V druhé polovině 20. století pak INALCO získalo status vysoké školy.

Kořeny zdejší výuky češtiny spadají do období první světové války, kdy se představitelé zahraničního politického boje za vznik samostatného Československa zaměřili na získání mezinárodní podpory. Tomáš Garrigue Masaryk v té době vyučoval dějiny malých národů na King's College v Londýně, v Paříži se pak angažoval generální tajemník Československé národní rady Edvard Beneš, který v roce 1916 nabídl své služby tehdejšímu řediteli ústavu, rusistovi a jednomu ze spoluzakladatelů *Revue des études slaves* Paulu Boyerovi. Prvním bohemistickým předmětem tak byl na INALCO v roce 1917 Benešův kurz nazvaný „Vývoj současných Čech, české národní obrození, Češi a Slovinci v 19. století a československá jednota“. Český jazyk se zde ovšem začal vyučovat až v době, kdy již Československo skutečně existovalo, na počátku 20. let 20. století (bližší viz Marès, 2017).

V dnešní době je INALCO jedinou francouzskou vysokoškolskou institucí, na které je možné bohemistiku absolvovat jako samostatně akreditovaný bakalářský a magisterský obor (licence a master). Kromě toho zde lze češtinu studovat zejména v rámci čtyřletého cyklu umožňujícího obdržení speciálního Diplomu z jazyka a civilizace (Diplôme de langue et civilisation, DLC). Od klasického bakalářského a magisterského studia se tento program liší tím, že se studenti nemusejí účastnit mezioborových přednášek a seminářů a jejich týdenní rozvrh je celkově odlehčenější. Využívají ho tedy zejména studenti, kteří již mají zapsaný nějaký jiný obor na jiné vysoké škole, v případě češtiny se nejčastěji jedná o studenty Pařížského institutu politických věd (Institut d'études politiques de Paris čili Sciences Po). Ještě zaneprázdnnějším studentům jiných univerzit je pak vyhrazen režim takzvaného vedlejšího studia (Inscription en mineure), který jim umožňuje zapsat si ke svému hlavnímu oboru omezené množství předmětů dle vlastního výběru, ovšem bez vyústění v jakýkoliv samostatný diplom. Zájemcům o vyučované jazyky z řad nestudentů je pak určen „jazy-

kový cestovní pas“ (passeport des langues), který je jedinou skutečně placenou formou studia na INALCO a umožňuje účast na omezeném počtu seminářů a přednášek s možnostmi (ale nikoliv povinnostmi) skládat zkoušky. Diplom se ani na konci tohoto programu nevydává. Výsledkem součinnosti těchto způsobů zápisu je pak trochu paradoxní složení ročníků, kdy se v té samé skupině může vyučující setkat s budoucím mladým literárním překladatelem, začínajícím politologem či ekonomem a zároveň například s čerstvým důchodcem, který si daný jazyk zapsal pro zpestření volného času.

Organizační schéma INALCO odpovídá obvyklému modelu francouzského vysokého školství. Výuku zajišťuje sedmáct kateder a specializačních center, které jsou rozdělené následovně: Afrikanistika a studia Indického oceánu, Jihoasijská a himalájská studia, Jihovýchodoasijská studia, Arabistika, Sinologie, Koreanistika, Hebraistika a židovská studia, Japanologie, Rusistika, Eurasijská studia, Evropská studia, Studia amerických jazyků a kultur, Mezinárodní obchod, Mezinárodní vztahy, Interkulturní komunikace a vzdělávání, Didaktika jazyků, Texty-informatika-mnohojazyčnost. Vědecká činnost vyučujících je pak koordinována v rámci čtrnácti vědeckých center (podle staršího žargonu laboratoří), která jsou na rozdělení INALCO podle kateder a specializačních center nezávislá.

Ilna Sinzelle Poňavičová

Vystudovala bohemistiku, serbistiku a obecnou jazykovědu v Praze a v Paříži. Je vdaná a má dvě malé děti. V současné době je v Paříži lektorkou češtiny v Národním ústavu východních jazyků a civilizací (Institut national des langues et civilisations orientales). Zároveň píše doktorskou práci o pojetí spisovnosti v textech Pražského lingvistického kroužku ve světle prací členů kroužku na téma české kulturní historie.

Čeština se zde pěstuje na katedře evropských studií s ostatními slovanskými jazyky (vyjma ruštiny a běloruštiny, jejichž výuku zajišťuje katedra rusistiky), společně s maďarštinou, finštinou a estonštinou, litevštinou a lotyštinou, rumunštinou, albánštinou a moderní řečtinou. České oddělení má momentálně čtyři interní vyučující a lektorku vyslanou Českou republikou. Interními vyučujícími jsou literární vědkyně Catherine Servant, jež je zároveň vedoucí Českého oddělení, historik Étienne Boisserie, jazykovědec Ivan Šmilauer a politoložka Jana Vargovčíková. Ivan Šmilauer se stal v roce 2019 viceprezidentem INALCO pro digitální technologii.

Digitálními technologiím ve výuce jazyků věnovalo INALCO i jeho bohemistické pracovníci (s emeritním profesorem Patricem Pognanem v čele) zásadní pozornost v rámci několikaletého e-learningového projektu Základní výbava pro navazání kontaktu v cizím jazyce (Kit de contact en langues) poté, co INALCO vyhrálo soutěž, vybranou na tento projekt v roce 2014 konsorciem pařížských univerzit Université Sorbonne Paris Cité (USPC) ve spolupráci s platformou FUN. Výsledkem tohoto projektu, kterého se nejprve zúčastnilo osm jazyků: arabština, barmština, berberština, čeština, čínština, hebrejštiny, mazatek a turečtina (následované od té doby dalšími jazyky), jsou frankofonní e-learningové kurzy pro začátečníky ve formátu MOOC (Massive Open Online Course), zdarma dostupné na internetu a charakterizované omezenou dobou trvání, dominantním využitím videomateriálů a zároveň průběžným i konečným hodnocením studentů (viz Šmilauer, 2016). Čeština dosáhla jen při prvním spuštění tohoto projektu obrovského úspěchu téměř tří tisícovek zapsaných posluchačů z osmdesáti dvou zemí.

Druhou tendencí v orientaci INALCO, kterou lze v současné době vyzorovat, je postupné posilování společenskovědních (a v jejich rámci politologických) disciplín, transversálně pojatých, což se projevuje například reorganizací studijních plánů ve prospěch areálových předmětů. K tomu bychom připomněli, že škála odvětví, která se zajímají o profil absolventů této školy, jde od překladatelství a nakladatelství přes mezinárodní vztahy a obchod až po sektor obrany, jak o tom svědčí například pravidelně organizovaná setkání představitelů firem i státních institucí se studenty v rámci takzvaných ročních profesionálních schůzek (Rendez-vous Pro de l'année). Specialisté z řad vyučujících INALCO bývají zároveň pravidelně osloveni médiem i dalšími organizacemi a strukturami v případě mezinárodních krizí včetně válečných konfliktů.

Největší zájem v rámci posledních desetiletí zaznamenala inalcovská bohemistika v období pádu železné opony a v devadesátých letech. V současnosti je zdejší výuka charakterizována menším, ale poměrně stabilním počtem studentů (většinou v rozmezí mezi patnácti a dvaceti studenty společ-

České vánoční pečivo připravené studenty

INALCO BULAC, univerzitní knihovna
Zdroj: Wikimedia.org

ně pro všechny ročníky a způsoby zápisu). Přibližně čtvrtina studentů navštěvujících bohemistické kurzy v tomto roce má pak relativně jasnou představu o praktickém využití tohoto studia v rámci plánované profesionální dráhy. Vzhledem k tomu, že zájem o takzvané „malé“ jazyky ve Francii pravidelně vzrůstá v souvislosti s kritickými aktuálními geopolitickými událostmi, náhlý raketový vzrůst počtu zapsaných uchazečů českému oddělení INALCO raději přát nebudeme. Doufáme spíše, že bude moci i nadále a trvale nerušeně pokračovat v solidním vzdělávání francouzských odborníků na tuto malou zemi v srdci Evropy.

Tento článek vznikl přepracováním a rozšířením závěrečné zprávy lektorky pro školní rok 2016/2017.

Zdroje

LABROUSSE, P., red. (1995): *Langues O, 1795-1995: deux siècles d'histoire de l'École des langues orientales*. Paris: Éditions Hervas, DL.

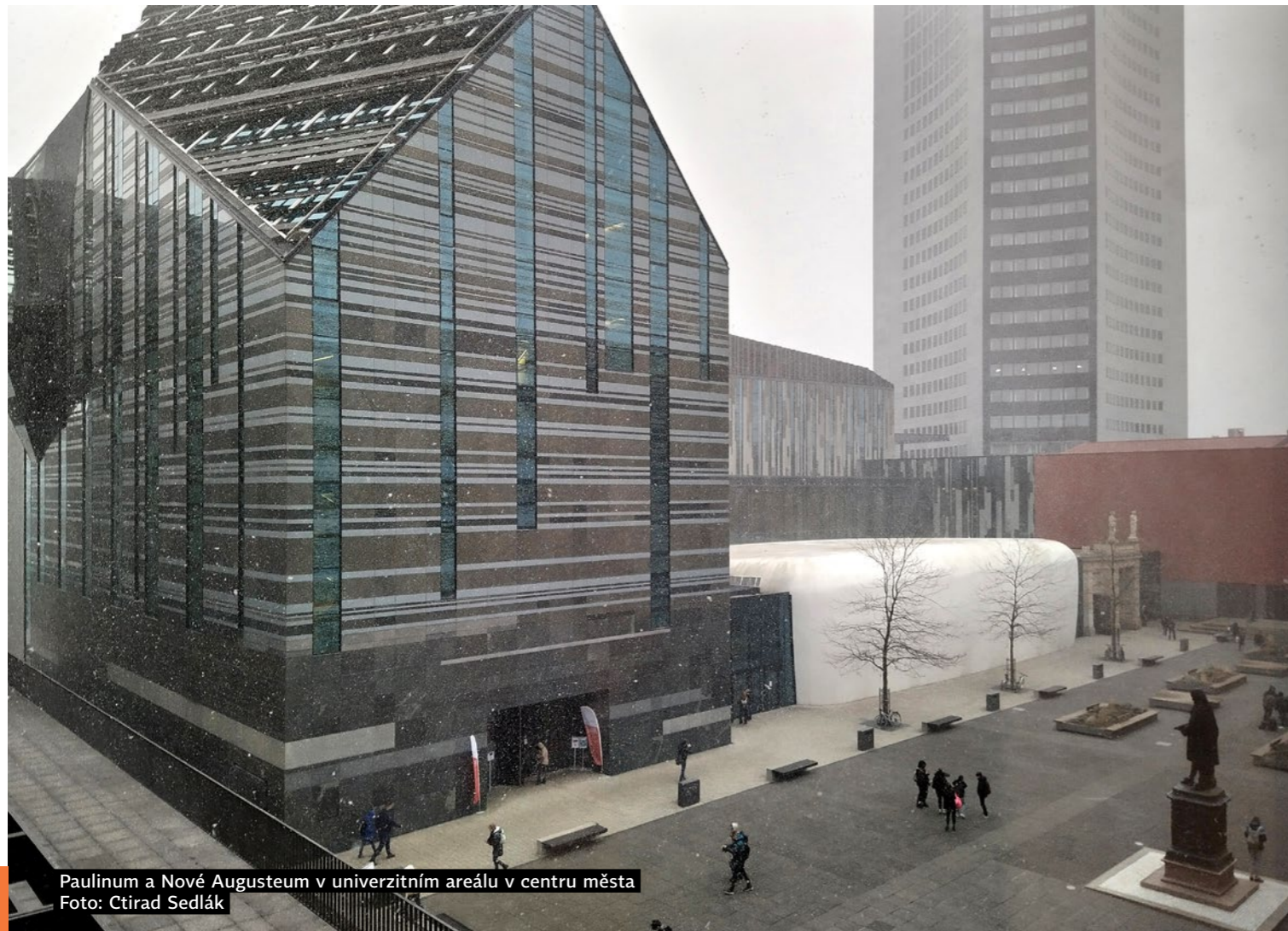
LE NEVÉ, S. – MORIN, V. (2022): *Avec la guerre en Ukraine, des enseignants-chercheurs sur le devant de la scène médiatique*. Le Monde; 29. 3. 2022.

MARÈS, A. (2017): Les enseignements supérieurs de tchèque en France: l'exemple des Langues O. In: *La France et l'Europe centrale. La construction des savoirs réciproques à travers l'enseignement*. Pardubice: Univerzita Pardubice.

ŠMILAUER, I. (2016): Zpracování e-learningového kurzu češtiny ve formátu MOOC. In: *Starý Kořánová, I. – Vučka, T. (eds.), Čeština jako cizí jazyk VIII. Sborník příspěvků z VIII. mezinárodního symposia*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, s. 107-119.

Mikulášská besídka

Paulinum a Nové Augusteum v univerzitním areálu v centru města
Foto: Ctirad Sedlák

Krátký portrét Ústavu slavistiky na Lipské univerzitě

Ctirad Sedlák / lektorát Lipsko, Německo

Ústav slavistiky (Institut für Slavistik) Lipské univerzity sídlí ve čtvrtém patře moderní budovy, která se nachází v tzv. Hudební čtvrti v Beethovenově ulici, přesně na místě, kde před válkou stávala slavná koncertní síň Gewandhaus. Na protější straně stojí univerzitní knihovna Albertina. Pokud nejsou prázdniny, je stinná ulice lemována stovkami kol a na kamenných kvádrech Albertiny sedávají hloučky studentů, jejichž spolužáci tráví čas uvnitř v čítárnách nebo v kavárně s půvabným názvem Alibi.

Hudební čtvrt leží na dohled od historického jádra Lipska. Na jeho východním okraji, přímo u hradeb, stál od 13. století dominikánský klášter St. Pauli. V období reformace byl zrušen a jeho budovy byly věnovány zdejší univerzitě. Komplex univerzitních budov prošel mnoha proměnami, z nichž nejradikálnější byla v roce 1968 demolice všeho, co přežilo válku, a následova-

la výstavba nového univerzitního kampusu. Univerzitní „mrakodrap“ vzdáleně připomínající pootevřenou knihu se stal novým symbolem Lipska. Po převratu přibyla další moderní architektura (a univerzita o svůj mrakodrap přišla), ale při pohledu na mapu je stále zřetelně vidět půdorys starého dominikánského kláštera. Gotický univerzitní kostel už nestojí a jeho existenci naznačuje jen kontrover-

zní fasáda Paulina, z náměstí Augustusplatz zmizela elegantní promenáda, na místě někdejšího luxusního Café Français se usadila pobočka fádního restauračního řetězce, ale univerzita je i dnes tam, kde byla před bezmála pěti sty lety, a pokud je výstavní Augustusplatz – s operou po jedné straně a novým Gewandhausem naproti – stále ještě symbolickým vstupem do historického jádra

města, jsou to právě fasády nových univerzitních budov, k čemu se obrací návštěvníkův pohled, když jeho kroky směřují do centra na hlavní pěší zónu Grimmaische Straße.

Lipská univerzita vznikla v roce 1409 po odchodu tisícovky učitelů a studentů z Prahy, kde tzv. Kutnohorský dekret změnil poměr sil mezi čtyřmi univerzitními *nationes* (ne národy v dnešním slova smyslu, nýbrž organizačními jednotkami) ve prospěch jediné *natio*. Tento příběh je dobře znám a v dnešní době má ryze pozitivní konotace jako symbolické pojítko Lipské univerzity s Univerzitou Karlovou. Více než šestisetletá nepřetržitá existence činí z Lipské univerzity druhou nejdéle fungující univerzitu na území současného Německa (po univerzitě v Heidelbergu).

Lipské *studium generale* si postupem času vydobylo značné renomé a v následujících staletích soustředilo významné tvůrčí a vědecké síly. Přednášeli tu např. vlivný literární teoretik J. Ch. Gottsched, zakladatel vědecké psychologie W. Wundt a indogermanista K. Brugmann. Mezi studenty můžeme jmenovat polyhistora G. W. Leibnize, dramatika G. E. Lessinga, samozřejmě J. W. Goetha a také skladatele R. Schumanna a R. Wagnera. V roce 1876 sem přijel studovat Tomáš Masaryk a seznámil se tu se svým krajanem Edmundem Husserlem a – pravda, mimo univerzitu – se svou budoucí chotí Charlottou Garrigue.¹ Devatenáct osobností působících na Lipské univerzitě získalo Nobelovu cenu, jako první historik T. Mommsen (Nobelova cena za literaturu) a po něm např. I. P. Pavlov a W. Heisenberg.²

Slovanská studia mají na Lipské univerzitě tradici sahající až k počátku 18. století, kdy tu vznikl evangelický seminář Societas Lusatorum Sorabica, který mj. vydával odborné publikace o lužické srbštině. V roce 1815 bylo z tohoto semináře vyčleněno vědecké oddělení Sorabia.³ Ve 40. letech 19. století byla vytvořena lektorská místa pro lužickou srbštinu a ruštinu. V 70. letech 19. století tu byla zřízena profesura pro slovanské jazyky; mimořádným a od r. 1876 řádným profesorem se stal J. H. A. Leskien, představitel tzv. mladogramatické školy, autor prací o starobulharštině, jihoslovanských jazycích a litevštině a zakladatel lipského Indogermánského ústavu. Pod Leskienovým vedením pracoval v Lipsku na svém doktorátu J. I. N. Baudouin de Courtenay a o několik let později zde – také u Leskiena – studoval F. de Saussure.⁴

Během lipského působení slavisty M. Vasmera vznikl v roce 1922 samostatný Slovanský ústav. Vasmer také založil první německojazyčný slavistický časopis *Zeitschrift für slavische Philologie* (1924). Slovanský ústav existoval do roku 1968: byl rozpuštěn v rámci III. vysokoškolské reformy NDR v téměř roce, kdy byly zce-

la zbytečně, z politických důvodů, strženy historické budovy Augustea a univerzitního kostela. Literárněvědná část byla včleněna do sekce Kulturní studia a germanistika, lingvistická část do sekce Teoretická a aplikovaná lingvistika. Sorabistika se etablovala jako samostatný ústav.⁵

Dnešní Ústav slavistiky byl po změnách souvisejících s převratem v NDR a sjednocením Německa založen na konci roku 1993. Profesorem západoslovanské literární vědy a kulturních studií se stal Wolfgang F. Schwarz, který se ve svých pracích zabýval mj. českým strukturalismem, avantgardou a dramatem.⁶ Hned v prvním svazku edice *Leipziger*

Schriften zur Kultur-, Literatur-, Sprach- und Übersetzungswissenschaft, vyšly poprvé v německém překladu některé texty Jana Mukařovského.⁷

Od roku 1999 byla profesorkou západoslovanské jazykovědy Danuta Rytel-Schwarz, lingvistka specializující se na kontrastivní gramatiku, valenční teorii a překladatelské aspekty vztahů mezi polštinou, češtinou a němčinou a také iniciátorka dvou studijních programů v kooperaci s Univerzitou Karlovou v Praze a s Vratislavskou univerzitou (více o těchto programech dále).⁸ D. Rytel-Schwarz se i po nedávné emeritúře stále intenzivně věnuje ústavu a jeho studentům.

V současné době je ředitelkou ústavu Anna Artwińska, literární vědkyně, která se ve oblasti západoslovanských literatur a kulturních studií věnuje především tzv. kultuře paměti v neuralgických obdobích 20. století (šoa, komunismus), socialistickému realismu, teoriím (auto)biografické literatury a *gender* a *postcolonial studies*. Profesorkou pro východoslovanskou literární vědu je Birgit Harreß a profesuru pro východoslovanskou jazykovědu zastává Olav Mueller-Reichau. Grit Mehlhorn je zodpovědná za učitelství studium a didaktiku češtiny, polštiny a ruštiny.⁹ Na pozici odborného asistenta pro oblast

Ctirad Sedlák

Ctirad Sedlák (nar. 1981) studoval českou a německou filologii na Univerzitě Palackého v Olomouci. Pracoval jako lektor českého jazyka a literatury na Jagellonské univerzitě v Krakově, na Vídeňské univerzitě a od r. 2017 působí na Lipské univerzitě, kde vyučuje češtinu jako cizí jazyk, realie, literární teorii aj. Věnuje se také literatuře 19. století: národnímu obrození, naturalismu a *fin de siècle*.

západní slavistiky se literatuře a kulturním studiím věnuje Matteo Colombi¹⁰ a jazykovědě a translatoologii Christof Heinz. Stálými lektorkami zodpovědnými za jazykovou výuku a překladová cvičení jsou Agnieszka Zawadzka pro polštinu a Dagmar Žídková-Gunter pro češtinu. S Dagmar Žídkovou-Gunter úzce spolupracuje český lektor vyslaný do Lipska v rámci Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí.

Čeština, česká literatura a česká kultura jsou součástí pěti studijních oborů nabízených Ústavem slavistiky:

1) B. A. Westslawistik. Tříletý bakalářský obor, umožňující vyhranit se čistě bohemisticky nebo polonisticky; tato možnost

¹ Lipsko – dům Augusty Göringové [online]. Cit. 2022-04-10. <<http://tg-masaryk.cz/mapa/index.jsp?id=243&misto=Keilstrasse-11,-Masarykovo-bydliste-1876-1877>>.

² Srov. TGM v Lipsku. Jak se z moravského mládence stal evropský intelektuál [online]. Cit. 2022-04-10. <<https://blisty.cz/art/90133-tgm-v-lipsku-jak-se-z-moravskeho-mladence-stal-evropsky-intelektual.html>>.

³ Darauf sind wir stolz: Nobelpreisträger an der Universität Leipzig [online]. Cit. 2022-04-10. <<https://magazin.uni-leipzig.de/das-leipziger-universitaetsmagazin/artikel/nobelpreistraeger-an-der-universitaet-leipzig-2021-03-10>>.

⁴ Zur Geschichte der Sorabistik [online]. Cit. 2022-04-10. <<https://sorb.philol.uni-leipzig.de/institut/geschichte-des-instituts/>>.

⁵ Die Geschichte des Instituts [online]. Cit. 2022-04-10. <<https://www.philol.uni-leipzig.de/institut-fuer-slavistik/institut/geschichte/>>.

⁶ Tamtéž.

⁷ Tamtéž.

⁸ SCHWARZ, W. F. (ed.) (1997): *Prager Schule: Kontinuität und Wandel. Arbeiten zur Literaturästhetik und Poetik der Narration*. In Zusammenarbeit mit Jiří Holý und Milan Jankovič. Frankfurt am Main: Vervuert Verlag.

⁹ Srov. Die Geschichte des Instituts [online]. Cit. 2022-04-10. <<https://www.philol.uni-leipzig.de/institut-fuer-slavistik/institut/geschichte/>>.

¹⁰ V tomto čísle *Krajin češtiny* vychází rozhovor Dalibora Dobiáše s Mattem Colombim.

Úvodní schůzka se studenty oboru Mezikulturní komunikace čeština – němčina, podzim 2021
Foto: Danuta Rytel-Schwarz

Workshop *Hledáme jádro pudla* – diskuse s básníkem Pavlem Novotným
Foto: Danuta Rytel-Schwarz

Stará radnice na hlavním náměstí
Foto: Ctírad Sedlák

Konference *Pozor, velikáni!* Milan Kundera a Bohumil Hrabal – nové úvahy, únor 2019
Foto: Danuta Rytel-Schwarz

je v německém prostředí ojedinelá a představuje jedno z lákadel lipské slavistiky pro zájemce o studium.

2) B. A. Plus Westslawistik Interkulturell. Obor otevřený v roce 2010, obsahově shodný s předchozím programem, ale delší o dva semestry, které studenti stráví na univerzitách v Praze a Vratislavi, kde také absolvují praxi v některé z kulturních institucí (např. Prager Zeitung a Prager Literaturhaus).

3) B. A. Interkulturelle Kommunikation und Translation Tschechisch-Deutsch.¹¹ Obor vytvořený stejně jako předchozí z iniciativy D. Rytel-Schwarz. Je to společný program lipské slavistiky, Ústavu aplikované lingvistiky a translologie Lipské univerzity a Ústavu translologie Univerzity Karlovy. Absolventi získávají diplom z obou univerzit a tráví vždy jeden rok na partnerské univerzitě, konkrétně lipští studenti pobývají třetí rok studia v Praze a pražští studenti přijíždějí do Lipska na druhý rok studia. O tento unikátní obor je značný zájem, počet zájemců pravidelně převyšuje počet nabízených míst. Pro zahraniční pobyty se využívají stipendia DAAD (pro studenty s mimořádně dobrými výsledky) a Erasmus+.

4) M. A. Slawistik. V navazujícím magisterském studiu se studenti zaměřují na slavistiku obecně, rozvíjejí své znalosti z komparatistické perspektivy a přibírají další slovanský jazyk (proto do kurzů češtiny docházejí i východní slavisté). V současnosti probíhá diskuse o změně tohoto studijního programu, aby lépe reflektoval potřeby dnešního světa.

5) Studium učitelství ve třech studijních programech: pro Oberschule (saská obdoba českého druhého stupně, popř. nižšího gymnázia), pro gymnázia a jako rozšiřující studium. Od roku 2007 probíhá spolupráce s dvojjazyčným Gymnáziem Friedricha Schillera v Pirně, kde studenti učitelství absolvují praxi.

O výuku češtiny pro začátečníky (dva paralelní kurzy Čeština I a II na úrovních A1–A2+, vedené stálou lektorkou a lektorem MŠMT) je každý rok velký zájem. Kromě „kmenových“ studentů bakalářských programů a učitelství docházejí na češtinu studenti magisterského studia, studenti nejruznějších oborů z celé univerzity (sorabistiky, obecné lingvistiky, chemie, matematiky, sociologie...), kteří si češtinu zapisují jako volitelný předmět. Hodinová dotace je vysoká: tři 90minutové

leky týdně po dobu dvou semestrů, k tomu tutorium a před zkouškou v zimním semestru týdenní intenzivní kurz. Ten v letošním roce proběhl naposled a od příštího roku bude nahrazen dodatečnými hodinami v modulu Čeština III, který má nižší hodinovou dotaci. Od letošního roku je Ústav slavistiky zapojen do systému UNICert ve spolupráci s univerzitním jazykovým centrem, které vydává studentům celoevropsky uznávané jazykové certifikáty UNICert, pro

češtinu na úrovních A2, B1 a B2 (podobně pro polštinu a ruštinu).

Z toho, co o sobě studenti během výuky říkají, vyplývají zajímavá zjištění o jejich motivaci ke studiu a předchozích zkušenostech s češtinou. Velká část studentů pochází z regionů nepříliš vzdálených od Lipska, tedy ze Saska a Saska-

Anhaltska. Mnoho z nich od dětství jezdilo se svými rodinami do České republiky, např. do Krušných hor na lyže. Někteří studenti strávili v ČR rok jako dobrovolníci, na stážích apod. Z těch, kdo začínají s češtinou od nuly, prakticky nikdo nemá české předky a jejich zájem o češtinu je motivován spíše obecně přáním proniknout do kultury sousední země než přáním poznat své kořeny

Čeština, česká literatura a česká kultura jsou součástí pěti studijních oborů nabízených Ústavem slavistiky.

a ovládnout lépe jazyk prarodičů, jak tomu bývá u některých pokročilých studentů, kteří se účastní kurzů Čeština III a IV a mnohdy dokonale ovládají běžnou mluvenou češtinu naučenou v dětství z odposlechu, ale mají potíže s psaným projevem. Je také řada studentů neslavistických oborů, kteří si z nabídky ústavu nevybírají jazykovou výuku, nýbrž semináře na literárněvědná a kulturní témata. Když jsem v roce 2018 vedl seminář ke středoevropskému nacionalismu a *nation building*, zapsalo se třicet lidí a drtivá většina z nich nestudovala slavistiku, chtěli zkrátka poznat tento aspekt české, slovenské a polské historie.

Přes jistou fluktuaci, danou velmi benevolentním režimem na Lipské univerzitě (striktně nepovinná docházka, velkorysý lhůty pro zapisování a odepisování předmětů), se každý rok vytvoří pevné jádro studentů, kteří se pravidelně a aktivně účastní výuky a s nimiž je možné podnikat i něco navíc, ať je to výlet na Říp, který jsem pro studenty zorganizoval (další plánovaný výlet do Litoměřic a Tereziína nám znemožnil covid), nebo angažmá na Lipském knižním veletrhu v roce 2019, kdy byla Česká republika hlavním hostem a naši studenti pomáhali s organizací a starali se o prominentní hosty.

S těmi nejpokročilejšími studenty mj. překládáme titulky k českým filmům. Hlavní titulky nejen odevzdáváme Národnímu filmovému archivu, ale samozřejmě je využíváme v českých filmových řadách, které organizujeme s Dagmar Židkovou-Gunter každý semestr (ovšemže s výjimkou covidových let). Dokončili jsme titulky k filmům *Jára Cimrman, ležící, spící*¹² a *Žert*, pracujeme na filmu *Rozpuštěný a vypuštěný*. Aktuální filmová řada je sestavena výhradně ze studentských projektů.

Dá se tedy říci, že lipský Ústav slavistiky je živé místo, ze kterého vycházejí rozmanité impulzy a kde se zaujetí slavistickými tématy zhmotňuje nejruznějšími způsoby: z bohemistických akcí uvádím sympozium o T. G. Masarykovi (2018), velkou mezinárodní konferenci *Pozor, velikáni!* o M. Kunderovi a B. Hrabalovi, překladatelský workshop *Hledáme jádro pudla* (obojí v r. 2019), pravidelné přednášky kolegů z pražského Ústavu translologie, čtenářský kroužek vedený Matteem Colombim, pracovní setkání stálých českých lektorů v Německu (v roce 2018 probíhalo díky organizaci Dagmar Židkové-Gunter právě v Lipsku), filmové řady, bohemistické akce pořádané ve spolupráci s Polským institutem, který disponuje budovou přímo na hlavním náměstí, atd. Lipská západní slavistika má navíc sympatickou pověst jako místo s rodinnou atmosférou, kde se o studenty skutečně staráme. V evaluacích bylo kladně hodnoceno např. to, že na jaře 2020 všichni vyučující západní slavistiky okamži-

¹² Viz SEDLÁK, C. (2019): Německé titulky k filmu *Jára Cimrman ležící, spící*. *Krajiny češtiny*, 11, s. 84–85.

Pražsko-lipský překladatelský workshop *Hledáme jádro pudla*, listopad 2019
Foto: Danuta Rytel-Schwarz

Nová seminární budova (NSG) v centru města
Foto: Ctírad Sedlák

Schillerstraße poblíž univerzitního kampusu, pohled na Novou radnici nasvícenou v ukrajinských barvách
Foto: Ctírad Sedlák

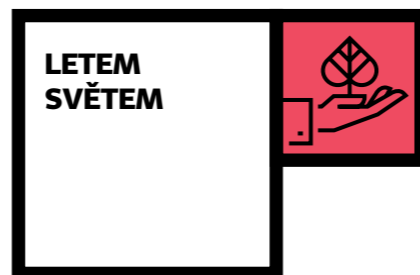
tě začali učit online v reálném čase, místo aby jen nahrávali materiály na Moodle, jak tomu bylo na některých jiných ústavech. Každý rok se koná řada informačních schůzek ohledně organizace, ale i obsahu studia, a neformálních setkání, která mají za cíl integrovat studenty včetně těch, kteří přicházejí na zahraniční pobyt z Prahy. Samozřejmostí je, že je lektor MŠMT k dispozici studentům, když potřebují konzultace, dodatečná tutoria, korektury textů nebo si vypůjčit knihy z lektorátní knihovny, případně převést knihy z ČR.

A co si ještě studenti chválí kromě studijní nabídky, intenzivní výuky češtiny, která přináší dobré výsledky, a přístupu vyučujících? Lipsko samotné. Kdysi se mu přezdívalo „malá Paříž“, dnes spíše působí jako „malý Berlín“: je plné parků, obklopené jezery, ale méně gentrifikované, přehlednější, levnější a mož-

ná šarmantnější, mj. i kvůli tomu, že Lipsko přežilo bombardování za druhé světové války v mnohem lepším stavu než většina německých měst a zachovalo si hodně původní architekturu. Když se studenti mluví o jejich životě v Lipsku, téměř všichni se zmiňují, že bydlí ve WG, tedy v pronajatém bytě se spolubydlicími – ne na kolejích. Bydlí ve čtvrtích, které jsou daleko od centra, ale nejsou to sídliště: Lindenau, Reudnitz, místa se starou zástavbou, s charakterem a vlivem značné decentralizovanosti Lipska i se zajímavou kulturní nabídkou. Umístění univerzity ve středu města přitom přispívá k tomu, že centrum je autenticky živé.

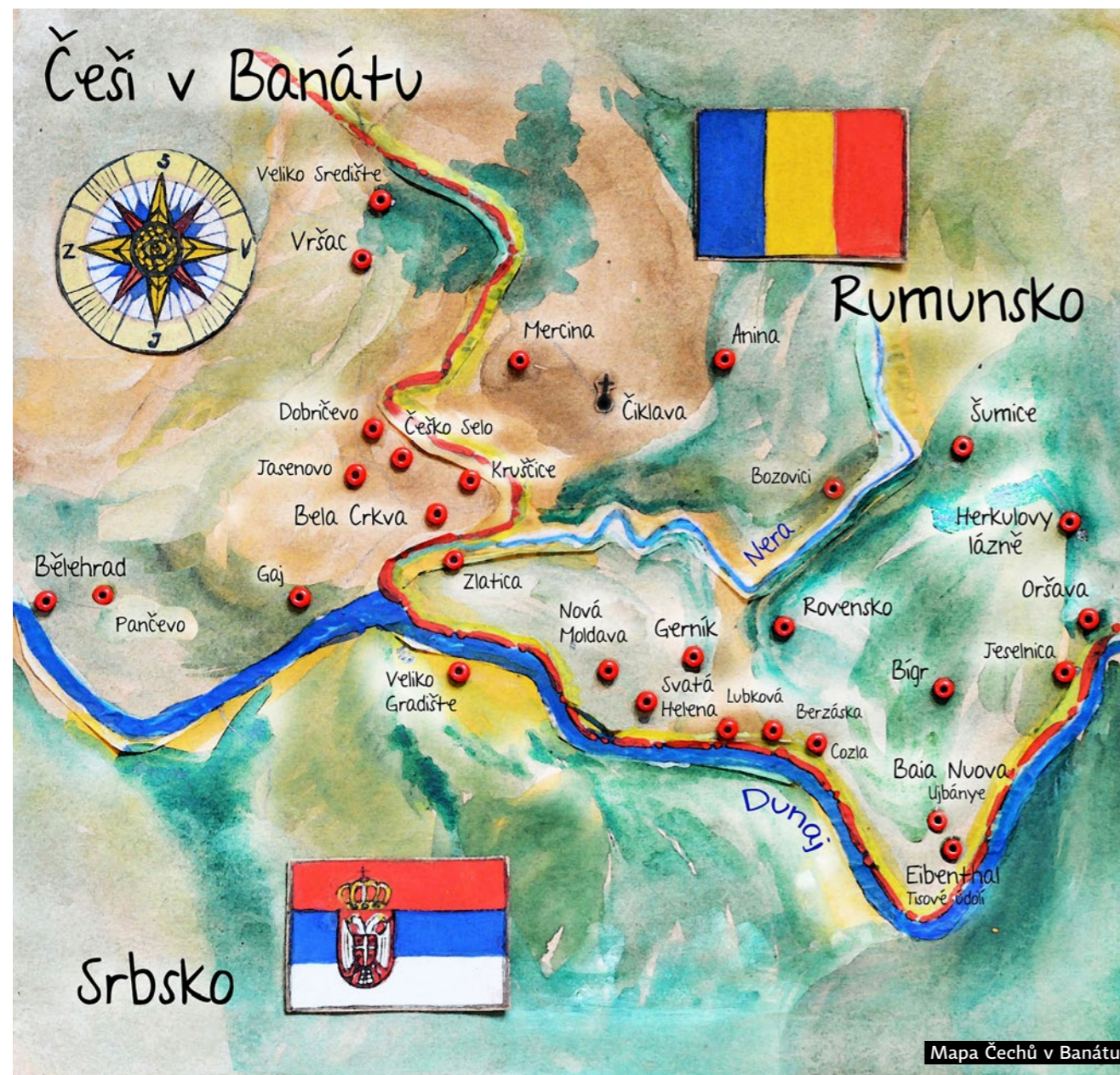
Díky univerzitě je živá i Beethovenova ulice, kde na kamenných kvádrech knihovny sedávají hloučkové studentů, z nichž někteří dozajista diskutují o českém pádovém systému, národním obrození a nejnovější knize Jaroslava Rudiše.

Český Banát bez hranic

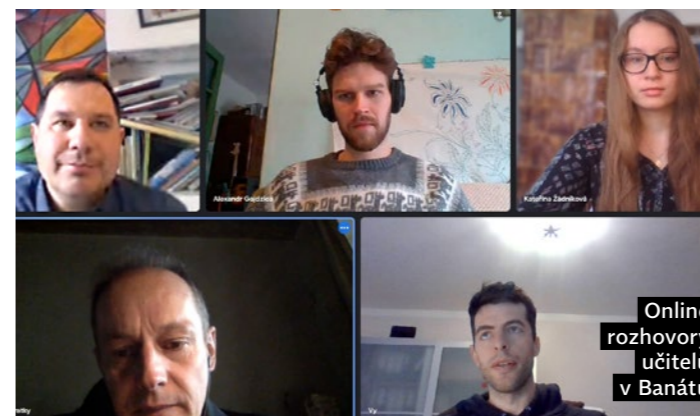

Stanislav Havel / krajská komunita Bela Crkva, Srbsko

Banát je velké a rozmanité území, které dnes zasahuje do tří států. Rovinatější část leží v Srbsku, hornatější v dnešním Rumunsku a malý kousek na severu připadá Maďarsku. Někteří lidé si Banát spojují jen s krásnými horami a českými vesnicemi nad Dunajem, ale Banátem můžete putovat téměř do centra Balkánu do Bělehradu, na poušť (Deliblatska peščara) či do přírodních termálních lázní (Herkulovy lázně).

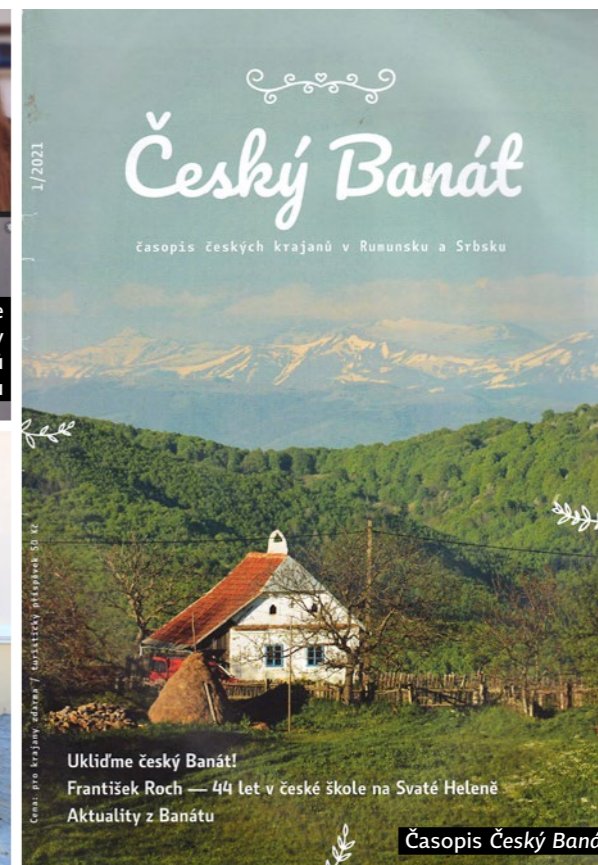
Mapa Čechů v Banátu

Online rozhovory učitelů v Banátu

Vítězové Svatojánského poháru

Uklidme český Banát! František Roch — 44 let v české škole na Svaté Heleně Aktuality z Banátu

Časopis Český Banát

Když se v České republice řekne Banát, mnozí si vybaví českou menšinu, která žije jak v rumunské, tak v méně známé srbské části tohoto území. Češi se tam před téměř dvěma sty lety stěhovali v rámci rakouského císařství, aby hlídali hranice tehdejší rozsáhlé mnohonárodnostní vlasti před Osmanskou říší. Zakládali vesnice na zelené louce, stěhovali se mezi původní obyvatelstvo, anebo se sekundární migrací po území Banátu dostávali do ostatních vesnic. Migrace se ostatně netýkala jen Čechů. Dnes v Banátu můžete najít přes dvacet národností.

Banátští Češi byli tradičně hrdí na svůj původ a rádi se družili, proto vyhledávali všechny možné záminky k tomu, aby se mohli setkávat a promluvit svým rodným jazykem. Scházeli se hlavně na poutích v Čiklavě, k jejímuž kostelu Panny Marie putovalo z každé vesnice „české“ procesí. Na pouti se vyřešilo leccos. Od prodeje pšenice až po domluvu svatby. Další příležitostí setkat se bylo období masopustu, kdy bylo méně práce, a ještě před velkým velikonočním půstem ideální doba pobavit se. Například v srbské Krušiči se konal masopustní Pinglbál, na který jezdili také krajané z ru-

munského Gerniku. V posledních letech spojoval banátské Čechy fotbalový Krajský pohár nebo hudební Festival Banát.

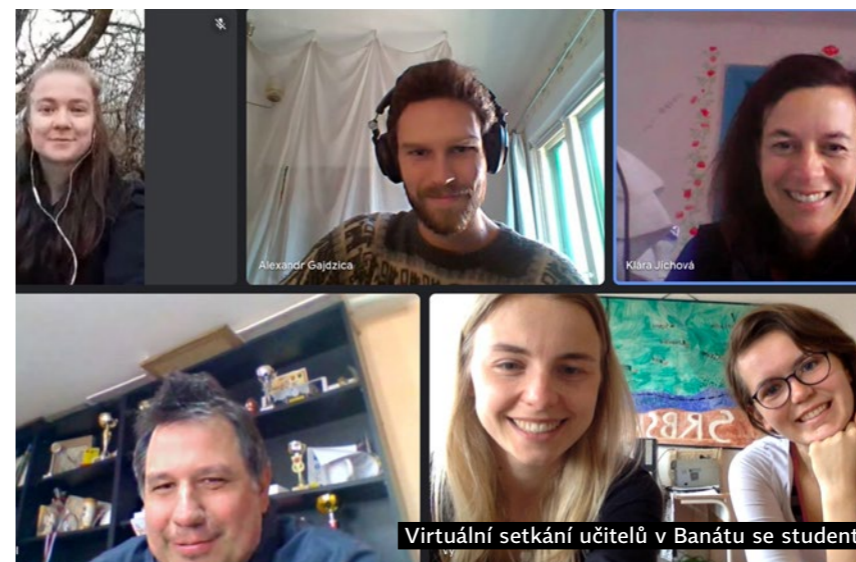
O soudržnost Čechů v Banátu se snaží také čeští učitelé. Klára Jíchová, Alexandr Gajdzica a Stanislav Havel se pravidelně každý pátek setkávají online a plánují společné akce, řeší aktuální problémy, vyměňují si své pedagogické zkušenosti a zážitky. Schůzek se účastní i organizátoři Festivalu Banát (zejména Štěpán Slaný). Dle aktuální potřeby se připojují také další spolupracovníci a hosté.

Jedním z výsledků těchto setkávání je časopis Český Banát. Každé číslo časopisu má svoje téma, zprávy z aktuálního dění u českých krajanů ze Srbska i Rumunska, sportovní stranu, kalendář akcí a zajímavé rozhovory.

Další společnou aktivitou českých učitelů v Banátu byla akce Uklidme český Banát, do které se zapojilo pět rumunských a dvě srbské vesnice. Nutno podotknout, že s podobnou ekologickou aktivitou se setkaly některé vesnice úplně poprvé.

Společných akcí pro krajané na obou stranách Dunaje je mnoho. V polovině května se uskutečnil Svatojánský pohár v srbském Banátu, v červnu koncert chrámových sborů v rumunském Banátu a v létě společné setkání na Festivalu Banát v Českém Selu nebo v Eibenthalu. A na začátku září je možné se vydat na českou banátskou pouť do Čiklavy.

Zváni jsou všichni zájemci a kulturní i jazyková pestrost je zajištěna!

Virtuální setkání učitelů v Banátu se studenty

Projekt Živý Komenský – tentokrát keramický

Bohdana Pěva Šolcová / krajanská komunita Daruvar, Chorvatsko

„Vzdělaný je ten, kdo ví, co je dobré, chce dobré a dělá dobré – a to i když se nikdo nedívá.“

Pro tak významnou osobnost českých a světových dějin, jakým Jan Amos Komenský bezesporu je, jsem si s žáky i studenty vymezila spoustu času. Již v roce 2020, kdy jsme si připomínali 350. výročí jeho úmrtí, jsem zahájila dlouhodobý projekt s názvem Živý Komenský v českých i chorvatských základních školách a Českých besedách. Letošní oslavy kulatého 430. výročí narození Učitele národů probíhají v mé režii od začátku roku 2022 a v oslavách budeme pokračovat minimálně do konce tohoto školního roku. Je totiž co slavit.

Odkaz Jana Amose Komenského připomínám ve školách při každé vhodné příležitosti, a tak se někdy stává, že si mě mí žáci s tématem Komenského natolik spojují, že na některé otázky odpovídají v domnění, že je to „nějak spojené s Komenským“. Kupříkladu na mou otázku, jak se jmenuje hlavní náměstí v Daruvaru, odpověděli bez zaváhání, že náměstí Komenského (náměstí přitom nese jméno krále Tomislava). Žáci ivanoselské základní školy nesoucí jméno I. N. Jemeršiče zase tvrdili, že se jejich škola jmenuje škola Komenského. Také když jsme se letos zabývali tématem Ptáci a já se děti ptala, jak lidé využívají ptačí peří, vzpomněly si

nejen na jeho izolační vlastnosti, ale také na to, že se dá ptačími brky, zvláště husími, psát. Potěšilo mě, že si vzpomněly na naši loňskou literárně-výtvarnou dílnu, kde jsme se pokoušeli psát husím brkem jako Jan Amos Komenský. Podobných příkladů bych mohla uvést více.

Letos náš projekt Živý Komenský vrcholí. Jelikož je odkaz Učitele národů trvalý, rozhodla jsem se, že jeho podobu zvěčníme v trvalejším materiálu, než je kupříkladu papír, a že si na něj pořádně „sáhneme“, tedy že uchopíme a zakusíme jeho „obraz“. Proto jsem zvolila práci s hlinou, která vyústila v keramický artefakt. Zásadní pro nás nebyl slovní popis Komenského života a díla (tedy

klasické školní pojetí „žil, byl“), ale možnost s ním prostřednictvím hlíny vstoupit v interakci. Díky práci s hlinou jsme měli možnost hluboce prožít smyslovou zkušenost, která je velmi cenná, neboť zůstává a neuniká. Pro poznávání a chápání složitosti světa je podstatné pěstovat schopnost interpretace obrazů. Proto jsme se znovu zaměřili na interpretaci podoby Komenského. Jak se cítil Jan Amos? Byl někdy malým klukem? Co můžeme vyčíst z jeho tváře? To byly otázky, které jsme si kladli.

Protože jsem s žáky díky tématu o Komenském otevřela i další témata, přemýšlela jsem, jak je všechna propojit a jak oslavit Komenského život a dílo. V České základní škole Josipa Růžičky v Končenicích a v Daruvarském Brestově, v chorvatských základních školách v Šibovci a v Kipu jsem pořadala literárně-výtvarné dílny Živý Komenský – tentokrát keramický, které z organizačních a technických důvodů probíhaly ve školních třídách. Součástí všech dílen bylo téma Hlína není špína, kde jsme společně zkoumali druhy, vlastnosti a využití hlíny. Královskou cestou poznání je Komenského idea Škola hrou, která rozvíjí žáka po všech stránkách, a činnostní učení, které stojí za úspěchem a kvalitou výuky. A tak jsme si hráli s hlinou a Komenským, brali věci do rukou a snažili se je poznat všemi smysly.

V České základní škole J. A. Komenského v Lipovci a v Základní škole I. N. Jemeršiče

v Ivanově Sele (výuka v modelu A) se mi podařilo zorganizovat celodenní projektovou výuku o Komenském, která připadla právě na 28. března. Obě školy jsem sloučila, a protože mělo být podle předpovědi počasí slunečno, vyprávěli jsme si, tvořili a hráli na zatravněném dvoře skanzenu v Ivanově Sele. Nejprve jsem děti provedla domkem z vepřovic, vyprávěla o životě Čechů, kteří se přistěhovali do Chorvatska v 19. století a vysvětlovala účel a funkci exponátů. Seznámili jsme se s řemesly našich předků, se starými věcmi a nástroji, které ke své práci potřebovali. Děti přemýšlely, co dělal hrnčíř, kolář, dráteník, doškař nebo korytář. Také měly za úkol zjistit, kde všude obyvatelé stavení využili hlínu. Našli ji téměř všude: v hliněných omítkách, hliněné udusané podlaže, vepřovicích, keramickém nádobí atd. Dvěma týmům (zvolily si jméno Čápi a Psi), jsem předložila k prozkoumání pálenou a nepálenou cihlu (vepřovici). Jejich úkolem bylo zjistit, z čeho a jak jsou cihly vyrobené. Zapojit měly co nejvíce smyslu. Cihly tedy děti pozorovaly, braly do rukou, tukaly na ně a čichaly k nim. Poté měl zástupce každého týmu prezentovat zjištěné informace.

Malou atrakcí a velkou radostí se stalo vážení vody ze starodávné studny na dvoře skanzenu. Můj manžel dětem předvedl, jak se do studny hází vědro a vytahuje rumpálem. Voda je nezbytnou součástí práce s hlinou, na kterou jsme se připravovali, a tak jsme museli navázat několik věder.

Předmět výtvarná výchova se práci s keramickou hlinou věnuje okrajově, tudíž se jedenáct dětí poprvé seznamovalo s tím, jak hlínu zpracovat, jak ji tvarovat, lepit, dekorovat atd. Upřesnili jsme si terminologii. Děti se dozvěděly, jaký je rozdíl mezi významem slov hrnčíř a keramik, a naučily se nové slovo – šlikr, což je slangové slovo pro řídký jííl, který se používá k lepení hlíny. Vysvětlili jsme si pracovní postup a dali se do práce, během níž jsme stále studovali podobu Komenského.

28. března, přesně na narozeniny Komenského, jsme ve skanzenu vytvořili 11 reliéfních portrétů Učitele národů, které si po výpalu mohou děti doma pověsit jako připomínku na nádherný den, který jsme strávili s Komenským a hlinou ve skanzenu v Ivanově Sele. Každý portrét byl osobitý a výrazově jiný, ale přesto to byl stále týž Jan Amos Komenský – výjimečná osobnost českých i světových dějin. Část prací jsme vypálili v keramické peci a ta druhá bude experimentálně vypálena ve venkovní peci, kterou se chystám v teplejších měsících s dětmi vykopat. Na tuto akci, která bude velkým dobrodružstvím, se všichni velmi těšíme.

O projektu Živý Komenský jsem informovala českého výtvarníka a arteterapeuta Miroslava Huptycha, který svými kolážemi ilustroval nové vydání Komenského filozofického díla Labyrinth světa a ráj srdce (Magnaesia Litera za nakladatelský čin roku 2020). Jeho reakcí na fotografie dětských prací byla tato slova: Povedené. Komenský by se jistě radoval. Je dobře, že jste na

J. A. Komenský – pomůcky

Základní škola v Šibovci

Společná fotografie v Základní škole Lipovlany

J. A. Komenského u příležitosti 430. výročí narození takto vzpomněli.

Nemohu se nezmínit o keramické dílně, kterou jsem realizovala v České besedě Rijeka, kde vyučuji český jazyk v kurzu pro dospělé (většina je v seniorském věku). Protože mám poslední dobou často ruce v hlině, přibálila jsem na cestu do Rijeki lavor hlíny, kterou mi nakopal manžel u řeky za naším domem. Po našem prvním výukovém dni jsem se dospělých nejistě ptala, jestli by si chtěli poslechnout přednášku o Komenském a vytvořit si jeho keramický portrét. Někteří byli nabídkou nadšení a chopili se organizace prostoru, kde jsme měli druhý den tvořit, a někteří byli plní obav. Ani ve škole jsme nedělali keramiku, obával se Frane Žužić, když jsem dílnu zahajovala, je to pro mě poprvé v životě. Jiná studentka odmítla s hlinou pracovat, protože se jí nechtěla dotýkat a bála se, že její výtvar nedostane „dobrou známku“. Přemýšlela jsem, jak situaci vyřešit. Zavolať mě ale jiný student, žádající o pomoc, a tak jsem se mu šla věnovat s tím, že získám čas situaci promyslet a vyřešit. Za chvíli jsem za zády slyšela, jak ona studentka vypráví: Vzpomínám si, jak jsme byli malí a dělali si z bláta pře-

Doufáme, že budeme schopni spolu s Komenským vnímat vzdělání a výchovu jako akt „nápravy věcí lidských“.

hady. Taky jsme z bláta vařili polívku... Otočila jsem se a vidím, jak svou hroudu hlíny hněte. Na konci naší keramické dílny položila na stůl úžasný Komenského, za kterého by ji sám Komenský dal ve škole jedničku.

Práce s hlinou pomohla k větší radosti mých studentů, jejich nadšení bylo neskutečné. Po ukončení práce se hned se „svým Komenským“ fotografovali a posílali snímky na sociální sítě, aby se pochlubili svým přátelům. Když jsem z Rijeki přijela domů, telefonovali mi někteří, kdy budou portréty Komenského vypálené (přestože jsem jim sdělila harmonogram výpalu). Tolik se svého artefaktu nemohli dočkat. A ti, kteří se nemohli účastnit dílny, trpce litovali své absence.

Jsem si jistá, že díky hluboce prožitým smyslové a emocionální zkušenosti v keramických dílnách zůstane obraz Komenského navždy v srdcích krajanů v Chorvatsku.

Celý svět prožívá neobyčejně složité období a zdá se, jako by se téma Komenského objevilo v tom správném čase. Doufáme, že budeme schopni spolu s Komenským vnímat vzdělávání a výchovu jako akt „nápravy věcí lidských“. Tato Komenského vize je trvalou součástí naší kultury. ■

Výsledné práce před vypálením v České základní škole Končenic

V České besedě Rijeka si studenti prohlížejí své vypálené reliéfy Komenského

Jan Amos Komenský – Čech, který naučil svět učit

AUTENTICKÝ
TEXT

Aleš Belšák (2. ročník), Alja Bračun (studentka lektorátu), Maja Pegam (2. ročník), Sara Stikovič (2. ročník), Živa Jurič (1. ročník), úvod Zdeňka Kohoutková / lektorát Lublaň, Záhřeb

Při příležitosti 430. výročí narození Jana Amose Komenského jsme se studenty 1. a 2. ročníku bakalářského studia probrali jeho život a dílo, za domácí úkol poté měli dvě možnosti, jak nabyté vědomosti zpracovat: mohli vytvořit komiks nebo napsat imaginární rozhovor s tímto světově uznávaným vzdělancem.

Jan Amos Komenský

Dnes uděláme rozhovor s jedním z nejvíce svobodomyšlných lidí 17. století. Správně, uhadli jste! Jan Komenský je český filozof, spisovatel, a především pedagog světového významu, největší osobnost české kultury. Řekne nám o sobě pár zajímavostí a také se dozvíme mnoho o jeho nových a účinných metodách výuky.

Dobrý den, pane Jane! Jak se cítíte v tento deštivý den?

Dobrý den! Právě jsem se vrátil ze střední školy v Lešně, kde jsem měl přednášku a jsem přemýšlel, jak studenty připravit, aby četli více. Myslím, že dnes je ideální den, abyste si uvařili šálek čaje a si vzali svou oblíbenou knihu. To jsem udělal i já a zapsal jsem si do deníku jeden nový citát: „Nemilovat knihy znamená nemilovat moudrost. Nemilovat moudrost však znamená stát se hlupákem.“ Počasí je perfektní, když prší, také mi přijde nejjednodušší přemýšlet o nových metodách výuky.

Ano, souhlasím s vámi, není nic krásnějšího než šálek čaje a dobrá kniha. Všichni také víme, že jste odhodláni změnit školský systém, který je v dnešní době

Sara Stikovič

opravdu zoufalý. Co vás na školách nejvíce vadí, byste něco konkrétně vyzdvihl? To, co teď řeknu, bude velmi kontroverzní, protože jsem byl kvůli tomu vyloučen, ale myslím si, že lekce ve školách, alespoň v nižších ročnících by měli být vyučovány v ma-

teřském jazyce, ne jenom v latině. Možná, že jste ten můj citát už někde četli: „Přejeme si, aby každému národu jeho vlastním jazykem bylo vykládáno.“

Také neexistují žádné specifické osnovy, které by studentům sdělovaly, co se

od nich očekává. Příliš se zaměřujeme na gramatiku a matematiku, ale neobtěžujeme se vzdělávat mladé lidi. Člověk se učí celý život a škola by měla mladým lidem dávat nejen školní znalosti, ale i znalosti o přírodě, kultuře a společenském životě. Ale nesmíme zapomínat na duchovní a morální stránku, která dává smysl našemu životu.

Jaké metody používáte při výuce studentů a co si myslíte o tom, že se ve školách učí jenom bohatí studenti? Jak v nich vzbudíte zájem o danou látku?

Moje učební směrnice je citát: „Naši učitelé nesmějí být podobní sloupům u cest, jež pouze ukazují, kam jít, ale samy nejdou.“ Základní vzdělání musí být poskytováno

všem lidem, ať mladým či starým, chudým i bohatým, mužům či ženám. Toto metoda je tak zvaná pampaedie. Děti musíme učit krok za krokem a učený by je mělo bavit. Proto jsem napsal učebnici s obrázky a vyšla moje první obrázková knížka pro děti. Na svých lekcích zdůrazňuji důležitost vizualizace a už teď si všímám, že děti do školy přicházejí s větší radostí.

Co myslíte, jaký bude školský systém za 500 let? Možná, že vaše práce pomůže zlepšit školský systém.

„Všichni na jednom jevišti velkého světa stojíme, a cokoliv se tu koná, všech se týče.“ Těžko si dokážu představit, jaký bude svět za 500 let. Pokud lidé začnou myslet kritičtěji, bude se všem žít lépe. Doufám, že kri-

tické myšlení se bude vyučovat i ve školách. Myslím, že mám stále více podobně smýšlejících lidí a vývoj jde správným směrem.

Pane Komenský, moc vám děkuji, že jste si našel čas na zodpovězení otázek. Na závěr se vás ale musím zeptat, jaký je váš nejoblíbenější citát?

Ale jak jste došla k tomu, že miluji citáty? © A jeden mi opravdu utkvěl v paměti: „Kdyby hlupáků nebylo, kde by se brala moudrost?“ Myslím, že každý si to může vysvětlit po svém a já nemusím plýtvat slovy vysvětlováním. Chtěl bych jen poděkovat za pozvání a doufám, že se ještě setkáme! Na shledanou!

Maja Pegam

Jan Amos Komenský a Rembrandt van Rijn

Před sebou máme Rembrandtův obraz Starý muž z roku 1665, jež uchovává Galleria degli Uffizi ve Florencii. Není potvrzeno, ale pravděpodobně se jedná o portrét Jana Amosa Komenského z doby, kdy žil v Amsterdamu. Co by řekl Komenský o svém portrétistovi? A co Rembrandt o Komenském?

Rembrandt: Myslím, že je pan Comenius velmi vzdělaný, moudrý a respektován. Je mi to líto, že byl vyhoštěn ze své vlasti, ale o to víc si ho vážím. Jako malíř musím říct, že má velmi zajímavé vousy, že mě malování opravdu bavilo. Říká se, že své modely namalovali vždy o pár kilo větší, ale myslím že tentokrát jsem se tomu dokázal vyhnout.

Komenský: Pane malíři, děkuji! Hezká slova, ale zapomněl jste zmínit, že jsem také skromný! No, co říct o mistrovi? Velmi chytrý, velmi vtipný. Je těžko pózovat, když se pořád směješ. Vytváří výjimečnou atmosféru ve studiu, pan Rembrandt je jediný malíř, kterému bych svěřil svůj akt.

Rembrandt: Myslím, že to byl jeden z nejvíce poučných maleb portrétů. Pan Comenius mi o svých dílech vyprávěl mnoho, už jsem přečetl Labyrint světa a ráj srdce a tento dílo se mi moc líbilo, alegorie umím malovat, ale čistě alegorické dílo je něco úplně jiného.

Komenský: No, to jsem rád, že jste se něco naučili, ale rád bych se vrátil k této otázce mé váhy ... Od té doby, co jsem v Holandsku, jsem trochu tlustější, chvála Bohu to pan malíř nenamaloval a dodnes si pamatuju, jaký jsem byl, když jsem přijel z Lešna.

Rembrandt: Opravdu jste hodně cestoval, to vám závidím, i když ta cesta nebyla vždy dobrovolná. Vždycky jsem chtěl do Itálie nebo do Švédska, tám má sním ještě krásnější barvu. Náš holandský sním raději nebudu malovat.

Komenský: Myslím, že cestování je něco zásadního pro každého vzdělaného člově-

Rembrandt van Rijn: Starý muž

Komenský, kde jsi?

Opravdu nevím, kam tento svět spěje, co se vlastně v dnešním světě děje. Každý se stará jen o své blaho zmocní se všeho, i když zbylo málo.

Co se nám stalo? rozumu máme příliš málo. Všechno hladce prospíme, to jsme mi, vzdělaní lidé.

Nikdo ne studuje, historie se opakuje. Zavíráme oči a já čekám na někoho jako jsi ty.

A když přijdeš (znovu) ty a díváme se jeden druhému do očí, v mžiku naděje v mě se znovu probouzí ... Jak jsem zbabělý!

Alja Bračun

Aleš Belšák

Živa Jurič

S komiksem za Komenským

Michaela Svojšová / krajanská komunita Adelaide, Austrálie

Zhruba před 7 měsíci se mi při návštěvě knihkupectví náhodou dostala do ruky kniha s názvem *S Komenským do komiksu – Únikovka s Amosem*. Řekla jsem si tehdy, že by se příběh věhlasného učitele národů dal výborně využít při hodinách dějepisu mimo jiné i proto, že si v tomto roce připomínáme 430 let od jeho narození. O co větší byla má radost, když se tématem letošních *Krajin češtiny* stal právě Jan Amos Komenský, a naskytl se tak příležitost podělit se o zkušenosti s tímto projektem.

Najít způsob, jak dnešním žákům základních škol přiblížit život a dílo Jana Amose Komenského, je skutečný oříšek i doma v Čechách, natož když před vámi sedí skupina malých

neposedných australských kluků a holek, která o tomto slavném Moravanovi povětšinou nikdy neslyšela. Nicméně na základě dosavadních zkušeností se začínajícími čtenáři jsem doufala, že historická látka

zpracovaná formou komiksu by mohla zafungovat.

Nejprve jsem sama musela oprášit své vědomosti a nastudovat fakta o životě a díle pravděpodobně největší osobnosti pedagogiky všech dob Janu Amosi Komenském. Bez přístupu do knihovny se internet stal jediným zdrojem mého poznání. Přečetla jsem řadu článků a studií, zhlédla několik zajímavých přednášek a byla jsem ohromena, kolik píle, moudrosti, převratných myšlenek, ale také utrpení může jeden lidský život obsáhnout.

V hodinách vlastivědy se ukázalo, jak vynikající práci odvedla renomovaná autorka výše zmíněné knihy Klára Smolíková, stejně jako její ilustrátor Lukáš Fibrich. Poutavě převyprávěný pohnutý osud Komenského a vtipné komiksové kresby děti velice zaujaly a ke knize se rády opakovaně vracely. Nejvíce ocenily spisovatelčin nápad propojit životní příběh historické postavy českých dějin s napínavým příběhem party současných školáků. Někteří z hlavních hrdinů totiž v knize prožívají stejná trápení jako místní australské děti z klubu. Kromě těžko uchopitelného světa vzdáleného několik století se jim tak předestírá svět, kterému velmi dobře rozumí a mají s ním své vlastní dobré i špatné zkušenosti.

Kniha si svou vizuální rozmanitostí a aktuálním zpracováním nelehkého dobového

tématu postupně získala oblibu většiny starších žáků v místním českém programu. Díky kvalitní typografii se velmi osvědčila při skupinovém čtení. Každé dítě si v ní dříve či později našlo svá oblíbená místa, ať už se jednalo o klasický text, komiksové bubliny nebo třeba obrázkové mapy.

Členění textu na kratší, tematicky spojené oddíly nabízí možnost využít vždy jeden celek na jednu až dvě vyučovací hodiny, nebo naopak spojit několik kapitol dohromady, pokud s žáky trávíte více času.

Jeden víkend jsme se společně s rodiči a dětmi vydali přenocovat do lesního kempu nedaleko Adelaide. Komiks jsem vezla s sebou, neboť jsem naplánovala několik aktivit na závěr našeho několika-týdenního projektu. Jakým překvapením pro mě bylo, když se čtyřletý Dante dožadoval knihy a společně s jednou z maminek ji celou prolístovali. Přestože je Dante ještě velice malý, zvládl některé komiksové bubliny přečíst zcela sám a měl z toho velkou radost. Po zhlédnutí ilustrací následovala celá řada zajímavých otázek, což dokládá, že kvalitně napsaná kniha může podnítit přínosnou debatu u dětí všech věkových kategorií.

V rámci diskusí s pokročilejšími studenty jsme se dotkli například problematiky náboženské tolerance, třicetileté války a nástupu Habsburků na český trůn, což jsou témata, kterými můžeme na projekt *Jan Amos Komenský* volně navázat. Díky Komenskému jsme se dokonce na chvíli ocitli ve světě Muchových pláten a pevně věřím, že se nám

alespoň virtuálně podaří navštívit jeho *Slovenskou epopej* znovu.

Další významnou oporou při výuce pro mě byla krátká edukativní videa ČT edu, vzdělávacího portálu České televize, který mimo jiné nabízí i animovanou adaptaci Komenského nejnámějšího literárního díla – *Labyrintu světa a ráje srdce*. Pořad byl natočený v roce 2020 u příležitosti 350. výročí úmrtí této významné české osobnosti. Hlavní postavy jsou geniálně namluvené našimi předními herci Jiřím Lábusem a Oldřichem Kaiserem. Tito filmoví matadoři nemalým dílem přispěli k atraktivnosti celé 24dílné série, společně s grafickou úpravou a zábavnou formou pojetí tohoto seriálu, která je blízká dnešní generaci.

Jednotlivé díly seriálu jsou doplněny o pracovní listy, jež jsou výborným podpůrným učebním materiálem nebo mohou posloužit jako vzor či inspirace pro podobné vzdělávací aktivity. K některým dílům byly vytvořeny také podrobné metodiky pro učitele, které dokážou výrazně zkrátit čas při přípravě hodin a nasměrují vás k dalším krokům.

Velkým překvapením bylo, když několik místních dětí poznalo výše zmíněné herce po hlase již po několika málo větách úvodního dílu. Jak se později ukázalo, babičky a dědečkové v Čechách nezahálí, nýbrž shání pro svá vnoučata žijící v zahraničí nejrůznější audioknihy, aby podpořili jejich českou jazykovou výstavu. J. Lábus a O. Kaiser namluvili mnoho zábavných knih pro dětské

čtenáře, které si díky činným prarodičům našly své příznivce až v daleké Austrálii.

Na tomto místě bych velice ráda poděkovala oddělení informačních technologií DZS, které mi ochotně vyšlo vstříc a umožnilo mi přístup ke vzdělávacím pořadům České televize.

Pevně doufám, že si místní děti z klubu budou Komenského připomínat a že si zapamatují mnohá jeho moudrá slova. Pokud je naše společné hodiny a použité učební materiály inspirují k jakékoli vlastní vzdělávací aktivitě, hlubší badatelské činnosti nebo pouhému přemýšlení o věcech vsedních, pak snad naše společná práce na tomto konkrétním projektu nebyla zbytečná.

Jan Amos Komenský je považován za jednoho z největších českých myslitelů a filozofů své doby. Vzhledem ke skutečnosti, že žil a tvořil převážně v 17. století, mohlo by se zdát téměř nemožné pochopit problémy, se kterými se tento pedagog, teolog, reformátor a v neposlední řadě spisovatel musel za svůj poměrně dlouhý a velice plodný život potýkat. Nicméně mnohé z nedostatků, které Komenský kritizoval a navrhoval jejich nápravu, jsou přinejmenším aktuální i v dnešním 21. století. Je až s podivem, jak nadčasové jsou jeho filozofické úvahy o světě a lidské společnosti. Jak moc pravdivé jsou myšlenky obsažené v jeho spisech.

Komenského mírová poselství nabývají vzhledem k současnému mezinárodnímu dění v Evropě na důležitosti. Přesvědčení, že svět lze změnit skrze vzdělání a moudrost, nikoli skrze války, to je jeho nezměrný odkaz pro budoucí generace.

Svět lze změnit skrze vzdělání a moudrost, nikoli skrze války.

Výsledky společné práce v klubu i mimo něj

S knihou Kláry Smolíkové *S Komenským do komiksu – Únikovka s Amosem* na víkendovém kempování

Děti se svými pracemi o J. A. Komenském

S Komenského moudry do života...

Malý Dante si se zájmem prohlíží knihu za vydatné asistence bývalé prezidentky Československého klubu v Adelaide Bety Tichoňové a malé Nadii

Na Erasmus do Banátu

Kateřina Źádníková / studentka bohemistiky, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

V roce 2021 se poprvé podařilo vypsát praktickou stáž Erasmus+ pro studenty Ústavu českého jazyka a teorie komunikace Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, díky níž mohou studenti vyrazit do českého Banátu. Bylo možné obsadit až čtyři místa, dvě k učitelce Kláře Jíchové do Svaté Heleny a Gerniku a dvě k učiteli Alexandru Gajdzicovi do Eibenthalu.

Při prvním vypsání stáže bylo obsazeno jedno místo, a tak první studentka bohemistiky zaměřila v září ke krajanům do Svaté Heleny a Gerniku. Náplní její stáže bylo jednoduše řečeno být k dispozici učitelce vyslané Do mem zahraniční spolupráce (DZS) a ukrajovat z velkého množství práce, které jí leží na bedrech. Ve vesnici Gernik zajišťovala stážistka jednou týdně dopolední výuku na prvním stupni, ve zbylých dnech pak organizovala zájmové kroužky pro děti v obou vesnicích

a doučování češtiny. Dětem se tak dostalo hodin hry na zobcovou flétnu, které zúročily při vánoční besídce, anglické konverzace a sportu.

Další studenti stážisté budou přijíždět a s rozvojem kraje pomáhat.

Kromě přímé práce s dětmi dostala studentka na starost vzhledem k oboru svého studia také korektorské práce. Ve vesnici Gernik vzniká etnografické muzeum, pro jehož potřeby bylo nutné vydat popisné panely; také vyšlo již šesté pokračování *Čechů* ve světě, tentokrát na téma Rumunsko – i na této publikaci se stážistka korektorsky podí-

lela. Zajistila korekturu i pro místní krajský časopis *Český Banát*, na němž spolupracují učitelé nejen z rumunské části českého Banátu, ale i z té srbské.

V neposlední řadě pomohla studentka navrhnout řád školní knihovny ve Svaté Heleně tak, aby mohla opět sloužit nadšeným zkušeným i začínajícím čtenářům.

V novém semestru do Rumunska zaměřily již studentky tři. Opět jsme přivítali dvě z Filozofické fakulty UK a vzhledem k tomu, že se nám podařilo stáž rozšířit i na další vysoké školy, objevuje *český Banát* i první stážistka z brněnské Mendelovy univerzity. Kromě pomoci s volnočasovými aktivitami pro děti a mladé dospělé se v Gerniku věnují práci na nové expozici a informační brožurě v etnografickém muzeu a ve Svaté Heleně se podílejí na projektech souvisejících s oslavou 200 let od příchodu prvního osadníka do regionu – příprava kuchařské knihy, publikací, naučné stezky, expozice v muzeu.

Práce v českém Banátu je jak na kostele a každá ruka i hlava se zde nejen českým učitelům vyslaným DZS hodí. Jsme proto rádi, že další studenti stážisté budou přijíždět a s rozvojem kraje pomáhat. ■

Český Banát zelenější

Alexandr Gajdzica / krajská komunita Eibenthal, Rumunsko

Mezi prvními projekty, které jsme si s kolegy Klárou Jíchovou a Stanislavem Havlem vytyčili, byla podpora ekologie. Péči o životní prostředí se věnovalo i první číslo časopisu *Český Banát*. Výsledkem našeho každotýdenního online setkání byla akce *Uklidme český Banát*.

Tato událost inspirovaná každoroční akcí *Uklidme Česko* skvěle reflektuje je potřeby regionu.

Například Rovensko do dnes nemá zajištěn svoz odpadu. Organizace úklidu je nenáročná; zajistit musíte jen dostatek plastových pytlů. Pak už zbývá jen popovídat si o plánované akci s lidmi před kostelem, v krámě nebo hospodě. Dalším

přínosem akce je její komunitní rozměr. Lidé udělají něco dobrého pro přírodu, vesnici i zdraví a společnou prací se posílí kolektiv.

Mladá generace si uvědomuje hodnotu čistého životního prostředí.

Zapojily se téměř všechny vesnice a v součtu se podařilo sebrat více než tisíc pytlů odpadu. Uklízely děti, uklízeli rodiče i prarodiče, duchovní, učitelé, zastupitelé i zastupci krajské organizace. Zúčastnění

ZPRÁVA

převzali zodpovědnost za stav životního prostředí ve svém okolí. Tento trend se snažíme podporovat zapojováním environmentálních témat do výuky. Mladá generace roste v dospělou, kteří si uvědomují hodnotu čistého a zdravého životního prostředí.

První ročník akce byl organizován českými učiteli a podpořen sponzorskými dary. Letos už nad akcí převzala patronát organizace Demokratický svaz Slováků a Čechů v Rumunsku. Další dobrou zprávou je, že tento rok se do uklízení pustí krajané ve všech českých vesnicích bez výjimky.

Práce není zdaleka hotová. I za rok jistě budeme mít s úklidy znovu plné ruce práce, a i v dalších letech bude co dělat. Zdá se ale, že se podařilo zahájit projekt, který by mohl být udržitelný i po našem odchodu. Doufáme. *Český Banát* si zaslouží být zbaven této zátěže. ■

Krajská knihovna

Uklidme Banát!

Vodníčci ze Svaté Heleny před kamínem, tj. kulturním domem

Filmová pohádka krajanských dětí z českých vesnic v Rumunsku

Klára Jíchová / krajanská komunita Svatá Helena a Gernik, Rumunsko

Mým prvotním záměrem byla aktivizace krajanských dětí po lockdownu. Pospojovala jsem zdařilé nápady ze znovuobnoveného divadelního kroužku na Svaté Heleně, a získala tak příběh o strašidlech, který jsme se rozhodli zfilmovat, a využít tak nejistou dobu nepřijící divadlu a veřejným akcím. Výstupem naší práce je filmová pohádka *Hastrman z Heleny*, umístěná na YouTube. Film představuje bohatství místního koloritu, přírody, jazyka i smyslu pro humor, a to jak samotným aktérům, tak divákům místním, početné skupině reemigrantů, českým fanouškům Banátu a turistům.

Scénář jsem nechala zkorrigovat místními, abychom důsledně užívali banátskou češtinu, např. původní věta „Nejkrásnější holka se nám teď ztratila!“ byla upravena na „Nejpěknější holka se nám teď ztratila!“ Repliku „Situace jako z hororu.“ jsme převedli na „Je špatnej čas.“ Bílá pan-na odjíždí do Čech „na vagece“. Ve scéně s čepicemi ve vodě využíváme toho, jak si

obyvatelé Svaté Heleny a Gerniku ze sebe dělají legraci, když příslušné pokrývky hlavy rozdílně označují „kaštek“ nebo „flokaneč“. Většinu kostýmů jsem vybrala z hadrů z charitativních sbírek, stačilo je vhodně upravit a obarvit. Sestavit časový harmonogram natáčení se ukázalo jako nejnáročnější část práce – bylo třeba do něj zahrnout všechny povinnosti herců na polích,

s dobyt看kem a zároveň respektovat nabitý kalendář mnohých dospělých. Na počasí jsme už brát ohledy nemohli, takže mnohdy bylo třeba při natáčení snášet úmorné vedro, naopak některé vodní scény byly poměrně mrazivé.

Natáčení jsme zahájili na začátku dubna 2021. Natáčeli jsme na mobil propojený s diktafonem, většinou o víkendu, někdy

Legendární helenské rohlíčky

Štáb a hlavní herci po cestě na natáčení scén s telaty a akordeonem

i odpoledne po škole. První i druhý natáčeč den jsme pobíhali v zeleném oblečení kolem zánovního rybníčku Louže a v helenských uličkách. Natáčeli jsme malé vodníčky. Obyvatelé Svaté Heleny si začali všimnout, že se něco děje.

Třetí natáčeč den jsme s Bílou pannou hledali po vesnici její nástupkyni, kterou jsme jí pomohli ukrást a unést až do staré školy, kde se zabydlela. A aby únosů nebylo málo, s hrůzostrašnou Lucií jsme unášeli nevině hrající si děti. Přes týden jsme pak dotáčeli záběry z interiéru – přehlídku helenských mladých dívek vykonávajících běžné denní aktivity a netušících, že jen o vlasek unikly únosu Bílou pannou. Fakt, že natáčíme film, se stal tématem helenských „táček“ i povídání na ulici.

O čtvrtém natáčečím dnu na konci dubna nám přijely na pomoc Gernik a Eibenthal, tedy čtyři auta plná dětí, které ochotně přivezli kolegové, čeští učitelé z Gerniku, Eibenthalu i Ešelnice. Převlékly se do zeleného, nechaly si nazelenit obličej a pak už jen běhaly a běhaly, aby naše Káča s hastrmanem měli hodně dětí. Večer si užily hlavně helenské děti, které se mohly povozit na bagru řízeném Petrem Hružou, místostarostou Svaté Heleny a rumunské vesnice Coronini, předsedou místního sdružení krajanské organizace a výraznou osobností českého Banátu.

Pátý natáčeč den začalo jít do tuhého. *Momentálně se natáčejí, jak Káča míchá těsto. Musím být ticho, jinak to tam bude slyšet. Káča štípe dříví. A teď zalévá květiny. Káča hraje slepicím na akordeon. Hastrman ji pozoruje ze stromu, je to vtípné... Srandovní bylo, jak paní učitelka sotva mohla stát na traktoru, ale i přesto, že z toho mohla spadnout, tam zůstala stát, aby z toho byly hezčí záběry.*

Začal květen. Šestý natáčeč den byl asi nejnabitější. Zvládli jsme natočit většinu scén s turisty i svatební obřad na Vyhlídce. Faráře nám velmi ochotně hrál místní farář a prodavače prodavač. Večer nás čekala pomyslná třešinka na dortu, ovšem mokrá a dost studená.

Je květnová neděle. Ve dvě hodiny máme být u babičky, vezmu si triko Kudrna, kaštek Kudrna a boty a jdu. Budeme natáčet turisty, jak jedí helenské rohlíčky... První záběr máme za sebou. Jdeme na další k paní učitelce Sofi. Anička a Gabi si berou sýr. V dalším záběru už bude hastrman a Káča. Musí se připravit, bude se točit pár záběrů ze svatby. Už přijel pan farář z Gerniku, musí se taky připravit. A už jdeme ten velký kopec, je obrovské vedro... Jéé, jsme tu! Svěží vánek. Natáčej se pár záběrů. Pan farář jde sám dolů, aby stihl mši svatou, zatímco paní učitelka ještě natáčí Káču a hastrmana. Jdeme dolů, a ještě budeme natáčet záběry u pana Štěpničky v krámě a u školy. Teď nastala ta chvíle, kdy Káča a hastrman musí skočit do Louže. Voda je ještě hodně studená. A už jsou tam. Paní učitelka je veze na charitu, aby se vysprchovali teplou vodou.

Devátý natáčeč den jsme šli s vysvobozenými turisty kus cesty na Gernik a s dívkou v černém na místní krkof – hřbitov.

Osmý natáčeč den jsme si půjčili Petra Hružou, předsedu místního sdružení krajanské organizace, samozřejmě s novou motorkou, a pokusili se ho přesvědčit, aby na pár záběrů odložil svůj pověstný úsměv... Také jsme pořídili audionahrávky v interiéru.

Devátý den nás čekalo jakési finále. Nazdobili jsme vůz a koňské spřežení, oblékli ženicha s nevěstou a jeli po vsi. Lidé ve Svaté Heleně vybíhali z domů a mávali na svatbu. Se svatebním veselím nám pomohla mládež z Eibenthalu, kterou přivezl tamní učitel.

Na konci května jsme dotáčeli, co jsme nestihli. Vybírali jsme muziku, a hlavně jsem ze stovek záběrů začala vybírat a řadit za sebe ty, které jsem poslala do střihu.

Premiérové promítání jsme na Svaté Heleně pojali ve velkém stylu jako první velkou společenskou akci po dlouhých uzávěrah. Připravili jsme sál v místním kulturním domě, po vesnici rozvěsili plakáty, které děti vlastnoručně namalovaly. Z legrace jsem Petra Hružou požádala o červený

koberce a ozvučovací aparaturu. Vše zařídil, a k tomu ještě k hlavnímu vchodu zmrzlinu zdarma. Nechala jsem vyrobit památeční plakáty a hrnků s fotografií z filmu. Po slavnostních projevech a promenádě hlavních herců po červeném koberci jsme náš film promítli plnému sálu bavících se obyvatel Svaté Heleny.

Následovaly projekce v dalších českých vesnicích a umístění filmu na YouTube kanál TV Český Banát, který jsme pro mládež z českých vesnic v Rumunsku založili.

Jako hlavní přínos celé akce oceňuji zejména hrdost dětí na vlastní společné dílo. Jedna z dívek to shrnula následovně: *Už jsme tancovali, hráli divadlo, máme vlastní časopis a teď budeme mít i náš vlastní film!* a dále: *Bude nám to moc chybět... Co teď budeme o nedělích dělat?* Pro děti bylo velmi užitečné vytrvat i v situacích, které byly nudné (čekání, opakování) anebo nebyly zcela komfortní (velké vedro nebo zima). Vesnici, ukolébané lockdownem a absencí turistů, jsme na mnoho týdnů přinesli něco nového. Přínosné rovněž bylo, že se do natáčení zapojilo na padesát lidí ze čtyř českých vesnic, včetně významných osobností, jako jsou farář či předseda krajanské spolky. Reemigranty chceme potěšit vzpomínkou na domovinu, potenciální turisty nalákat k návštěvě. A jaké byly reakce místních lidí? Nejkrásnější komentář po premiéře byl následující: *Děkujeme vám, že jsme si mohli uvědomit, jak je u nás vlastně krásně...*

Poznámka

Dne 7. 4. 2022 byly předány Ceny DZS za rok 2021, *Hastrman z Heleny* získal Cenu DZS v kategorii INKLUZE a DIVERZITA.

Zdroj

Dům zahraniční spolupráce [online]. Cit. 2022-05-02. <https://www.dzs.cz/sites/default/files/2022-04/Publikace-Ceny-DZS-2021_1.pdf>.

Kterak v Bělehradě písmo ožilo

Denisa Walková / lektorát Bělehrad, Srbsko

Je to už nějakou dobu, kdy byl vydáván školní časopis *Lenochod*. Tehdy spojili své síly studenti z řad bohemistů a slovakistů a tvořili tzv. občasník (vydáván zpravidla jednou ročně), ve kterém nechyběly postřehy ze studentského života nebo články o české a slovenské kultuře. Poslední (páté) číslo vyšlo v roce 2016, poté následovala šestiletá pauza.

Ta byla ukončena letos, když se skupina šesti kreativních a odhodlaných studentů rozhodla magazín opět vdechnout život. Ačkoli navazují na formát již zaběhlého „plátku“, osamostatnili se od slovenských kolegů a vytvářejí číslo, které snad spojí nejen bohemisty napříč ročníky, ale i čtenáře z krajanských spolků tady v Srbsku.

Pod vedením šéfredaktora Ďorđe Jevtoviće tak vznikají články o tom, za co vděčíme lenochodům, o knihách jako němých učitelích a nechybí ani cestovatelské tipy, recepty z české kuchyně, komentáře k dění na fakultě: události jako pasování „zobáků“¹, workshop *S češtinou do praxe*², uspořádání překladatelské soutěže³ atd., a v neposlední řadě křížovky. Studenti udivili nejen svým zápalem časopis oživit. Nadále překvapují nápady na články pro následující čísla magazínu. Nezbývá nám tedy než se těšit, co čas přinese.

Letošní rok je vůbec úrodný. A to nejen na přispěvatelky a přispěvatele článků do časopisu, ale také na novou generaci recenzentek a recenzentů. „Když je vám smutno, pojdte na procházku po bohemistické zahradě,“⁴ je uvítací věta instagramového projektu závěrečného ročníku bakalářského studia *Bohemisticka_zahrada*. Profil je průběžně doplňován krátkými texty, ve kterých čtenáři a čtenářky z řad studentů (a zároveň tvůrců instagramových příspěvků) rozšiřují povědomí o české literatuře, a nadto přidávají vlastní zkušenost s literárním dílem.

Mezi tituly najdeme jména klasiků jako Josef Škvorecký i porevoluční a současnou generaci autorů a autorek (namátkově Radka Denemarková, Emil Hakl a Petra Soukupová). Nechybí zde ani překladová literatura (např. český překlad americké autorky Jennifer Niven). Občas se obsahem profilu mihne i filmová recenze (*Pelíšky*) nebo video nahrávka, shrnující zážitky z jednoho pražského studijního pobytu.

Cílem instagramového projektu není rozřazovat literaturu na vysokou a nízkou,

povyšovat se nad oddechové a mainstreamové texty a produkovat *lekturu* (seznam povinné/doporučené četby). Toho už zažili všichni za dobu svých studií tak akorát. Účelem je bavit se, tj. vybrat si knihu podle vlastních zájmů a preferencí, přečíst si ji (pokud možno si ji užít) a pak rozhodnout,

co s ní – zda ji doporučit fakultním souputníkům k přečtení, anebo ji zatratit.

Věříme, že čtenářské tipy mazáků budou mít na nováčka tápajícího v množství české literární produkce pozitivní vliv a pomohou mu zorientovat se na cestě českou literaturou.

Skupina instagramových recenzentů s lektorkou vpředu

¹ Pasování zobáků je tradiční událost, která se koná v průběhu podzimu. Jedná se o přátelské vítání studentů 1. ročníku, na kterém jsou po splnění malých úkolů (např. přednesení jazykolamu) přijati do řad bohemistů.

² Akce pořádaná českou lektorkou společně se srbskými kolegy měla za cíl představit stávajícím studentům úspěšné absolventky, a demonstrovat tak možnosti budoucího uplatnění (práce na ambasádě, překladatelství, lektorství, odvětví technické podpory v soukromých firmách nebo turismus). Události se zúčastnili rovněž velvyslanec a konzul Velvyslanectví České republiky v Bělehradě. Pro více informací o workshopu viz web: [Velvyslanectví České republiky v Bělehradě \[online\]. Cit. 2022-04-03. <https://www.mzv.cz/belgrade/cz/informace/kultura_skolstvi_a_krajane/workshop_s_cestinou_do_praxe.html>](https://www.mzv.cz/belgrade/cz/informace/kultura_skolstvi_a_krajane/workshop_s_cestinou_do_praxe.html).

³ Vítězové soutěže získávají stipendium na Letní škole slovanských studií na Masarykově univerzitě v Brně.

⁴ *Instagram. Bohemisticka_zahrada [online]. Cit. 2022-04-03. <https://www.instagram.com/bohemisticka_zahrada/>*.

ZPRÁVA

Pozor! Natáčíme

Olga Vlachová / Dům zahraniční spolupráce

KRALEK, jak se pracovně říká našemu Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí (rozumějte KRA-LEK, tj. krajané – lektoři), bude mít svoje video určené nejen pro jeho propagaci, ale hlavně pro získávání nových kandidátů na pozice učitelů češtiny u krajanů a lektorů češtiny na zahraničních univerzitách a lyceích. Natáčení videa je plánováno zhruba na období jednoho roku a pracovat na něm budou nejen filmaři (produkční, kameraman, zvukař), ale také někteří učitelé a lektoři, kteří dostali přesné instrukce, jak při natáčení postupovat.

Pro natáčení byly vybrány dvě blízké destinace: Vídeň a Daruvar. Cesta se realizovala autem DZS, což umožnilo racionálně využít čas a operativně natáčet na různých místech. Role průvodců filmařů celým natáčením dostaly Olga Vlachová (ve Vídni také Zuzana Šepsová) z oddělení celoživotního vzdělávání a Tereza Fields z oddělení marketingu a komunikace.

Prahu jsme opustili 16. května brzo ráno a kolem poledne už filmaři natáčeli výuku lektorky Markéty Schürz Pochylové ve vnitřních i vnějších prostorách Vídeňské univerzity a v místní české restauraci, kde si studenti objednávali česká jídla a po několikáté hláskovali STOP. JEŠTĚ JEDNOU dané fráze mistrně

ovládli. Nakonec si přece jen pochutnali na svíčkové s knedlíkem a nudlích s mákem, byl v polovičních porcích. Druhý den bohužel začal dešťovou přeháňkou, filmaři jen dočtili rozhovor s lektorkou a pořídili ilustrační záběry malebné Vídne a potom jsme hned vyrazili směr Daruvar, kde nás v pozdních večerních hodinách přivítaly naše učitelky – Bohdana Pěva Šolcová a Ilona Kirchnerová. Následující dva dny jsme s Terezou asistovaly natáčením jejich výuky a zájmových činností.

18. května ráno jsme navštívili budovu Svazu Čechů v Republice Chorvatsko a setkali se s předsedkyní Svazu Anou-Marií Štruml Tuček, která nám se svými kolegy představila celou řadu aktivit krajanů včet-

Výuka češtiny v české restauraci ve Vídni, v černobílých šatech lektorka Markéta Schürz Pochylová

ZPRÁVA

ně vydávání časopisu *Jednota*. Dopoledne jsme se v zahradě Etno domu v Ivanově Sele zúčastnili natáčení výroby portréty J. A. Komenského. Bohdana Pěva Šolcová spolu se svým manželem opatřila dětem hlínu, ty pak podle jejího návodu sestavovaly části hlavy J. A. Komenského, výsledná díla budou po vyschnutí vypálena a použita k různým výstavám. Potom jsme se přesunuli do ZŠ Lipovec, abychom vyslechli nácvik hry na flétnu a zpěv českých písníček. Večer jsme odjeli do města Virovitice, vzdáleného asi hodinu cesty od Daruvaru, kde proběhla zkouška divadelního souboru amatérského divadla a následné setkání s předsedkyní České besedy Virovitice Jasnou Berger a několika jejími členy. Tato divadelní hra, kterou režisořovala Bohdana Pěva Šolcová, byla jedinečným kulturním zážitkem, při kterém jsme se všichni skvěle bavili. Také jsme ocenili zápal herců a jejich snahu zvládnout češtinu.

19. května ráno jsme navštívili školku Ferdy Mravence v Daruvaru, kde obě naše učitelky vedly hodinu pohybových aktivit. Následovala výuka češtiny na 2. stupni základní školy J. A. Komenského a setkání s její ředitelkou. Program dále pokračoval nácvikem voicebandového představení na gymnáziu v choreografii Ilony Kirchnerové a byl završen tvůrčím psaním pro dospělé v místní městské knihovně, jehož jsme se (Olga a Tereza) aktivně zúčastnily. Byly jsme doslova vtahovány do výuky a vlastní hrdoosti přinuceny (jsme přece Češky z Čech a češtinu mistrně ovládáme) vymýšlet, co si myslí vídeňský řízek před zrcadlem nebo co se děje v lednici, když je zavřená a nikdo se do ní nedívá. Snad jsme to zvládly se ctí a neudělaly Iloně Kirchnerové ostudu. Den skončil v kopcích nad Daruwarem natáčením překrásných záběrů města pod námi a nádherné přírody kolem nás v pozadí se zapadajícím sluncem, které bohužel nereagovalo na hlášku STOP. JEŠTĚ JEDNOU.

20. května jsme se vrátili do Prahy s přesvědčením, že stanovený program byl zcela naplněn. Filmaři natočili jak výuku češtiny, tak zájmové aktivity a rovněž momenty ze života obou učitelky a lektorky a rozhovory s nimi.

Velké poděkování patří lektorce a učitelkám za perfektně odváděnou práci a také filmařům za to, že nás nechali nahlédnout do přípravy a samotného procesu natáčení. Věříme, že výsledné video bude věrně odrážet podstatu práce lektorů a učitelů, a splní tak účel, kvůli němuž vzniklo.

V den, kdy se narodil Jan Amos Komenský – 28. března, se slaví Den učitelů

Studenti češtiny krajanské učitelky, úvod Eva Řezníčková / krajanská komunita Žytomyr, Ukrajina

J. A. Komenský se narodil přesně před 430 lety. Připomněli jsme si osobnost, která se stala neodmyslitelnou součástí českého kulturního dědictví. K výročí narození si starší žáci zahráli na učitele Komenského a vymysleli pro své kamarády několik zajímavých úkolů, které obsahují prvky zábavy. Vznikla témata, která zaujala. Sedět ve škole, koncentrovat se na výuku a pasivně přijímat novou látku totiž není vždy příliš zábavné. Projektu se zúčastnili žáci ve věku 9 až 15 let, kteří se češtinu učí třetím nebo čtvrtým rokem.

Škola hrou v Žytomyru

Výlušti

Kdo musel opustit zemi?

1. [Crossword grid]
2. [Crossword grid]
3. [Crossword grid]
4. [Crossword grid]
5. [Crossword grid]
6. [Crossword grid]
7. [Crossword grid]
8. [Crossword grid]
9. [Crossword grid]
10. [Crossword grid]
11. [Crossword grid]
12. [Crossword grid]
13. [Crossword grid]
14. [Crossword grid]
15. [Crossword grid]

1. stavba Karla IV. - hrad
2. bratrovrah sv. Václava
3. jméno Kusa
4. vůdce hujibských vojsk
5. uherský král a německý císař
6. bitva na Bílé hoře
7. Rudolf II. byl...
8. rapak hujibů
9. král jiri byl a...
10. jméno uherského krále
11. zbraň hujibů
12. hujibé byli poraženi u...
13. kaaal v kapii Běllimské
14. opouštěli zemi
15. poprava 27... páni

Kdy žil?

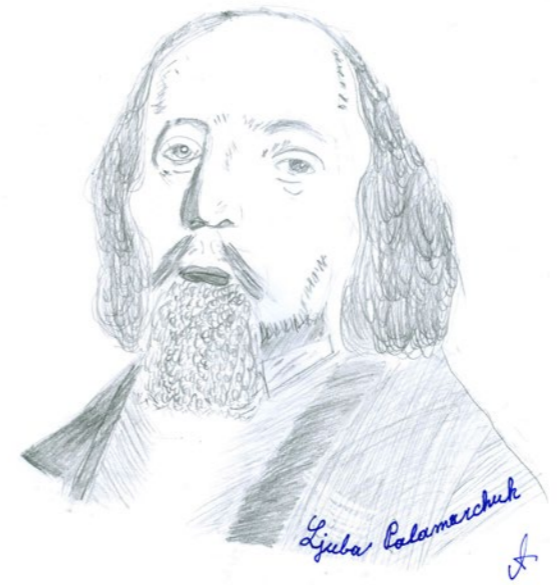
199-8 167-10

Sešarila **Uljana Ilčenko**

5. Proč je Komenský považován za Učitele národů

Protože Komenský měl ohromný vliv na novou svěsore pedagogiky a školní praxi a jeho didaktické metody se staly součástí moderní scorie vyučování.

Ljubov

Vymyslela jsem tyto úkoly pro děti:

1. **Přivrať jméno Učitele národů**

Nápopěda: Ян Амос Коменський, John Amos Comenius, Johannes Amos Comenius, Johann Amos Comenius, Jan Amos Komenský

česky Jan Amos Komenskij
latinsky Johannes Amos Comenius
německy Johann Amos Comenius
ukrajinsky Jan Amos Komenskij
anglicky John Amos Comenius
rusky Jan Amos Komenskij

2. **Napiš název učebnice pro děti od českého pedagoga J.A. Komenského (1658), sešarviš se písmen, která zbydou po vybarvení jmen historických osobností.**

BOLESLAV, VÁCLAV, LUDMILA, JITKA, BŘETISLAV,
OLDŘICH, PRAHOMÍR, BOŽEVA, VRATISLAV, BOŘIVOJ,
VOJTĚCH

Řešení: **ORBIS PICTUS**

česky: **SVĚT V OBRAZECH**

Ukázky studentských prací

4. Napiš, jak to vypadá v dnešní škole a co bys doporučil/a!

Chodím do osmé třídy a někeré učitele fakt líbím. Většinou jsou so spolutváci neukázaní, učí se špatně, vykišují, někdy jsou hodně agresivní. Mné vadí, že nám děvčatům nadávají a ponižují, nebo do nás sškají. Když si sšájeme učitelce, dělá, že neslyší. Nechee mii problémy s rodiči těch žáků. Škola by měla zakázat používat mobily ve vyučování. Většina žáků je má stále na lavicích, hraji hry, piší SMS nebo si učitelce nahrávají a poší. Podle mě učitel sší, jen nás hlídá a stále se dívá na hodinky, kdy už bude zvoněk. Aby se nose učitelka také nedostala do bláznince, doporučila bych našemu řediteli, aby pozval Zgora knižda a filmu Obecná škola. Ten by si hned udělal pořádek, sice by asi stále používal sbředovčou rákosku, ale podařilo by se mu s chlapeci dostat jejich neposlušnost. Náprava - ve školách by měli učít více mužii. Alexandra

3. Zeptej se rodičů, jak vypadala výuka ve školách dřívě.

Mij děda říkal, že když on chodil do školy, byly šesné bresy arušené. Ale pamatuje si z vyprávování svých předků, že ve škole dřívě byly lavice dřevěné se sedáčky a učitel chodil s nákoskou. A hodinu začal slovy "bude tady bahové dno, že špendlík ustýším padnout na zem". A stále mlátil sou nákoskou o stě. Děti psaly krasopisně, a když něco neměly, musely se psát znovu třeba stokrát. Za špatnou známku byly bresány od učitelce a doma znovu. Ve škole kličely v ozích, někdy měly ještě jako závaží knižku na rukách, nebo dělaly stokrát dřepy. Snažily se zapamatovat si učivo ze školy, protože doma na učení neměly čas, pomáhaly na poli nebo se sbaraly o mladší sourozence. Učitel naučil děti logicky uvažovat, a co se ve škole naučily, so si pamatovaly celý život.

Nada

Tvůrčí psaní v Daruvaru aneb Příběhy kolem nás

Ilona Kirchnerová / krajská komunita Daruvar, Chorvatsko

Daruvar, město lázeňské, město s velmi početnou českou krajskou menšinou, město vína, město dvou jazyků, město kultury, město s bohatou historií. Přestože pod každé z úvodních tvrzení se mohu s klidným svědomím podepsat, nejsou to teze z mé hlavy. Charakteristiku města Daruvar jsem si vypůjčila z akrostichů¹ účastníků kurzu *Tvůrčí psaní aneb Příběhy kolem nás*, který se konal v českém oddělení Městské knihovny Daruvar v termínech 5. 2., 12. 2. a 19. 2. 2022. Akrostichy s tematikou rodného místa však nebyly to jediné, co bylo na sobotních setkáních okouzlující.

Začátek příběhu

Náš příběh může začít například takto. Jednoho krásného dne se setkala učitelka české krajské komunity v chorvatském Daruvaru se zástupkyní župana v Bjelovarsko-bilogorském županství Tanjou Golubić Novotnou, která shodou okolností také vede *Klub literátů Svazu Čechů v Chorvatsku*, a slovo dalo slovo. A jak víme z nejstarších příběhů lidstva, slovem vše počíná a ze slova se vše rodí, i zrodil se také nápad uskutečnit několik setkání, ve kterých by bylo představeno tvůrčí psaní nejen jako způsob, jak inspirovat spisovatele a novináře, pedagogy a studenty, ale také jako důvod setkat se, tvořit, obohacovat se jazykově i literárně, a to vše v rámci akce *Měsíc mateřského jazyka*, pořádané Svazem Čechů v Chorvatsku.

Každá knihovna je magické místo a není tomu jinak ani v Městské knihovně Daruvar, zejména pak v českém oddělení, které pečlivě vede a střezí Francika Stehna. Kde jinde uspořádat taková setkání nežli tam, kde slova, která vstoupila do vět a ty pak do souvětí, aby se mohla rozrůst do příběhů, leží na dosah ruky. A tak se jedno slunné sobotní dopoledne v knihovně sešli zájemci o něco nového, kreativního, inspirativního... anebo možná byli prostě jen zvědaví, co jim nová učitelka vyslaná Domem zahraniční spolupráce předvede.

Při vytváření podkladů pro sobotní seminář jsem se nechala volně inspirovat knihami a myšlenkami Reného Nekudy, diplomovou prací *Intertextualita prizmatem tvůrčího psaní* své kolegyně a kamarádky Dagmar Dvořákové a samozřejmě také vlastní pedagogickou praxí, neboť do výuky se snažím metody a postupy tvůrčího psaní zapojovat pravidelně. Bylo to však poprvé, co jsem tímto způsobem pracovala s dospělými lidmi, navíc literárně činnými. Skoro všichni účastníci kurzu měli totiž s literární

Tvůrčí psaní v Daruvaru

činností nějakou zkušenost, ať už to byla práce novinářská v místním krajském časopise *Jednota*, nebo výuka češtiny na České základní škole Jana Amose Komenského v Daruvaru, ale také psaní básní i prózy a v neposlední řadě divadelních her pro místní ochotnické spolky.

Kurz byl koncipován jako trojice dopoledních dílen, na nichž si mohli účastníci vyzkoušet různé přístupy ke tvorbě textu a také to, jak člověka determinuje dané zadání, časové nebo jiné omezení. Mnohdy nás totiž právě to donutí podívat se na řešení z jiného úhlu pohledu. Jednotlivé části pak byly propojeny konkrétními úkoly, které směřovaly k vytvoření finálních textů.

Příběh v jednom akrostichu

Něže jsme se pustili do samotného procesu tvorby, resp. naplnili zcela termín workshop a začali skutečně něco dělat, nastolili jsme společně východisko, konkrétně tezi, že *příběhy jsou neodmyslitelně spojeny s naší existencí*. Člověk je tvor v příbě-

zích přemýšlející a příběh využívající v mnoha oblastech života – příběhy tvoříme již pár chvil po narození a potom už celý svůj život. Denně si vyprávíme příběhy o tom, co jsme celý den dělali, kde jsme byli a co jsme viděli, příběh je základní stavební jednotka učitelů, právníků, novinářů, kněží a duchovních, ale samozřejmě také spisovatelů, lhářů a podvodníků a tím pádem také např. kreativců v reklamních agenturách, neboť čím lepší příběh, tím větší zisky (ne nutně finanční). Příběhy najdeme skryté v nápisech na zdi (*Make love not war!*), ve štítech obchodů (*Baťa a jeho životní příběh*), v celosvětově známých značkách (*Coca-Cola a příběh, který mj. dal vzniknout i americkému „duchu Vánoc“*), dokonce i v jedné jediné fotografii (*Czech Press Photo*). Díky příběhu jsme schopni uvěřit tomu, že nejlepší rýže je ta, která se nelepí, ale také tomu, že když stanul náš prapředek na Řípu, viděl zemi zaslíbenou, medem oplývající.

¹ Akrostich – báseň, v níž první písmena veršů nebo sloky dávají dohromady slovo, případně větu.

Hned na začátku jsme se domluvili, že vše, co se na kurzu vytvoří, budeme společně číst, komentovat a rozebírat jak po stránce jazykové a literární, tak z jakéhokoli úhlu pohledu, který bude účastníkům setkání vyhovovat. Úkolem pak bylo vytvořit akrostich, jehož první písmena by dávala dohromady název jejich rodného města nebo vesnice. Do takto vytvořeného textu však museli použít také informace o daném místě tak, aby bylo i bez rozluštění akrostichu zřejmé, o jaké město nebo vesnici se jedná. Někteří použili údaje historické, jiní zeměpisné, ale ze všech akrostichů byla cítit především láska k rodnému kraji.

Ukázka

Dolní a horní má svou část,
A quae Balissae Římané ho zvali,
Rodiny Čechů opustili svou vlast,
Už do jiných krajů se dali,
Velký gingo pod zámek je chránil,
Aby cítili se jako doma,
Radostní pod křídlem jeřába.
(Alen Janota)

Dáme si dnes kávu na náměstí
A nebo v parku na Terasě?
Rázem tu uslyšíme směsici dvou jazyků.
Už nás to ani nepřekvapí,
Víme jak funguje v jedné větě.
A vedle sebe ráno a jutro.
Rozum to nebere, srdce ano.
(Libuše Stráňková)

Účastníci kurzu nebyli samozřejmě pouze z Daruvaru, ale také z vesnic v okolí, tj. z Končenic, Střežan apod. Já jsem ale jako ukázkou záměrně zvolila dva akrostichy, které jsou věnovány městu Daruvar, abychom mohli společně odhalit a porovnat, jaké informace považovali autoři za stěžejní.

V prvním akrostichu Alena Janoty se tak dozvíme, že sousedními vesnicemi Daruvaru jsou Horní a Dolní Daruvar, najdeme zde zmínku o pozůstatcích antické kultury, o osídlení českými rodinami a také o dvou hlavních znacích města, kterými jsou strom gingo biloba a pták jeřáb.

V akrostichu druhém se dozvíme, že Daruvar je lázeňské město, ocitáme se v lázeňském parku na zahrádce restaurace

Terasa a posloucháme směs češtiny a chorvatštiny. Poslední dva verše jsou bravurním způsobem, jak vyjádřit to, že sice žijí v Chorvatsku, ale srdcem jsem stále Češka.

Na základě akrostichu na dané téma jsme si ukázali především to, jak lze jednu myšlenku vyjádřit různými způsoby, co všechno slouží jako inspirace pro autora a kde všude lze onu inspiraci nacházet.

Každé z následujících setkání jsme zahájili několika takovými cvičeními na „rozhybání mozku“, nebo řekněme „nastavení kreativního myšlení“. Postupně jsme si vyzkoušeli popsat bájného tvora (vycházela jsem ze středověkých bestiářů), najít co nejvíce jednoslovných palindromů, rozluštit popletené názvy rostlin a živočichů (báseň Ch. Morgensterna *Názvy navržené přírodě*), využili jsme synestezii, pokusili se popsat prostor bez použití zraku, vysvětlili si, co je to nomen omen a jak s ním pracovat.

Každý předmět má svůj příběh

Jak už jsem výše uvedla, všechna tři setkání měla být zakončena závěrečnou prací, ke které vedly jednotlivé dílčí úkoly.

Jak to tedy vypadalo v praxi? Na prvním setkání ode mě dostali všichni zúčastnění duhovou kuličku a jejich úkolem bylo umístit ji kamkoli, kde by její existence mohla podnítit představivost, dát místu nový rozměr neboli vytvořit v kontextu umístění prostor pro nějaký příběh. Kuličku takto zasazenou do prostoru pak měli vyfotit. Následně jsme si fotografie společně prohlédli a nad každou z nich diskutovali.

Druhým krokem samozřejmě bylo, nechat se fotografií inspirovat k vytvoření textu. Mohlo se jednat o jakýkoli žánr literatury – báseň, povídka, črta, líčení... Variantou tohoto úkolu by mohlo být také to, že každému bude přidělena fotka někoho jiného a s ní musí nadále pracovat. My jsme si nicméně po dohodě zvolili cestu první, tedy o něco jednodušší.

Takto vytvořené texty jsme si společně opět přečetli a vzájemně o nich diskutovali. K závěrečnému úkolu jsem se nechala inspirovat letošním výročí Jana Skácela a každému kurzistovi jsem vybrala jeden konkrétní verš, kterým musel svůj příběh zakončit.

Kulička zasazená do prostoru
Foto: Jitka Brdar Staňová

Ukázka

Marta

Marta tu byla.
Vždy a pro každého.

Usmála se, poradila, pomohla, potěšila.
Uklidnila, povzbudila, promyslela, vyřešila.
Zastoupila, připravila, uklidila, uložila.
Rozuměla, pochopila, uznala.
Přivstala si, odřekla se.
Ustoupila, stáhla se.

Klesla.

Na zimu všichni unaveni andělé
do sněhu mezi hroby odkládají křídla.
(Jitka Brdar Staňová)

Tím příběh nekončí

Když si zpětně prohlížím, co moji kurzisté vytvořili, znova a znova mne naplňuje pocit, že tři sobotní dopoledne věnovaná tvůrčímu psaní rozhodně nepřišla nazmar. Zvláštního efektu se docílí samozřejmě i tím, že si dáme text do souvislosti s fotografií. Výstupem jsou básně a příběhy, v nichž duhová kulička někdy figuruje, někdy nikoli, verš Jana Skácela je však vždy pomyslnou třešinkou na dortu. A propos dort – na každém setkání se podával jiný, jinak dobrý a s jiným názvem, abychom nestimulovali pouze buňky mozkové, ale také chuťové. I tento můj skromný příspěvek ke gastronomii se objevil v některých textech.

Během druhého setkání vykristalizoval také nápad seznámit veřejnost s tím, co kurzisté vytvořili. Proto se nám podařilo ve spolupráci s Městskou knihovnou Daruvar a místožupankou Tanjou Golubić Novotnou, která se ostatně osobně kurzu zúčastnila, uspořádat v termínu 6. 4.–20. 4. 2022 výstavu závěrečných prací. Tento počin se setkal s velmi příznivými ohlasy z řad veřejnosti a výstava prací byla následně zapůjčena např. také do České besedy Končenic, kde se objevila 24. 4. 2022 jako literární výtvarný doprovod v rámci akce *Večer poezie*. Zároveň byly akrostichy a další texty, které vznikly v rámci naší dílny, použity pro aktuální literární přílohu *Studnice* časopisu *Jednota*.

Největším oceněním však pro mě zůstává fakt, že jsem byla požádána, zda bychom nemohli v těchto tvůrčích setkáních pokračovat alespoň jednou za měsíc, což mě nesmírně potěšilo. V tomto školním roce se tak uskutečnila ještě dvě setkání dílny Tvůrčího psaní pod názvy *Na křídlech* a *Nejen jídlem žij je člověk* a myslím, že to pro nás pro všechny byly velmi zajímavé a přínosné chvíle plné inspirace a radosti z tvorby, strávené, jak už dnes mohu říci, mezi přáteli.

Století lektorátu českého jazyka v Lublani

Zdeňka Kohoutková / lektorát Lublaň, Slovinsko

Význam studia češtiny na Univerzitě v Lublani, které by přispívalo k systematictějšímu rozvoji akademických a kulturních vztahů, si uvědomovali také slavisté, kteří byli při zakládání Univerzity v Lublani v letech 1918–19 ve skupině pro přípravu plánů k organizaci studia, a od samého začátku plánovali zřízení katedry srbochorvatštiny a češtiny, protože očekávali založení katedry jihoslovanských studií na Univerzitě Karlově v Praze.

To se také stalo a 22. července 1920 se vedení katedry jihoslovanských jazyků v Praze ujal Slovinec Matija Murko. Na Filozofické fakultě Univerzity v Lublani (dále FF UL) byla nakonec založena pouze katedra srbochorvatštiny a češtiny, o českém jazyce nejprve v rámci srovnávacího studia slovanských jazyků přednášel Rajko Nahtigal a v letním semestru v roce 1922 byl založen lektorát českého jazyka. Sen o katedře bohemistiky se splnil až o 82 let později, v roce 2004.

Letos na jaře jsme si tedy připomněli 100 let od zahájení činnosti českého lektorátu jako jednoho z nejstarších lektorátů českého jazyka na světě. Oslavy provázelo několik akcí spojených s češtinou a českou kulturou. 14. února jsme na FF UL pořádali slavnostní setkání se studenty, profesory a bývalými posluchači lektorátu. Ne náhodou jsme vybrali právě toto datum, jednak v tento den začal na FF UL letní semestr a jednak pro nás byl den sv. Valentyna symbolický, protože češtinu milujeme. Domácí lektorka Bojana Maltarić připravila ohlednutí za 100 lety lektorátu, během

kterého vyzdvihla mimo jiné důležitost lidského přístupu české lektorky Heleny Polákové. Ta působila v Lublani dvakrát, jednou v 80. a podruhé v 90. letech minulého století, a ovlivnila několik generací studentů filozofické fakulty.

Na slavnostním setkání, kterého se zúčastnili velvyslanci České republiky Juraj Chmiel, Polské republiky Krzysztof Olendzki a Slovenské republiky Peter Zeleňák, promluvila děkanka FF UL Mojca Schlamberger Brezar, dále zástupkyně vedoucí Ústavu slavistiky Namita Subioto a vedoucí katedry českého jazyka a literatury Petra Stankovska. Slavnostní setkání probíhalo v přátelském duchu, zúčastnění s nostalgií vzpomínali na studijní léta na lektorátu češtiny a na závěr u kulatého stolu diskutovaly absolventky oboru Český jazyk a literatura o praktickém významu studia češtiny v pracovní sféře. V rámci prezentace o 100 letech lektorátu měli přítomní možnost zhlédnout úryvky z připravovaného doku-

mentu o lektorátu češtiny, kde se mimo jiné objevila také nejstarší posluchačka českého lektorátu, která jej navštěvovala v roce 1952. Již od podzimu 2021 připravuje skupina studentů, kterou vede Petra Stankovska, dokumentární film, v němž promluví několik zástupců všech generací absolventů lektorátu češtiny. Premiéra dokumentu je plánována na září 2022.

Dále jsme v rámci oslav 100 let českého lektorátu připravili ve spolupráci s Velvyslancem České republiky výstavu *Jan Amos Komenský – Čech, který naučil svět učit*, při příležitosti 430. výročí jeho narození. V květnu jsme organizovali pro studenty bohemistiky exkurzi po krásách jižní Moravy a v rámci filmového večera jsme promítali film *Hra* našeho bývalého studenta Luna Sevnika, který aktuálně studuje filmovou režii na FAMU. Film byl oceněn na několika filmových festivalech hlavní cenou a slovenské titulky k němu připravili studenti češtiny na FF UL.

Datum 14. 2. jsme pro oslavu nevybrali náhodou – češtinu totiž milujeme.

Oslava 100. výročí lektorátu českého jazyka na FF UL

Projekt tří univerzit – bohemisté na vědecké exkurzi ve Vídni

Barbora Slámová / katedra bohemistiky Pedagogické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem

Bohatý třídenní program si pro bohemisty z Čech a Moravy připravil Institut für Slawistik na Vídeňské univerzitě. Program Aktion Česká republika – Rakousko mohl tak po covidové pauze znovu ožít a propojit české a rakouské studenty i akademiky.

Historie bohemistiky na Vídeňské univerzitě sahá až do roku 1775. Kde jinde by se tedy měli sejít bohemisté z Česka a Rakouska, když ne právě na Institut für Slawistik ve Vídni? Vědecká exkurze v rámci Projektu tří univerzit probíhala (po několika odkladech) v termínu od 3. do 5. května 2022 a zúčastnili se jí studenti a akademici z Vídeňské univerzity, Ostravské univerzity a Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem.

Součástí programu byly každodenní přednáškové bloky na téma *Totalita v jazyce, v literatuře, v jazykovědě, v literární vědě, v didaktice*. Během nich vystoupili akademičtí a vědeckí pracovníci jednotlivých zúčastněných univerzit. Obsah přednášek byl velmi pestrý. Za zmínku určitě stojí příspěvek Lucie Antošíkové věnovaný životu žen v disentu a emigraci, který sklidil velký úspěch. Dále také přednáška Jiřího Kotena (UJEP) doplněná o čtení současné české poezie, jejímž záměrem bylo přiblížit vídeňským studentům aktuální básnickou tvorbu našich autorů.

Hlavním cílem celého programu Aktion je propojení a sblížení studentů jednotlivých zemí, proto na programu nesměl chybět ani teambuilding. Ten probíhal třeba při společné přípravě večere, kdy studenti ve skupinách chystali a ochutnávali tradiční rakouské pokrmy. Během prvního večera měli účastníci také možnost prohlédnout si tamější kampus. Průvodkyní jim byla studentka bohemistiky z Vídeňské univerzity Lena Katzinger. Lena všechny nadchla nejen zajímavostmi z historie univerzity, ale především svou skvělou češtinou, kterou v minulosti zdokonalovala i během pobytů v České republice.

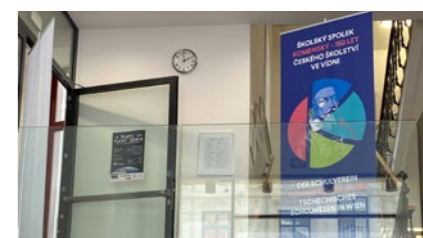
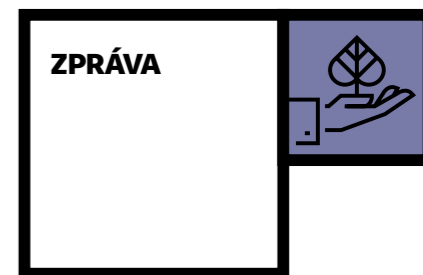
Druhý den začal přednáškovým blokem, během nějž lektorka Markéta

Schürz Pochylová seznámila posluchače s historií výuky češtiny ve Vídni. Hovořila především o Školském spolku Komenský, založeném v roce 1872, jehož cílem je zachovat ve Vídni češtinu a českou kulturu. Účastníci se poté vydali na prohlídku a hospitaci do osmiletého gymnázia zřizovaného tímto spolkem. Přivítání byli jeho ředitelkou Helenou Huber, která předala informace o provozu školy a ochotně odpověděla na všechny dotazy ohledně studia. Přestože v den návštěvy probíhaly státní maturity, měli účastníci možnost nahlédnout do hodin v nižších ročnících. Výuka zde probíhá dvojazyčně ve všech předmětech, a to česky (případně slovensky) a německy.

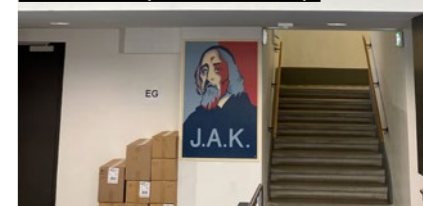
Na programu druhého dne byla také návštěva Českého centra ve Vídni, kde právě probíhala výstava *Lost in Time* představující rakouskému publiku umělce ostravské výtvarné scény. I zde byla možnost poslechnout si něco málo o fungování centra a o akcích, které centrum pravidelně připravuje nejen pro Čechy žijící v Rakousku.

Poslední den byl zahájen prohlídkou Vídně s důrazem na místa spojená s českou historií nebo českými osobnostmi. Na prohlídku navazoval poslední přednáškový blok, v němž vystoupila také hlavní organizátorka celé akce Naďa Salmhoferová. Její příspěvek se týkal kulturních kompetencí a výuce češtiny jako cizího jazyka a byl doplněn také didakticky zaměřeným referátem vídeňských studentek slavistiky. Po skončení programu měli účastníci možnost vyjádřit se k průběhu celé vědecké exkurze v rámci závěrečné reflexe a poté jim byly předány certifikáty. Nyní nezbyvá než těšit se na další setkání, které proběhne v Ústí nad Labem.

Program Aktion Česká republika – Rakousko propojuje české a rakouské studenty i akademiky.

Reálné gymnázium Školského spolku Komenský

Přednáška docenta Kotena doplněná o recitaci současné poezie

Kampus Vídeňské univerzity

Mír, fotbal a čeština v Saint-Germain-en-Laye

Lenka Vaněčková / lektorát Paříž – Sorbonna, Francie

Také se vám jako první asociace s tímto městem vybaví podepsání mírové smlouvy v roce 1919? Nebo jste spíš milovníkem fotbalu a zní vám v uších nejprve PSG, fotbalový klub. Nyní přidejte ještě třetí asociaci – češtinu. O tom, kde, proč a jak dlouho už ji můžeme v tomto městě, ležícím západně od Paříže, slyšet, jsem si povídala s Pavlínou Kassa, jednou ze dvou zakladatelek krajanského spolku Association pour l'Enseignement Franco-tchèque de Saint-Germain-en-Laye (Asociace pro česko-francouzské vzdělávání v Saint-Germain-en-Laye), tedy AEFT SGL.

Kdy vznikla AEFT SGL a za jakých okolností?

Oficiálně jsme s Martinou Homareau založily spolek AEFT SGL v roce 2018, ale aktivní jsme byly už dříve. Naše rodina hodně cestuje po světě. Abych udržela kontakt s češtinou pro sebe a své děti, aktivně vyhledávám Čechy žijící v mém okolí. V roce 2016 jsme se usadili ve Francii v Saint-Germain-en-Laye. Nebylo to náhodou. V tomto městě je mezinárodní lyceum, a tudíž se zde nachází velká zahraniční komunita. Od roku 1923 se tu učila i čeština, v roce 1989 ale bohužel česká sekce zanikla. Usoudila

jsem, že tady budeme jako cizinci dobře přijati. Postupem času jsem navázala kontakty s dalšími Čechy. Obecně vnímám, že se jako národ v zahraničí moc nedružíme. Jsme taková roztržitá komunita. A tak jsem poznala první Češku až po několika měsících náhodou na ulici, když mě slyšela mluvit česky na děti. S Martinou jsem se seznámila díky realitní kanceláři. Prozradili nám, že v sousedství žije nějaká Češka. Shodou okolností má stejně staré děti, a tak jsme spolu často řešily jejich přístup k češtině a posléze i výuku češtiny. Mám ještě starší děti, které jsem učila sama podle učebnic,

ale čím je dítě starší, tím je to komplikovanější. Také střet učitele a rodiče v jedné osobě nedělá v rodině dobrotu.

Začaly jste si tedy učit děti navzájem?

Ne tak úplně. Ale začaly jsme přemýšlet o nějakém společném řešení. Myslely jsme si, že by bylo možné znovu otevřít českou sekci v mezinárodním lyceu. Tu myšlenku máme v hlavě stále, ale zjistily jsme, že to je běh na dlouhou trať. Pokud taková iniciativa nevzejde ze shora, tedy není založena na mezinárodní smlouvě apod., je potřeba nejprve ukázat, že zde funguje aktivní česká komunita, že je velký a dlouhotrvající zájem o takové studium. Bylo tedy nutné naše aktivity, ať už vyučovací či jiné, „oficializovat“.

O jaké aktivity tehdy šlo?

V té době především o výuku češtiny pro děti. Stále nám ležela v hlavě ta česká sekce. Na Facebooku jsme založily stránku *Projekt založení české sekce v Saint-Germain-en-Laye* a čekaly jsme, kolik rodin z okolí se nám přihlásí se zájmem o projekt či jeho podporu. Dodnes si uvědomujeme ten neomezený dosah Facebooku. Přihlásilo se více než 40 rodin žijících v okolí města Saint-Germain-en-Laye. Ozvaly se rovněž rodiny ze vzdálenějších míst, lákal je projekt české sekce, kdy je výuka českého jazyka, dějepisu a zeměpisu začleněna do francouzského školního programu. Další síť zájemců se začala tvořit i mimo internet metodou sněhové koule. Pomyslným vrcholem bylo setkání takto vzniklé skupiny na české ambasádě v Paříži v roce 2018. Tam jsme se seznámily s dalšími rodinami, motivovaly se k dalším aktivitám. Ale zároveň přišlo i zklamání, protože jsme zjistily, že to s českou sekci nebude tak snadné. Začaly jsme hledat informace, jak postupovat při zakládání krajanského spolku neboli asociace jako neziskové organizace. Tímto prvním facebookovým výstřelem jsme také našly naši

učitelku Lenku. Ještě než jsme nastudovaly všechny technické a právní věci k založení asociace, rozjely jsme první společné kurzy pod jejím vedením.

Jak se rozšířila vaše činnost po vzniku spolku AEFT SGL?

Do školního roku 2018/19 jsme již vstupovaly téměř profesionálně. Zorganizovaly jsme zápisy do školky a do školy. Měly jsme celkem pět tříd od mateřské školy až po seminář pro studenty, kteří si vybrali češtinu jako maturitní předmět. Jde o zkoušku z druhého nebo třetího cizího jazyka. Jazyková úroveň tedy byla mnohem nižší než ta, kterou měli zájemci o tento seminář, a tak jsme ho pojaly spíše jako doplňkovou češtinu zpestřenou o zajímavá témata z české historie a kultury. Ve třídách základní školy se učil český jazyk, literatura a pro menší prvouka. Výuka probíhala střídavě u mě doma nebo u Marty. V tom roce jsme také zorganizovaly různé akce: mikulášskou nadílku, několik setkání v rámci projektu *Celé Česko čte dětem*, zúčastnily jsme se *Evropského trhu* v Saint-Germain-en-Laye, kde jsme reprezentovaly Českou republiku. Dále jsme společně s dalšími členy slavili i Velikonoce, s několika studenty jsme se zúčastnili konference ke stému výročí podepsání mírové smlouvy v Saint-Germain-en-Laye, v současné době připravujeme *Noc*, respektive *Odpoledne s Andersenem*.

V Paříži funguje Česká škola bez hranic, v čem je rozdíl mezi ní a vašim spolkem AEFT SGL?

Především ve velikosti a stáří. My jsme nová malá organizace, která se ale nutno přiznat

Českou školou v lecčem inspiruje. Dokonce jsme na počátku s ředitelkou ČSBH Paříž vznik spolku konzultovaly. Naše učitelka měla zkušenost s učením v ČSBH. Lišíme se ale v organizaci výuky. Veškeré kurzy směřujeme na středu, protože žáci prvního stupně nemají výuku ve svých francouzských školách. Vyšší ročníky se učí češtinu odpoledne či večer i v jiné dny. Ale soboty se snažíme udržet pro rodiny. Naše i ty našich školáků. A případně pro společná setkání. Kvůli covidové krizi přibyl ještě jeden rozdíl. Od třetí třídy máme výuku i nyní, kdy už jsou téměř všechna opatření zrušena, stále online. Díky tomu máme široký dosah. Zájemci se ozývají i ze vzdálenějších koutů Francie.

Jaký vliv měla na spolek AEFT SGL covidová krize kromě výuky online?

Asi jako všude bylo nejnáročnější zorientovat se ve stále se měnících opatřeních. V té době jsme navíc spolupracovaly s mladou stážistkou z programu Erasmus+, která nakonec přijela učit děti online. Tak si asi svoji stáž nepředstavovala. Ve Francii byly sice školy zavřené jen velmi krátce, ale my nemáme status školy. Naše kurzy spadají pod volnočasové aktivity, které měly přísnější omezení. Ty venkovní byly povolené, a tak jsme toho využívaly. Když bylo hezky, učilo se venku. Od jiných setkávání jsme raději upustily. A když už, tak jsme je zorganizovaly zase venku. Velikonoce jsme pojaly jako „bojovku“. Stážistka Anička připravila v místním lese stanoviště. Školáci dostali

GPS souřadnice a s rodiči vyrazili splnit úkoly, vše dokumentovali a Anička pak vytvořila moc pěkné video se společnými fotkami.

Náročnosti roku 2020 přidalo také to, že jsme v té době neměly učitelku. Lenka otěhotněla a zůstala doma s dítětem. Tak jsem na pár týdnů převzala výuku já a pak stážistka Anička. Když odjela, znovu jsme řešily, jak dál. Můj manžel dostal pracovní nabídku do Japonska, a tak jsme hledaly nejen učitelku, ale také půlku vedení.

Jak jste takovou krizi překonaly?

Ukázalo se, že nejsme samy, komu na chodu spolku záleží. Na valné hromadě, kde jsme řešily i možné ukončení spolku, se aktivizovali další rodiče a členové. Vznikla téměř celá nová rada. Motivovali jsme se všichni navzájem. Pochopili jsme, že právě ta setkávání nám během covidu hodně chyběla a nechceme o ně přijít. Během prázdnin jsme tak zmobilizovali síly, že jsme naplánovali kurzy od A do Z. Začali jsme sice o pár týdnů později, ale pomalu dokončujeme školní rok, který ještě před prázdninami vypadal, že bude úplně bez výuky. Spolupracujeme nyní s učitelkami z České republiky, které vedou kurzy online. Pro nejmenší máme paní učitelku prezenčně.

Učitelé a finance. Zajištění kurzů je finančně náročné. Většinu musí zaplatit rodiče, což je pro některé rodiny tak velká částka, že děti do kurzů nemohou zapsat. Jediná finanční

Na jaké nejčastější problémy narazíte?

Učitelé a finance. Zajištění kurzů je finančně náročné. Většinu musí zaplatit rodiče, což je pro některé rodiny tak velká částka, že děti do kurzů nemohou zapsat. Jediná finanční

Školní králové
Zdroj: Facebook AEFT SGL

Foto z podpisu mírové smlouvy v roce 1919
Zdroj: Facebook AEFT SGL

Mikulášská hra před zámkem Saint-Germain-en-Laye
Zdroj: Facebook AEFT SGL

Mikulášská nadílka
Zdroj: Facebook AEFT SGL

Pavlína Kassa (vlevo) a Martina Homareau na Evropském trhu v Saint-Germain-en-Laye
Zdroj: Facebook AEFT SGL

Zámek Saint-Germain-en-Laye dnes
Zdroj: Facebook AEFT SGL

První školková skupinka
Zdroj: Facebook AEFT SGL

a svým kořenům vůbec. A ty děti to nějak cítí. Ve Francii a v okolí města Saint-Germain-en-Laye je navíc mnoho rodin, kde se vedle francouzštiny užívá i další jazyk. Čeština nepatří mezi ty nejčastější, ale je tím pádem i trochu exotická, zajímavá.

Mezi výukou ve vašich kurzech a výukou na základní škole v Česku tedy není žádný rozdíl?

V podstatě ne. Naši žáci, kteří jsou zapsáni v ČR v kmenové škole, skládají na konci roku rozdílovou zkoušku, kde dokazují, že mají úroveň daného ročníku. Ale svá specifika naše výuka přeci jen má. Čeština našich dětí je v dennodenním kontaktu s francouzštinou a ta jí dává na frak. Je všudypřítomná, na rozdíl od češtiny, která je pouze doma, a to také ne stále. To je potřeba si uvědomovat i při výuce. Někdy se dá z francouzské výuky i čerpat. Především naše nejnižší ročníky se liší od české základní školy. V první třídě děti nemají písanky. Psát se učí ve francouzské škole. Většinou i mnohem dřív. Některá písmenka sice píšou jinak, ale nepletme jim hlavy dvojnásobem „krasopisem“, jen je s českým způsobem psaní postupně seznamujeme. Osvojit si ho ale nemusí. Takto získaný čas věnujeme rozšiřování slovní zásoby.

Ale třeba vyjmenovaná slova. Zdá se to být jednoduché. Naučit se je a je to. Ale k tomu, aby dítě dokázalo poznat příbuzná slova, a tedy dobře aplikovat vyjmenovaná slova, potřebuje právě tu zmiňovanou slovní zásobu a silný jazykový cit, respektive jazykový cit pro češtinu. A tak je potřeba této látce věnovat víc času. Naopak větší nou nedělají problém internacionalismy, kde si dítě pomůže francouzštinou. Nebo shoda podmětu s přísudkem. Něco podobného totiž funguje i ve francouzštině. Toho všeho by si měl být vědom náš učitel. Ale pokud není, nevadí, má podporu našeho pedagogického vedení a časem na to přijde i sám.

Máte nějakou vizi vývoje spolku AEFT SGL?

Rádi bychom vytvořili spolehlivě fungující zázemí pro výuku češtiny. Pokud bude fungovat toto, budeme mít více času a kapacit věnovat se dalším akcím. Je to takový paradox. Kurzy jsou pro nás velmi důležité, ale zjišťujeme, že díky setkávání a kulturním akcím máme větší zájem o kurzy a roste motivace i samotných dětí. Až se tento začarovaný kruh dá do pohybu, možná vznikne tak silná komunita, že vize otevření české sekce v mezinárodním lyceu nebo zkrátka výuky češtiny v rámci nějaké místní školy nebude tak vzdálená. ■

Čapkoví roboti dobyli Madrid a studenti češtiny byli u toho

Eva Hlaváčková / lektorát Madrid, Španělsko

Pár dní před představením dostanu od Carlose (pozn.: autor adaptace *R.U.R.* a divadelní režisér Carlos Be) tajné heslo, které musí studenti vyslovit, aby mohli být vpuštěni do divadla. Komorní divadlo La Cripta Mágica je prostor vskutku magický, a to nejen proto, že se v něm již od roku 1987 odehrávají výhradně kouzelnická představení, ale především pro svou vizuální a estetickou podobu a genius loci, který na diváka dýchá ze všech stran.

Najít ho také není lehký úkol. Divadlo je z ulice sotva postřehnutelné, jenom mohutné tajemné dřevěné dveře napovídají, že nás zavedou na nějaké mimořádné místo. Poté, co se nám otevrou, vítá nás samotná ředitelka a majitelka divadla, také kouzelnice, sympatická a osobitá Anibel. Vzápětí se však už setkáváme s roboty, a to ještě před samotným začátkem představení.

První robot, nebo spíše bychom měli říct robotka, hned v vstupu nabízí dezinfekční gel, a pokud ho někdo odmítne, stává se velmi neodbytnou. I roboti ví, že opatrnosti není nikdy nazbyt, obzvláště v dnešní době. Další robot nás vítá krásným českým „Ahoj“ a vzápětí se ještě zeptá: „Jak se máš?“ Nenechal se zaskočit ani bystrou odpovědí některých studentů češtiny, kteří se rovněž zeptali: „A ty?“ a po několika zaváháních odpovídal: „Dobry.“ I španělští diváci neznalí češtiny si tak z tohoto večera mohli odnést pár českých slovíček. Tento šikovný robot usazuje jednotlivé příchozí a během čekání na začátek představení divákům nabízí, že je vyfotogra-

Divadelní představení *R.U.R.* (2021)
Foto: Roberto Cuezva

fuje. Fotku z tak kouzelného místa si přeje mít samozřejmě každý. V sále panuje dobrá nálada, diváci se smějí a vše napovídá tomu, že během představení tomu bude také tak.

Jak během čekání na začátek představení, tak poté po jeho skončení jsme měli dostatek času detailně se seznámit s jedinečným prostorem tohoto divadla a nasát jeho kouzelnou atmosféru. Tlučené světlo, dominující zlaté a červené barvy, fascinující dekorace. Člověk jako by byl náhle přenesen v čas. Divadlo se může chlubit tím, že veškeré vystavené předměty a dekorace jsou originální, dokonce zde najdeme i malou výstavku starožitností – kouzelnických předmětů z let 1800 až 1950. Vůbec celý tento miniaturní prostor ukrývá mnohá tajemství. Kdo dobře hledá, objeví malý bar, kde si může dát něco dobrého k pití, a kdo hledá ještě lépe, nalezne i toalety, jež jsou vtipně a důmyslně ukryté za zdí, kterou tvoří knihovna. I samotné jeviště je minimalistických rozměrů a diváci se nacházejí v jeho těsné blízkosti – stávají se součástí představení.

Divadelní hra začíná samostatným výstupem robotky Sully, jež velmi vtipným způsobem zasadí hru do kontextu. Diváci seznámí s důležitými fakty o Karlu Čapkově, divadelní hře *R.U.R.* jako takové a její cestě napříč jednotlivými epochami a také s informacemi o režiséru Carlosovi Be a hercích, kteří ve hře účinkují. Na jevišti můžeme postupně vidět celkem čtyři herce, kteří figurují v této verzi Čapkovy dramatu *R.U.R.* Vskutku mistrovský kousek, dokázat takto zredukovat množství postav původní Čapkovy hry, pomyslí si divák, který zná originální předlohu. Pravdou však je, že se to Carlosovi Be podařilo na výbornou. Javier Arribas ztvárnil postavu Maria, Galla, Nany a Primuse, Joan Bentallé se převtělil do Domina a Radia, Rosana Blanco (alternace Sandra Ortiz) se zhostila role Heleny Gloryové a robotky Heleny a Carmen Mayordomo zahrála Sullu a Alquistu. Během představení se

herci objevují v několika momentech i mimo jeviště, přímo mezi námi diváky. Na diváky se navíc často i obrací, kladou jim otázky a zapojují je do hry. Vzhledem k velikosti jeviště jsou i kulisy minimální, zredukované jen na pár předmětů. Vtipnou a komickou notu střídá napětí, drama a vážná struna, vše dokresleno zvukovými efekty a hudbou. Smích tak střídá okamžiky, kdy divákům běhá mráz po zádech. Závěrečná komická scéna robotů Primuse a Heleny, ztvárněných jako dva pubertální adolescenti a oblečených ve stylu 80. let, sice odlehčí předchozí silné a tragické momenty a přinese opět spoustu smíchu, nicméně vzápětí se objevívá zoufalý a odevzdaný Alquist náhle a nečekaně nalezne v Primusovi a Heleně to, co bylo považováno již za neexistující, vymřelé a ztracené – lásku a naději, a připraví nám tak na závěr hry velmi emotivní a dojemný zážitek. Čapkovy poselství a hluboké myšlenky se zhmotnily a našly si snadnou cestu k srdcím přítomných diváků, kteří mohli pocítit sílu a aktuálnost Čapkovy výpovědi. Není pochyb o tom, že každý z nás odcházel domů plný emocí a podnětů k zamyšlení.

Po představení následuje debata studentů češtiny s režisérem a herci nejen o jejich divadelním zpracování hry, kterou jsme právě zhlédli, ale také o Čapkově a jeho robotech, o české kultuře a literatuře vůbec, o češtině a České republice. Třešničkou na dortu pak je společné focení studentů s herci a režisérem na jevišti a následné posezení nad skleničkou z divadelního baru, ke které nám Anibel připraví výborné tapas. Nálada je skvělá, studenti jsou nadšení. Někteří dokonce zůstávají až do brzkých ranních hodin.

Představení jsme se studenty navštívili celkem dvakrát, nejprve na jaře roku 2021 a podruhé nyní, na jaře roku 2022. Roboti už bohužel v Madridu svoji cestu uzavřeli – zhlédnuté představení bylo derniérou. Stopu však po sobě zanechali nesmazatelnou, a to jak v divadle La Cripta Mágica, tak především v divácích, kteří měli tu možnost, a to štěstí si hru vychutnat, a poznat tak jedno ze zásadních děl Karla Čapka. Doufáme, že budeme mít v brzké době příležitost vidět v Madridu nějaké další divadelní představení, které by španělské publikum seznámilo s tvorbou nějakého jiného zajímavého českého autora. Už teď se na to těšíme a studenti češtiny budou určitě opět u toho. ■

Poznámka

Rozhovor s Carlosem Be naleznete v rubrice Portrét na stranách 48 až 49 letošních *Krajin češtiny*.

podpora, kterou máme, je z MZV na podporu krajanských spolků v zahraničí. Tou se snažíme pomoci právě rodičům školáků, abychom mohli snížit cenu kurzů. Chod spolku, pořádání akcí apod. je na bázi dobrovolných aktivit vedení a členů spolku. S finanční stránkou také souvisí prostory. Většina kluboven je pro nás finančně nedostupná. A tak ani nemáme vlastní místo, kde bychom se mohli setkávat, dát k dispozici naši knihovničku, a především vést kurzy. Ty, které jsou ještě prezenční, se odehrávají u Marty doma.

Co se týče učitele, je náročná jak organizace času, tak finance. Potřebujeme pedagogicky vzdělaného člověka. Nejlépe učitele češtiny. Ještě lépe se zkušeností s dětmi v zahraničí. Ve středu bude na roztrhání, ale na další dny pro něj už tolik práce nemáme. I kdyby v blízkosti Saint-Germain-en-Laye žil výteč-

ný češtinář, s největší pravděpodobností se rekvadrifikuje a bude plně zaměstnán něčím úplně jiným. Je to nekonečné hledání.

Uvítali byste nějakou pomoc z Česka?

Jsme vděční za finanční podporu z MZV. Finanční a personální zajištění učitele alespoň na rok by bylo úžasné, naše kurzy by tak byly dostupné i pro rodiny, které mají tíživější finanční situaci. A vyřešení i třetího výše jmenovaného problému – prostory – by nám vytrhlo trn z paty a pomohlo by nám zefektivnit naši vlastní práci. Jakým jiným způsobem s tímto pomoci z České republiky než finančně, ale bohužel nevím. Možná cesta existuje a třeba se nějaká pomocná ruka objeví po tomto rozhovoru.

Kde hledáte inspiraci pro aktivity spolku AEFT SGL a její fungování?

Inspirojeme se především u jiných organizací ve Francii i ve světě. Ať už českých

krajanských nebo i jiných komunit. U těch českých spíše co se výuky, materiálů a kulturních aktivit týče a u ostatních se zajímáme o fungování organizace jako takové.

Možná trochu troulá otázka, ale co vlastně motivuje česko-francouzské děti ke studiu češtiny?

Možná narážíte na generace českých imigrantů, kteří přicházeli do zahraničí a češtinu téměř úmyslně zapomínali, aby se dobře integrovali. Jejich děti pak často doháněly jazyk v pozdějších letech v rámci osobního hledání kořenů. Současná generace již od tohoto opouští. Nemá obavy mluvit svým jazykem na veřejnosti. Celkově se více mluví o důležitosti menších jazyků, jazyků předků, ale také o bilingvistu jako takovém. A tak právě většina našich žáků pochází z rodin, kde se čeština udržela

i vedle francouzštiny. Bez znalosti jazyka by ani nemohli nastoupit do výuky, která se vyrovná předmětu český jazyk a literatura v ČR. V našich kurzech se tedy učí číst a psát jazykem, kterým mluví. Rozšiřují svůj „domácí slovník“. A stejně jako děti v ČR se učí vyjmenovaná slova, vzory, shodu podmětu s přísudkem atd. Tato paralela je důležitá, aby se dítě mohlo cítit tak moc Čechem, jako je Francouzem. Z našich prvních žáků, kteří po domácí výuce nastoupili do sedmého a devátého ročníku, jsou dnes uchazeči o vysoké školy v ČR. Tito bilingvní a biculturní lidé bývají těmi nejlepšími „velvyslanci“ obou zemí, ať už opravdoví či v přeneseném smyslu. To mluvíme spíše o vnější motivaci. Ta vnitřní je tu ale také. Čeština je nejčastěji jazykem maminky, babičky a dědy, sestřenic a bratranců. Poznat ji do hloubky znamená rozumět jí perfektně, a tak i lépe rozumět mamince, babičce...

Velká brazilská online party

Kristýna Omastová / krajská komunita Mato Grosso do Sul a Rio Grande do Sul, Brazílie

Poslední nervózní kontrola, jestli je vše připravené: notebook zapojený do zdroje, powerpointová prezentace se zábavně-vědomostním kvízem, otevřené okno prohlížeče s online aktivitou, před chvílí připravené obložené chlebíčky, šumivé víno na přípitek a dvě sklenky. Tak snad mám všechno! Rychle se podívám na mobil. Na WhatsAppu se mi začínají hromadit zprávy od studentů, kteří potvrzují svou účast, doptávají se na „adresu“, nebo naopak se na poslední chvíli omlouvají.

„Karin, vamos lá!“ tedy „Jdeme na to!“ houknu na paní Musesel, předsedkyni krajského spolku; jsme totiž u ní doma a hostit tenhle večírek budeme spolu. V 17:50 otevírám aplikaci Zoom a z čekací místnosti použítím „dovnitř“ první hosty. Uspořádala jsem totiž jednu velkou virtuální oslavu konce semestru pro všechny své studenty češtiny z 6 různých online kurzů, dohromady necelých 50 lidí, a tak jsem napjatá, kolik se nás nakonec sejde.

Začátek se neobejde bez menších zmatků. Někomu se nedaří najít odkaz a připojit se, jinému nefunguje zvuk a buď neslyší on nás, nebo my jeho, mně pro změnu nejde spustit první rozehrávací aktivita na aplikaci Mentimeter tak, aby ji studenti mohli použít. Nikdo se tím nenechá vyvést z míry, koneckonců každodenní online hodiny češtiny nás všechny vybavily potřebnou dávkou trpělivosti i schopnosti spolupráce: Mému „neslyším tě“ a „nevidím tě“ doprovázenému přehnanou gestikulací po tom více než roce a půl na Zoomu bezpečně rozumí úplně všichni, se zprovozněním aplikace mi pomůže technicky zdatnější student. Jenom rychle píšu zprávu přes WhatsApp našemu zvláštnímu hostovi, který má pronést přípitek a proslov, že budeme mít drobné zpoždění.

Studenti a studentky se postupně připojují a v elektronické myšlenkové mapě vyplňují,

odkud jsou. Většina je z Porta Alegre, Nové Petrópolis a dalších měst ve státě Rio Grande do Sul, čili se jedná o lokality, kam jsem jako učitelka tento semestr vyslaná. Objevují se ale i jiná místa, hlavně Rio de Janeiro, Curitiba a Sao Paulo, protože během pandemie jsem se rozhodla otevřít své online kurzy českým krajanům a dalším motivovaným zájemcům z celé Brazílie; tři lidi se připojují navzdory časovému posunu 5 hodin také z Prahy, kam se během semestru přestěhovali.

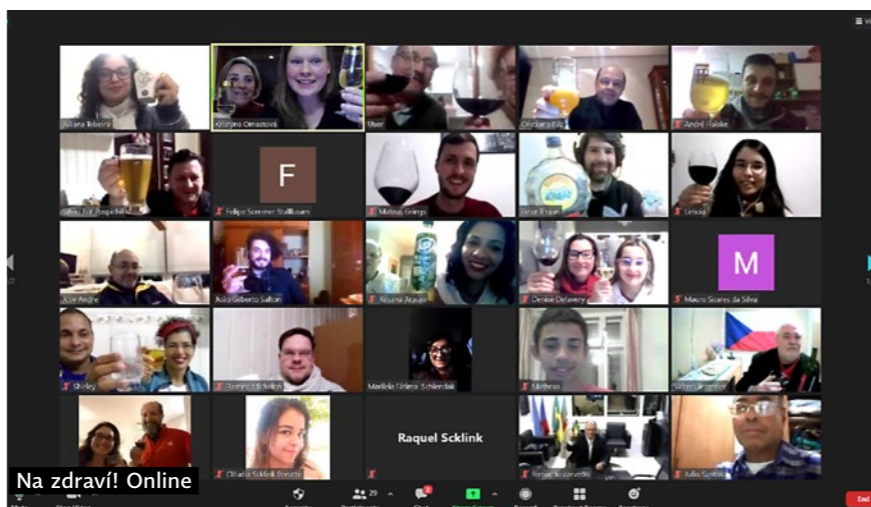
Dělí nás od sebe desítky, stovky i tisíce kilometrů, pro někoho je odpoledne a pro dalšího bude brzy půlnoc, někde prší a jinde svítí sluníčko, ale funguje to jako na normálním večírku: Studenti, kteří už se znají z online kurzů, se zdraví, lidé ze stejných měst, ale rozdílných kurzů, se baví o počasí a dopravních zácpách, ti stydlivější neříkají nic, pozorují ostatní a vyčkávají. Já se zaujetím vystudované lingvistky poslouchám rozdílné brazilské dialekty.

Vyzývám studenty, aby se neostýchali průběžně ujídat svoje obložené chlebíčky, které si předem každý zvlášť podle mých instrukcí připravil doma, a vyzvídám, co dobrého si přinesli k pití. Všichni do kamery nadšeně ukazují svoje víno, brazilské a české pivo,

oblíbený džus, Peter se chlubí lahví slivovice, honorární konzul Fernando Azaveda třímá becherovku. Často vedle studentů vykukují rozesmáté hlavy manželů, manželek a dětí, kteří si tento slavnostní okamžik chtějí užít s námi. Když už je nás více než 30, oficiálně prohlašuji naši oslavu za zahájenou.

Přišel čas na slavnostní přípitek, a tak „pouštím dovnitř“ našeho hosta, velvyslankyni Sandru Linkensederovou ze ZÚ Brasílie. Po krátkém proslovu si symbolicky Źukáme, každý do své kamery, a pak zavelím, ať si všichni v digitální nebo tištěné podobě najdou text, protože budeme zpívat českou hymnu! Tu jsme v každé skupině zvlášť spolu s dalšími písničkami trénovali v online hodinách během předchozích týdnů, ale dnes je to poprvé, co si ji v trochu kakofonickém kánonu – podle toho, jak má kdo rychlý internet – zazpíváme všichni dohromady. Náš výsledek nás především rozesměje, ale je vidět i jisté dojetí. Všichni si cení, jak je česká hymna oproti té brazilské krátká, a taky se podivují nad melodickou obtížností. Ke zpívání se ještě vrátíme, ale teď už spouštím powerpointovou prezentaci, sdílím obrazovku a hrajeme kvíz „Jak moc jsi Čech/Češka.“

Virtuální oslava konce semestru byla určena pro studenty češtiny z celé Brazílie, ale i pro ty, co se přestěhovali do Prahy.

Proti komu zrovna bude hrát český reprezentační tým na fotbalovém EURO? Kolik a jak se dá v České republice spropitné? Kam se jezdí v létě k moři na dovolenou a kam na tradiční hody? Je v pořádku, stejně jako v Latinské Americe, dorazit na domluvenou návštěvu o hodinu až dvě později? A jak správně zareagovat na „prosímte, nezdouvej se, já nemám vytřeno“?

Studenti si upřímně lámou hlavu, ale je vidět, že ti, kteří mají českého partnera či partnerku nebo alespoň někdy byli v Česku, mají výhodu a často i nějakou tu zábavnou historku k tomu.

Ani nevíme jak, ale kvíz dávno skončil a my si jenom povídáme. Nejčastěji se vzpomíná právě na zážitky z České republiky,

českou rodinu nebo předky, již kdysi odešli z Rakouska-Uherska nebo Československa a už se nikdy nevrátili. Tahle chvíle si přímo říká o trochu patosu, pomyslím si, a tak přichází na řadu druhá předem sevcvičená písnička, česká lidová *Ach, synku, synku*.

Oslava se pomalu začíná chýlit ke konci, a tak se studenti opět připojují na Mentimeter a na závěr tvoří společnou myšlenkovou mapu. Každý může vyplnit až 10 slov, která ho napadnou ve spojitosti s Českou republikou, čím více lidí nějaké konkrétní slovo napíše, tím větším písmem se pak toto slovo zobrazí. Jsem zvědavá na jejich asociace a světe, div se, Česká republika je... hlavně pivo, potom taky krásná, super a je tam orloj a hodně hradů.

Předem jsem dramaturgicky počítala s tím, že po více než dvou hodinách virtuální oslavy s reálným popjímáním bude panovat uvolněná nálada, a tak tematicky končíme moravskou lidovkou *Vínečko bílé*, kterou prožíváme natolik, že za tak emotivní přednes by se nestyděla ani profesionální cimbálka ve vinném sklepě.

A to už je opravdu poslední bod našeho programu, mně se najednou ulevuje, padá ze mě veškerá nervozita, napětí, nakumulovaný stres a zodpovědnost. Oslava je za námi, stejně tak celý semestr, obojí evidentně dopadlo dobře a já začínám být dojatá a taky trochu v euforii. Loučíme se, vzájemně si děkujeme za společně prožitý čas, za všechno, co jsme se spolu i od sebe naučili, za chvíle, kdy jsme se dost nasmáli. Tak zase v září! ■

Online akademie EPALÉ – vzdělávání pro lektory zdarma

Monika Smekalová / Dům zahraniční spolupráce

Platforma EPALÉ již osmým rokem v celé Evropě propojuje odborníky ve vzdělávání dospělých. Lektori, personalisté, pracovníci neziskových a kulturních organizací i státní správy jejím prostřednictvím sdílejí své zkušenosti, příklady dobré praxe, informace o akcích nebo hledají partnery pro spolupráci. Elektronická platforma dále nabízí přístup k databázi informačních zdrojů: publikací, statistik, studií a dalších. Oblíbený je také katalog certifikovaných kurzů určených k rozvoji lektorských dovedností a zvyšování kvalifikace.

V roce 2020 vznikla *Online akademie EPALÉ* jako odpověď na náhlou poptávku související s koronavirovou pandemií, během níž měla většina vzdělávacích institucí značně ztížený běžný chod a před lektory vyvstaly zejména na samotném počátku zcela nové pracovní výzvy. Národní středisko EPALÉ ve spolupráci se svým týmem expertů zorganizovalo sérii online webinářů pro vzdělavatele dospělých. Tato aktivita byla velmi úspěšná, a proto stále pokračuje. Jednou za měsíc se webinář vysílá živě, informace najdete na webu a sociálních sítích EPALÉ.

Záznamy všech přibližně 50 webinářů jsou k dispozici zdarma na kanále YouTube www.YouTube.com/c/epalekurzy. Témata webinářů jsou různorodá, spojuje je přínos pro práci lektorů a pedagogů obecně. Nejvyšším počtem zhlédnutí se může pyšnit webinář s názvem *Sketchnoting a vizuální poznámky nejen pro lektory*. Přináší inspiraci a praktické tipy, jak pomoci čar a jednoduchých geometrických tvarů vytvořit atraktivní a názorný obrázek. Prezentace s použitím ručně vytvořených poznámek pomůže zaujmout každé auditorium. Prezentací dovedností jsou nejoblíbenějším

Logo EPALÉ

tématem vůbec, jak ukazuje vysoký počet zhlédnutí videí s náměty jako je *Rétorika v kostce*, *VisualStorytelling* nebo *Z učebny do onlinejnu*.

Na platformě www.EPALÉ.cz najde užitečné, zajímavé a aktuální informace každý, kdo se zabývá vzděláváním dospělých i vzděláváním obecně. ■

Zdroj

Evropská komise [online]. Cit. 2022-04-04. <<https://epale.ec.europa.eu/cs>>.

Studenti Dillíské univerzity

Překvapilo mě, že jsem musel víc pracovat

Rozhovor se studenty lektorátu českého jazyka na Dillíské univerzitě

Veronika Resslerová / lektorát Dillí, Indie

Rozhovor proběhl v rámci mapování celkové struktury a zaměření lektorátu, které autorka postupně provádí. V úvodu je nutné podotknout, že skupina dotazovaných studentů jsou ti „úspěšnější“: přicházejí do kurzů českého jazyka se započatým nebo ukončeným bakalářským či magisterským vzděláním a nemají finanční nebo rodinné problémy, které by jim zabraňovaly v pravidelné docházce na lekce. Těchto studentů je však v kurzech českého jazyka na Dillíské univerzitě menšina, což souvisí s formou studia. Čeština i ostatní slovanské jazyky se na katedře slovanských a ugrofinských jazyků vyučují jako *part-time courses*, které mají nízká kritéria na přijetí studentů,¹ a přitahují proto mnoho studentů s nepříliš dobrými předchozími studijními výsledky. Rozhovor s těmito studenty přinese autorka příští rok.²

¹ Rozhovor se dotýká i tohoto tématu. Další podrobnosti o podobě kurzů českého jazyka na Dillíské univerzitě naleznete například v závěrečných zprávách z jednotlivých akademických let na webových stránkách Domu zahraniční spolupráce, viz: *Dům zahraniční spolupráce* [online]. Cit. 2022-04-10. <<https://www.dzs.cz/program/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici#zaverecne-zpravy-lektoru>>.

² Dlouhodobějším záměrem mapování lektorátu je nastavit lépe jeho fungování a (případně) změnit jeho formu s ohledem na potřeby českých univerzit a indických studentů.

Rozhovor, který proběhl online,³ se účastnili:

Shivam Pachauriya: student 1. ročníku, *Certificate in Czech*.

Kritika Dagar a Muskan Gagneja: studentky 2. ročníku, *Diploma in Czech*.

Ranjodh Singh Arora, Abishek Stephen a Shweta Kapoor: studenti 3. ročníku, *Advanced Diploma in Czech*.

Sumanshu Rao: bývalý student, 3. ročník absolvoval v roce 2019.

Proč jste se rozhodli studovat češtinu a co jste od studia češtiny očekávali?

Ranjodh: Chtěl jsem studovat nějaký slovanský jazyk. Zkoušel jsem studovat ruštinu, ale výslovnost se mi zdála příliš těžká. Ze slovanských jazyků, které se vyučují na katedře slovanských a ugrofinských jazyků na Dillíské univerzitě, se mi čeština zdála nejlépejší po fonetické stránce.

Abishek: Moje motivace byla podobná jako Ranjodhova, taky jsem se chtěl učit slovanský jazyk. Díval jsem se na webové stránky katedry a jenom čeština a chorvatština tam měly nějaké trochu detailnější informace, které nasvědčovaly tomu, že se tam něco děje.⁴ Čeština pak už byla spíš náhodná volba.

Shweta: Mě vždycky fascinovala česká architektura, česká kultura a umění.

Shweta, myslím, že si trochu vymýšlíte. Co víte o české architektuře?

Shweta: Trochu jsem četla o kubismu Pabla Picassa.

Pablo Picasso nebyl český autor, byl to španělský malíř.

Kritika: Popravdě, v Indii toho o kultuře evropských zemí moc nevíme.

Muskan: Já jsem studovala s Ranjodhem portugalštinu a italštinu a on mi řekl, že studuje češtinu a že je to opravdu zajímavé, že to mám zkusit.

Kritika: Já jsem se prostě chtěla učit jakýkoli cizí jazyk, nikdy jsem žádný nestudovala. Češtinu jsem si vybrala proto, že lekcce byly brzo ráno a nekolidovaly s mým bakalářským studiem ekonomie. Také jsem si na webové stránce kurzů českého jazyka přečetla, že Česká republika má kvalitní systém veřejného vzdělávání, a to nakonec rozhodlo.

Shivam: Já jsem se rozhodl studovat češtinu také kvůli tomu, že jsem se dočetl na stránkách kurzů českého jazyka o možnostech studia v České republice. Studoval jsem mediální komunikaci a myslím, že pokračovat ve studiu v Evropě dává smysl. Řekl jsem si, že se nejdřív naučím alespoň trochu česky.

A jak se splnila vaše očekávání?

Shivam: Předtím jsem studoval ve škole angličtinu a trochu němčinu a čeština je určitě těžší.

Abishek: Nepřišel jsem s žádným velkým očekáváním. Myslel jsem si, že to bude prostě další jazyk, který se trochu naučím.

V té době jsem dokončoval tříleté studium němčiny a italštiny. Hrozně mě překvapilo, že kurz češtiny byl daleko náročnější a musel jsem dělat mnohem víc práce.

Chceš říct, že jsem měla větší nároky než ostatní profesori?

Abishek: Ano. (smích)

To je zvláštní. Pořád si zoufám, že výuka v Indii jde hrozně pomalu a pořád přemýšlím, jak to urychlit.

Kritika: Jde to pomalu, to je pravda. Ale v kurzech, kde jsem se učila rychle, jsem prostě jen udělala zkoušky, ale ten jazyk vůbec neumím, třeba sanskrit.

Ty teď studuješ v České republice. Máš pocit, že můžeš normálně komunikovat s lidmi? Jak se tam cítíš?

Kritika: Vzpomínám si na věci, které jsme se spolu učili, a můžu je používat. Myslím, že to je proto, že jsme je dělali tak dlouho a tolikrát jsme je opakovali. (smích)

Ranjodh: Moc jsem toho neočekával. V kurzech portugalštiny a italštiny bylo tolik lidí, že se tam vůbec nedalo nic naučit.⁶ Na češtině to ale tak nebylo, a to bylo super.

Můžete pro čtenáře rozhovoru trochu vysvětlit systém part-time courses, ve kterých se studují jazyky na Dillíské univerzitě?

Kritika: Do *part-time courses* nemusí studenti skládat žádné přijímací zkoušky. Do bakalářských kurzů taky ne, ale ty už jsou víc specializované a ty katedry se soustředí taky na výzkum, není to úplně pro širokou veřejnost.

Ranjodh: Přijímá se podle známek dosažených v předchozím vzdělání. V *part-time courses* je pravděpodobné, že hodně studentů po absolvování jednoho roku odpadne, protože dostanou certifikát, a to jim

stačí. V bakalářském studiu vydrží tři roky, protože chtějí diplom. *Part-time courses* je v podstatě taková forma výuky nějakého předmětu, kdy není možné studovat bakalářský obor, protože pro ten předmět nejsou indičtí profesori.⁷ Jeden ze způsobů, jakým univerzita tyto kurzy propaguje, je slib průkazek na hromadnou dopravu zdarma.

Shweta: To je taková typická indická věc, úplatek. Když budete studovat, dáme vám zadarmo průkazku na autobus!

Abishek: Já myslím, že je to trochu jinak. Dostat se na Dillískou univerzitu je samo o sobě velká věc. Nepřijímají každého, protože nároky na výsledky předchozího vzdělávání pro přijetí do bakalářských kurzů jsou tu relativně vysoké. *Part-time courses* otevírají dveře na univerzitu těm, kteří by se do bakalářských kurzů nedostali, protože nároky na výsledky předchozího studia jsou daleko nižší.

Part-time courses otevírají dveře na Dillískou univerzitu také studentům ze znevýhodněného prostředí.

Já jsem o part-time courses uvažovala vždycky trochu jako o demokratizačním nástroji, který umožňuje třeba i studentům ze znevýhodněného sociálního prostředí přístup k univerzitnímu vzdělávání. Může to být i takhle?

Ranjodh: To je taky pravda.

Shweta: Taky lidé, kteří pracují, se z časových důvodů hlásí na *part-time courses*.

Shivam: V *part-time courses* se lidi učí jazyk, který používají jako další nástroj k tomu, co už znají. *Full-time courses* vyžadují daleko větší závazek a také hlubší vztah k tomu předmětu. Je to prostě jiný nástroj.

Sumanshu: Pochopit indický systém vzdělávání není úplně jednoduché, je docela komplikovaný. Všeobecně se dá ale říct, že dostat se na jakoukoli indickou univerzitu je těžké, protože lidí, kteří chtějí studovat bakalářský obor, je příliš mnoho, a potřebujete mít opravdu dobré známky ze střední školy. Většina univerzit nemá přijímací zkoušky

³ Rozhovor proběhl po jednom a půl roce online výuky, vynucené pandemií covid-19, v únoru 2022. Autorka se vrátila do Dillí na počátku března 2022.

⁴ Autorka textu již ve druhém roce svého působení na lektorátu napsala podrobnější text o českém jazyce pro webové stránky univerzity, nabídla také přípravu videorozhovorů se studenty a jiných materiálů, dokumentujících dění na lektorátu českého jazyka a zprostředkovávajících informace. Spolupráce s univerzitou je však po této stránce velmi špatná, katedra nemá personál, který by se o webové stránky staral ani neumožňuje lektorům přístup k jejich správě. Domnívám se proto, že nejlepším řešením by bylo vybudovat stránku lektorátu v rámci webových stránek Velvyslanectví České republiky v Dillí. Stránka lektorátu by sloužila jako zdroj informací o lektorátu pro potenciální zájemce o studium, ale také by shromažďovala historii lektorátu. V současné době žádný takový zdroj neexistuje a po výměně lektorů se kontinuita, která je tu tak důležitá, vždy přeruší. Navrhla jsem proto dát vybudování webové stránky do plánu na rozvoj bohemistiky v zahraničí na příští rok.

⁵ Kritika Dagar je studentka 2. ročníku, *Diploma in Czech*. Osobně jsme se setkali až po jejím příjezdu do České republiky, kde v současné době studuje magisterský program Ekonomie a finance na FSV UK. Celý její první ročník studia češtiny na Dillíské univerzitě proběhl online. Nyní vstává dvakrát týdně v pět hodin ráno, aby se mohla účastnit online lekcí 2. ročníku.

⁶ Výuka jazyků probíhá na Dillíské univerzitě ve velkých skupinách, které čítají až 50 studentů, mluvní praxe tam proto většinou sestává pouze z hlasitého opakování po lektorovi.

⁷ Podle mých informací od kolegů a také děkanky Faculty of Arts je o otevření bakalářského oboru potřeba alespoň jeden kvalifikovaný indický vyučující daného oboru.

Muskan Gagneja

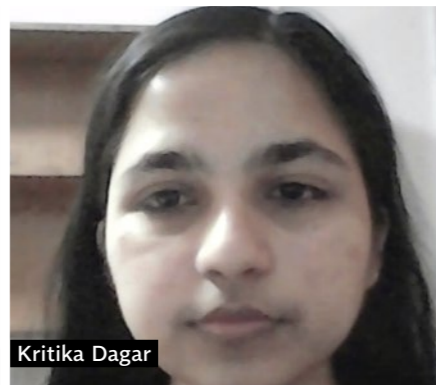
Ranjodh Singh Arora

Shweta Kapoor

Shivam Pachauriya

Kritika Dagar

Abishek Stephen

jako v České republice, ale přijímají na základě studijních výsledků. Podle mě je to trochu nespravedlivé. Part-time courses jsou prostě víc dostupné.

Jak jste využili vaši znalost češtiny nebo jak ji plánujete využít?

Sumanshu: Poprvé jsem byl v Praze na letní škole⁸. Začátek byl opravdu těžký, všechno je tady tak jiné! Připadalo mi, že všichni mluví hrozně rychle. Po týdnu se to srovnalo. Na konci třetího ročníku češtiny jsem jel na stipendijní pobyt Erasmus+, ale přišla epidemie, takže jsem mohl studovat jenom online. Byl jsem zavřený na koleji a nemohl jsem potkávat ostatní studenty, ale hodně jsem se naučil.⁹ Teď studuji mezinárodní vztahy na VŠE v Praze. Studuji v angličtině, ale česky mluvím hodně. Mám české kamarády a taky jsem si našel práci, protože potřebuji peníze na studium. V práci samozřejmě mluvím česky. Budu první indický diplomat, který mluví česky. (smích)

Indičtí lingvisté, překladatelé a studenti jazyků mohou být pro české univerzity zajímavými partnery.

Ranjodh: Já jsem věděl, že chci studovat v České republice a chci se v budoucnu zabývat překladem. Poradila jsi mi přihlásit se na bakalářské studium oboru Bohemistika pro cizince a jsem rád, že jsem to udělal, protože teď chodím do online přípravného kurzu na přijímací zkoušky a dost mě to baví. Zajímá mě literatura, ale taky fonetika a gramatika. Jsem třeba členem jedné české aktivistické online skupiny, kde připravujeme návrh genderově neutrálních jmen a zájmen.

Abishek: Já bych se chtěl věnovat počítačové lingvistice, která na naší katedře lingvistiky v Dillí vůbec není. Celé magisterské studium jsem proto také navštěvoval různé kurzy programovacích jazyků. Věděl jsem, že v Praze na ÚFAL¹⁰ je docela známé Centrum počítačové lingvistiky. Když jsme se dívali, co tam dělají, a ty jsi mi říkala, ať se přihlásím, byl jsem zpočátku skeptický, protože se mi zdálo pro mě příliš dobří. Nakonec mě přijali na pre-doktorskou stáž na dobu pěti měsíců, kde budu pracovat na projektu v jazyce malajalam.¹¹ Doufám, že

mi to půjde dobře a že budu moct pokračovat na doktorském studiu.

Kritika: Já jsem teď taky v Praze, studuji magisterský program Ekonomie a finance na FSV UK. Studuji v angličtině, ale češtinu používám každý den. Moji spolužáci, kteří nemluví česky, to mají o hodně těžší.

Muskan: Já letos pojedu na letní školu a taky bych v budoucnu chtěla jet studovat bohemistiku. Ještě ale nevím, jestli na to budu mít peníze.

Rozhovor proběhl v angličtině, překlad zajistila lektorka.

⁸ V roce 2019.

⁹ Zde bych chtěla vyjádřit poděkování Ivaně Bozděchové a Iloně Starý Kořánové, které (mezi jinými) studenta pedagogicky vedly v době jeho stáže a byly nejen pedagogy, ale poskytl studentovi také praktickou i psychickou oporu v nelehké situaci (student nemohl odletět zpět do Indie a uvízl v ČR o jeden semestr déle).

¹⁰ Ústav formální a aplikované lingvistiky.

¹¹ Poznámka lektorky: Domnívám se, že indičtí lingvisté, překladatelé a studenti jazyků mohou být pro české univerzity zajímavými studenty a výzkumníky. V budoucnu bych proto chtěla zahájit diskusi o založení bakalářského studijního programu českého jazyka na Dilliské univerzitě, který by cíleně vyhledával takové studenty a připravoval je na studium v České republice.

Komenský v lekcích češtiny na Tchaj-wanu

Pin-Chen Chen, Chieh-Ting Chan, Hsuan-Pu Chou,
úvod Helena Hrdličková / lektorát Tchaj-pej, Tchaj-wan

AUTENTICKÝ
TEXT

Letošní kulaté výročí 430 let od narození Jana Amose Komenského jsme si ve výuce připomněli také s tchajwanskými studenty češtiny na National Chengchi University. Po uvedení do tématu všichni dostali k dispozici link na videoukázku z cyklu *Dějiny udatného českého národa* – kresleného seriálu Pavla Koutského o české historii. Vybrala jsem zkrácenou verzi bez mluveného slova. Studenti pak měli za úkol doma napsat vlastní komentář k videu a vyhledat si informace, podle potřeby použít slovník. V další lekci následovala diskuse o tématu a moje prezentace. Druhým zadáním bylo vybrat a krátce představit

obdobně významnou osobnost z jejich kultury.

Aktivita proběhla ve všech skupinách, s rozdílem v prezentaci, která proběhla v nižších ročnících anglicky a u nejpokročilejších česky. Studenti 1. ročníku si mohli pro psaní zvolit jazyk čínský, anglický nebo český. Studentky 2. a 3. ročníku musely psát česky.

Většina studentů má češtinu jako druhý slovanský jazyk, avšak pro Pin-Chen Chen (Květu) je čeština jediným slovanským jazykem, se kterým se nyní seznamuje prvním rokem. Mimoto studuje korejštinu a mluví samozřejmě čínsky a také anglicky. První a obsáhlejší text – komentář k videu o J. A.

Komenském napsala v čínštině, druhý text *Komenský a Konfucius* již zvládla napsat česky.

Z kurzu Czech Conversation II jsou autorky dalších textů Chieh-Ting Chan (Nataša) a Hsuan-Pu Chou (Veronika). Aktivit se také zúčastnila Yun-Wan Ling (Iva). Všechny se učí češtinu jako druhý slovanský jazyk druhým rokem. Iva se v tomto roce rozhodla pro intenzivnější studium, tedy společně s Českou konverzací II také pro Češtinu III.

Všechny tři pokročilejší studentky letos vyjedou do České republiky, kde pokračují na letní škole v Praze (Hsuan-Pu Chou a Yun-Wan Ling) či jednoletým studiem češtiny na Masarykově univerzitě v Brně (Chieh-Ting Chan).

Jan Amos Komenský

Ten video ukazuje Jana Amose Komenského. Narodil se v Moravském kraji v roce 1592. Byl poslední biskup Jednoty bratrské, český teolog, filosof, pedagog a spisovatel. Je známý jako „otec současného vzdělávání.“

Byl prvním člověkem, který přidal obrázky do učebnic. A knihu nenapsal v latině, ale ve svém mateřském jazyce. Cenil si důležitosti celoživotního učení a rovného vzdělání. Zaměřil se také na praktické učení, logické myšlení místo čistého memorování.

Nejprve učil v Moravském kraji. Ale v roce 1621 musel jet do jiného místa z náboženských důvodů. V roce 1628 se přestěhoval do Lešna. Potom se stal slavnějším. Hodně cestoval a své vzdělávací nápady také šly do míst, kam chodil, například do Londýna, Elbingu a Stockholmu. Napsal mnoho knih, například „Orbis Pictus“, „Labyrint světa a ráj srdce“, „Kšaft“ a tak dále. V roce 1656 bylo Lešno napadeno, pak se přestěhoval do Amsterdamu a zůstal tam až do své smrti v roce 1670. V roce 2005 Jan Amos Komenský vyhrál čtvrté místo ve volbách „Největší Čech.“

Nataša

About Culture

V naší kultuře máme také člověka jako Jan Amos Komenský. Jmenuje se Konfucius. Je první učitel ve staré Číně. Měl hodně studentů. Učil své studenty podle jejich schopností. Na jeho památku jsme udělali jeho narozeniny (28.9) jako den učitelů.

Květa

Konfucius byl nejznámější a nejvýznamnější čínský učitel, jak Jan Amos Komenský pro češi. On narodil 551 př. n. l. a zemřel 479 př. n. l. v Číně. On byl filozof, sociální politik a učitel. Měl hodně studentů, protože učil je bez peněz a bez ohledy na placi nebo inteligenci. Konfucius naučil muže, kteří se chtěli učit. Jeho studenty byli znamenití, i oni napsali knihy o věcech Konfuciuse, která se jmenuje "Hovory" (論語). Konfucius byl jeden z významných filozofů v asijských kulturách.

Veronika – Konfucius

Muž se jmenoval Jan Amos Komenský. Narodil se v roce 1592. Přišel do školy a viděl to, co učitel naučil studenty něco špatným způsobem. Proto se odhodlal změnit pedagogiku země. Naučil děti něco nápomocného zajímavě. Děti taky měli rádi jeho. Ale v roce 1621, Jan musel odejít od dětí. Cestoval do 1628 roku do Lešna, do Londýna, do Elbingu a do Stockholmu. Ještě naučil děti v každém městě. Taky napsal hodně knih o pedagogice. V roce 1656 v Lešně válka začala. Jan byl smutný, ale nikdy se nevrátil učit.

Veronika – Komenský

Univerzita v Lipsku byla založena roku 1409, kdy došlo v důsledku Dekretu kutnohorského k odchodu stovek německých vyučujících a studentů z Prahy
Zdroj: IstockPhoto

O bohemistice a „humanismu“ humanitních věd na současných univerzitách

Rozhovor s Matteem Colombim

Dalibor Dobiáš / Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR

Matteo Colombi spojuje zájem o polykulturní prostory střední Evropy, ať už jde o Prahu či Terst, o utváření zdejších identit, o kulturní transfer a roli literatury v tomto procesu. Zabývá se principy a okraji literární kultury a jejím společenským potenciálem, např. v projektech o středoevropské romantice a její recepci nebo o kulturách disentu.

Dřív, než se dostaneme přímo k bohemistice, bych se chtěl zeptat obecněji: Stěžujete si, že se dnešní univerzita vzdaluje představám „res publica litterarum“, všestranných a veřejně působících učeneckých komunit, které se v Evropě rozvinuly v 17. a 18. století. Souvisí to s tím, že v Lipsku vyučujete obor, který v době

velkých objevů třeba v genetice, robotice nebo nanotechnologiích jako by se ocital spíše „na druhé koleji“, stranou hlavních komunikačních sítí? Ne, nebo jen částečně. „Res publica litterarum“, jako humanistický koncept vlastně už z 15. století a používaný běžně až do 18. století, byla široká a otevřená už dříve a přírodovědci a další vědci (tenkrát spíše

mužské povolání, jak známo) jako například Galileo Galilei do ní přirozeně patřili. Když toto říkám, jde mi spíše o dva typy vědění, které bych rozlišil jako humanismus a scientismus. Také tyto typy, přístupy k bádání jsou prastaré. Scientismus, to je koncept vědění, který zdůrazňuje především specifické aspekty vnějšího světa a soustředí se na důkazy. Humanismus je

vědění, které ve vztahu mezi vnějším světem a subjektem zdůrazňuje lidský subjekt, člověka. Je to přístup, který se věnuje univerzálním a holistickým otázkám existenciálního typu, na které není jedna odpověď, jako proč žijeme, proč umíráme, co jsou Bůh, moc a touha, co jsou spravedlivost, moudrost a štěstí a podobně (existuje dneska dokonce i přístup posthumanistický, který si klade tyto otázky na základě nového, neantropocentrického chápání světa a člověka...), jde ale také o přístup existenciální, který pro mne představuje konečnou novou humanismus, ve kterém člověk už neplatí jako měřítko všech věcí). Přírodovědec či přírodovědkyně pracuje sice hlavně scientisticky, ale může pracovat i humanisticky, pokud spojuje výzkum přírody s existenciálními otázkami. Scientismus má zároveň své uplatnění v humanitních vědách, přestože tyto vědy pracují spíše humanisticky: můžu se třeba konkrétně zeptat, jak se tvoří český jamb a co češtině přinesl jamb Máchův.

Humanismus je spjat s „vita contemplativa“, scientismus s „vita activa“. Zdá se mi, že potřebujeme oba přístupy, ale „vita contemplativa“ dnes ve vědění do značné míry potlačujeme, protože žijeme v epoše scientistických projektů a grantů zaměřených došti specializovaně na konkrétní, dílčí užitek. Proti tomu nic nemám, myslím naopak, že zdůrazňování scientismu vícekrát zapůsobilo povzbudivě na kulturní dějiny Evropy. Scientismus se mi ovšem zdá být už několik desetiletí příliš hegemónní.

V jakém smyslu hegemónní?

Zkusím to vysvětlit případem z literární vědy a její didaktiky, aby bylo jasné, co myslím, a neznělo to jako abstraktní kritika. Diskutuji o tomto problému často se svými studenty, protože nejde jen o to, co se na univerzitě učí, nýbrž také o to, jaký postoj k vědění je možný, žádoucí a potřebný. Hovoříme tedy v kurzu Úvod do komparatistiky o tvrzení Petra Zimy, že současná komparatistika si už neklade univerzální otázky jako třeba o „podstatě“ světové literatury a „esenci“ románu, protože každá odpověď na takové otázky je nutně subjektivní zveřejnění... Zima nezmiňuje nikoho, ale dejme tomu, že myslí třeba na Goethův pojem „Weltliteratur“ a Kunderův „L'art du roman“.

Má určitě pravdu a je také korektní, když říká zhruba to, že se dá pracovat konkrétněji a přesněji, jestliže člověk srovnává omezené fenomény, jako například francouzské a japonské pojetí literatury v druhé polovině 19. století. Problém ale spočívá v tom, že – jak říká jinými slovy Ludwig Wittgenstein v *Tractatus logico-philosophicus* – člověka zajímají nejen otázky scientifické, ale třeba právě humanistická témata, o kterých mluví Goethe a Kundera: to jest u Goetha, jaký je vztah mezi imaginací, lidskostí a pojmem civilizace, anebo u Kundery, proč tendence románu k ironii a relativizaci znamená jak kulturní bohatství, tak melancholické potvrzení toho, že pozice člověka ve světě je vždy překérní...

Goethovy a Kunderovy poznámky jsou určitě idiosynkratické, ale jejich témata proto nejsou méně důležitá, mají širší existenciální relevanci – a z tohoto důvodu musí podle mne být diskutována i ve vzdělávacím systému a ve vědě. Wittgenstein o nich chtěl mlčet jako mladý člověk, protože se o nich nedalo mluvit scientisticky, ale skončil, jak známo, tím, že svůj postoj revidoval...

Univerzita — a zdá se mi, německá univerzita zvláště — ale k univerzalizmu směřuje cíleně. Zdůrazňuje interdisciplinarnitu, populární jsou zde mezioborové přednáškové cykly anebo také doktoráty v mezioborových studijních programech...

Máte pravdu. Dnešní scientistická univerzita už příliš nepraktikuje humanistický univerzalizmus ve smyslu „Universalgelehrter“, univerzálního učenice „res publica litterarum“, který má nárok se potenciálně zabývat vším, co mu připadá relevantní v jeho existenciálním bádání o světě. To ale neznamená, že scientismus nemá svůj způsob univerzalizmu. Je to, jak říkáte, univerzalizmus „v týmu“, založený na představě, že různá specializovaná vědění se dají vzájemně kombinovat a integrovat.

Co jsem zažil v Německu jako student a někdo, kdo tady už patnáct let pracuje, je, že dialog funguje, nejen když každý nabízí něco svého, tedy své „specific disciplinary skills“, ale když mají všichni navíc nějaké základy, které jsou společné. A tady

si myslím, že jde o kulturní kánon, to jest znalosti a četbu, které se netýkají pouze literatury, ale také jiných, nejen humanitních oborů, a mezi kterými se mi zdají být filozofická tradice a její odpovědi na velké existenciální otázky od starověku do postmoderny velmi důležité, protože představují základy našeho myšlení.

Je těžké zobecňovat, ale v Německu jsem často viděl, že každý či každá představuje svou kulturu vědění, která už je disciplinární, tedy že ve škole nezískali starou humanistickou kulturu, která byla při různých nedostatcích ještě vlastní italské škole, kam jsem chodil v 90. letech 20. století. V Německu si podobné programy vyžadají někdy dlouhý čas, aby si lidé vzájemně porozuměli. A někdy si navzájem porozumět schopní nejsou, protože mají úplně jiné postuláty a východiska, a není možné se spoléhat na společné znalosti o dějinách filozofie jako obecnou platformu vědění zprostředkovanou ve škole.

Nemyslím ale, že je to pouze německý fenomén, spíš širší tendence v rámci scientistické hegemonie ve vědě. Otázka, jestli v jiných zemích z různých důvodů zůstalo ve vědecké kultuře víc humanistických výklenků, je velmi zajímavá (podívejte se třeba na francouzské chápání role intelektuála anebo na anglofonní esejistickou tradici), ale také složitá. Chci ale ještě jednou zdůraznit, že je třeba být opatrný s dichotomickými generalizacemi o humanismu a scientismu: scientismus podle mého dnes sice dominuje, ale dají se současně pozorovat i různá prolínání obou přístupů: Známý zajímavý případ v české vědě, tedy literární vědě, se silnou recepcí v zahraničí představuje třeba Daniela Hodrová.

Není současná situace ovlivněna i administrativou, která vyučující zatěžuje, a systémy hodnocení a jejich často mechanickými a povrchními kritérii? Každý obor potřebuje časopisy, ale tlak na „body“, o kterém je často slyšet, může být pro veřejnou diskusi zátěž.

Ano. Intenzivní produktivnost a její neustálé vyměřování není problém scientismu jako takového, protože ten má sice specializaci a užitečnost jako konstitutivní hodnoty, ale jak připomíná například humanisticky zaměřený německo-korejský filozof Byung-Chul Han, nevidí vědění jako výrobu, alespoň ne nutně... Víra v produktivitu se může pro scientismus dokonce stát překážkou, když vede k uspěchané vědě, která se orientuje na krátkodobé úkoly. Tato víra je ale zároveň základem dnešní kultury. To je velká otázka a dobrý úvod do ní podle mne představuje *The University in Ruins* od literárního vědce Billa Readingse. Už v 90. letech 20. století inteligentně popsal, jak se univerzita v současném světě stává „corporation“ ve smyslu velkého podniku.

Efektlem toho ale je, že jako vědci a vědkyně nemáme čas na pomalý výzkum, který žádá tradiční vědecká kultura, buď scientistická, anebo – a ještě víc – humanistická, a to kvůli tomu, že existenciální otázky jsou, můžu-li se tak vyjádřit, „dlouhé jako život“ jednotlivců a lidstva a nejde o jejich řešení, ale spíš o jejich kontemplaci, jak už jsem říkal.

Nechtěl bych působit elitářsky a nesympaticky: proč by věda měla mít nárok kontempletovat o světě v pracovním čase, zatímco jiní mohou jen ve volném čase? Souhlasím ještě jednou s Hanem, když říká, že nejde právě jenom o vědu, ale o generální přehodnocení „vita contemplativa“ v kul-

tuře: Budeme mít lepší svět a lepší lidskou společnost, jestliže všichni lidé, a nejen já a jiní badatelé a badatelky, budou mít víc času a energii na kontemplaci světa i v té činnosti, čemu každý a každá z nás říká práce, a nebudou se muset nepřetržitě starat o produktivní výkon. Takový vývoj se mi nezdá vůbec pravděpodobný, ale to neznamená, že by nebyl dobrý.

Doporučuji o tom, co může znamenat přehodnocení kontempace ve vědě, jiné anglofonní práce, *The Slow Professor* dvou kanadských literárních vědkyň Maggie Bergové a Barbary K. Seeberové, anebo práce Brita Stefana Colliniho na stejné téma, například esej *What are universities for?* Mohl jsem navíc na upozornění kolegyně Libuše Heczkové nedávno zjistit, že představa „slow“ vědy je diskutována i v českém kontextu mimo jiné díky práci Miroslava Petříčka.

Promítněme toto vše na situaci bohemistiky v Německu. Jde o obor, který názorně spojuje jak určitou exkluzivitu, tak způsoby komunikace o ní. Jak se prolíná s vaší představou „res publica litterarum“, která překračuje hranice jednotlivých věd?

Začnu anekdotou. Loni jsem byl na festivalu *Tabook*, kde Jiří Pelán, pro mě prototyp humanisty, který vydatně umí spojovat svůj humanismus se scientifickými postupy, představoval spolu s překladatelem Delicadovo španělské renesanční dílo *Portrét pěkné Andalusanky*. Člověk by mohl říct, že jde o téma pro hispanisty. Jiří Pelán ale prohlásil, že literatura v jakémkoli jazyce je tu pro to, abychom jejím prostřednictvím zkoumali čas a to, jak se lidská kultura proměnila v čase.

Myslím si, že každá evropská kultura měla tak či onak středověk, renesanci, baroko, klasicismus, romantismus, realismus, modernu a postmodernu, a to jak ve filozofii, tak v literatuře a v jiných kulturních sférách. Mezi evropskými kulturami jsou určité rozdíly, ale z perspektivy každé, i české, můžete sledovat toto vše. Problémem je, že studentky a studenti, kterým se snažím tyto situace ukázat z perspektivy české kultury, nedostali ve škole podobný narativ jako já.

Nejde mi o to, aby se tohoto narativu drželi jako normativního cíle, jako do jisté míry národní filologie 19. století, přinejmenším do začátku moderny, ale aby si ho zvnitřnili jako nějaký řád, strukturu, s kterou nemusejí souhlasit a mohou ji rozpracovávat. Tento narativ totiž spočívá jak na ideji pokroku, tak obsahuje momenty jako romantismus, kde se pokrok a jeho kontinuita naopak zpochybňují. Postmoderní dekonstrukce těchto idejí a systému, který na nich spočívá, jako u Derridy nebo u Deleuze, se děje právě na základě znalosti kánonu. Fragmenty v hlavě je ale velmi těžké dát dohromady..., a zřídka vedou k vlastní filozofii dějin: a to je právě to, co je pro mne dnes nejmudnější. Postmoderní vzdělaný člověk, řekněme třeba dnešní student bohemistiky, se zbavil doktrinářského efektu velkých narativů, ale už nezná dějiny filozofie a kultury a kvůli tomu také nemá svou filozofii dějin, mnohovrstevnatou a provizorní, ale i do určité míry systematickou..., což je nebezpečné ve světě, kde se hodně lidí nechává ovlivnit populistickými narativy, které nabízejí sice systematickou, ale v neprospěch komplexnosti.

Stejný argument platí pro rozšíření narativu ve směru neevropských kultur, které je pro mne naléhavá výzva, protože eurocentrický narativ, který já jsem ještě dostal ve škole a částečně i na univerzitě, nemůže fungovat jako obecná platforma v globálním dialogu: potřebujeme se obeznámit v Evropě s jinými narativy a paralelizovat je s našimi kulturními dějinami. Problém spočívá zase v čase, zejména jeho nedostatku v době produktivity a grantů: nemůžu na základě svých několika přečtených knih mluvit, řekněme, o čínské kultuře v době evropského romantismu a českého národního obrození, když si nejdříve nevyhradím čas, abych se dostatečně seznámil s evropskou situací..., a „dostatečně“ tady pro mne znamená schopnost nabídnout ve svých kurzech přehled o českém a zčásti evropském kánonu. Navíc je třeba také mít čas, aby získané znalosti o mimoevropském světě nebyly příliš povrchní a nesystematické.

Není překvapivé, že toto vše zdůrazňuje někdo, kdo se sám intenzivně zabývá okraji tradiční bohemistiky, ať už jde třeba o otázky polykulturních národ-

nostních prostředí, gender nebo o nová média. Jaké východisko ale nabízí právě tento obor? Co doporučujete zájemci o studium v Lipsku, když se ptá, proč studovat právě bohemistiku?

Můžu říct, co zajímalo mě a co může být zajímavé i pro jiné. Mám babičku, která se narodila v Rakousku-Uhersku, v Istrii, a když jsem byl malý, hodně mi vyprávěla o Rakousku-Uhersku, nejenom o Italech, ale také o Němcích, Slovincích a Chorvatech. A fascinovalo mě, že i když se považovala za Italku, mluvila stále o jiných kulturách a například vládu Habsburků považovala za lepší než italskou či jugoslávskou. Byla to pro mě komplexnější, zajímavější identita, než jakou jsem zažil u druhé, čistě italské babičky. K tomu přišel při studii komparatistiky Kafka a jeho podobné vnímání kultury, jako bylo u mé babičky, i když reflektovanější. Pak jsem poznal dílo Mileny Jesenské a kvůli ní se naučil česky. Bylo vidět, že česká kultura v rámci tzv. středovýchodní Evropy, prostoru mezi velkými impérii, obsahuje kulturní diverzitu, která může být rozmanitá a bohatá.

V 21. století je identita komplikovaná a dynamická. Myslím, že každý, kdo studuje bohemistiku, má k dispozici velmi bohaté dějiny multikulturality. To ale samozřejmě platí i pro Estonsko nebo pro Řecko. Anebo pro západoevropské prostředí typu Španělska a Francie, kde navíc vstupuje otázka koloniální. Ovšem také Rakušané začali kolem roku 2000 mluvit o „Habsburg postcolonial“, „Kakanien revisited“, a tak i my můžeme mluvit o těchto věcech v české kultuře.

Doplňím jednu svou zkušenost, abych vysvětlil, proč nevidím rozpor mezi tím, že je pro mne velmi důležité učit kánon, a vlastním zájmem o témata na okraji tradiční bohemistiky, jak jste řekl. Náš ústav zorganizoval v Lipsku v roce 2017 ve spolupráci s Univerzitou Karlovou a Univerzitou ve Vratislavi letní školu na téma identita a interkulturalita. Šlo o poslední v celé řadě takových setkání pod jménem *Interfaces*. Se studujícími jsme „aranžovali“ známé zasedání vídeňského parlamentu z roku 1897, v kterém šlo o česko-německou jazykovou otázku v českých zemích. Na základě zápisu z tohoto zasedání jsem rozdělil role poslanců (parlament byl mužský) různým skupinám studujících. Zohlednil jsem přitom jejich jazykové znalosti, protože „poslanci“ vídeňského parlamentu mohli, jak známo, mluvit buď německy, anebo v jiných oficiálně uznaných jazycích monarchie. Měli jsme tedy české a německé nacionalisty, polské a ukrajinské poslance z Haliče, socialisty různých národů a samozřejmě i podporovatele habsburské imperiální a nadnárodní politiky.

Experiment se nám podařil a studující improvizovali opravdu nádherné politické řeči, a to i proto, že jsem aktivitu začal velmi tradiční přednáškou o tom, jak funguje

Matteo Colombi

Matteo Colombi se narodil v seвероitalském Bergamu, vystudoval „lettere moderne“ (moderní literaturu) v Boloni a získal doktorát z komparatistiky a západní slavistiky v L'Aquile a Lipsku. Zde od roku 2009 působí zprvu jako vědecký pracovník Leibnizova ústavu pro dějiny a kulturu východní Evropy (GWZO), od roku 2018 až dosud jako odborný asistent na Ústavu slavistiky Lipské univerzity. V roce 2016/17 byl hostujícím profesorem západoslovanské kulturní a literární vědy na Humboldtově univerzitě v Berlíně. Je (spolu)iniciátorem projektů o klíčových fenoménech a osobnostech střeoevropské kulturní historie, z posledních např. konference *Pozor, velikáni!* k nové četbě Milana Kundery a Bohumila Hrabala (Lipsko 2019).

koncept identity v kulturních dějinách od starořecké filozofie do romantiky a dál, a jak tento koncept ovlivnil Herderovo chápání národní identity, tedy model, který je fundamentální pro celý habsburský prostor včetně české kultury a jejího národního obrození. Chci tímto znovu ukázat, že žádnému „mezi“ mimo kanonické představy nelze porozumět, jestliže člověk kánon nezná.

Jak důležité se vám jeví pro to, aby si toto vše mohli zájemkyně nebo zájemci o studium bohemistiky osvojit a uspořádat, dobré ovládnutí jazyka? Ten je přece tradičně kladen do středu studia bohemistiky nejen v zahraničí, ale i v české „češtině pro cizince“.

Člověk, který chce lépe poznat kulturu, se musí naučit jazyk. Mám ale také studentky a studenty, kteří mají bohemistiku jenom jako výběrový předmět. Jestliže jste kupříkladu romanista s omezeným zájmem

Inscenace zasedání rakousko-uherského parlamentu roku 1897 jako učební metoda
Zdroj: archiv Mattea Colombiho

S Komenským měníme rodinu k lepšímu

Studenti češtiny krajské učitelky, úvod Eva Řezníčková / krajská komunita Žytoomyr, Ukrajina

Cílem projektu bylo oslovit žáky nadčasovým odkazem Komenského a vést je k týmové práci, která by navázala na jeho rady o nápravě v rodině. Projekt se zúčastnili žáci ve věku 9 až 15 let, kteří se češtinu učí třetím nebo čtvrtým rokem.

V první části se seznámili s životními etapami Jana Amose Komenského. Také s jeho osobními příběhy plnými těžkých životních situací, které jsou pro dnešní mladé lidi velmi inspirativní. Žáci se dozvěděli o celoživotní touze Komenského zaměřené na proměnu lidstva k lepšímu, která není možná bez proměny jednotlivce.

Zvláště kladl důraz na výchovu dětí, jak v rodině, tak ve škole. Ve druhé části byli studenti prakticky vedeni k tomu, aby navrhli a zrealizovali svůj vlastní týmový Projekt proměny v některé z oblastí, např. rodina, škola, volný čas a svět. Měli přemýšlet, zda se dají lidské věci, o kterých se domnívají, že jsou

v nepořádku, nějak napravit, přetvořit nebo vylepšit. Rozhodli se pro projekt, ve kterém hlavním záměrem byla proměna rodinných vztahů. Co děti v rodině trápí? Dají se tyto věci nějak napravit? Vizte kolektivní práce žáků, které napsali ještě před vypuknutím války na Ukrajině.

o Apollinairova *Le passant de Prague*, určitě je možné studovat bohemistiku v tomto výseku také bez jazyka.

Sám nevidím velký rozdíl mezi filologickým přístupem a novými kulturními vědami, také starý filolog – jestliže se podíváte na staré kritické edice – musel uvažovat kulturovědně a rozlišovat, co bylo možné a nemožné nebo více či méně pravděpodobné v dané epoše. Je ale pravda, že vnímání světa ve filologii 19. století a dnešní vnímání je jiné – a to ovlivňuje náš přístup k jazyku: 19. století například ještě věří v „původ“ a originalitu jako hodnotu a má o vztahu mezi autorem, jeho jazykem a jeho dílem na jedné straně a recepci čtenářstva na straně druhé jiné představy než naše poststrukturalistická kultura, která v jedinečnost originálu anebo v autentickou verzi textu a excelentnost autorského jazyka už tolik nevěří.

Existují tedy rozdíly přístupů, ale aby člověk dobře porozuměl jedné kultuře, musí dobře porozumět také jazyku a naopak: a protože jsme lidé 21. století, je pochopitelné, že když učíme jazyky a sami se jim učíme, nezabýváme se jenom vysokou kulturou, ale bereme ohled také na jiné jazykové oblasti, jak nám ukázal už strukturalismus a potom poststrukturalismus (mezi kterými se pohybuje sémiotika à la Roland Barthes, Umberto Eco, Jurij Lotman). Vždyť je to právě tento široký pohled, co nám z humanistického hlediska dovoluje existenciálně kontemplovat o světě v jeho rozmanitosti.

Problém je, že v krizi nejsou jen filologie, ale i studentský zájem. Studentky a studenti se často neučí jazyk, aby humanisticky četli Otokara Březinu či Milana Kunderu anebo zasadili do kontextu recepce Boženy Němcové nový televizní film *Božena*, ale chtějí cílově a profesionálně (to jest pro mne scientisticky) a produktivně (podle dnešního systému) s češtinou pracovat v turistice, překládat komerční texty a podobně. Náš komunikační způsob výuky jazyka tedy vede spíš k tomu, aby se dokázali česky vyjádřit, a ne k tomu, aby četli komplexní literární texty a „dumali“ o světě. V bakalářském studiu se na to nedostává prostor, protože dosud chybějí základní jazykové kompetence, a v magisterském studiu jsou slavisté v Německu často pohromadě a pracuje se více s preklady.

To je také důvod, proč jsem vděčný Dagmar Židkové-Gunter a Ctiradu Sedlákoví, naší lektorce a našemu lektorovi, za to, že se snaží ukázat studentům souvislost mezi jazykovými znalostmi, literaturou a jinými uměními: oba dva totiž nabízejí kurzy, v nichž hraje literatura důležitou roli, anebo třeba kurzy filmové kultury (například mají zajímavý projekt o titulování filmů).

Dlouho jste působil na lipském Leibnizově ústavu pro dějiny a kulturu východní Evropy (GWZO), mimochodem pojmenovaném po jednom z představitelů ev-

ropského myšlení o republice vzdělanců. Profituje Lipsko z blízkosti tohoto think-tanku a univerzity?

Myslím, že ano. Budoucnost ukáže, jestli univerzita profitovala z mého transferu, ale není jediný, nejen pokud jde o slavistiku, ale i třeba historii. Kontakty tam má i kolegyně Anna Artwińska, naše profesorka západoslovanských literatur. Kupříkladu spoluorganizovala letní školu gender studies, ke které přispíval i GWZO, anebo se stará o doktorandy, kteří od GWZO pobírají stipendium a jsou zapojeni do jeho projektů. Náš institut a GWZO s jinými institucemi uspořádali navíc tento semestr přednáškový cyklus o kulturních dějinách Ukrajiny. Naši studenti mimoto využívají knihovnu GWZO, ale jen omezeně navštěvují jejich konference a workshopy. To je však bohužel i problém můj, o kterém jsem už dost mluvil, nedostatek času.

Jsou studentské práce nebo projekty, které vás zvláště těší? Řekl bych, že některé vaše poslední iniciativy, jako spolupráce na prvním německém vydání textů Jany Krejcarové-Černé v tomto roce, mohly vyvolat zájem právě mezi studentkami a studenty...

Na lipské univerzitě pracuji od roku 2018 a závěrečných prací jsem dostal relativně málo, protože přišla pandemie a jejich dokončování zbrzdila. Z těch bohemistických mě nedávno velmi potěšila bakalářská práce o Nezvalově *Depeši na kolečkách*. Studentka ke mně chodila na úvod do dějin literárních a kulturních teorií 20. století, zajímala se o antropologickou hermeneutiku Paula Ricoeura, předešlým o jeho teorii metafory, a začala analyzovat českou avantgardu – o níž jsou, jak víte, hlavní a nejčtenější studie strukturalistické. Studentka četla tedy Nezvala přes Ricoeura a sledovala, jak je v *Depeši na kolečkách* metaforizovaná civilizace, resp. její metaforu jako karnevalu v tomto díle. Neříká něco úplně nového, ale pro mě je důležitější, než aby studující zaplňovali „mezery v bádání“ na způsob žádostí o grant, aby měli možnost ve svých pracích o něčem přemýšlet, to jest zabývat se nějakou souvislostí, která je existenciálně relevantní. Pojem civilizace a jeho pohled defamiliarizující spojení s karnevalizací se mi tedy nezdá být nejhorší východisko... Další takové práce vznikají, ale nerad bych to zakřikl.

K překladu Jany Černé do němčiny, který připravila lipská překladatelka Martina Lisa, jsem napsal doslov. Už v roce 2016 jsem ale s Gertraude Zand k Černé uspořádal konferenci ve Vídni, první mezinárodní. Následně jsem s kolegyněmi Artwińskou a Židkovou-Gunter uspořádal modul, tedy tři kurzy, o biografii a autobiografii jako žánrech ve slovanských literaturách, kde jsme o Černé, mimo jiné jako autorce životopisu její matky Mileny Jesenské, také

hovořili a v kterém jsme četli úryvky podle mne velmi kvalitní biografie o Černé, kterou napsala Anna Militz a z které kdysi můj bývalý student v Berlíně přeložil úryvky pro jeden náš seminář. Potěšilo mě, že se objevila studentka, která se o Janu Černou zajímala, chtěla číst její věci a já jí dal svůj doslov a dostal zajímavý feedback: pro mne byl důležitý, protože v doslovu pracuji s pojmem „Lebenswissen“ (životní vědění), který úmyslně humanisticko-esejisticky spojuje výzkum a existenciální zkušenosti badatelů... „Lebenswissen“ je mimochodem koncept, který literární vědec Ottmar Ette zkusil před pár lety prosadit v Německu: To zmiňuji jako další důkaz toho, že humanistický pohled ve vědě sice není prioritou, ale ani z výzkumu nezmišlel.

Sledujete i současné české umělkyně a umělce? Co vás v poslední době zaujalo a měl jste příležitost se svými studentkami a studenty diskutovat i o tom?

Souhlasím s Reném Wellkem, že je těžké mít přehled o současnosti a systematicky se v ní orientovat, a já jsem někdo, kdo z přehledu a systematicky vychází. Čtu si ale věci z dnešní literatury, přestože to nezvládnou dělat systematicky, a objevují se jisté souvislosti. Založil jsem se zřetelem na to čtenářský kroužek pro pokročilejší studentky a studenty, kteří dokážou číst česky. V něm čteme každý rok česky knihu ze současné literatury, loni se jednalo o *S Baťou v džungli* od Markéty Pilátové, tento rok *Ve skříni* Terezy Samotamové. A o tom mluvíme česky.

Nejde o univerzitní kurz, kde by se mluvilo příliš vědecky. Naopak také zde experimentujeme: V románu *S Baťou v džungli* vypráví pokaždé jiná postava, a také my jsme si přečetli kapitoly té které postavy, a pak jsme si je konfrontovali. Nikdo tedy nečetl celý román. Tak se dostáváme třeba k otázce multiperspektivity. Marc Fumaroli, jako badatel o „res publica litterarum“, by řekl, že je to spíš vzdělaná konverzace, něco na způsob platonského symposia. Navíc se setkáními s těmito českými autorkami.

Proč se jedná právě o autorky? Na kroužek jsem dostal malý grant a bylo třeba určit téma, rozhodl jsem se pro současnou ženskou literaturu, protože gender studenty a studentky zajímá, v neposlední řadě proto, že o tomto tématu mluví média, a něco o něm tak od začátku vědí, zatímco třeba o volném verši v češtině a jeho působení na lyrickou imaginaci čtenářů by možná slyšeli prvně... a i já bych musel nejdřív přijít do Česka na výzkumný semestr, abych se o tomto tématu učil u někoho, kdo se tím zabývá, protože v tom se nevyznám... To třeba jednou opravdu udělám, lákalo by mě to, jenomže univerzita mi takové volné semestry k prospěchu humanistické kontemplace světa nezaplátí!

Aby člověk dobře porozuměl jedné kultuře, musí dobře porozumět také jazyku a naopak...

Moje maminka je moc hodná a slušná a nechává si toho od sady příliš líbit. Komenský by určitě manželům poradil, aby k sobě měli větší úctu.
Veronika

Nechej, aby se rodiče hádali. Dříve byli soujiti a dnes se rádi nemají. A nemluví spolu. Tedy Komenský by chtěl mezi rodiči více porozumění.
Artem

Rodiče by měli brát děti takové, jaké je, i když se mu s ničím nechtějí. Napravila bych to tak, že bych chválila děti i na maličkosti a dávala majeno, že se jejich i malých úspěchů mám radost.
Anička

Výsledky práce žáků

Často máma na mě a bratři nemá čas. Komenský by jí řekl, že je pro děti políbená ve všech životních obdobích. Mamma je ta, která je s dítětem před narozením a tím od přírody také náskávná výchovu před odem. Ani nevím, kdy jsme si s malkou jen tak povídali, kdy se zajímala, zda nás něco netrápí. Napravila bych vzhled mamky s dítětem.
Lyuba

Moji rodiče nadávají více sestře, snažím se sebrat, ale nic to není platné. Je mi smutno. To je špatně. Náprava: „Rodiče, mým dětem své děti stejně rádi, nechtějte mezi nimi rozdíly.“
Lašula

Nás rodiče doma stále kontrolovat. Mají strach, abychom se nestali rávešči ma inžerpetu. Náprava by měla být taková, aby nám více věřili a vedli k samostatnosti.
Karolína

Až já budu velký, tak bych bezvadnou rodinu, mám budou všichni rádi. Napravím to, čeho se mi teď v rodině nedostává. To je láska. Na lásku není nikdy pozdě.
Arsemij

Arsemij

Láska k české kultuře přivádí na španělská jeviště neobyčejné adaptace českých děl

Rozhovor s Carlosem Be

Eva Hlaváčková / lektorát Madrid, Španělsko

S Carlosem Be jsme si povídali nejen o divadle a jeho současných, minulých i plánovaných projektech, ale také o jeho vztahu k české kultuře a k češtině. Podrobněji jsme se dozvěděli, jak vznikala adaptace dvou zásadních českých děl, která byla ve Španělsku jeho zásluhou v posledních letech uvedena, a to Čapkovy hry *R.U.R.* a Havlových *Dopisů Olze*. Závěrem nám Carlos zanechal i nádherný a silný vzkaz určený především zahraničním studentům češtiny.

Jaká byla vaše cesta k češtině, české kultuře a České republice?

Bylo to kvůli lásce. Lásce osobní, která se zanedlouho rozšířila i na lásku k zemi, kultuře a jazyku. Rozšířila se tak moc, až si občas myslím, že to, že teď nežiji v České republice, je skoro náhoda.

Mezi lety 2005 a 2015 jsem žil střídavě mezi Českou republikou a Španělskem a pracoval jsem zároveň v obou zemích. V Praze jsem měl příležitost uvést hru *Origami* v Divadle Ungelt s velkými hvězdami, jako jsou Vilma Cibulková, Pavel Batěk, Helena Dvořáková a Vojta Kotek, a to díky jeho řediteli Milanu Heinovi. Na tomto projektu

jsem pracoval ruku v ruce s tlumočnickem, mým kamarádem Petrem Gajdou. Potom se pokračovalo v uvádění mých her na tak různých scénách jako MeetFactory, Divadlo NoD, Werichova vila a další.

A tímto způsobem ta láska rostla také v profesní oblasti. A ať trvá i nadále!

Dokázal byste jmenovat něco konkrétního, co vás k českým dílům a české kultuře přitahuje? Čím myslíte, že jsou jedinečná, speciálně pak pro španělské publikum?
Nerad zobecňuji, ale existuje něco tak blízkého a zároveň tak vzdáleného při objevování české kultury, že to člověka fascinuje. Tím blízkým mám na mysli to jasné a tím vzdáleným to temné.

Myslím, že každý si může najít k české kultuře svoji vlastní cestu. Já jsem se zamíloval do Hrabalových *Postřizín* a *Pábitelů*, do Čapkovy *Továrny na absolutno*, do současného dramatika Zelenky a jeho *Příběhů obyčejného šleinství* a také do autorů, kteří jako např. Kafka, aniž by psali česky, přesahují jakoukoli klasifikaci; Meyrink mě uvrhl do permanentního Stendhalova syndromu, což se mi dřív stávalo jenom s Flaubertem.

A nemůžu zapomenout ani na neuvěřitelné divadelní režiséry, jako jsou Morávek, Havelka, SKUTR... Já jsem se v pražských divadlech dostal mnohem dál než kdekoli jinde. Mnozí čeští umělci jsou dosud pro španělské publikum velkou neznámou, částečně kvůli nedostatečnému španělskému vzdělání a částečně z geopolitických důvodů; ale České centrum odvádí chvályhodnou práci v šíření povědomí o českých umělcích ve Španělsku.

Díky vám měli studenti češtiny v Madridu v loňském a letošním roce jedinečnou příležitost zhlédnout představení R.U.R. Jak se zrodila myšlenka připravit právě toto představení?

Díky Českému centru v Madridu. Můj vztah s Českou republikou byl navázan v obou směrech, pracoval jsem pro Instituto Cervantes v Praze a brzy jsem začal pracovat také pro České centrum ve Španělsku. A byli to právě oni, kdo za mnou

Carlos Be

Španělský spisovatel, dramatik a divadelní režisér, který má velmi úzký vztah k České republice a české kultuře. Pravidelně spolupracuje s Českým centrem v Madridu a díky jeho adaptacím mají španělští diváci včetně studentů češtiny v Madridu jedinečnou možnost zhlédnout na španělských prknech díla českých autorů.

přišli s návrhem oslavit stoleté výročí *R.U.R.* jeho dramatickým čtením. Studium tohoto díla, které jsem ovšem znal už z dřívějšíka, mě uchvátilo natolik, že se nakonec proměnilo v nejnovější představení mojí herecké společnosti.

Sám jste text Karla Čapka za tímto účelem překládal. Co pro vás bylo při překládání nejtěžší? Měl jste někoho, s kým jste případně obtížně konzultoval?

Jak říká Walter Benjamin, na překládání je nejtěžší zachytit jakési „zásadní jádro“, které je nepřeložitelné, ale Čapek je natolik univerzální, že to překladatelům ulehčuje. Překládal jsem a zároveň jsem text adaptoval, a to s sebou ovšem neslo značné obtíže. Když adaptuji, je mojí prioritou převést do současnosti ten účinek, který toto dílo mělo mít na diváka tehdejší doby, což je něco, co je v případě *R.U.R.* opravdu výzva, se všemi těmi zápletkami a strukturou, která boří jakékoli normy či žánry, a koho jiného by také napadlo napsat téměř hodinový komický prolog předcházející třem tragickým dějstvím, při kterých zemře dokonce i nápověda.

Při práci jsem se opíral o několik verzí textu v češtině a porovnával jsem je s anglickými a španělskými překlady. Když jsem zjistil, jak se cenzura, v závislosti na zemi a době, zmocňovala těch či oněch textů, nestačil jsem se divit. V jednom ze španělských překladů je například Elena Glory [sic] dcerou profesora z Oxfordu a jakýkoli

odkaz k přírodě je nahrazen Boží vůlí; navíc úplně chyběla souvislost s tou ostrou a zároven jemnou českou ironií.

Naštěstí jsem v nejsložitějších momentech, které nastaly, mohl počítat s pomocí Ivety Gonzálezové, která je nejen mou kamarádkou a zástupkyní ředitelky Českého centra, ale aktuálně také mou překladatelkou do češtiny.

Ve vaší realizaci Čapkovy dramatu figurují pouze čtyři herci, a vše se navíc odehrává na miniaturním prostoru. Jak jste si s touto stránkou poradil? Jak moc jste původní verzi dramatu modifikoval a konkrétně v jakých aspektech?

Využil jsem toho, že já sám jsem hru režiroval, a vyřešil jsem mnoho pasáží adaptace tak, že jsem se opíral o znalosti režie, jako např. když se horda robotů zmocní Ultima nebo masakr lidstva na konci druhého dějství.

Zredukoval jsem také *dramatis personae* na deset, ztvárněných souborem čtyř herců: Joan Bentallé (jako Domin a Radius), Carmen Mayordomo v alternaci s Iriou Moreno (jako Sulla a Alquist), Rosana Blanco v alternaci se Sandrou Ortiz (jako Helena Gloryová a robotka Helena) a Javier Arribas (jako Marius, Gall, Nana a Primus).

Také jsem přidal úvodní monolog Sully, historicky prvního robota, abych tak hru zasadil do kontextu. Vypráví o dráze textu, o kritikách, kterých se mu dostalo, o plagiátorství a o tom, jak si tento text někteří, jako Isaac Asimov, přisvojovali, o cenzuře a o neblahých osudech autora textu a jeho bratra. Jinak myslím, že jsme uctili Čapka adekvátně!

La Cripta Mágica, ve které se inscenace realizovala, je prostor velmi specifický a vskutku magický. Proč jste se rozhodli zasadit představení právě do tohoto prostředí? A jak myslíte, že toto prostředí ovlivnilo výslednou podobu hry a její vyznění?

Pro Criptu to byla nabídka *site specific*, ačkoli jsme hru uvedli také na italský způsob v divadlech v Ciudad Real a v Leónu. Cripta, jak správně říkáte, nás obdarovala vši svojí magií, a proměnila tak představení ve výjimečný zážitek pro omezené množství diváků.

V češtině byste to nazvali komorní divadlo, ačkoli v tomto divadle se od jeho slavnostního otevření v roce 1987 uváděla výhradně kouzelnická představení. Díky jeho skvělé majitelce Anibel Vecino jsme měli tu čest být první divadelní společností, která dostala přístup do tohoto prostoru.

Cripta spolu s Ester Lucas, která měla na starosti kostýmy, dovedly představení velmi vhodně směrem k retro-futuristickému umění.

Nejen studenti češtiny, ale španělské publikum vůbec přijalo vaše ztvárnění hry R.U.R. s velkým nadšením. Co myslíte, že diváky nejvíce oslovilo? S jakými názory jste se setkal?

Samozřejmě platnost textu. Ačkoli je těžké si to přiznat, od lidské bytosti není možné oddělit tragédii: jsme odsouzeni k tomu, abychom trpěli. Jak říká Radius, když se navždy loučí: „Válka je přirozený stav člověka.“

A dále potom to, že naše divadlo je vysoce řemeslné, bez triků, jdeme přímo k podstatě. Anibel říká, že jsme právě v Criptě, protože to naše je také magie. Při této příležitosti zapojujeme i publikum, vyzýváme se ho a neustále na něj děláme narážky. Pro diváka je to velmi naplňující a uspokojující zážitek. Navíc v posledních představeních, jak jste si mohla všimnout, začala dvojice robotů pracovat jako uvaděči, a to bylo parádní.

Dalším projektem z českého prostředí, který byl ke zhlédnutí v Madridu, bylo komorní a velmi emotivní dramatické čtení Olga a Václav, které bylo k vidění například v minulém roce u příležitosti výročí Havlovy smrti. Proč jste se rozhodli zpracovat právě Havlovy Dopisy Olze?

Ano, je pravda, že to bylo velice emotivní. Je to dramatické čtení, které jsme uvedli už třikrát při příležitosti výročí, a to v letech 2016, 2019 a 2021. José Navar a Joan Bentallé byli Václav a Ana Fernández, Velilla Valbuena a Carmen Mayordomo byly Olga.

Tento podnět vzešel také z Českého centra a *Dopisy Olze* byly jedním z těch fascinujících objevů, které skýtá vaše kultura, a velmi cennou příležitostí dát hlas tak silné a zároveň tady ve Španělsku neznámé ženě, která toho tolik symbolizovala.

Ve volné verzi, kterou jsem realizoval, se soustředím na nesnáze, se kterými se Olga a Václav potýkali během svého vztahu na dálku, abych tak vypočítal lásku, bolest a bezmoc; a zakončuji to nádhernou Havlovou úvahou o osobní zodpovědnosti.

Máte v plánu přivést do španělského prostředí nějaký další český text? Na co se můžeme těšit?

Je tady několik návrhů, které čekají na produkci. Zelenka je prubírským kamenem současné dramaturgie, který je potřeba urgentně dostat do Španělska. Také mám na stole Goldflama, Kolečka, Drábka a sleduji i nové objevy, jako je Dianiška. Asi to bude jejich talentem! Navíc si myslím, že musí španělské scéně hodně přinést, a to jak odborníkům, tak veřejnosti.

A máte nějaký vysněný text z pera některého z českých autorů, který byste si přál zpracovat a uvést na španělská prkna?

Mám své oblíbence, ale spolu s těmi, které jsem zmiňoval výše, už čítají několik děl, která bych ve Španělsku moc rád uvedl.

Vaše díla je možné vidět také v České republice, je to tak? Jak intenzivní je vaše spolupráce s českou divadelní scénou?

Moji agenti jsou Češi! To mluví za vše. Aura-Pont.

V současné době je v České republice k vidění *Margaritě*, monolog režirovaný Tomášem Staňkem a interpretovaný odvážnou Ljubou Krbovou, z produkce Oldstars. Navíc právě byl zařazen do katalogu mojí společnosti *Plevel aneb Mráz kopřivu nespálí*. Je to černá komedie, která triumfovala v Madridu a v Národním divadle v Bogotě a kterou bych jednoho dne rád viděl i na českých jevištích. Držím nám palce!

Co byste vzkázal zahraničním studentům češtiny a učitelům češtiny pro cizince?

Učitelům: mockrát děkuji za vaši práci, která mnohdy není doceňována.

Studentům: ať vždy, když budou moct, doplní svoje studium cestováním. Ať proniknou do území, kultury... a do lidí! Je tam tolik krásného a v tolika formách. Nakonec to budou milovat jako já. Jsem o tom přesvědčený. A možná, stejně jako mně, jim tam zůstane kousek srdce nebo duše už napořád.

Rozhovor byl veden písemnou formou ve španělštině. Překlad zajistila lektorka.

Dramatické čtení *Olga a Václav* v roce 2021
Foto: Eva Hlaváčková

Johnny Farský

Ivana Jandová / krajská komunita Sao Paulo, Brazílie

Dostalo se mi vzácné příležitosti seznámit se s Johnym Farským, výraznou osobností našeho krajského života v Brazílii. Tady je jeho příběh, o který bych se s vámi chtěla podělit...

Rodina Feuersteinových a Johnnyho dětství

Johnny Farský se narodil do rodiny doktora Ludvíka Feuersteina, který pocházel z Kosovy Hory (okres Příbram). Před druhou světovou válkou právě zde žila jedna z nejvýznamnějších židovských komunit. Otec vystudoval lékařskou fakultu v Praze a stal se jedním z nejznámějších pražských zubařských chirurgů. Maminka Vlasta Picková Feuerstein, pocházející z židovské rodiny se sídlem ve Staré Pace, se stala zubařkou, což na tehdejší dobu nebylo obvyklé. Nebylo zvykem, aby žena pracovala mimo dům, a Vlasta Picková Feuerstein měla dokonce svou soukromou ordinaci. V roce 1919 se pak narodil Johnny a o dva roky později jeho sestra Eva. Studovali v českých i německých školách. Že byli židovského původu pochopitelně věděli, ale mezi ortodoxní vyznavače se neřadili. Jako děti často cestovaly, měly soukromé hodiny angličtiny, francouzštiny a španělštiny, v létě Johnny hrával tenis, v zimě rodina jezdila na lyže. Eva snila o tom, že pojedje studovat do Paříže návrhářství. Nic nenasvědčovalo tomu, že by snad budoucnost neměla být idylická, nebo alespoň poklidná a mírumilovná...

Když se vrátíte do vašeho dětství, kde vám bylo dobře? Co je to, co vám z vašeho dětství chybí tady v Brazílii? Co tu prostě není?

Praha. Mně schází nejvíc Praha. Já jsem tam tak rád hrával tenis a moc rád jsem chodil přes Karlův most. Prostě mi moc chybí to prostředí tam, ten život tam. Od roku 1991 jsem tam byl desetkrát a mám pocit, že se Praha vůbec nezměnila, pořád pro mě má to stejný kouzlo. A co mi hodně chybí, je jitrnice. Tu bych si dal. Hned. Vždycky, když

Rodinná dovolená: maminka, otec, Johnny, sestra Eva, Arendsee 1929

Společné foto svědků ze svatby kamaráda (Johnny uprostřed v černé košili), 1946

jsem v Praze, tak bydlím v hotelu na Starém Městě, dojdou si na Můstek, a tam mají takovej velkej bar, kde mají prejt. Vždycky si na něj dojdou.

Prošel jste úžasným jazykovým vzděláním, mluvíte plynule německy, anglicky, španělsky, francouzsky, portugalsky a krásně česky. Který jazyk dovede nejlépe postihnout vaše pocity?

Čeština. Já jsem chodil do školy do Panské, ono už to teď neexistuje, ale to byl ústav pro učitele. Nicméně učitele, jako jste vy, ty jsem neměl rád, to ne. To byl pro mě cizí živel. (smích) Co se týče těch jazyků, já mluvím stejně dobře, nebo špatně, to neumím posoudit, česky, německy a anglicky. Latinský jazyky už jsou trochu těžší, nejtěžší byla asi francouzština, tu necítím, domluví se, ale necítím ten jazyk.

Hitler ve své knize *Mein Kampf* nadřadil německou rasu, měla by vládnout jiným a také by jí měl patřit větší životní prostor. Kam ale jít? Šlo to pouze na východ, ale tam už byli Slované, méněcenná rasa. Z nich se podle knihy měli stát otroci, inteligence měla být eliminována. Zato Židé a cikáni

měli být přímo zlikvidováni. Toto se ustanovilo při konferenci ve Wannsee v roce 1942. Jediným bodem konference pak bylo tzv. konečné řešení židovské otázky.

Víte, Němci chtěli udržet svý germánství a říkali, že my máme špatnou krev, židovská krev byla špatná. Proto to všechno začalo. Tohle byl začátek a všechno ostatní byly jen důsledky téhle základní myšlenky: že židovská krev kazí tu germánskou.

Události pak nabraly rychlý spád. Židům byl zabaven majetek, jejich obchody, živnosti a firmy byly zkonfiskovány, ordinace zavírány, Židé byli eliminováni z veřejného života. Během Křišťálové noci byly zapalovány synagogy a začalo systematické vyvražďování Židů. V Německu začaly první transporty do koncentračních táborů. Tehdy už propukla panika i v Československu. Pokoušel jsem se přesvědčit svého otce, abychom emigrovali. Otec ale tehdy řekl, že má doporučení od Františka Josefa a vyznamenání Železného kříže a že prý co by se nám mohlo tak stát... Jenže stalo: v pět hodin ráno, 15. 3. 1939, nám zazvonil telefon: „Němci jsou na hranicích Československa, spalte všechno, co by mohlo

být nebezpečné!“ oznamoval nám tehdy rodinný přítel.

Brzy po tom ale stejně přišlo nové nařízení, Židům bylo nařizeno opustit své domy, nemohli jezdit tramvají ani vlakem, nesmělo se vycházet v noci ven, jít do kina nebo divadla. Přišlo také nařízení o povinném označení oděvu Davidovou hvězdou. Před okupací žilo v Československu na 58 000 Židů, po válce se jich vrátilo sotva 5 000.

Utéct už se nedalo. Všechny hranice byly hlídány vojáky. Schovat se a přečkat válku? Nacistická nenávist vůči Židům promořila i některé Čechy a pak – všichni se báli. Ukrýt Žida znamenalo jistou smrt nejen pro toho, kdo úkryt zajistil, ale i pro celou jeho rodinu.

Místo studia v Paříži Terezín

Do Terezína jsem byl transportován v roce 1942 společně s mým otcem a matkou, moje sestra a její manžel tam dorazili dva týdny před námi.

Skoro by se dalo říct, že Terezín fungoval jako starořecký městský stát, který byl řízen „radou starších“, složenou z Židů samotných. Dokonce uvnitř ghetta existoval i jakýsi „hlídač“, který měl největší přehled o dodávkách jídla a také o transportech. Být „hlídač“ znamenalo i jisté výsady, to ovšem platilo jen do té doby, než došlo mezi Židy ve varšavském ghettu k povstání. Židům bylo milejší zemřít v boji, v odporu, nežli zemřít v nesvobodě nebo plynu. Od té doby Němci rozhodli, že funkce „hlídače“ zanikne i v Terezíně a na funkci hlídače byl dosazen někdo z jednotek SS. Ta od té doby kontrolovala všechno.

Jídla bylo v Terezíně málo. Bylo jasné, že starší občané za těchto podmínek nepřežijí dlouho. Jedly se i slupky od brambor, kolikrát to zachránilo život. Je třeba říci, že v době, kdy jsme byli v Terezíně, jsme neměli nejmenší ponětí o tom, že existují vyhlazovací koncentrační tábory. Neměli jsme ani ponětí, že existuje něco jako plynová komora. Pokud někoho někam vezli, mysleli jsme si, že ho vezou někam, kde bude budovat nový tábor.

Zažil jste něco horšího než holokaust? Vy jediný totiž můžete skutečně objektivně posoudit, zda jste ve svém životě prošel něčím ještě hroznějším... Ne. Nejhorší byl holokaust.

Samozejmě. A to zdaleka. Ten nejhorší moment mého života si pamatuji dodnes. Jak jsem zmínil, my jsme nevěděli, že existují vyhlazovací tábory, my jsme mysleli, že prostě jen jedeme na jiné místo. Ale když jsem přijel do Osvětimi, to bylo v roce 1944, vnitřní život tohoto tábora tam vedli Poláci. Tak jeden Polák, když mě tetoval, mi říkal: „Nic si z toho nedělej. My tetujeme ty lidi, co

jsou určeni pro komory. Do plynu.“ A to byl ten nejhorší moment mého života. Nejhorší. Já jsem skutečně nic horšího, než byl holokaust, nezažil. To se stávalo ve čtyři hodiny ráno a dali vám takovou černou břečku jako kafe. Celej den jste pracovali. Pak si chcete jen lehnout, ale je vám zima a nemáte se ani čím přikrejt, máte hlad. Kdo ztratil vůli žít a přestal bojovat, tak byl za tejdén pryč...

Osvětim měla tři hlavní části, jedna část tábora byla pro politické vězně, druhá část, Birkenau, mohla pojmut až 100 000 vězňů. Plynové komory v Birkenau měly kapacitu zlikvidovat až 6 000 lidí za den. Třetí část, Monowitz, zase produkovala plyn pro ostatní tábory.

Vedení uvnitř tábora Osvětim měli na starosti sami vězni, povětšinou Poláci. Takže to byli židovští Poláci, kteří kontrolovali a obsluhovali plynové komory, byli to sami Židé, kteří uklízeli mrtvoly ostatních Židů. A to všechno za dozoru německých SS, kteří na tyhle Poláky mířili kulometry nebo hrozili bojovými psy.

Osvětim? Děti a starší rovnou do plynu

My jsme v Osvětimi dokonce prošli i jistou selekcí. Muži a ženy zvlášť, silní jedinci do vnitřku tábora. Děti a starší rovnou do plynu. Tahle selekce byla dost ojedinělá, protože například v roce 1944 přijela spousta transportů z Maďarska a do plynu šli rovnou všichni, bez jakékoli selekce. Já si myslím, že to záleželo na tom, kolik plynu zrovna bylo dostupného k použití.

Jak vypadal tábor? To byla jen udusaná hlína, bahno, obehnané ostnatým elektrickým drátem a vysokými strážními věžemi. Uprostřed tábora byla velká dlouhá silnice, lemovaná bloky, které dříve sloužily jako stáje, uprostřed byl obrovský komín. Nebylo tam ani trochu zeleně, žádný strom. Neslyšeli jste tam zazpívat jediného ptáčka. Cítili jste jen ten všudypřítomný smrad ze spálených těl.

Někteří lidé, kteří byli v Terezíně nebo Osvětimi či v jiném koncentračním táboře, se tam po válce vrátili, aby se tam znovu podívali...

(Johnny si klepe na čelo.) Co bych tam dělal? Proč bych tam jezdil? Za prvé, už to není Osvětim. To vůbec není Osvětim, to, co je tam teď. Oni tam udělali nějaký park, všude jsou květiny, stromy. Tam nebylo nic. Nic! Tam byla ušlapaná zem a ta garáž, kde jsme spali. A oni tam teď nasázeli kytky, aby to jako „zlehčili“. To ale už není to samé místo. To není Osvětim. Nevím, proč bych tam měl jezdit. Ani do Terezína. Už jsem tam byl. Už stačilo. Kam já se vracím, to je Buenos

Johnny Farský na Baleárských ostrovech

Aires, to je New York, to je San Francisco. Tam se vracím. Tam mi bylo dobře.

6. června 1944 jsme se dozvěděli o invazi na Německem okupovaná území, den D, bitva o Normandii. Přijedou dřív, než skončíme v plynu? Shodou okolností jsme dostali zprávu, že v Německu chybí dělníci, a tak se v našem táboře udělala jistá selekce: tisíc silných mužů mezi 18 a 35 lety bylo vybráno na práci. Asi není možné si představit štěstí těch, kteří byli vybráni, a zoufalství těch, co vybráni nebyli. Ti totiž věděli, že je čeká jistá smrt. Až do posledního momentu jsme si ale nebyli jisti, zda tato selekce není jen další pastí a součástí nějaké hry ze strany dozorců. Zda nakonec stejně neskončíme v plynu. Později jsem se dozvěděl, od mé sestry, když jsme se po válce znovu setkali, že stejnou selekcí prošly i ženy. Tisíc z nich bylo vybráno na práci, opět pouze ženy mezi 18 a 35 lety. Logicky tedy v táboře zůstaly malé děti nebo matky těchto žen. Některé ženy, ač byly vybrány, raději zůstaly, aby zemřely společně se svými bližními. Kam jedeme, jsme nevěděli. Všechno lepší než Osvětim. Vlak zastavil ve Schwarzheide.

Jaké další vzpomínky mám na jakýkoli koncentrační tábor? Hlad! Neskutečný a všudypřítomný hlad. V noci jsme snívali o jídle. Pořád jsme o něm i mluvili. Pracovali jsme vždy pod širým nebem, pod přímým sluncem, za deště, bouřky, za sněhu. Nejhorší byl říjen a listopad, to vždy přšelo. Bývali jsme úplně mokří, a takto jsme také chodili spát. V mokrých hadrech jsme i vstávali, třeba i celé týdny jsme neměli suché oblečení. V zimě jsme měli zase úplně zmrzlé ruce. Doslova. Abych nezapomněl jednu libůstku. Příslušníci jednotek SS nám s oblibou skákali po břiše, když jsme špatně pracovali. To je bavilo. Pořád si neumím vysvětlit, jak jsem to mohl přežít.

Johny Farský hovoří s Ivanou Jandovou

Johny Farský, sestra Eva a maminka, 1933

Na lyžích s rodinou (Johny v bílém svetru), Černá bouda 1934

Johny Farský (první zleva) a přátelé, střední škola, Praha 1935

Nejkrásnější na životě je svoboda a pocit volnosti

Vy jste to ale přežil. V první moment jste asi byl šťastný. Ale co pak? Dá se na to vůbec zapomenout, dá se jít dál? Dá se nějak vypořádat s tím ponižením, s těmi strachy, s těmi traumaty, která vás pak mohou pronásledovat po celý život?

Jo. Když jsem vyšel z koncentráku, tak v tu chvíli pro mě přestal existovat. Já jsem jen věděl, že už to není. Že jsme volní. Já jsem se přes to musel přenést. Dokonce jsem měl v podniku v Brazílii i Němce, z Mercedesu jsem je přeplatil a zaměstnával jsem je. Já jsem to strávil. To nebyli všichni Němci, neházím je do jednoho pytle. Ty, co nám takhle ublížili, ty nenávidím. Ale ti ostatní, ti ostatní museli. To je stejný jako za komunistů. Tady bylo hodně lidí komunistů. Než jsme odjeli, řekl mi náš sluha: „Řekněte lidem venku, že jsme tady všichni jako ředkvičky. Červený venku a bílý uvnitř.“

19. 4. 1945 jsme v noci uslyšeli zvláštní rámus z kanónů a uviděli podivná světla. Bylo nám nařizováno, abychom si zabalili věci a opustili tábor. Vydali jsme se na pochod, který později dostal název „pochod smrti“. Dali nám

na výběr: buď půjdete pěšky s námi, nebo se necháte přepravit do koncentračního tábora Oranienburg. Jen málo z nás se rozhodlo pro přepravu kamionem, mezi těmito byl i můj švagr, Mila Schneider. Měl nekrózu v noze, už nedokázal chodit. Nepřežil.

Pamatuji si, jak jsme jen šlapali a šlapali, bezcílně, mnozí z nás už to nezvládli a během pochodu zemřeli. Tři, kteří se pokusili utéct, byli během útěku zastřeleni, další byl zachycen při útěku, vrácen a následně uškrten drátem. To byla velice pomalá a bolestivá smrt. A my jsme se na to museli dívat. Šli jsme do té doby, než se stal zázrak. My, co jsme to přežili až dosud, jsme byli naloženi do nějakého vagonu pro dobytek, mrtví byli ještě před tím zakopáni společně s polomrtvými. Jeli jsme v dešti, váleli jsme se ve vlastních výkalech. Pak najednou vagon zastavil a jednotky SS zmizely. Byli jsme v Bohušovicích, v těsné blízkosti Terezína. Byli jsme volní. Válka skončila před pár dny, ale my jsme to nevěděli. Z té tisícovky mužů, co vyrazili z Osvětimi, nás nezbylo ani dvě stě.

Moje maminka, která přežila v Terezíně, se vždy běžela podívat na každý vagon, který přijel. V prvním momentě mě ani nepoznala, tak vyhublý jsem byl. Moje sestra přežila také. Můj otec byl zabit v plynu v Osvětimi v roce 1944. Ze strany otce rodiny nepřežil nikdo, stejně tak rodina od mého švagra a mé budoucí ženy Edith. Edith ztratila všechny: maminku, tatínka, bratra, svého prvního muže, a tím pádem i tchyni a tchána. Mívala pak ještě dlouho poté po nocích noční můry. Já jsem se snažil zapomenout. Ale co mám v srdci dodnes, je určitá směsice pocitů obdivu k německé kultuře, k literatuře, a zároveň neskonalý odpor k militarismu a brutalitě.

Po tom všem, čím jste prošel. Co pro vás má jako pro člověka největší hodnotu?

Volnost. Kdybych si měl pak ještě vzpomenout, kdy jsem byl moc šťastnej? Tak to bylo v Jižní Koreji. Jednou tam hráli starý válečný americký píseň a já jsem se cítil, jako bych se vrátil do Prahy, když jsme ty písně zpívali a tančili na ně.

Euforie z konce války vzala brzy za své...

přes tu veškerou radost z konce války a z toho, že jsme přežili, jsme cítili, že nad Československem se stahují mračna vlivem nastupujícího komunistického režimu. Nechtěli jsme zůstat v područí dalšího totalitního režimu. Rozhodli jsme se, že emigrujeme. Přes jednoho mého známého jsem získal vízum do Švédska a následně do Španělska. V Barceloně jsem se ocitl v lednu 1949. Když jsem žádal o prodloužení svého víza, dostalo se mi otázky, jaké jsou moje záměry ve Španělsku, když přicházím z komunistické země. Když jsem odpověděl, že jsem nesouhlasil s tamním režimem, dostal jsem bez prodloužení vízum a jako zádavce také vízum pro Edith. Nedlouho po jejím přiletu jsme se stali manželi.

Moje matka a sestra, která se znovu provdala, se také pokoušely o vízum do Španělska, ale neúspěšně. Dostaly vízum do Brazílie a já a Edith jsme se tehdy rozhodli, že budeme rodinu následovat.

Do Brazílie jsme jeli na lodi. Pamatuji si, že celou cestu mi bylo špatně. Měli jsme jedinou zastávku, v Dakaru. Zastavili jsme na několik hodin a my si chtěli koupit jídlo. Náměstí bylo extrémně špinavé, všude poletovali kondoři, Edith byla úplně zoufalá a chtěla se vrátit do Evropy. Když jsme ale dorazili do přístavu Santos, Edith uviděla první vysoké budovy, malebné náměstí a lidi v krásném oblečení. Tak se uklidnila. A tady začalo naše brazilské dobrodružství. Psal se rok 1951.

Ten začátek v Brazílii, to byla jedna báseň. Edith hned dostala místo jako návrhářka v jednom butiku. Já jsem začal studovat ekonomickou situaci země a rozhodl jsem se získat místo v nějakém importu, přepravoval jsem výrobky chemického průmyslu, a to i přes to, že jsem ještě vůbec neuměl jazyk. Kuráž mi ale nechyběla. Začínal jsem tím, že jsem si pronajal ve firmě pana Kirchnera, německého podnikatele, stůl a telefon. E-mail tehdy pochopitelně vůbec neexistoval, vše se řešilo přes telegramy. Ceny na burze byly nestálé, import byl zkrátka náročný, nechtěl jsem pracovat v něčem, co je tak závislé na vnějších faktorech.

Jistého dne jsem prohodil slovo s panem Kirchnerem, starším, ale geniálním Němcem v oblasti techniky. Celý život vyráběl „brocas“. Ale tady v Brazílii nevěděl, jak prorazit, neuměl ani slovo portugalsky. Slovo dalo slovo a vznikla dohoda. Já budu vést administrativu firmy, on bude financovat obchod. Až pak jsem si zjistil, co že to vlastně to slovo „brocas“ znamená. Vrtáky. Začali jsme vyrábět vrtáky a vznikla firma F.P.B., Fábrica Paulista de Brocas. Ale začátek lehký nebyl. To ne.

Jste v Brazílii už 71 let. Považujete Brazílii za svůj domov? Máte Brazílii rád?

Ne, doma jsem v Praze. Já jsem tady měl dobrého přítele, Honzu Klingera, ten byl

opravdu srdcem i tělem Brazilec. Já ne. Ona se totiž ta Brazílie za těch 71 let hodně změnila. To je už jiná Brazílie než ta, do který jsem přijel. Byla to nehotová země, nekradlo se tady, nikdo tady neměl strach, my jsme ve dvě ráno šli tancovat na karneval a nikdo se nebál. Tenkrát jsem Brazílii velmi miloval. Dneska je tady hodně korupce, hodně se tu krade.

Víte, že o Čěších se říká, že hodně kradou? To vzniklo právě za komunismu, kdy vzešlo ve známost takové to „kdo nekrade, okrádá rodinu“...

Tak to jsem nikdy neslyšel. Ale musím teda říct Aile (hospodyně), ať si na vás dá pozor, až půjdete pryč. (smích)

Dlouho se nám dařilo, ale pak přišel pád. Pan Kirchner se rozhodl koupit jednu fazendu, ale jelikož nerozuměl zemědělství a řízení fazendy, začal prodávat. Jaké bylo moje překvapení, když jsem jednoho dne přišel do banky, abych vyzvedl platy pro zaměstnance, a na bankovním účtu firmy byla nula. Hodně jsme se tehdy s panem Kirchnerem pohádali a výsledkem bylo, že pan Kirchner prodal svůj podíl firmy jistým osobám.

Nebyli jsme jedinou firmou s vrtáky na saopaulském trhu, byla tu také francouzská dceřiná firma Twill, o dost větší než ta naše. Museli jsme přijít s nějakou modernizací, naše technologie už nestačily současnému trhu, uvnitř firmy vznikaly konflikty, situace byla těžká. Museli jsme hledat nové investory. Hledali jsme ve Spojených státech, v Anglii, ve Francii, v Itálii. Konečného společníka jsme pak ale našli ve Švédsku. Nebyl jím nikdo menší než prestižní firma SKF. Po letech vzájemné spolupráce jsme se rozhodli naše výrobky vyvážet. Nebylo to snadné, Brazílie byla mezi léty 1974–76 považována za rozvojovou zemi, slychali jsme komentáře, ať raději vyvážíme kafe, a vrtáky ať necháme vyspělým zemím. Nám se to ale podařilo, vyváželi jsme vrtáky dokonce až do Japonska. Tam jsem musel vždy jezdit osobně. S Japonci se jinak obchodovat nedá, jsou dost nedůvěřiví, potřebují čas a osobní kontakt.

Můj pracovní život skončil v 65 letech, kdy jsem odešel do důchodu.

Když teď odbočíme od pracovního života a zabrousíme do toho osobního, k vaší rodině. Dodržovali jste doma nějaké české tradice?

Když byli kluci malí, tak Edith jim dělala stromeček. Stromeček jsme zdobili rádi. A dokonce moje vnučka ještě strojí stromeček mému pravnučkovi. Manželka dělala svíčkovou, guláš, dršťkovou polívku, mnoho z toho umí také hospodyně Aila. Buchtičky se šodó si pamatuju taky. Buřty se tu třeba

dají koupit, ale nejsou moc dobré, jsou takový tvrdý. Koprovku Aila umí. A bramboračku s houbama.

Máme s Edith dva syny: Jorgeho a Pedra. Jorge vystudoval inženýrství a jeden čas pracoval jako manažer prodeje a exportu pro naši firmu. Mám také dvě vnučky, Thais a Vivian, od první manželky Jorgeho, od Myrian. Z druhého manželství Jorgeho mám vnuka Andrého. Můj druhý syn, Pedro, je kardiolog. Díky němu jsem dědečkem pro Luisu a Arthura. Arthur rád lyžuje a hraje tenis, jako já.

Edith mi zemřela v roce 1991 po dlouhém trápení s rakovinou. Pořád mi moc chybí.

Dlouho jsem byl sám, pak jsem se shodou náhod znovu potkal se svou dávnou přítelkyní Marion Lamac, která toho času ovdověla. Deset let mi byla věrnou přítelkyní a přinesla mi do života spoustu pěkných chvil, dokud mi také neodešla. Byla těžce nemocná.

Když jsem dovršil 90 let, stala se mi kuriózní věc. Moje velká láska z doby ghetta, Hana Baerman, ovdověla. Poslal jsem jí smuteční kondolenci. Hana přijala moje pozvání do Brazílie. Naši dřívější lásku se však

pro velkou vzdálenost už nepodařilo obnovit, zůstali jsme ale přáteli a píšeme si až do dnešních dnů.

Vždycky jsem se snažil udržovat kontakt s dávnými přáteli, rozsetými po celém světě. Komunikuji s nimi po e-mailu nebo Skypu, ačkoliv mnozí z nich již bohužel nejsou naživu. Každý den se snažím dodržovat svou rutinu, kterou jsem si naordinoval, abych udržoval v pořádku tělo i mysl, každý den

cvičím a čtu noviny, abych věděl, co se děje, v rodině se scházíme na večere nebo obědy. Také někdy dávám přednášky ve školách o druhé světové válce.

Na holokaust se vás ptá hodně lidí. Nezlíbí vás to už někdy?

Ale vůbec ne. Já jsem si vždycky říkal, že je nutný, aby se o tom mluvilo. Že je dobře, že se na to lidi ptají. A že je dobře, že můžu říct, co se tam opravdu stalo...

Je vám 102 let. Od starších lidí vždy přicházejí rady mladším, ale výrazně mladším. Co byste ale třeba poradil člověku, kterému je dejme tomu 80 let?

Ať kouká, aby byl zdravý! (smích) Ailo, děvčata už jsou na odchodu. Prohlédni jim kapsy! (smích)

Poznámka

O této osobnosti našeho krajského života v Brazílii najdete informace také v článku bývalé učitelky v Sao Paulu Heleny Hrdličkové: HRDLIČKOVÁ, H.: Významné osobnosti v zahraničí. *Krajiny češtiny* 11, 2019, s. 24–27.

Vnést ducha Komenského do francouzského školství

Rozhovor se spisovatelkou Lenkou Horňákovou-Civade

Kateřina Malečková / lektorát Aix-en-Provence, Francie

Ve Francii ročně vychází až 100 000 nových knih. Letos v lednu se mezi nimi objevil i nový román *Un regard bleu* spisovatelky českého původu Lenky Horňákové-Civade, který vydalo její kmenové nakladatelství Alma. Přebal knihy na první pohled zaujme tajemným portrétem starce a příslibem neobyčejného setkání dvou velikánů – Rembrandta a Komenského. Rembrandtovu umu se klaní celý svět, českému a slovenskému čtenáři netřeba představovat ani Jana Amose Komenského.

Jeho všudypřítomná morální autorita pomyslně střeží naše kroky od samotného vstupu do školního života, v každém českém městě najdeme školu nebo náměstí nesoucí jeho jméno. V anketě *Největší Čech* pořádané Českou televizí v roce 2005 obsadil dokonce čtvrté místo hned za Karlem IV., Tomášem Garriguem Masarykem a Václavem Havlem. Komenský je zkrátka „náš Učitel národů“. Je však Komenského učení a poselství v současném světě stále aktuální, nebo pouze nostalgicky opravujeme prach z velikána, kterého jsme kolektivně usadili na piedestal? Jak je to s Komenského renomé ve Francii? A proč se česká spisovatelka dlouhodobě žijící ve Francii rozhodla na stránkách své knihy dát Komenskému kontury románového hrdiny, vdechnout mu život, pustit se za ním do Amsterdamu zlatého věku a přivést ho na práh Rembrandtova domu?

Čím se liší povědomí o Komenském v České republice a ve Francii?

Každý Čech má svým způsobem pocit, že Komenského zná. Je s ním spojena velká symbolika, stává se mýtem. Znalost života či myšlenek Komenského je ale u většiny lidí vágní. Mnohdy objevujeme „nové“ úspěšné didaktické postupy ze skandinávských zemí nebo z Ameriky, ale kdybychom pátrali po původu myšlenky, možná bychom zjistili, že Komenský už nad tím dávno přemýšlel a že už na to přišel. Jeho myšlenky jsou stále platné a univerzální. Občas ve Francii na Komenského učení reagují: „To je jako Montessori.“ A já uvádím na pravou míru: „Ne, Montessori

je jako Komenský.“ Ve Francii jsou v oblasti vývojového učení vnímání jako nejvýznamnější představitelé Maria Montessori nebo Célestin Freinet, ale není známo, že oni sami už čerpali z Komenského. Ale nemyslím si, že Komenský by řešil svoje jméno u otcovství myšlenky, spíše mu šlo o to, aby jeho myšlenky žily.

Popuzovala vás francouzská neznalost Komenského natolik, že se stala i jednou z pohnutek pro napsání románu?

Komenský není nikdy v pozici oběti, ublíženého obětího beránka.

část mého srdce to zabolelo. Román je v duchu Komenského „nápravy“ upřesněním věci. Francouzi jsou hrdí na teorie J. J. Rousseaua, který pojímá vzdělání jako věc individuální, ne jako politickou záležitost státu nebo univerzální výchovu pro všechny. Francouzský systém je hodně elitářský. Dokáže vyprodukovat velice chytré, vzdělané lidi, elity. Mám ale zároveň pocit, že velké části školáků se nedostává všeho, co by v tak bohatém a dobře zorganizovaném státě dostat mohla. Je zde co napravovat, zlepšovat a mohou se inspirovat právě Komenského společenským, demokratičtějším, univerzálním systémem. Nechci po cimrmanovsku vytahovat transparent „My jsme byli první!“, ale spíše vnést do debaty o školství ducha Komenského, protože on je vůči francouzskému pojetí školství jiný.

Český člověk vnímá Komenského a Rembrandta naprosto rovnocenně. Ve Francii, kde kniha vyšla, Komenského téměř nikdo nezná. Nebylo příliš riskantní vystavět román na takto odlišných protagonistech?

Komenský a Rembrandt jsou rovnocenní partneři. Abych však francouzské čtenáře při setkáních nezahanbovala a nevylekala (protože nikdo nechce vypadat jako neznalý nebo hloupý), předesílám, že román je o někom, koho všichni znají, a zároveň o někom, koho nikdo nezná. Chci, aby měli chuť se s Komenským seznámit. Těší mě pak jejich upřímný zájem, když jim ho představím. Jejich neznalost u nich nevytváří negativní postoj, Komenský zaujme. Když jsem o románu mluvila s českým publikem a řekla jsem „Rembrandt a Komenský“, byla jsem okamžitě opravena na „Komenský a Rembrandt“.

Měla jste jako spisovatelka pocit, že musíte Komenského obhajovat a přesvědčovat čtenáře o jeho velikosti?

Komenský nepotřebuje advokáta, obhájí se sám svými myšlenkami, které jsou nesmírně silné a aktuální.

Jak na román reagovaly francouzské odborné kritiky? Pochvalné kritiky, které jsem zahlédla v *Le Monde*, deníku *Nonfiction* i jinde, vás musely potěšit...

Kritiky na knihu jsou velmi pozitivní ať už z historického, uměleckého, politického či filozofického pohledu. Kritikové vystihli a vyzdvihují podstatu Komenského myšlení a názorů. Podtrhli i to, že exil a životní zkušenost mu umožnily přesáhnout jeho osobní dramata a tragédie. On není nikdy v pozici oběti, ublíženého obětího beránka, nežehrá nad svým osudem, naopak přemýšlí nad tím, jak se z dané zkušenosti poučit. V tom je jeho obrovská síla. Byť by se mohl uzavřít do hořkosti a výčitek, lízat si v koutku svoje bolesti, vždy se ze všeho vzpamatuje a jde dál, hnán touhou nebo nutností dělit se o vědění a o poznání. Hledá způsoby, jak nejlepším způsobem napravovat, vychovávat a sdílet.

K prvnímu setkání trojice Horňáková – Komenský – Rembrandt došlo před několika lety ve florentské galerii Uffizi. Z obrazu, jehož autorství je přisuzováno Rembrandtovi, k vám promlouvalo jakési vnitřní světlo starého muže, který je

s největší pravděpodobností portrétem Komenského. V čem bylo toto setkání tak silné, že se stalo impulzem pro napsání románu?

Pro mě bylo evidentní, že tihle dva by debatu mít mohli, a vlastně měli. Pokud by se skutečně setkali (Komenský a Rembrandt bydleli v Amsterdamu v těsném sousedství po dobu čtrnácti let, pozn. autorky), tak si myslím, že by se na sebe jen nedívali, ale že by skutečně začali hovořit o svém pohledu na svět a o tom, co pro ně svět znamená. Jde o setkání slova a obrazu. Rembrandta mám na svém pomyslném Olympu malířů už velmi dlouho a Komenský je s námi stále. Při psaní románu šlo nejen o to, držet se toho, co Rembrandtovo dílo vypovídá a co říká Komenský ve svém díle, ale udělat z nich živoucí postavy. To byla největší výzva. Byla jsem s nimi v dobré společnosti a zažívala vzrušující dialogy ve třech. Samostatná práce na románu mi trvala asi tři roky: musela jsem nastudovat historické materiály a fakta, pak je zapomenout. V tom okamžiku se ze mě stane spisovatel a mohu si vytvořit svého Komenského a svého Rembrandta.

Jak bychom mohli vysvětlit v češtině význam názvu románu *Un regard bleu*, který vlastně symbolizuje Komenského? Doslovný překlad „Modrý pohled“ by asi neobstál...

Un regard bleu? Čirý pohled? Jde o transparentnost nebo čistotu duše a schopnost prohlédnout pod povrch věcí. A Rembrandt svým pohledem a mistrovstvím dokáže jít až na dno duše a zachytit ji na plátně. Takže správný název české verze knihy je třeba ještě najít.

Jeho výjimečnosti si všímá i Rembrandt, když se dílem osudu v románu poprvé setkávají...

Já si myslím, že se ti dva géniové rozpoznali navzájem. Jeden vyčlenil druhého, který se stejnou energií, vášní, stejnou potřebou a nutností něco tvoří. Pak jde o to, do jaké míry se jeden druhému odevzdá a je schopen se o sebe podělit. Génius je vždycky sám. Na přátelství v tradičním slova smyslu nemá čas: je zcela zaplněn svým posláním. Jde o zvláštní způsob přátelství, který tkví v poznání kvality ducha nebo myšlenky toho druhého, aniž se nutně snaží souhlasit jeden s druhým.

Komenský pak sedí dlouhé hodiny Rembrandtovi modelem a jejich konverzace může začít. Tok jejich slov a myšlenek se přelévá z dialogů do monologů, ztrácejí se v tichém přemítání, aby po chvíli navázali na společnou řeč. V *Le Monde* jsou tyto hovory výstižně nazývány fugou... Byl to záměr. Fuga je odpovídající formát. Nedlouho poté, co oba těsně po sobě umírají (v letech 1669 a 1670), se narodil Bach, autor prvních fug, baroko je tady. A stejně jako fuga dává pocit, že nikdy neskončí, chtěla jsem, aby jejich dialog zval čtenáře ke zkoumání mnoha otázek do všech po-

drobností a z různých úhlů pohledu. Čtenáři mohou sledovat nejen jejich konverzaci, ale i tok jejich myšlenek, střídání monologů a rozhovorů. Inspirace se mísí se zvědavostí a touhou pochopit toho druhého, definitivní odpovědi ovšem román nenabízí. Doufám, že u jejich rozhovorů je místo pro odpovědi, které si každý může přinést sám.

Jedním z nosných motivů románu je Evropa. Komenský, jemuž byla vlastní země zapovězena, hledal napříč starým kontinentem nová útočiště. Dupal snad o to víc nad pořádky a neduhy v tehdejší Evropě?

Tvrdím, že Komenský je „první Evropan“. Nevnímá Evropu pouze jako kontinent, ale jako politické uspořádání. Je pro něj evidentní, že soužití a rovnost mezi státy se musí právně upravit a udržet skrze instituce. To jsou obrovské myšlenky, které tehdy nebyly vyslyšeny, ač Vestfálský mír je první právní zřízení evropského kontinentu. Leč Komenský ve svých vizích jde dál. Vychází ze zkušenosti a ze znalosti středoevropské kotliny, kde se pořád střetává východ a západ, kde je neustále potřeba definovat hranice. Evropa žije občas v iluzi zakořenění, ale skutečná historie tohoto kontinentu je vytvořena neustálým přesouváním lidí a jejich putováním z jednoho místa na druhé. Setkávání a mísení různých kultur, jazyků, příběhů, hledání a schopnost soužití vytváří bohatství a barvitost Evropy, v tom je její síla a zároveň její křehkost. Rembrandt nikdy necestoval, Komenský byl neustále na nohou. Každý skrze svou zkušenost nahlíží nějak na život a oba se snaží odpovídat na otázky, jež si všichni minimálně jednou za život položí a musí si na ně odpovědět, byť jsou hrozivé: „Kdo jsem, jak a proč?“

Do vašich dosavadních francouzsky psaných románů se vždy promítají české reálie. Nejinak je tomu i v novém díle, kde se čtenář objeví v době pobělohorské, pociťuje dopad třicetileté války, dozvídá se o popravě 27 českých pánů a může obdivovat vizionáře Jiřího z Poděbrad... Jedná se o cílený záměr poučit francouzského čtenáře, nebo české kulisy mají čistě estetickou funkci?

V případě Komenského je to nutnost, protože bez rámce těchto dějinných událostí je nemyšlitelný. A pokud se francouzští čtenáři dozvědí něco víc o historii jiných koutů Evropy, je to jen dobře. Stejně jako se Češi musí dozvědět víc věcí o Finech, Portugalcích, Švédech nebo Belgičanech. Pouze obchodování mezi zeměmi k udržení míru nestačí.

Komenský v nuceném exilu objevuje podobu svého vlastenectví. Také jste si prošla podobným procesem po odchodu do Francie?

Věřím ve vlastenectví v soužití. Malé národy nemohou svoje vlastenectví nutit ostatním. Komenský říká – každý máme svůj mateřský jazyk, což neznamená, že není nutné naučit se jazyk souseda. A tohle velký národ

Foto: @elishka

Lenka Horňáková-Civade

Lenka Horňáková-Civade (* 1971) se narodila a vyrůstala v Prostějově, v Praze vystudovala VŠE a začala se studiem na FF UK. Jakkmile se po sametové revoluci otevřely hranice, dala přednost cestování a jedna z jejích cest jí byla osudnou – poznala při ní svého budoucího manžela, a nakonec se trvale usadila ve Francii. Na pařížské Sorbonně pak vystudovala výtvarné umění a začala malovat. Její kresby, akvarely a olejomalby jsou zastoupeny ve sbírkách v Austrálii, USA i v Evropě. Od roku 2010 se začala věnovat literární činnosti.

V nakladatelství Argo vyšly jak reedice jejích českých knih *Provence jako sen* a *Lanyže*, tak francouzské tituly v jejím vlastním překladu *Marie a Magdalény*, *Grófka* a *Symfonie o novém světě*. Její zatím poslední román *Un regard bleu* na svůj český překlad ještě čeká. Spolu s francouzskou spisovatelkou Anne Delaflotte Mehdevi vydala knížku korespondence *Praha-Paříž, do vlastních rukou*. Obdržela několik literárních cen (Prix Renaudot des lycéens, Prix Richelieu de la Francophonie, Prix littéraire des jeunes européens) a v březnu 2022 jí byla francouzským velvyslancem v Praze předána insignie rytíře Řádu umění a literatury.

nevymyslí, protože velký národ má pocit, že všichni by mu měli být podřízeni, což je samozřejmě iluze. Neznalost souseda je často zárodkem problému. Komenský nás učí velkorysému ustoupení, ustoupení ze svých nároků ve prospěch vyšší ideje. Evropa tou velkou myšlenkou je. Vělkorysá dohoda je velké a těžké umění. Dnes si to uvědomujeme kvůli válce na Ukrajině, což je reakce na tragickou situaci in extremis. Tomu chtěl Komenský svým učením předejít. ■

Příběh baťovské rodiny, kterou zavedl osud až do země Inků

Vypráví Eva Valdman

Pavčina Řeháčková / učitelka u krajanů v Argentině a Uruguayi

Eva Valdman, česká krajanka z Limy, hlavního města Peru, momentálně také pokročilá studentka češtiny, vypráví neuvěřitelný příběh, který potkal její rodinu, jež byla po celý život věrná práci u firmy Baťa, a to hned v několika odlehlých koutech naší Země.

Když v roce 1929 začalo budování prvních baťovských satelitů, kromě rozmachu to znamenalo také psaní nových, někdy až neuvěřitelných, životních příběhů Baťových zaměstnanců a jejich rodin. Startovním místem těchto Baťových průkopníků s dobrodružným duchem byl samozřejmě Zlín. Zde se 28. listopadu 1942 poznali Václav Valdman, narozený v roce 1917 v obci Zbůch nedaleko Plzně, a Helena Novotná, narozená v roce 1925 v Praze. Později se zrodila velká láska.

„Tatínek už pracoval jako mladý účetní v Zlíně a maminka, ta dělala školu na zubařství. Tatínek vždycky říkal, že se poznali, protože mu bolely zuby. Dostal se k Baťům, to bylo super. Maminka taky, protože tam byla ta škola. Baťa tam měl všechno, tu univerzitu a všechno toto. Zlín byl baťovský město.“

„A tam se poznali. A no tak to byly takový strašný roky, protože byla válka a tatínek už taky pracoval v Jugoslávii, a tak furt musel cestovat sem a tam. Maminka mu proto psala, protože on byl pryč. Mám hodně dopisů, který psala, má takovej hezkej deník. Maminka měla asi devatenáct nebo osmnáct roků, když pracovala pro Baťu a když se poznali. To bylo asi v třiadvacátým roce. Brali se v čtyřicátým za války. A pak, když už skončila válka, tak šli do Itálie.“

Václav a Helena Valdmanovi s nejstarší dcerou Helenou a mladším synem Vaškem v indonéské Djakartě, 1950
Zdroj: archiv Evy Valdman

Václav Valdman pracoval během války v italské Ferrare, ve městě, kde sídlila fabrika a kde se vyráběla obuv mezi lety 1941 a 1944.

Kromě řízení provozu bylo nutné fabriku za války hlídat, stejně tak prodejny rozestě po mnoha místech v Itálii. Václavova žena Helena za ním mohla odjet až po válce, již s jejich první dcerou Helenkou. V Itálii se jim pak narodilo další dítě, syn Vašek. Po několika letech v Itálii osud rozhodl, že jejich dobrodružná cesta bude pokračovat.

„Zůstali v Itálii, až Baťa řekl: ‚No tak teď vy jste tady už udělal dobrou a musíte někam jít, protože se dělá jako ti diplomati, který jdou od jednoho místa do druhého.‘“

V roce 1935 začala také v Indonésii vlastní výroba baťovských bot, a to koženě obu-

vi. Indonéský Zlín jako zázrakem prosperuje až do dnes, ačkoliv jeho fungování provázely četné překážky, které mu připravila historie. Svědky některých překotných historických událostí v Indonésii byla i rodina Valdmanových.

Rozmach firmy Baťa po celém světě byl provázen neuvěřitelnými životními příběhy.

„V Indonésii zůstali asi sedm let a tam byli moc šťastní, ještě byli velice mladí, měli tam hromadu

známých, dětí tam bylo taky hromadu a bylo to takový exotický. Všichni žili, to Baťa vždycky dělal, v takové jako kolonii, tak to jmenovali. Byli všichni dohromady, udělali krásný baráčky, kde každý měl svoje, ale byli všichni blízko, tak ty děti každé den se dávaly dohromady a hrály si, ale bylo tam strašný vedro. Děti nesměly být venku v dvanáct hodin, všechny musely dovnitř, museli je zavírat.“

V roce 1945 začala v Indonésii válka o nezávislost. Šlo o boj indonéských nacionalistů za nezávislost nad nizozemským kolonialismem. Válka znamenala nebezpečí také pro Baťovy zaměstnance a jejich rodiny. Neklid zde probíhal až do roku 1963, kdy byla poslední část Indonésie Nizozemcům odebrána.

„A taky co bylo ještě ne tak krásný, v těch letech, když oni tam byli, že byla ta revoluce od Sukarno. Ono to bejvala holandská kolonie a bylo to moc nebezpečný pro bílý lidi, protože se nevědělo, kdo je z Holandska nebo není. Tak zabíjeli lidi a famílie. Strašný to bylo. Tak byli šťastní, že odtamtad taky mohli jít pryč.“

V roce 1957 čekalo rodinu Valdmanových další nové dobrodružství, stěhování do Peru. Po zhruba dvou měsících od příchodu rodiny do Peru se narodila poslední dcera Eva. V Limě fungovala fabrika již od roku 1941. Úkolem pana Valdmana bylo podílet se na založení nové fabriky ve městě Chosica. Výroba zde začala v roce 1962. Firma Baťa byla v Peru jednou z největších firem, která odváděla obrovské daně státu. V 80. letech se Peru stalo velmi nebezpečnou zemí, a to kvůli teroristickým aktivitám maoistické organizace Sendero Luminoso (Světlá stezka), která uskutečňovala politické vraždy a záškodnickou činnost. V roce 1990, kdy se dostal do prezidentského křesla Alberto Fujimori, došlo k oslabení této skupiny a k jejímu pozdějšímu zániku.

„Tatínek měl na starosti udělat tu novou fabriku, která byla v Chosice, blízko co jsme pak bydleli, blízko horách, a tam dělali ty sportovní boty. Se užívalo ten kauč. Pak přišel Velasco, a začali dělat syndikáty, všechno rozbili, ale stejně, furt se pracovalo. A pak přišel terorismus v těch osmdesátých a tam opravdu přišli s jedním kamionem plným dynamitu a dynamitovali tu fabriku. Tím skončil Baťa v Peru.“

Čeští krajané byli s českou kulturou v neustálém kontaktu. Založili v Chosice také Klub Masaryk, kde velmi často trávili víkendy.

„Právě tito Češi – Baťovci udělali v Chosice Klub Masaryk a tam byly takový malý bungalovy a maličké chaty. Tam se chodilo vždycky na víkend. Hrál se a všichni se bavili česky, to si pamatuju jako malá holčička.“

Peru se stalo pro rodinu Valdmanových novým domovem. Nikdy však nezapomněla na svoje české kořeny, stejně tak byl v její domácnosti znát vliv dalších kultur.

„Tatínek mluvil asi sedm nebo osm jazyků. Vašek a Helena se museli naučit holandsky a taky trošku tu malaju, ten jazyk z Indonésie. Tatínek psal perfektně španělsky, maminka ne tak dobře, jsme se jí smáli, říkali jsme, že mluví nebo píše ‚čekoňol‘.“

„Když přišli do Peru, Helena měla o tři- náct nebo čtrnáct let víc jak já a Vašek deset. Tak oni už skončili školu a šli do univerzity a pryč. Já jsem zůstala jako jediný děčko. Maminka ráda vařila. Doma se vařilo indonésky, italsky a česky. My jsme měli kachnu, knedlíky a zelf každou neděli.“

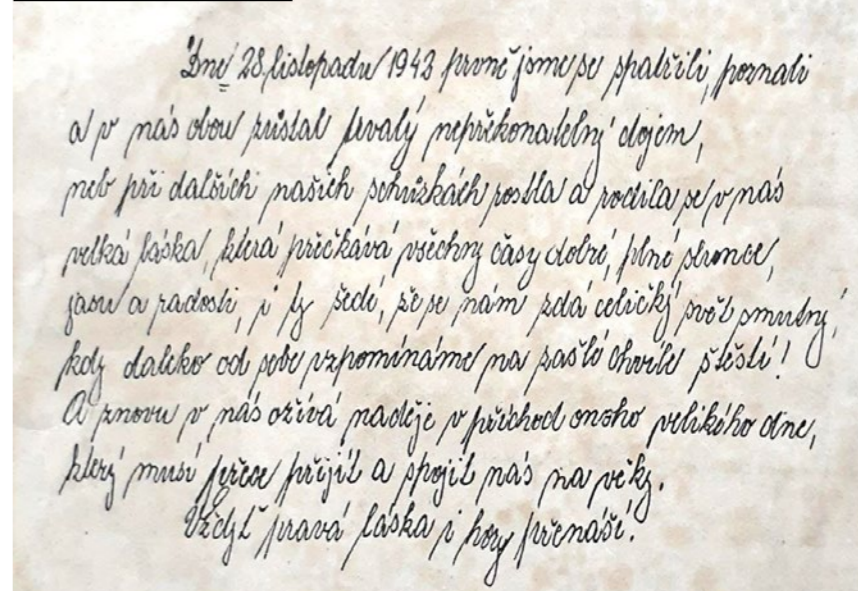

Eva Valdman s manželem a syny
Zdroj: archiv Evy Valdman

Manželé Valdmanovi v Itálii, 1947
Zdroj: archiv Evy Valdman

Dopis, který napsala Helena Novotná v roce 1943 svému budoucímu manželovi Václavu Valdmanovi
Zdroj: archiv Evy Valdman

Já to dělám a chutná to moc mojim dětem, včetně manžela, kterej jenom básní o peruánský kuchyni. Mluvili jsme česky a španělsky, protože lidi, který pracovali doma, tak mluvili španělsky, a právě ti Češi, co pracovali u Baťů, tak to byli ti, co se scházeli s tatínkem a maminkou, to byli noví přátelé tady.“

Rodiče Evy Valdman už v Peru zůstali, po sametové revoluci jim byl navrácen majetek a trávili mnoho času také v Čechách. Václav Valdman pracoval také ještě nějaký čas v Kanadě.

„Tatínek pracoval sedmdesát let u Baťů. Když zemřel, měl devadesát a něco. Poslední dělal všechny stavy účtů pro všechnu jižní Ameriku, on byl auditorem, audit dělal pro celou firmu v jižní a centrální Americe. Když jsem byla malá, tak tatínek furt jenom lítal, hodně pracoval, byl takovej workoholik. Šli taky na pár let do Kanady, protože

tatínek udělal takovej manuál pro celou tu organizaci, právě to, co všechny ty léta dělal s tím auditem.“

„Taky se zase vrátili k Čechám, protože tam měli ten baráček, co nechali dědečkové. Největší skupinu pak tvoří jejich potomci, narození již v Peru. Většina z nich česky nemluví. Kromě těchto krajanů zde žije skupina mladých Čechů, kteří v Peru žijí z rodinných či pracovních důvodů a kteří v roce 2015 založili spolek Asociación para la Cultura y Educación Checa en Perú. Důležitou roli hraje také Velvyslanectví České republiky v Limě, které krajanů velmi podporuje.“

Miroslav Vepřek

Díky křupanovi jsem se stal paleoslovenistou

Rozhovor s olomouckým jazykovědcem Miroslavem Vepřkem

Markéta Schürz Pochylová / lektorát Vídeň, Rakousko

Miroslava Vepřka znám už ze studií v Olomouci. Oba jsme publikovali básně ve studentském časopise *Kouty* (2003) a spolupracovali jsme také na přípravě vydání knihy Jana Křesadla *Kravex5 aneb Potíže stavu beztíže*¹. I když každý působíme v jiné zemi, pravidelně se setkáváme na naší alma mater při příležitosti konání Letní školy slovanských studií v Olomouci. Také do budoucna plánujeme pokračovat v inspirativní spolupráci.

¹ KŘESADLO, J. (2002): *Kravex5 aneb Potíže stavu beztíže*. Olomouc: Periplum.

Ačkoli je Miroslav Vepřek zcela oddán svému oboru, církevní slovanštině, dokáže se také velmi intenzivně věnovat koníčkům, a v neposlední řadě rovněž své velké rodině. Náš rozhovor probíhal na konci března a stal se hlavním zdrojem tohoto článku. V té době mému kolegovi končil tříměsíční studijní pobyt ve Vídni. Ve stejné době jsme také velmi bolestně prožívali tragickou situaci na Ukrajině. Oba jsme se shodli na tom, že bychom o ní v našem rozhovoru nebyli schopni mluvit bez slz, proto jsme nechali toto téma přítomno pouze implicitně. Doufáme, že v době vydání tohoto rozhovoru bude zase všechno na dobré cestě. V posledních letech se mi zdá, že určitá přísloví, např. naděje umírá poslední, získávají nečekaně aktuální obsah.

Do Vídně se vracíte pravidelně, přednášet i bádát. V čem je pro vás Vídeň přírodná, v čem je výjimečná?

Co se týče mého oboru, pořád platí, že Vídeň je hlavní město slavistiky. Pro slavistu je to inspirativní místo, kde působí přední odborníci v našem oboru, je tady skvělá knihovna, kterou nashromáždili vídeňští slavisté za desítky let svého působení. Vídeň je také krásné a živé město. Možná je v tom i trochu nostalgie, že člověk jede do svého bývalého hlavního města. Vídeň vnímám jako přirozené centrum, nejen z hlediska institucionálního, ale také z hlediska polohy, neboť je v dosahu západních, jižních i východních Slovanů.

Letošní rok 2022 je věnován výročí vídeňských Čechů a Slováků.² Jaký máte vztah k české menšině v zahraničí? Vyhledáváte členy menšiny, nebo chcete raději poznat kulturu dané země?

Asi obojí. Když jsem v zahraničí, zajímá mě hlavně ten obyčejný každodenní život, turistické památky mnohem méně, na ně se člověk může podívat na internetu.

V zahraničí je fantastické, když člověk náhodou potká krajana, uslyší svůj rodný jazyk a dá se s těmi lidmi do řeči, na druhou stranu nejsem typ, který by podobné situace cíleně vyhledával. Zajímají mě totiž především osudy Čechů v zahraničí, a to jak současných, tak možná ještě o trochu více těch minulých. Mám k tomu své osobní rodinné důvody, protože z mamčininy strany po dědečkově pocházím od volyňských Čechů, kteří se po 2. světové válce vrátili do Československa. Už kdysi jsem navštívil

místa, kde volyňští Češi pobývali, a před třemi lety jsme dokonce s několika kolegy a studenty jeli do oblasti, kde volyňští Češi žijí, abychom zkoumali jejich jazyk. Přímo v Žitomíru (Žytomyr) jsme kontaktovali místní krajský spolek.

Je tady ve Vídni nějaká osobnost, ke které se často vracíte, která vás inspiruje, kterou citujete?

To je určitě František Václav Mareš, od jehož narození letos uplyne 100 let. Bývá nazýván Dobrovským 20. století. Znáám ho především díky staroslověnštině, církevní slovanštině a diachronní jazykovědě, ale byl vědcem s širokým záběrem. Uměl (pravděpodobně) všechny slovanské jazyky, byl členem mnohých akademií věd, stopu zanechal zřejmě ve všech slavistických oborech. Jako student jsem pracoval na katalogizaci jeho knižní pozůstalosti v jedné olomoucké knihovně, a proto jsem jeho dílem velmi inspirován. Z žijících jazykovědců mě ovlivnil jistě Josef Vintr, žák F. V. Mareše, a také Jo-

hannes Reinhart. A nesmím zapomenout na skvělou spolupráci se Stefanem Michaellem Newerklou.

Vraťte se zpět k počátkům vašeho studia. Jaká cesta vedla z obchodní akademie na jednooborovou bohemistiku na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci? S jakými plány jste nastupoval ke studiu bohemistiky?

Pro studium bohemistiky jsem se rozhodl, protože mě zajímala hlavně literatura, a také jsem měl vlastní autorské ambice. Lingvistiku jsem v té době bral jako neznámou věc, nic jsem o ní nevěděl. Během studia jsem zjistil, že mě lingvistika fascinuje, protože je autentickým odvětvím vědy, lze v ní najít systém. Bavily mě všechny lingvistické disciplíny. Bylo jen otázkou času, které z nich se budu věnovat systematicky.

Co rozhodlo, že jste se začal zabývat právě slavistikou, církevní slovanštinou?

Důležitou roli sehrála osobnost Heleny Bauerové, ta mě úplně nadchla. Na kurzu staroslověnštiny jsem analyzoval slovo *křupan*. Ukázal jsem na něm baltoslovanskou shodu s litevskými slovy *krapus*, za to jsem dostal několik jedniček, a ty mě tak motivovaly, že už v letním semestru jsem psal ročníkovou práci ze staroslověnštiny. Díky *křupanovi* jsem se tedy stal paleoslovenistou.

² V tomto roce slavíme hned dvě významná jubilea. V první řadě oslavujeme 150 let od založení Školského spolku Komenský, hlavního provozovatele českého školství ve Vídni. A také si připomínáme 430 let od narození Jana Amose Komenského. Více informací o připravovaných kulturních akcích lze najít na [Školský spolek Komenský / Schulverein Komenský](https://wien-cz-sk.at/) [online]. Cit. 2022-04-02. <<https://wien-cz-sk.at/>>.

³ Aktuální informace o publikační činnosti lze najít např. na [Univerzita Palackého v Olomouci, katedra bohemistiky](https://kb.upol.cz/nc/kontakty/vizitka/empid/20458/) [online]. Cit. 2022-04-02. <<https://kb.upol.cz/nc/kontakty/vizitka/empid/20458/>>.

Miroslav Vepřek

Narodil se v roce 1978 ve Šternberku, vystudoval jednooborovou bohemistiku na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Zde pokračoval v doktorském studiu v oboru český jazyk. V roce 2012 se habilitoval v oboru srovnávací slovanská jazykověda. Od roku 2015 je vedoucím katedry bohemistiky tamtéž. Ve svých seminářích se specializuje na staroslověnštinu, historickou mluvnici a diachronní jazykovědu.

Mezi jeho hlavní badatelské zájmy patří církevní slovanština české redakce a mnohá další témata, která souvisí s nejstarším obdobím slovanského písemnictví. Od roku 2016 je členem Českého komitétu slavistů. Jeho publikační činnost je velmi bohatá a zásadním způsobem posouvá výzkum v oboru paleoslovenistiky a církevní slovanštiny české redakce.³

Souhlasím s vámi, že role učitele je ve všech oborech klíčová. Co vám Helena Bauerová vštípila? Můžete uvést i další vaše významné učitele?

Helena Bauerová, kterou považuji za svou staroslověnskou maminku, mi předala nejen vědecké znalosti oborů slavistiky a paleoslovenistiky, ale také mě velmi dobře připravila na to, jak mohu tyto obory vyučovat. Za svou staroslověnskou babičku považuji Ludmilu Pacnerovou, která byla učitelkou H. Bauerové v Brně. Za svého velkého učitele považuji samozřejmě Miroslava Komárka a v neposlední

řadě musím jmenovat také Radoslava Večerku. V posledních letech jsem také hodně konzultoval s Václavem Konzalem, který byl odborníkem v oblasti specificky české církevní slovanštiny. Samozřejmě jsem nevyjmenoval všechny důležité učitele svého života a musím říct, že každý z nich ve mně zanechal nějakou trvalou stopu.

Trvale působíte v Olomouci. Čas od času ale vyrazíte také někam do světa. Umíte si představit, že byste žil nějakou delší dobu v zahraničí? Kterou zemi byste si vybral?

Představit si to umím, ale asi by to nebylo úplně jednoduché, protože mám početnou rodinu a také mám dost práce kolem našeho domu. Nejlepší by bylo, kdybychom mohli vyjet celá rodina. Prozatím mi vyhovuje právě blízkost Vídně. Velice mě baví poznávat nová prostředí. Těch pro mě zajímavých zemí je mnoho. Rád bych žil v kterékoli zemi, kde bych nebyl odstříhnutý od svého koníčku, rybaření, i proto by se mi líbily severské země – Aljaška, Švédsko, Norsko nebo i Švýcarsko a rakouské Alpy. Kdybych si měl vybrat, důležitá by pro mě byla snadná dostupnost přírody a místo, kde se dá hezky žít.

Jak se dnes žije mladým vědcům v České republice?

Velmi to záleží na oboru, na kterém pracovišti působíte, zda je to pracoviště čistě akademické nebo univerzitní, nebo jste zapojený do nějakých projektů. Ve filologických oborech jsme našťastí v situaci, která dovoluje bez problémů zabezpečit naši rodinu. Bude se to také dost lišit, jestli je pracoviště v hlavním městě, či v menších městech. Obecně se domnívám, že se dá dobře vyžít a lze užít i početnou rodinu.

Nabízí se navazující otázka: Přemýšlel jste někdy o tom, že byste se přesunul z Olomouce do Prahy? Že by to bylo výhodnější pro váš obor, pro vaši kariéru?

Jak už jsem zmínil výše, rád jezdím do světa. Zároveň však mám v sobě hluboce zafixovaný vztah k rodné hrouď, je to taková hanácká usedlost. Asi také proto jsem ani nikdy neuvažoval, že bych se natrvalo někde přestěhoval. Na druhou stranu, pokud bych uvažoval o možnostech v Praze, lákavá by jistě byla práce v rámci Akademie věd – oddělení paleoslovenistiky a byzantologie Slovanského ústavu je totiž prestižním pracovištěm nejen v rámci Evropy, ale také ve světovém měřítku. Poskytovala by jistě rozličné možnosti vědeckého rozvoje, už jen díky každodennímu kontaktu s kolegy přímo z oboru paleoslovenistiky. Na tomto pracovišti mají také skvělou knihovnu a kontakty po celém světě. Vzhledem k propojenosti světa už opravdu není problém, pokud člověk nepůsobí přímo v hlavním městě. A navíc, Olomouc má také skvělou tradici. Napadá mě příklad profesora Miroslava Komárka, který se řadí k nejvýznač-

Během přednášky o hlaholici na slavistice ve Vídni

Závěrečná diskuse nad staroslověnským textem (Miroslav Vepřek a lektorka Markéta Schürz Pochylová)

nějším lingvistům 2. poloviny 20. století, a přesto vždy zůstal věrný Olomouci. Psal v mnoha jazycích a je dodnes světově uznávaným lingvistou.

Jak vám slavistika obohatila život?

Dala mi schopnost porozumět se a komunikovat ve slovanských jazycích, což je skvělé. Nemohl bych nejspíš pracovat jako profesionální tlumočník, ale jsem schopen pohybovat se ve slovanském světě, číst zprávy v různých slovanských jazycích, a díky tomu mám bohatý kulturní rozhled v rámci pestrého slovanského světa. Ačkoli se zabývám zejména vývojem jazyka, v paleoslovenistice, která je mi nejbližší, v jejím rámci nelze úplně oddělit literární vědu od lingvistiky, je to komplexní filologické studium, včetně historie. Díky tomu jsem získal také poměrně dobrý vhled do historie slovanských jazyků a národů, a vlastně i prehistorie, protože řada jazykových jevů je spjata s interpretací původu Slovanů, prehistorických migrací, otázkou příbuznosti a vztahu Slovanů k indoevropským i neindoevropským etnikům. Jelikož je zábr tohoto oboru opravdu obrovský, musí

se člověk smířit s tím, že nemůže být odborníkem na všechno.

Předpokládám, že je velice komplikované dostat se ke starým rukopisům. Jak to řešíte a kdo vám pomáhá?

Do nedávné doby jsem úzce spolupracoval se svými ruskými kolegy, protože v ruských knihovnách a archivech je celá řada neobjevených a neprobádaných rukopisů a kolegové z Ruské akademie věd mi velmi pomáhali s identifikací dokumentů, se sháněním dostupných materiálů, dostával jsem od nich cenné tipy na další knihovny a knihovny. V této spolupráci bych ještě rád někdy pokračoval a doufám, že to bude, vzhledem k válce na Ukrajině, možné.

Vedle své bohaté vědecké činnosti se věnujete také pedagogické práci. V čem vidíte krásu zkoumání církevní slovanštiny? Jak upoutáte své studenty? Co je pro vás nejdůležitější, jakou radu jim dáváte? Studentům bohemistiky je někdy těžké vysvětlit, proč by měli studovat tyto staré jazyky. Snažím se jim proto uvést několik

příkladů, jak moc je to důležité, a tak je motivovat ke studiu. Jako první argument uvádím, že je to nejstarší dochovaný slovanský jazyk, podobný praslovanštině, takže ho používáme jako doklad poznání historie všech slovanských jazyků, češtinu nevyjímaje. Když tedy chceme poznat předcházející stadium, ještě než vznikla čeština, můžeme se opřít právě o poznatky staroslověnštiny nebo církevní slovanštiny.

Druhá výhoda je, že i pasivní znalost slovanských jazyků otevírá bohatý zdroj přímého poznávání pramenů k počátkům české kultury nebo děl, která jsou velmi zajímavá.

Jak veřejnost vnímá staroslověnštinu? Jaké praktické uplatnění může mít znalost staroslověnštiny ve 21. století?

Často se setkávám s tím, že lidi zajímá, jak by se něco řeklo staroslověnsky. Jednou jsem obdržel poněkud zvláštní dotaz od příslušníka Policie České republiky, který chtěl přeložit do staroslověnštiny nám všem známé heslo: Pomáhat a chránit. Chtěl ho zapsat hlaholici a nechat si ho vytetovat. Otázky veřejnosti se často netýkají přímo staroslověnského jazyka, ale jeho zápisu písmem zvaným hlaholice. Je to písmo, které působí exoticky, a přesto je nám kulturně blízké. Myslím, že díky tomu má hlaholice nesporný potenciál stát se zajímavým písmem například pro studenty a děti.

Před několika lety v Bílovicích nad Svitavou rekonstruovali kostel a na jeho dveřích měl být nápis v hlaholici. Pomáhal jsem tedy vytvořit textovou a grafickou část nápisu. Spolupracuji také s uměleckým řezbářem v památníku v Mikulčicích.

Jak hodnotíte nastupující mladou generaci vědců? V čem jsou specifictví?

Mladá generace vědců nemá problém s moderními technologiemi. Naopak, výborně a funkčně zapojují softwarové vymoženosti. Nejen že digitalizovali staroslověnský slovník, ale udělali slovník interaktivní. Dokonce se jim podařilo naučit počítače rozpoznávat staroslověnštinu. Ve výsledku se však ve vědě moc nemění, technologie jsou totiž vždycky jen nástrojem, pak nastupuje analýza, která musí být podložena filologickými znalostmi.

K tomu mě napadá, že jsem se právě nedávno domluvil se svým kolegou Radkem Čechem, s nímž chceme zkoumat staré texty z hlediska kvantitativního, také na základě výsledků moderních matematických korpusových analýz.

V čem vidíte dosavadní hlavní přínos svého bádání?

To je otázka, kterou by měl asi objektivně zhodnotit někdo jiný. Také své dílo ještě nepovažuji za uzavřené. Po stránce obecně filologické se zaměřuji převážně na české období staroslověnštiny nebo církevní slovanštiny 10.–11. století. Neříkám, že objevuji nové památky, ale u některých textů se mi podařilo doložit, že skutečně mohly vznik-

nout v Čechách. To je specifikum mého výzkumu, protože poznání české redakce církevní slovanštiny tohoto období je problematické. Přímou z tohoto období se totiž rukopisně dochovaly pouze *Pražské zlomky hlaholské*, tedy dva listy. Všechno ostatní poznáváme z mladších opisů u jiných Slovanů, hlavně u východních a jižních. Musíme tedy zkoumat památky z jiných prostředí, jejich mladší verze, a snažit se nalézt argumenty, že jejich archetyp vznikl v Čechách v 10.–11. století. Podařilo se mi to například u dvou rozsáhlejších modlitebních textů. U některých církevněslovanských textů je důležité také vypátrat, zda byly původně přeloženy z latiny, neboť to je další důležitý argument podporující tezi o původu překladu v Čechách 10.–11. století.

Na čem teď pracujete? Co vás nejvíce zaměstnává?

V nejbližších měsících mi vyjde anglicky psaná monografie o české církevní slovanštině, v níž se snažím shrnout dosavadní bádání, nejen své, ale i dalších kolegů. Rád bych ji prezentoval také zahraničním slavistům. Doufám, že i v tomto počínu bude nějaký přínos do budoucna.

V lingvistice mě velice baví uplatňovat novější metody na tradičních výkladech. Mám právě rozepsanou studii o pozoruhodné slovanské změně *g* na *h* (*gora* > *hora*). Zdaleka nejsem první, kdo se tímto tématem zabývá, ale chci se na něj podívat z nového pohledu.

Na co se teď těšíte?

Těším se, až se zase vrátím do Olomouce do rozjetého semestru, což už bude za chvíli, protože můj studijní pobyt tady ve Vídni končí. Těším se na studenty a kolegy, a taky na výuku. Už druhým rokem máme studijní program v angličtině Czech for Foreigners, jehož hlavními frekventanty jsou studenti z Číny. Až tito studenti nastoupí v září do 3. ročníku bakalářského studia, budu pro ně připravovat předmět O základních problémech diachronní bohemistiky a slavistiky. Ve 3. ročníku už studenti češtinu docela dobře ovládají, proto se těším, až jim budu ukazovat vývojové tendence v jazyce a společně se budeme zamýšlet, proč se jazyk vyvíjí. Jsem zvědavý, jestli studenti budou schopni doplnit naše přednášky o příklady z čínštiny, to by mohlo být i pro mě skutečně obohacující.

Jste renesanční člověk, kde berete čas a sílu a jak se všechny vaše zájmy daří skloubit s vaší početnou rodinou? Jak jsem zmínila v úvodu, máte početnou rodinu, čtyři děti. Jde některé z vašich potomků ve vašich slépečích?

Všechny moje děti mají hudební talent a zájem o hudbu. Přeji si, aby dělaly, co je baví,

a byly šťastné. Sám se divím, že to docela zvládáme, ale je to zásluha také mé manželky.

Věnujete se také intenzivně hudbě, měl jste někdy touhu být profesionálním hudebníkem? Proč zvítězila slavistika?

Od 1. třídy jsem hrál na housle a zdálo se, že bych měl i talent, ale s přibývajícím věkem jsem přestal usilovně cvičit a víc jsem začal hrát na kytaru. Bavilo mě pak hlavně psát písničky. V té době ještě nebylo možné studovat na konzervatoři obor písničkářství, a po vyšším klasickém vzdělání v hudbě jsem netoužil. V každém případě jsem rád, že se mi v dětství dostalo klasického vzdělání a dodnes z něj můžu čerpat. I teď si s chutí poslechnu houslové koncerty i jiné žánry klasické hudby. Ve své vlastní tvorbě preferuji spojení dobrých textů s hudbou.

Předpokládám, že své hudební nadání rozvíjíte také v rámci vaší skupiny Alibaba. Jak se daří kapele? Jakou hudbu hraje?

Skupina je na tom stejně, jako ostatní – vše je poznamenáno pandemií, mnoho akcí odpadlo. Máme však už nový materiál, který chceme natáčet, snad se brzy dostaneme do nahrávacího studia. Žánrově jsme ovlivněni především

starou bluesovou muzikou, a trochu taky hudbou swingovou, jsou to ty žánry, které máme rádi. Pro kapelu píšu texty a částečně i hudbu, zpíváme česky. Asi se budete chtít zeptat, jestli zpíváme taky staroslověnsky. Tak to zatím ne. I když je pravda, že jeden můj kolega indoeuropeista ve své hudební tvorbě používá staré indoevropské jazyky, takže takovéto možnosti zde jsou.

Píšete ještě básně?

Nepíšu každý den, ale aktuální tragická situace na Ukrajině mě podnítila k napsání básně dětem, které umírají na Ukrajině.

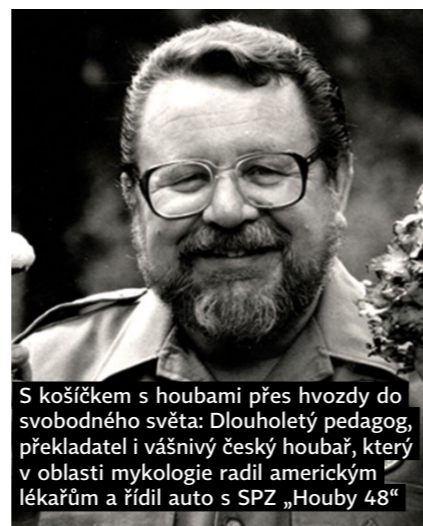
Velmi děkuji panu Vepřkovi, že i přes svůj nabitý program svolil k rozhovoru a v mnoha směrech obohatil nejen moje obzory, ale jak doufám i povědomí našich čtenářů o tom, co všechno si lze představit pod pojmy církevní slovanština a paleoslovenistika. Snad i z našeho rozhovoru vyplynulo, že vedle všech seriózních tváří této vědy najdeme také stránky velice zábavné, vtipné a kreativní. Je třeba se umět dívat a umět se ptát. Ať se vám vše daří.

Český Eskymák

Marie Štěpánová / Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
a Česká zemědělská univerzita

Antonín Jandáček (1934–2022) byl pedagog, houbař, veterán amerického letectva, „český Eskymák“ a skaut, který ve čtrnácti letech převedl rodinu do exilu. Jeho smrtí chicagská krajanská komunita přišla o výrazného propagátora českého jazyka a národní kultury, překladatele, přednášejícího a redaktora *Hlasů národa*.

S košíčkem s houbami přes hvězdy do svobodného světa: Dlouholetý pedagog, překladatel i vášnivý český houbař, který v oblasti mykologie radil americkým lékařům a řídil auto s SPZ „Houby 48“

Tondovi bylo pouhých čtrnáct let, kdy mu byla svěřena neuvěřitelná zodpovědnost za životy hned čtyř lidí: jako malý skaut měl převést maminku a mladší sourozence za železnou oponu. Vycházet měli z městečka zvaného shodou okolností příznačně Železná Ruda. Rodina bez otce utíkala z deštivého a politicky ponurého totalitního Československa přes šumavské lesy 13. září 1948. Nenápadně –

Jandáček při našich společných rozhovorech v roce 2014.

„Mně bylo tenkrát čtrnáct a ani jsem neuvažoval o tom, jak je to nebezpečné,“ vyprávěl šestašedesát let po této dramatické události v České katolické misii v Chicagu, jejímž byl aktivním členem. „Nejkritičtější úsek cesty se odehrával v bezprostřední blízkosti hranice. Museli jsme zdolat prudký svah, vedoucí do hluboké rokle. Byly tam obrovské balvany pokryté mechem a mokřými a kluzkými drny, kvůli kterým jsme se sesouvali dolů s rachotem, znějícím jako lavina. Jakmile jsme dosáhli dna této soutěsky, všimli jsme si otlučeného nákladního auta, přepravujícího po cestě dolů k dřevěné bráně skupinu dřevorubců. V tomto momentu moje matka zpanikařila a zatáhla mladšího brášku a sestru do mělkého potoka a hledala úkryt v nízkém křoví. Moje instinkty mě vedly k tomu, abych věřil, že jsme právě přešli hraniční čáru. Přiblížil jsem se nesměle ke skupině

a zeptal se svou kostrbatou školní němčinou na směr cesty. Dělníci byli velmi pobavení naším zmateným výrazem, ale ujistili mě, že jsme opravdu v Německu. Poradili nám držet se cesty vedoucí nahoru k celnici. Za pár minut nás potkali dva němečtí pohraničníci v uniformách, kteří sledovali náš přechod hranice dalekohledem. Po vleklém vyslýchání a vyplnění několika dotazníků jsme odevzdali naše „pašované zboží“ – košík jedlých hub.“²

Otec rodiny, Antonín Jandáček starší musel jakožto prodemokratický, lidovecký a katolický žurnalista a intelektuál opustit rodnou zem ihned po komunistickém puči. Byl odsouzen k trestu smrti (politické problémy měl již za nacistu, kdy ho kvůli jeho rozhlasové činnosti zadrželo gestapo a 24 hodin byl vyslýchán v pověstné „Pečkárně“; během Pražského povstání byl činný při vysílání a šíření zpráv z odbojových center). Jeden ze strýců byl komunistickou totalitou dokonce vězněn. Rodina tatínka nenásledovala přímo: strávila více než dva roky v uprchlických táborech v Německu: „Nejdřív jsme byli ve Zwieselu, tam jsme jenom přenocovali, to je v Bavorsku, pak jsme strávili nějaký čas v Regensburgu v Goethe Schule – celá ta škola byla uvolněna uprchlíkům. Spali jsme jenom na slámnících na zemi. (...) Ten život v těch uprchlických táborech nebyl lehký. Já byl mladý a hodně jsme skautovali. Spali jsme pod širým nebem. Neměli jsme na stany. Nic. Teprve rok před tím, než jsme jeli do Spojených států, jsme měli krásný skautský tábor u jezera Walchensee, který trval asi dva měsíce. To bylo v německých Alpách, tam jsme si přišli na své, přestože všechno bylo hodně primitivní.“

Děti dle Antonína Jandáčka snášely realitu uprchlických táborů mnohem lépe než jejich rodiče. „Myslím, že hodně dospělých trpělo různými formami depresí, když se zdálo zoufale beznadějně, že by se kdy z uprchlických táborů dostali. (...) Domnívám se, že děti se přizpůsobí mnohem lépe než dospělí. I když i mě samotného někdy napadalo, že se z Německa snad nikdy nedostaneme, nebral jsem to tak těžce jako moje maminka. Ale byli jsme si navzájem velkou oporou a hodně jsme se

sblížili.“³ Děti v lágrech společně skautovaly, ministrovaly během českých katolických bohoslužeb a mnohá tamní přátelství přetrvala až do dnešních dní.

Po sedmadvaceti měsících v pěti uprchlických táborech a deseti dnech zaoceánské plavby na staré zrelé lodi, která původně sloužila k dopravě amerických vojáků během druhé světové války, zahlédla rodina Jandáčková majestátní Sochu svobody a den před Štědrým dnem konečně i tatínka. S ním se před více než dvěma lety Toník ani nestihl rozloučit: v době jeho útěku byl se školou na lyžařském výcviku. „Nemohl se se mnou spojit telefonicky nebo písemně. Odposlouchávali jeho hovory a kontrolovali poštu a tak dále.“ O azyl Antonín Jandáček starší požádal po cestě z jihozápadních Čech v západním Německu. „Po několika týdnech jsme dostali pohlednici z Chicaga v jeho rukopisu. Samozřejmě se nepodepsal.“ Do USA se oproti zbytku rodiny dostal rychle: Československo opustil hned šestý den po převzetí moci komunisty (2. března 1948) a již v květnu byl za oceánem. „Protože byl politický prominent, tak strávil (na cestě) jenom několik krátkých dní, možná jen měsíc, dva. Podařilo se mu navázat styk s jedním plukovníkem v americké armádě, jmenoval se Kotek. Jeho rodina měla tady v Chicagu takzvaný byznys. Byli to špeditéři, stěhovali. Ten muž mu umožnil dostat se sem do Chicaga na zvláštní vojenský pas. On už byl dvakrát ve Spojených státech před válkou na studijní cestě.“ A. Jandáček starší již dříve v USA pobýval, přednášel a sháněl sponzory emigrantům.

Otec byl sekretářem lidové strany, v newyorském sídle Spojených národů podával svědectví o komunistickém puči a totalitnímu prezidentovi Klementu Gottwaldovi jako odsouzenec na smrt poslal symbolicky kousek „svě“ oprátky.⁴ Život rodiny ve Spojených státech popisují Antonínovi sourozenci: Petr, při příchodu do USA devítiletý, zmiňuje těžší začátky. Otec – autor mnohých publikací – by rodinu v novém světě neužil, proto pracoval v tiskárně. „Jak jsme ušetřili dost peněz, koupili jsme lahůdkářství a později i obchod lihovin. Hodně našich zákazníků byli Češi, kteří kupovali pravý uherský salám či česká piva. Ten náš kšeft se jmenoval Nová Praha.“⁵

Jandáčkoví byli aktivní v krajanském životě. Věra, nejmladší dcera, narozená již v USA, vzpomíná: „Byla jsem jeden čas v pěti různých spolcích, které tancovaly, vystupovaly. A tak jsem kroj

Znovusjednocená rodina Jandáčková těsně po příjezdu maminky a dětí do Ameriky o Vánocích 1950, tedy po více jak dvou a půl letech nuceného odloučení

Čtveřice uprchlíků ještě doma v Praze: pár let před tím, než čtrnáctiletý skaut Toník převáděl sám maminku a mladší sourozence Petra a Marii do západního Německa

Tony v americkém letectvu, kam musel narukovat v době korejské války, získal zde americké občanství a ze základny v Grónsku psal do krajanských novin jako „český Eskymák“

Rodina Jandáčková byla mezi exulanty velice aktivní: v českých farnostech, spolcích, vydavatelstvích... (foto z roku 1959)

¹ Pokud není zmíněno jinak, text využívá přímých citací z nahrávek autobiografického vyprávění A. Jandáčka (nahráno autorkou textu v květnu roku 2014 v České katolické misii v Brookfieldu u Chicaga). Článek navazuje na autorčiny dřívější texty týkající se podobného tématu (viz Zdroje za textem). Kontextové informace čerpány sekundárně též z dalších rozhovorů s chicagskými pamětníky (Věra Wilt, rozená Jandáčková: 2014–2019, Frank Schultz: 2014–2022).

² JANDACEK, A. Jr. (1999): Mushroom Trails to Freedom. In: *Mc Ilvainea Journal of America*, 1, s. 30–33. Překlad vlastní.

³ K uprchlické zkušenosti v Německu Antonín Jandáček zmiňuje též: „Museli jsme předstoupit před amerického konzula v okupované části Německa, v americké zóně. A ten nám společně s mnoha dalšími imigračními autoritami říkal: „Dobrá, proč tedy nejedete do Austrálie? Se svým otcem se můžete potkat tam. A nakonec – toto nebude trvat věčně. Železná opona tu nebude navěky. Za pár týdnů budete zpátky v Československu.“ Nikdo tehdy nevěděl, jak dlouho studená válka potrvá. Naštěstí jsme na tento návrh nepřistoupili, avšak museli jsme setrvat 27 měsíců, tedy dva a čtvrt roku, v těchto uprchlických táborech.“

⁴ NCSML. Tony Jandacek (born Antonín Jan Jiří Jandáček), 1934. National Czech and Slovak Museum and Library [online]. Cit. 2022-04-06. <<https://ncsm.lomeka.net/items/show/4217>>.

⁵ Peter and Louise Jandacek [online]. Cit. 2022-04-06. <<http://jandacek.com/family/petr-jandacek/>>.

⁶ Tamtéž.

Věra, Petr, Marie a Antonín Jandáčková v americkém Chicagu

Antonín Jandáček s rodiči v polovině 30. let

nosila více než kterékoliv jiné šaty.⁶ Tato překladatelka, právnička a funkcionářka řady čechoamerických organizací v dětství pravidelně navštěvovala českou sobotní školu či krajské jezuitské tábory v Kanadě.

Rodina kulturně a literárně činných Jandáčků byla spjata s českými benediktiny při klášteře sv. Prokopa, kterým vděčila za pozvání do USA i za zaměstnání v jejich českém vydavatelství. Marie Jandáčková publikovala kupříkladu povídky či recepty. Zatímco tatínek texty orámoval historicko-politickým kontextem, „maminka to dokreslila s láskou a lidskými věcmi.“⁷

Jako „český Eskymák“ byl publicisticky aktivní i samotný Antonín Jandáček mladší. Do krajského periodika *Svornost* posílal své texty z Grónska. Tam se dostal s americkým letectvem, do kterého byl povolán během korejské války. Vzpomíná, že nejprve působil nedůvěryhodně kvůli svému původu z nepřátelského socialistického světa, postupem času mu byla v armádě svěřována práce s tajnými dokumenty.

Antonín si stejně jako jeho další dva sourozenci vzal partnerku s českými kořeny: muzikantku z krajské farnosti Panny

Marie Svatohorské Carmellu (původem ze starousedlické rodiny v Minnesotě), s níž měl dceru Kamilkou.

Tony Jandáček byl do vysokého věku v krajské komunitě znám jako dlouholetý pedagog, fotograf, milovník umění, korektor *Hlasů národa* v České katolické misii (snad posledního český psaného periodika) a častý přednášející – mj. i na oslavách v Lidicích ve státě Illinois. K původní vsi, nacisty vypálené, měl osobní vztah: nikdy nezapomněl na své osmé narozeniny, které v červnu 1942 trávil u babičky bydlící nedaleko Berouna, kdy do místní hospůdky horníci z Kladna přinesli zprávy o tom, že byli svědky obklíčení Lidic Němci.

V americkém prostředí Antonín Jandáček vynikal též svou vášní pro houbáření, díky níž mohl vést mnohá školení a pomáhat v amerických nemocnicích v případech otrav. Není tedy náhodou, že illinoiské silnice brázdilo auto s SPZ „Houby 48“, referující i k roku odchodu do exilu.

Sedmaosmdesát let dlouhý, dějinnými zvraty i bohuľibými aktivitami naplněný život Antonína Jandáčka se uzavřel v lednu 2022 – po více než 71 letech mimo českou zem. Tu navštěvoval, propagoval a miloval.⁸

Zdroje

JANDACEK, A. (1999): Mushroom Trails to Freedom. In: *Mc Ilvainea Journal of America*, 1, s. 30–33.

NCSML. Tony Jandacek (born Antonín Jan Jiří Jandáček), 1934. *National Czech and Slovak Museum and Library* [online]. Cit. 2022-04-06. <<https://ncsm.omeka.net/items/show/4217>>.

Peter and Louise Jandacek [online]. Cit. 2022-04-06. <<http://jandacek.com/family/petr-jandacek/>>.

ŠTĚPÁNOVÁ, M. Vlastní nahrávky: biografické narativní rozhovory s Antonínem Jandáčkem, Česká katolická misie v Chicagu, květen 2014. Dále též: nahrávky s Frankem Schultzem (pův. Františkem Šulcem), Česká katolická misie v Chicagu, 2014–2022, rozhovory s Věrou Wiltovou (roz. Jandáčkovou), Berwyn a Brookfield 2014–2019.

ŠTĚPÁNOVÁ, M. (2018): S košíkem na houby za železnou oponu. In: *Rodným krajem*, 56, Červený Kostelec, s. 47–51.

ŠTĚPÁNOVÁ, M. (2015): *Management uchování a posunu jazyka v české komunitě v Chicagu. Diplomová práce*. Praha: Univerzita Karlova.

WILT, V. (2022): *Nekrolog na pohřbu Antonína Jandáčka* [online]. Cit. 2022-04-06. <<https://www.memorials-live.com/services.php?id=jandacek>>.

⁶ Rozhovory s Věrou Wiltovou (roz. Jandáčkovou), Berwyn a Brookfield, 2014–2019.

⁷ Tamtéž.

⁸ WILT, V. (2022): *Nekrolog na pohřbu Antonína Jandáčka* [online]. Cit. 2022-04-06. <<https://www.memorials-live.com/services.php?id=jandacek>>.

Jan Amos Komenský – Čech, který naučil svět učit

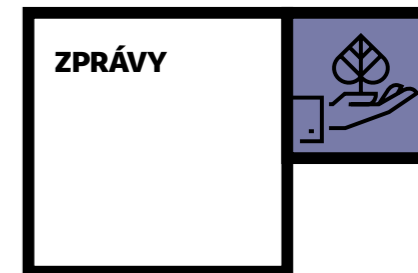
Zdeňka Kohoutková / lektorát Lublaň, Slovinsko

Dne 28. 3. 2022 byla na Filozofické fakultě Univerzity v Lublani (FF UL) zahájena výstava o Janu Amosi Komenském, kterou zapůjčilo Velvyslanectví České republiky v Lublani.

Tato výstava připomíná 430 let od narození jednoho z nejslavnějších českých vzdělanců, který svou činností a vlivem děl zanechal stopu v evropském i světovém měřítku. Kromě filozofie, teologie a jazykovědy byly jedny z hlavních bodů nauky Jana Amose Komenského výchova a vzdělávání, proto jim věnoval mnoho času a pozornosti jak v praxi, tak v teorii.

Výstava v anglickém jazyce s názvem *Education for all – Legacy of J. A. Comenius to the World* interaktivně propojuje život, dílo či myšlenky J. A. Komenského, ale také při-

pomíná jeho odkaz v soudobých institucích, v umění a nechá nahlédnout do jeho korespondence s mysliteli jeho doby. Výstavu na 18 panelech doplňují dva panely ve slovinštině, které byly speciálně pro výstavu v Lublani vytvořeny kolegy z Ústavu pedagogiky a andragogiky FF UL ve spolupráci s Petrou Stankovskou, vedoucí katedry bohemistiky. Výstavu slavnostně zahájila děkanka FF UL Mojca Schlamberger Brezar a předseda Senátu Parlamentu České republiky Miloš Vystrčil, který přímo na vernisáži živě debatoval i s místními studenty bohemistiky.

Předseda Senátu Parlamentu České republiky Miloš Vystrčil s děkankou FF UL Mojcou Schlamberger Brezar

České Velikonoce na Lisabonské univerzitě

Pavlna Vondráčková / lektorát Lisabon, Portugalsko

Jednou z ideálních příležitostí, jak studentům českého jazyka na Lisabonské univerzitě (Universidade de Lisboa, Faculdade de Letras) ukázat a přiblížit českou kulturu, jsou Velikonoce. Portugalci Velikonoce slaví, jsou pro ně stejně významným svátkem jako pro Čechy.

Obchody jsou plné velikonočního zboží, kromě čokoládových vajíček a figurek lze koupit i *folar*. *Folar* je svým tvarem a chutí podobný mazanci, nemá však rozinky a mandle, ale uvnitř najdeme jedno či více vařených vajíček se skořápkou.

Co se tradice týče, nejsou portugalské Velikonoce tak zajímavé jako české. Proto byla 7. dubna 2022 v rámci kurzů češtiny, které kromě výuky jazyka zahrnují také prezentaci českých reálií, uspořádána akce s cílem představit studentům některé z českých velikonočních zvyků.

Nejdříve se studenti seznámili se symboly českých Velikonoc, a to formou jed-

noduché aktivity, v níž přiřazovali slova k obrázkům. U všech symbolů jsme si řekli, proč je v České republice máme a zda jsou typické i v Portugalsku. Řekli jsme si také, jak se nazývají jednotlivé dny během velikonočního týdne a jaké tradice se s nimi pojí.

Poté následovala praktická a zábavnější část velikonočního setkání – pletení pomlázek a zdobení perníčků. Příprava těchto dvou aktivit nebyla snadná, neboť najít v Lisabonu a okolí vrbu je oříšek, stejně tak jako koupit perníkové koření v portugalském supermarketu. Obojí se nakonec podařilo, perníkové koření lektorace věno-

Studentka Daniela a její zdobení perníčků

vala Češka dlouhodobě žijící v Lisabonu a proutky ze stromu podobného vrbě přinesl jeden ze studentů. Uplet pomlázku nebylo pro studenty vůbec jednoduché a některým se zadařilo až na druhý nebo třetí pokus. Zdobení perníčků šlo všem napop lépe, zejména jedné studentce, která se věnuje umění. Pomlázky ozdobené stuhami, ale i perníčky si studenti po skončení akce odnesli domů.

Věřím, že si studenti velikonoční lekci užili, že díky ní o něco více poznali českou kulturu a že se příští rok skutečně znovu, ačkoliv není na univerzitě organizace aktivit podobného typu zvykem.

Jak aplikace Včelka pomáhá s výukou češtiny v zahraničí?

Petra Jirásková / Metodické a odborné centrum Ústavu jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy

Jak aplikace Včelka funguje při výuce češtiny pro cizince v zahraničí? Je tato aplikace pro děti, teenagery, a dokonce i dospělé studenty češtiny mimo Českou republiku dobrým pomocníkem? A v čem se liší potřeby a možnosti zahraničních uživatelů Včelky od potřeb českých dětí v Česku?

Aplikace byla od počátku (rok 2014/15) určená především pro české děti s diagnostikovanými problémy se čtením a vzhledem ke svému zaměření oslovovala především děti na prvním stupni. Postupně se její záběr začal rozšiřovat a ukázalo se, že ji využívají také lektoři češtiny pro cizince například při nácviku výslovnosti. Tak vznikl plán na vytvoření zvláštního segmentu aplikace určeného přímo cizincům. Spolupráce Včelky a Ústavu jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy (ÚJOP UK) následně vyústila v její využívání nejen ve výuce cizinců žijících v Česku, ale i v podpoře výuky češtiny v zahraničí.

Květen 2021 – začátek přípravy nového segmentu Včelky zaměřeného na češtinu pro cizince

Autoři aplikace navázali spolupráci s ÚJOP UK, jakožto předním univerzitním pracovištěm zaměřeným na výuku a metodiku výuky češtiny pro cizince. Byla vytipována cvičení vhodná i nevhodná pro tuto cílovou skupinu a slovník Včelky byl rozšířen o slovní zásobu (slova, slovní spojení, fráze) potřebnou pro cizince učící se česky.

Výslednou pilotní verzi testovali a připomínkovali lektoři-fonetici ÚJOP UK během výuky v letních školách v červenci a srpnu 2021 (Letní škola slovanských studií, Kurz češtiny pro krajany online). Jejich poznámky z praxe byly následně zpracovány buď formou okamžitých úprav, nebo se staly impulzem pro další možné směřování aplikace.

České školy v zahraničí

Během prvního pololetí školního roku 2021/22 jsme zjišťovali, jak by mohla Včelka fungovat ve výuce češtiny mimo Českou republiku. ÚJOP UK poskytuje dlouholetou metodickou podporu českým školám a spolkům působícím v zahraničí, a proto Metodické a odborné centrum ÚJOP UK oslovilo pracoviště v Kanadě (Česká škola Ottawa), Německu (Česká škola bez hranic Rhein-Main) a Polsku (Česká škola ve Varšavě) ke spolupráci na zavádění Včelky do výuky češtiny.

Lektorům těchto škol byla nabídnuta metodická podpora při využívání aplikace a její autoři uvolnili licence pro lektory a žáky/studenty. Na pravidelných online schůzkách od nich vedoucí centra Petra Jirásková získávala zpětnou vazbu a diskutovala s nimi o překážkách, na které narážejí, i o dalších možnostech práce s aplikací.

Na konci pololetí shrnuli několik zajímavých výstupů, které ukazují, že se způsob používání Včelky v zahraničí liší od toho, na který jsme zvyklí od českých dětí v ČR.

Pojďme si přiblížit, jaké jsou obvyklé okolnosti výuky češtiny v zahraničí. Nejen že se účastníci kurzů češtiny jazyk teprve učí, ale ani jejich rodiče nebo další příbuzní někdy česky neumí nebo umí jen velmi omezeně. Proto pro ně už první setkání s aplikací, která měla donedávna (z pedagogických důvodů) všechny pokyny pouze v češtině, bylo tvrdým oříškem, a byla zde téměř vždy potřeba pomoci učitele-Čecha se vstupem do aplikace a prvním „zaškolením“ v práci s ní. Skvělou zprávou je, že dnes už je Včelka k dispozici také v anglické verzi, a to na stránce www.lovebee.com.

Další významnou okolností je čas výuky češtiny, respektive její zařazení do běžného programu žáků a studentů. Účastníci kurzů češtiny v zahraničí totiž většinou chodí během týdne do školy nebo do práce a kurzy češtiny probíhají o víkendech nebo v odpoledních hodinách všedního dne. Zatímco si tedy české děti v Česku Včelkou pomáhají ke zlepšení svých výsledků ve škole, děti a dospělí v zahraničí se učí česky nad rámec svých školních nebo pracovních povinností.

Předškolní děti a první stupeň

Vzhledem k tomu, že testování probíhalo před spuštěním anglického rozhraní, využívali učitelé práci s aplikací především přímo v hodinách, a to jak ve třídě na interaktivní tabuli nebo tabletu (jsou-li k dispozici), tak online přes sdílenou obrazovku. Hlavním cílem byla práce s výslovností a rozšiřování slovní zásoby díky spojování zvuků (nečtenáři a začínající čtenáři), nebo psaných slov a obrázků.

Druhý stupeň a střední škola

Při práci se Včelkou u této věkové skupiny nás čekalo velké překvapení. Předpokládali jsme spíše odtažitý přístup, protože grafická stránka aplikace je zaměřená na mladší uživatele, a mohla by tak na teenagery působit dětinsky až směšně. Z ohlasů od lektorů však vyplynulo, že tito žáci a studenti přijali Včelku s nadšením a díky tomu, že ji už sami dokážou ovládat, jim slouží jako nástroj k práci ve třídě i doma. S nečekaným elánem plní své domácí úkoly, soutěží ve sbírání zvířátek do animované ZOO, snaží se mít více zpracovaných cvičení než spolužáci. Díky mobilním telefonům je pro ně Včelka snadno dostupným nástrojem, který lektorům slouží pro tvorbu zadání z několika různých oblastí: výslovnost, slovní zásoba, motivace k mluvení (spojování a následné vysvětlování přísloví), reálie (práce s mapou ČR apod.).

Ukázalo se tedy, že právě pro tuto věkovou skupinu je Včelka jako nástroj

k podpoře výuky češtiny v zahraničí nejprístupnější. Žáci a studenti v tomto věku už mají své telefony, umí samostatně pracovat s technologiemi, nepotřebují na ovládání Včelky pomoc rodičů a jsou velmi soutěživí.

Starší dospělí

Pro kategorii starších dospělých, zahrnující studenty v produktivním věku i důchodce, jsou kurzy češtiny často především příležitostí k sociálnímu kontaktu s ostatními Čechy nebo potomky Čechů v daném regionu. Výuka češtiny bývá až druhotným cílem nebo zpestřením těchto „kroužků“. Větší důraz je kladen na složku sociokulturní, jako je společné vaření českých jídel, česká hudba a tanec, historie apod. Obzvláště po období nutné izolace a závislosti na technologiích si starší dospělí drží odtažitý přístup k zapojování aplikací do výuky ve třídě a nemají do jejich objevování chuť. Samozřejmě i zde se najdou výjimky a nadšenci, kteří se práce se Včelkou chopili. Po počátečním „zasvěcení“ ji ale využívají spíše k samostatnému procvičování jazyka dle vlastního uvážení.

Děti-cizinci v České republice

Můžeme předpokládat, že děti-cizinci žijící v Česku budou čelit obdobným výzvám. Uvolnění licencí Včelky zdarma pro příjíždějící ukrajinské děti bude velkou pomocí nejen po výukové stránce, ale také k rozptýlení dětí a odpoutání jejich pozornosti od situace, ve které se ocitly. Doufáme, že i pro ně bude „včelkování“ skvělou a užitečnou zábavou.

Zdroj

Včelka [online]. Cit. 2022-05-11. <<https://www.vcelka.cz/>>.

Lingopoly – společenská hra a didaktická pomůcka pro učení jazyků

Zdeňka Kohoutková / lektorát Lublaň, Slovinsko

Bojana Petkovič vystudovala na Filozofické fakultě Univerzity v Lublani obory Český jazyk a literatura a Španělský jazyk a literatura. Před pěti lety založila jazykovou školu *Jezikovno mesto* a v prosinci roku 2021 vydalo její nakladatelství Edita společenskou hru a didaktickou pomůcku pro učení jazyků *Lingopoly*. Zatím tato desková hra a zároveň výborná didaktická pomůcka existuje ve slovinském a anglickém jazyce, ovšem byla by škoda, kdyby se nešířila dál, například do češtiny. Navíc v roce, kdy slavíme 430 let od narození učitele národů Jana Amose Komenského, se téma didaktických pomůcek pro učení jazyků přímo nabízí.

Společenskou hru *Lingopoly* Bojana Petkovič vytvořila s cílem zpestřit výuku cizích jazyků, tedy jako učební pomůcku. Po zkušenostech ze základních a středních škol došla autorka k závěru, že byli studenti aktivnější, nadšenější a mnohem více a rychleji si látku zapamatovali, když si při výuce hráli. Stejnou zkušenost má také ze své jazykové školy, také dospělí se rádi učí hrou. Nejprve na jazykové lekce připravila klasické obrázky a seznam slov na kartičky. Ty ale byly po lekcích často zmačkané, zničené nebo roztrhané. Během

vyučování si zaznamenávala, jakou slovní zásobu na určité úrovni studenti potřebují. Tak vznikly prototypy karet a herních desek. Velmi důležitým aspektem paměti je vizualizace; to, že slovo vidíme, že ho spojujeme v mysli a také fyzicky s obrazem, že se ho můžeme dotknout (kartičky se slovem) a tím si ho lépe tzv. zažít. Důležitá byla spolupráce s kolegou Juanem Juvančičem, který je ilustrátorem a dříve pracoval pro Cartoon Network Argentina. Ten nakreslil přes 1 000 motivů na kartičky a čtyři herní desky. Bojana Petkovič se pustila do

psaní návodu, jak s materiálem pracovat. *Lingopoly* jsou určeny především pro učitele a rodiče, kteří chtějí jazyk zábavnou formou přiblížit svým studentům či dětem. *Lingopoly* se hodí také jako stolní hra pro děti i dospělé pro zábavné večery nebo do školy a školky. Pokud jde o věkovou kategorii, je herní balíček vhodný pro širokou skupinu 4–99 let. Uživatelé si procvičí slovní zásobu od úrovně A1 po úroveň B2 dle SERR. Náročnost aktivit je přizpůsobena jak věku, tak úrovni znalostí (doporučený věk a úroveň znalostí jsou uvedeny v příručce).

Lingopoly, kartičky s obrázky

Lingopoly, stolní hra

Lingopoly lze využít v hodinách k rozpoznání významu slov, k jejich pojmenování a opakování, ke tvoření vět, ke skládání příběhů, k dialogu, k rozvoji kreativity a k posílení fantazie, umožňují procvičovat paměť pomocí vnímání zrakového, sluchového i kinestetického, *Lingopoly* jsou tedy všestrannou učební pomůckou. Celkem je v příručce představeno 24 her, od těch nejnámějších jako jsou *Pexeso*, kde spojujeme kartičky se slovy a obrázky, třídíme kartičky podle kategorií (zdraví, oblečení, rodinní příslušníci, přídavná jména, antonyma atd.), hra *Kdo nebo co*, při níž hádáme, jakou kartu si spoluhráč vybral, až po zcela nové a originální, např. *Na výletní lodi*: účastníci cestují s figurkami po hrací ploše z bodu startu do cíle. Když splní úkol napsaný na kartičce, mohou házet kostkou. Právě při této hře jsou možnosti procvičování různých aspektů jazyka velmi široké – ve slovinštině, slovanském jazyce s deklinacním systémem, skloňujeme ve všech pádech nebo používáme slova ve správném pádu, jak je určeno kostkami. V angličtině procvičujeme diktát nebo spelling, můžeme žádat použití slova ve větě nebo vyprávění příběhu. Karty lze také použít k vytvoření dialogu v různých situacích, naučit se smlouvat, prodávat (např. oblečení) apod.

Lingopoly jsou také přizpůsobeny pro studenty s poruchami učení, např. s dyslexií a skotopickým syndromem¹, všechny karty jsou na matném béžovém pozadí,

psány fontem Tahoma a mají dostatečně velká písmena s dostatečným prostorem mezi nimi.

Slovní zásobu autorka pečlivě rozdělila do čtyř tematických krabic. V tuto chvíli je na pultech internetových a kamenných obchodů první díl *Lingopoly 1, Who are they? / Kdo jsou oni?* Od června bude k dostání čtvrtý díl *Lingopoly 4, What are you doing? / Co děláš?* a od září budou na policích *Lingopoly 2, Are you hungry? / Máš hlad?* a *Lingopoly 3, Where do you live? / Kde žiješ?* V prvním díle je 340 karet s ilustracemi a slova a příručka s návodem, jak karty po-

užívat, návrhy na konverzaci a návody ke 24 hrám. Veškerý obsah je z ekologických materiálů (dřevěná kostka a dřevěné desičky – figurky, kartonová hrací deska). Na vnitřní straně krabice mají uživatelé k dispozici také unikátní QR kód pro přístup do uzavřené části portálu, kde jsou video návody ke hrám a zvukové záznamy všech slov k procvičování výslovnosti. Ze všech těchto důvodů jsou *Lingopoly* opravdu jedinečná didaktická pomůcka a společenská hra pro zpestření volného času, žádná podobná didaktická pomůcka v takovém rozsahu na trhu neexistuje.

Ukázka jedné z možných her
Poděj a řekni

Úroveň: **A1**
Cíl: **poznávání nových slov**
Pomůcky: **kartičky s tematickými obrázky**
Počet hráčů: **min. 3**

Cílem této hry je, aby se studenti naučili novou slovní zásobu a zapamatovali si ji. Hráči sedí v kruhu. Určíme prvního hráče, dostane jednu z kartiček, např. na téma *Rodina*. Ukáže ji ostatním hráčům, řekne nahlas, co je na obrázku, a podá hráči nalevo. Ten proces zopakuje a podá kartičku dalšímu hráči. Mezitím první hráč dostává další kartičku s jiným obrázkem. Učitel určí, kolik kartiček s obrázkem se rozdělí, např. pět pro snazší zapamatování, nebo např. 20, což už ale vyžaduje více času a pozornosti.

¹ Skotopický syndrom – citlivost na jisté vlnové délky světla, které jsou v rozporu se samotným vizuálním zpracováním.

Funguje metodika online didakticky i lidsky?

Petra Jirásková / Metodické a odborné centrum Ústavu jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy

Odvaha a ochota vzdělávat a vzdělávat se online. To jsou velké přínosy období covidu, lockdownů a distanční výuky. Po několika letech složitých úvah a hledání cest jsme najednou viděli a věděli, jak na to, a tak vznikl SMEČ – Semestrální metodický kurz k výuce češtiny jako cizího jazyka, kurz určený především lektorům působícím v zahraničí, kteří mají k dalšímu sebevzdělávání v oboru omezený přístup. Také účastníci si této souhry okolností byli vědomi: „Metodický kurz pro výuku zahraničních studentů jsem plánovala absolvovat dávno. Paradoxně mi pomohla až pandemie covid-19, díky které se tento kurz realizoval online.“ (Růžena, Rusko)

„S mečovali jsme“ společně každých čtrnáct dní v pátek od října do února a byly to tréninkové večery opravdu nabitě prací, a to na obou stranách. Naše kurzy totiž nejsou pouhým teoretickým výkladem, do průběhu seminářů se výrazně zapojují i sami účastníci, tak aby mohli ukázat svůj úhel pohledu, svoje zkušenosti z praxe a navzájem se obohatit a inspirovat: „Od kurzu jsem čekala více pedagogické teorie, ale nakonec jsem byla ráda, že bylo vše většinou koncipováno s přímou vazbou na praktickou výuku. Tím se vyrovnal rozdíl mezi vystudovanými češtináři a mezi krajany, kteří se v zahraničí učí učít za pochodu. Oba ‚tábory‘ se tak mohly navzájem obohatit o vědomosti a zkušenosti.“ (Hanka, Německo)

Obsahově se kurz pohybuje od základních témat, jako je práce s řečovými dovednostmi, výslovností či gramatikou, až po témata nadstavbová – parcelace gramatiky (tj. výuka daného jevu v postupných logických krocích, díky čemuž má student šanci problematiku pojmut a postupně jí porozumět), výuka bez zprostředkovacího jazyka, určování úrovně a další. Díky tomu se lektoři s menší zkušeností neztratí na hřišti (když zůstaneme u paralely se sportovním kláním) a učitelé s větší praxí můžou dostat mnoho nových impulzů pro svoji výuku a zároveň předat svoji zkušenost: „Tato zkušenost byla pro mě velmi přínosná, nejen formou skvělých přednášek vedených fundovanými odborníky, ale také možností výměny zkušeností s ostatními krajany, kteří nadále, někdy i přes všelijaké překážky, pokračují v šíření našeho sice náročného, ale jedinečného mateřského jazyka.“ (Pavlna, Japonsko)

Kromě absolvování seminářů bylo úkolem účastníků také zpracování praktické závěrečné práce. Účastníci byli rozděleni do dvojic s přihlédnutím k časovým pásmům, což jim umožňovalo setkávat a domlouvat se (online)

v přijatelných denních hodinách. Na sepsání krátkého teoretického úvodu, v němž bylo nutné charakterizovat pojmy jako aktivita, hra a didaktická hra, její komponenty, typologie, výhody a úskalí jejího zařazování do výuky, navazoval pro každou dvojici úkol vytvořit sadu deseti didaktických her k výuce češtiny pro cizince. Témata byla dvojicím přidělena a vycházela ze základních potřeb pro výuku (můj den, u doktora, počasí, rodina atd.). Účastníci dostali k dispozici metodický list, návod, podle kterého hry popisovali tak, abychom udrželi jednotnost ve zpracování. Naším cílem totiž bylo vytvořit sborník her využitelný nejen pro absolventy kurzu, ale i pro ostatní lektory češtiny pro cizince kdekoli na světě. Tato úžasná kniha čítající 100 her včetně obrazových příloh určených k vytištění a okamžitému použití, to vše na 218 stranách, je naší společnou velkou chloubou a radostí a je volně ke stažení na stránce <https://ujop.cuni.cz/metodicka-podpora>. A radostí byla

i spolupráce na ní: „Co se týče zadání zpracování seminární práce ve dvojicích, tak i to byl velice inteligentní tah. Nevím, jaké bylo kritérium pro výběr dvojic, ale jestli jste vybírali úmyslně, tak jste asi géniové. A pokud hrála roli náhoda, tak v mém případě bylo štěstí jednoznačně na mé straně, protože lepší kolegyni bych těžko hledala.“ (Blanka, Itálie)

Pokud přemýšlíte o online metodickém kurzu a máte obavu z anonymity a nesrdečnosti virtuálního prostředí, vězte, že u nás, na Ústavu jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy, budete mít pocitu naprosto opačnou: „Překvapilo mě, že i přes takovou dálku jsme všichni díky spolupráci odvedli kus práce. Viděl jsem ten kurz nejen jako metodiku, ale i jako sblížení se a upevňování vztahů krajanů na dálku.“ (Petr, Argentina/Paraguay) Se SMEČem vykročíte do další práce s větší jistotou a novým nadšením: „Kromě nových poznatků, pedagogických informací a zkušeností přednášejících jsem nabyla více sebe-

vědomí jako učitelka češtiny v zahraničí. Před kurzem jsem dost tápala, jestli svou nadšeneckou, téměř amatérskou práci dělám dobře. Zda moc chťít a být nadšená není trochu málo na to, abych odváděla kvalitní práci a abych skutečně tu moji skupinu frankofonních Kanadanů naučila alespoň základům češtiny.“ (Kateřina, Kanada)

Reakce a zpětné vazby účastníků kurzu nám ukazují, že v online prostředí je možné se nejen vzdělávat, ale i navázat přátelské a profesní vztahy napříč celým světem.

Přejeme vám všem hodně sil do vaší práce a také spoustu radosti z ní!

Zdroj

Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy [online]. Cit. 2022-05-11. <https://ujop.cuni.cz/upload/stories/Archiv/Archiv_PDF/Sbornik_her_SMEC_Zaverenece_prace.pdf>.

TestU – Testuj se! Vzniká online portál pro učitele jazyků

Lenka Németh Vítová / Ústav polského jazyka a literatury, Univerzita Adama Mickiewicze v Poznani, Polsko

Zásadní změny, které se v posledních dvou letech dotkly primárního, sekundárního, ale i terciárního vzdělávání – zejména v obdobích, kdy byla tradiční prezenční forma výuky nahrazena zcela novou distanční či kombinovanou, znamenaly pro všechny učitele a přednášející celou řadu nových úkolů a výzev.

Mezi metodicky i časově nejnáročnější patřila příprava a zpracování online výukových a evaluačních materiálů, případně vyhledání a ohodnocení již existujících. Zkušenosti po několika prvních měsících ukázaly také pozitivum dané situace – živý zájem mladé generace o moderní technologie se mnohým učitelům podařilo vhodně využít ve výukovém procesu, zejména při procvičování, opakování a hodnocení znalostí.

Všeobecně dostupné online materiály se tedy v posledních letech stávají potřebnou, a za určitých podmínek dokonce nezbytnou součástí současného vzdělávacího procesu. Jednou z nejnovějších možností, jak užitečně zapojit do výuky děti a mládež oblíbené chytré telefony a počítače, může být připravovaná vícejazyčná online platforma TestU.

TestU vzniká jako bezplatná e-learningová platforma a je určena k osvojování, procvičování a kontrole jazykových znalostí. Zohledňuje především potřeby základních škol, ale využít ji budou moct také vyučující a žáci či studenti dalších úrovní vzdělávání, stejně jako široká veřejnost. Umožní všem uživatelům snadné a rychlé vytváření a/nebo užívání hotových jazykových kvízů, testů a cvičení. Platforma bude ve zkušební verzi přístupná od října 2022, od počátku roku 2023 by měla zahájit plný provoz.

Autorem TestU je mezinárodní skupina pěti subjektů věnujících se výuce a vzdělávání v každodenní praxi i odborném výzkumu: Edukacia@Internet (ikso.net), Bit Schulungscener (bitschulungscener.at), Vilniuská univerzita (flf.vu.lt), Univerzita Adama Mickiewicze v Poznani (amu.edu.pl) a Lipská univerzita (uni-leipzig.de).

Projekt byl spolufinancován Evropskou komisí v rámci programu Erasmus+. Více o projektu (v češtině): <https://testu.eu/cs/>. Dobrovolníci, kteří by chtěli na projektu spolupracovat jako hodnotitelé či autoři nových jazykových verzí, kvízů, testů a cvičení, mohou autory kontaktovat e-mailem: info@testu.eu. Kontakt slouží i zájemcům, kteří mají k projektu další otázky.

Zdroj

testu.eu [online]. Cit. 2022-04-10. <<https://testu.eu/cs/>>.

Zkušenosti lektorů jsou popsány v *Krajinách češtiny* č. 13 (2021), online: www.dzs.cz/clanek/rok-plny-vyzev-vychazi-nove-cislo-casopisu-krajiny-cestiny.

Foto bylo pořízeno v bývalém bytě Josefa Jungmanna při rozhovoru s profesorkou Marií Čechovou u příležitosti udělení Ceny Milady Paulové za rok 2019

Marie Čechová: Svět v češtině a svět češtiny. Za češtinou a pro češtinu

Ivana Bozděchová / Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

„Čtenářům přeji, aby se při četbě poučili, někdy se zasmáli, jindy i rozhořčili. Hlavně aby nezůstávali lhostejní.“

Profesorku Marii Čechovou, letos polokulatě jubilující v plném pracovním nasazení a elánu pro ni charakteristickém, není třeba čtenářům *Krajiny češtiny* představovat. O její odborné i naučně-popularizační tvorbě se mohli na našich stránkách informovat před pěti lety¹: pokračují zprávou o její další, aktuálně poslední knize obdobného typu: *Svět v češtině a svět češtiny. Za češtinou a pro češtinu* (Karolinum, Praha 2022). Tematicky, obsahově i strukturou v ní autorka navazuje na své dvě předchozí publikace: *Řeč o řeči* (2012) a *Život s češtinou* (2017). Věnuje se současné češtině a jejímu

vyučování a tvůrčím způsobem k tomu využívá především své konferenční příspěvky přednesené doma i v zahraničí v jejich publikované podobě; u každého uvádí východisko (název a místo zveřejnění) a míru přepracování. I tato kniha je určena širokému okruhu čtenářů – učitelům a studujícím češtiny nebo jiných jazyků, publicistům, profesionálním uživatelům češtiny. Zkušená pedagožka, lingvistka a didaktička zúročením bohatých profesních i teoretických znalostí se značným nadhledem znovu připomíná a názorně ilustruje, že vzdělávání (škola) musí respektovat výsledky vědy a vhodně a adekvátně je v praxi reflektovat. Činí tak na bohatém aktuálním jazykovém (a řečovém) materiálu nasbíraném převážně ze současných médií a studentských projevů.

Publikace obsahuje tři hlavní tematické části vnitřně dále přehledně členěné: I. *Řeč – okno do světa* (Vnímání řeči a zobrazování světa řeči a v řeči; *Komentáře k současné češtině na základě úvah nad odbornou literaturou*), II. *Spojené národy: Učitelé češtiny a žáci* (*Od základní školy po vysokou; Příprava na pedagogickou i odbornou komunikační praxi*) a III. *Lingvisté a vyučování češtině*. Kniha je vybavena anglickým resumé a výběrovým rejstříkem jmen autorů a věcným rejstříkem.

První tematická část *Řeč – okno do světa* nabízí autorčin pohled na současnou jazykovou praxi u nás (kap. *Komunikačně-stylový a systémový pohyb v současné češtině*), poukazuje na její dynamické, a často problematické jevy. Domnívám se, že čtenářům *Krajiny češtiny*, tedy hlavně učitelům češtiny jako cizího jazyka (ČCJ) může být ku prospěchu, vyberu-li některé z uvedených jevů dokládajících cit M. Čechové pro jazyk i pohotovost v pozorování jazykových projevů. Jak se v knize např. uvádí, v součas-

nosti se projevuje postup některých dosud nespisovných tvarů směrem k spisovně, jako např. u kondicionálu: tvar *bysme* vyslovovaný [bisme] na místě spisovného *bychom* se dostává do spisovných projevů i psaných v podobě hyperkorektní *by jsme* (analogicky *by jste* místo *byste*). Opakovaně slyšíme tvary substantiva *práce*: *pracem*, *pracech*, *pracemi* s tvary podle vzoru *kost* místo pravidelných tvarů podle vzoru *růže*: *pracím*, *pracích*, *pracemi* i u profesionálních moderátorů. M. Čechová se zamýšlí nad důvody tohoto stavu a konstatuje, že jsou dnes mluvčí češtiny zřejmě více ovlivňováni médiem než výukou a beletrií; úroveň mediální řeči se tedy následně odráží v řeči běžných uživatelů, frekventované jevy se stávají módou, i když jsou mnohdy nefunkční. Tak mj. v médiích můžeme slyšet pravý opak toho, co chtěl mluvčí říci, viz *Díky nedostatku peněz se akce nemůže konat*. Autorka uvádí další často užívaný příklad, u kterého podobně došlo k významovému posunu, nabylo opačného významu „velké množství“: slovo *přehršel* / *přehršle* mělo původní význam „množství, které se vejde do dvou hrstí zároveň, event. jen do jedné; menší množství vůbec“. Masové je dále pronikání předložky *na* v řeči i u oficiálních mluvčích, jako jsou např. ministři: ti podle svých slov v médiích *jednají na vládě*. Pozoruhodné rozdíly se objevují v následujících situacích: Pracovník z dílny *dělá na dílně*, *Prodávka dělá na prodejně*, *zákazník nakupuje v prodejně*.

Kultura jazykového projevu se týká nejen jeho gramatických a lexikálních prostředků. M. Čechová si všímá výstavby textu a jeho intertextovosti. Jak poznamenává (kap. *Konec jako začátek. K intertextovosti a výstavbě textu*), naše projevy, např. každodenní hovory nebo přátelská korespondence, představují vlastně řetězce stimulů a reakcí na ně (*Já vím, že s tím asi nebudeš souhlasit, ale chtěla bych se vrátit až po pouť*). A na to je třeba dbát při koncipování textu, nezapomínat na perspektivu projevu, jeho cílenost. Jak autorka obrzně vystihuje, ani vysokoškolský cyklus přednášek netvoří zpravidla ojedinelé „poustevníci“.

Užitečné podněty pro výuku jazyka (kap. *Kam spěje vývoj flexe nejen proprií?*) přináší onomastika, tedy nauka o vlastních jménech. Tak se v současnosti např. nesklonné podoby, nominativ jmenovací, a sklonné nezáměrně střídají; na ČT1 moderátor B. Klepetko mluví o *vichřici Sabiny*, kdežto v titulcích se souběžně píše o *vichřici Sabina*. Motiválně vděčná a zajímavá jsou pro výuku dále vlastní jména jako součást frazeologie (kap. *Cizí osobní propria v českých frazémeh. Cizí, a přece naše*): uplatňují se v nich především jména významných historických osobností: *to je N/napoleon, moudrý jako Š/salamoun, žit jako Robinson*. Často označíme situaci jako *brajgl*, aniž známe původ tohoto vyjádření. Výchozím motivem byly žánrové obrázky holandského malíře Pietra Brueghla star-

šího, který zobrazoval venkovské zábavy doprovázené hlučným rákusem. Zvukovou asociaci vyvolává také jméno rakouského skladatele Franze Lehára, srov. *Lehár ← lehat ← ležet*, jako obměna k frazému *mít lehy, lehárnu*. Jak autorka průběžně ukazuje a dokazuje, předmětem výuky a výchovy by měly být živé projevy a jejich jevy syntaktické, morfologické, lexikální, přičemž by se měla respektovat frekvence jevů v řečové praxi (viz kap. *Řečová a vzdělávací praxe a jejich výzkum*).

Didakticky a metodicky jsou zaměřeny kapitoly druhé tematické části knihy obrazně nazvané *Spojené národy: Učitelé a žáci*. Zsvěcený a poučný je například autorčin výklad o školské reformě připravované v 70. letech 20. století a zaváděné v následujících dvou desetiletích. Přehled je podán se zřetelem k přípravě současné koncepce výuky češtiny v přesvědčení, že poznání tehdejšího reformního procesu může být přínosem pro současnou mladší generaci. Tehdejší naděje vyhlídky (zahrnující např. potřebné posílení češtiny na střední škole) se nerealizovaly, a tak je třeba i nadále se zaměřovat na zvyšování vzdělanosti žáků a studentů. Autorka moudře konstatuje, že úspěch každé koncepce závisí na tom, zda její zásady učitelé přijmou za své. Sebelepší osnovy a učebnice totiž samy, bez úsilí učitele, neznamenají nic.

Z dalších, zejména pro učitele ČCJ inspirativních kapitol zmiřme *Sémantiku frazeologie a její studium*: autorka v ní odpovídá na otázku, proč zdůrazňujeme potřebu znalosti a chápání frazeologie, přestože čeština vykazuje vyhraněný flexivní charakter. Názorně dokládá, že i v české promluvě nejen přiřazujeme jednotlivé slovní segmenty, ale že velmi často do ní vstupují „panely“, hotové celistvé bloky (slovesné konstrukce, adverbialní spojení, větné i souvětí konstrukce). Frazeologie má navíc vedle funkce komunikační i poznávací, etickou, etnografickou a historickou a široce kulturní hodnotu. I proto by se frazeologie měla stát soustavně předmětem výuky češtiny na všech stupních škol. M. Čechová přibližuje, jak ji vyučovala ve frazeologickém povinném volitelném semináři pro studenty bohemistiky na vysoké škole: vždy zahajovala nějakým zajímavým, studentům neznámým a často humorným frazémem, aby vzbudila jejich zvědavost. Frazeologii jim dále přibližovala i v její dynamice: na jedné straně dochází k archaizaci až odumírání jistých frazémů (s možným oživením a návraty), na druhé straně k obohacování frazeologie o nové varianty a frazémy. K odlehčení v semináři pak volila dobrovolnou práci: znázorňování doslovného významu vybraného frazému, na způsob kreseb Josefa Lady v *Ilustrované frazeologii*.

Pro studenty češtiny jsou vedle frazeologie neméně přitažlivá onomastická témata (kap. *Onomastická témata ve vyučování i ve studiu češtiny*), ve výuce lze úspěšně využívat zejména vlastní názvy úzce se vzta-

hující k regionu, kde studenti žijí. Z dalších kapitol této části knihy považují za zásadní a pro učitele ČCJ aktuální a kéž by i stále motivující 10. a 14. kapitolu: ve *Vybraných aktuálních problémech učitelského studia češtiny* se poukazuje na to, že by studium mělo odvádět studenty od vulgarizujícího řečového chování, které mnohdy ani ve veřejné sféře již není považováno za hrubý společenský přeštek.

K tomu je potřeba využívat analýzy řeči a jejich důsledků v chování i psychice partnerů v komunikaci a uvědomovat si, že v současné době není čeština v české

škole jen mateřským jazykem všech žáků a jazykem vyučovacím, ale je multikulturním prostředkem i pro nerodilé Čechy. Kapitola *Čeština pro cizince z pohledu časopisu Český jazyk a literatura* připomíná tento časopis jako (spolu s časopisem *Bohemistika*) jediný snadno dostupný prostředek vzdělávání učitelů češtiny Čechů, ale i učitelů v zahraničí; slouží jako materiálový i metodický zdroj obohacování poznatků z oboru výuky češtiny, učitelé si v něm vyměňují své zkušenosti a přispívají domácím učitelům češtiny k rozšíření jejich obzoru.

Třetí část knihy *Lingvisté a vyučování češtině* nabízí autorčina osobní setkání s předními postavami české bohemistiky, které většina studentů a učitelů zná jen ze stránek odborných knih. M. Čechová vzpomíná na svou spolupráci i na osobní zážitky s osobnostmi jako Bohuslav Havránek, Jiří Kraus, František Daneš nebo Karel Svoboda; jaksi je tím čtenářům zlidštuje.

Tolik pro základní informaci a malou ochutnávku z nejnovejší knihy Marie Čechové, vše ostatní na stránkách samých. Pokusila jsem se zde pouze inspirovat k zájmu o publikaci mimořádně pestrá, bohatá, moudrou, zkušenou, praktickou, zábavnou, poučnou, aktuálně svěží a potřebnou. Takové přívlastky mě napadají po jejím přečtení v naději, že se v mém případě autorčino úvodní přání vyplnilo. Přeji obdobné zjištění a potěšení všem jejím dalším čtenářům. Pomáhá nám poznávat, a také obdivovat a ctít náš společný svět češtiny...

Poznámka

Organizace spojených národů vyhlásila rok 2019 Rokem domorodých jazyků. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ve spolupráci s Národním kontaktním centrem – gender a věda Sociologického ústavu AV ČR udělilo Cenu Milady Paulové za rok 2019 právě v oblasti jazykovědy: cenu obdržela profesorka Marie Čechová.

Zdroje

ČECHOVÁ, M. (2022): *Svět v češtině a svět češtiny. Za češtinou a pro češtinu*. Praha: Karolinum.

Gender a věda [online]. Cit. 2022-044-04. <<https://genderaveda.cz/rozhovory/bohemistka-marie-cechova-nebyt-jen-nezucastnenny-pozorovatel/>>.

¹ BOZDĚCHOVÁ, I.: O Ž/životě s češtinou. *Krajiny češtiny* 9, 2017, s. 91–92.

ABCZ aneb H jako Havel

Jaroslava Trnková / provozovatelka webu ČtèmeČesky.cz

Tuto knihu bych ráda uvedla slovy samotné autorky Denisy Šedivé: „Nápad napsat a nakreslit abecedář zaměřený na Česko přišel spolu s dlouhodobým pobytem a výchovou dětí v zahraničí. V mém případě ze stesku po Česku. U mého kamaráda grafika Adama Macháčka z radosti vzpomínek, které chce sdílet. Pro naše a všechny české děti v podobné situaci, vyrůstající kdekoli ve světě. Aby věděly, jak bohatá a pestrá je kultura jejich rodičů (nebo jednoho z nich).“

Když jednou budete mít tuto knížku v ruce, navždy si ji budete pamatovat. Je rozhodně výjimečná. Čím? Poselstvím, nadhledem, hloubkou, fantazií. Ilustracemi, typografií, černobílým provedením.

Každému písmenku v abecedě je věnována trojstrana, najdete u něj ilustraci a k tomu související text, na pravé straně si můžete list otevřít a objeví se tam různé pojmy začínající od daného písmenka, které souvisí s Českou republikou, českou kulturou, osobnostmi, historií, místními zvyky a tradicemi. To vše zdobí originální černobílé ilustrace. Texty jsou liberální, poučné, inspirativní. Každopádně vás podnítky k tvořivosti a přemýšlení, co byste si tam dodali sami. Fantazie tady hranice nemá. Na konci písmena je pokaždé jeden úkol, který děti mohou plnit, a na úplný závěr si můžete zazpívat českou písničku. Celkem kniha obsahuje 257 hesel souvisejících s ČR.

Tuto knížku si mohou užít i cizinci, neboť součástí je i samostatný sešit s překladem do angličtiny (překlad: Robert Russell a Ivan Gutierrez).

Tak například písmeno A. U tohoto písmena si přečtete o pojmech jako Anežka Česká, automobil Aero 50 Dynamik přezdívaný Arizona, automat Koruna, animovaný

Kniha ABCZ aneb H jako Havel

Fotografie ze křtu knihy v Knihovně Václava Havla v Praze 10. 9. 2019. Zleva: autorka Denisa Šedivá, vedle grafičtí designéři a ilustrátoři Adam Macháček a Sébastien Bohner a překladatel Robert Russell. Foto: Adéla Waldhauserová

film (Zlínské filmové ateliéry), abstrakce (František Kupka), autobus Škoda 706 RTO Lux ... mimo jiné se dozvíte zajímavosti o architektuře.

Úkol u písmena A souvisí s architekturou, kdy si děti mají všimnout na procházce městem architektonických krás. A na úplný závěr si společně můžete zazpívat písničku *Ach, synku, synku* (nejoblíbenější písničku prezidenta Masaryka).

Já jsem s touto knížkou velice ráda trávila čas jak s dětmi, tak i s dospělými studenty, debata byla vždycky živá a pestrá. Když děti měly samy vymýšlet své asociace, tak konkrétně u písmene A padly pojmy jako Alois Jirásek, auto Škoda, Antonín Dvořák, Avast, Adam Ondra, Albatros.

Ahoj u dalšího písmene a dalších hesel, kterých tu najdete celkem 257.

Ještě písmeno B? Tak jen pro představu vyjmenuju, o čem se můžete pod písmenem B dočíst – Babička, bačkora, balet (Jiří Kilián, Darja Klimentová), barevný klavír (firma Petrof), baroko, Barrandov, Baťa Tomáš, Blaník, brambory, Brno, Budulínka, buchta. Za úkol můžete navrhnout podle vzoru Tomáše Bati pro své zaměstnance město a na úplný závěr si zazpívat *Běží liška k Táboru*.

Ke knížce Denisy Šedivé *ABCZ aneb H jako Havel* přistupuji s velkým obdivem. Tahle knížka v mnohých ohledech vyniká. Vyniká svojí originalitou, fantazií, typografií a hlavně poselstvím.

U mě našla tahle kniha vícero využití. Za prvé jsem si v ní hodiny sama listovala a pročítala, za druhé jsem ji několikrát použila při výuce s dětmi v sobotní české škole v USA a za třetí pak tato kniha byla

ústředním bodem bezpočtu večerů u nás doma, kdy jsme si kolem ní společně sedly s dcerami.

Každé to využití bylo jiné a něco jiného přineslo. Když jsem si tuto knihu prohlížela sama, spíše mě lákaly kulturní pojmy, osobnosti. Rozhodně mě několikrát inspirovala k tomu, že jsem si vyhledávala více informací a otevíralo mi to dveře do zákoutí, kam jsem ještě nikdy předtím nenahlédla. Jednoduše inspirativní.

Když jsem ji vzala do české školy a pracovala s ní společně s dětmi, dostala knížka zase jiný rozměr. Měla jsem tehdy třídu třetáček a tyto „moje“ děti byly zvyklé hrát různé hry s abecedou. Tahle knížka jim tedy přišla logickým vyústěním našich her z první a druhé třídy a vždy na začátku jsem se ptala, co by k danému písmenku přiřadily, co je typicky české a spojené s Českou republikou. Bylo zajímavé poslouchat různé asociace. Někdy došlo i k trochu komickým situacím. Pamatuji si například u písmene A kromě auto Škoda, Antonín Dvořák, že jeden žák řekl „alobal“. Přemýšlela jsem, jak bych na to

pohlédla, abych mu mohla alobal uznat, ale předběhl mě jeho spolužák, který vykřikl „jó, české buchty v alobalu“. Nelze tedy neuznat, fantazie tu hranice nemá. Pamatuji si, že u písmene G jsme zůstali dlouho, protože je fascinoval Golem a museli jsme si pak o něm číst a vyprávět. U R se zase všechny děti kolem knížky tlačily, aby viděly ilustraci Rudolfa II. Také je zaujala od Z čepice „zmišovka“ a hned jsem raději hledala obrázek na internetu, protože fantazie u dětí pracovala bujaře.

Bylo to milé, zábavné, plné fantazie a pro děti rozhodně poučné. Věřím, že díky této knížce mají některé pojmy zaryté do paměti.

A konečně třetí využití s dcerami – tady zapracovala sourozenecká rivalita a předháněly se, která zná ze školy tohle a která zná zase ono. Nejstarší dcera, která na fakta moc není a která je spíše umělecky zaměřená, si naopak nerušeně prohlížela černobílé ilustrace. Každopádně večery s touto knihou měly smysl. Když jsme jednou procházely v Praze Jungmannovo náměstí, tak se mě dcera zeptala, kde je ten sloup. Chvilku mi trvalo, než jsem pochopila, že myslí „ten“ kubistický

Texty jsou liberální, poučné, inspirativní. Kniha zdobí originální černobílé ilustrace.

sloup, o kterém právě v téhle knížce stojí psáno. Tvrdí se tu, že na Jungmannově náměstí je jediný kubistický sloup veřejného osvětlení na planetě. Jediný na planetě! Zajímavé, že?

Ať už jsem knížku využívala tak, či onak, bavila mě a obohatila. S touto knížkou se dá pracovat jednak s českými žáky a studenty, jednak díky překladu také s anglicky mluvícími.

Autorka Denisa Šedivá sama říká, že tuto knihu napsala, aby děti věděly, jak bohatá a pestrá je kultura jejich rodičů (nebo jednoho z nich).

Poznámka

Recenze vyšla na webu ČtèmeČesky 17. 11. 2021, v *Krajinách češtiny* č. 14 je publikována se souhlasem autorky článku s drobnými úpravami.

Zdroje

ČtèmeČesky [online]. Cit. 2022-04-04. <<https://www.ctemecsky.cz/!clanek-jak-se-mi-pracovalo-s-knihou-abcz-aneb-h-jako-havel/>>.

ŠEDIVÁ, D. (2018): *ABCZ aneb H jako Havel*. Praha: Denisa Šedivá.

Portugalce čeština láká

Pavla Vondráčková / lektorát Lisabon, Portugalsko

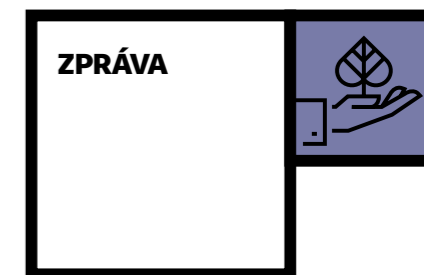
Od začátku akademického roku 2021/22 je výuka češtiny a dalších slovanských jazyků (poština, chorvatština, slovinština, bulharština a ruština) v Centru slovanských jazyků a kultur na Filozofické fakultě Lisabonské univerzity (Faculdade de Letras, Universidade de Lisboa) realizována pro každou jazykovou úroveň, v případě českého jazyka se jedná o úroveň A1, A2 a B1 dle SERR, kombinovanou formou výuky, a to v časové dotaci 1x 60 minut online a 2x 90 minut prezenčně.

Protože v době covidové pandemie zájem o studium českého jazyka poklesl a do kurzů v zimním semestru se nezapsalo mnoho studentů, rozhodla jsem se s pomocí Velvyslanectví České republiky v Lisabonu kurzy českého jazyka a české kultury na Lisabonské univerzitě připomenout a zviditelnit. Lisabonská univerzita je prozatím jedinou veřejnou institucí, která nabízí studium češtiny zdarma, uchazeč platí pouze registrační poplatek ve výši 20 eur za semestr.

Propagace byla úspěšná. Obdržela jsem mnoho e-mailů s otázkami ohledně možnosti studia češtiny. Překvapivě se několik zájemců tázalo na možnost studia českého jazyka pouze online, neboť dojíždění na lekce

češtiny do hlavního města Portugalska je pro ně obtížné a časově náročné. S cílem získat a neztratit žádného uchazeče o studium češtiny jsem se rozhodla od letního semestru se souhlasem vedení fakulty otevřít online kurz pro začátečníky. Tento kurz probíhá dvakrát týdně v rozsahu 90 minut a pravidelně se ho účastní 8 studentů nejen z různých měst v Portugalsku, ale dokonce i z Azorských ostrovů.

Doba pandemie odkryla možnosti, o kterých bychom před ní ani neuvažovali. Ukázalo se, že učít se jazyk lze odkudkoliv, a s ohledem na současný zájem studentů vnímám online výuku jako prostředek, jak k češtině v budoucnu přilákat víc studentů.

ZPRÁVA

Propagace kurzů češtiny

Martina Trchová, ilustrace knížky *Bába Bedla*

77

O houbách a lidech aneb Markéta Pilátová realisticky pohádková

Motto: *Houby daroval lidem egyptský bůh Osiris a řekl, že jsou to bytosti nesmrtelnosti.*

Ivana Bozděchová / Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Velký vypravěčský talent i um Markéty Pilátové, zkušené autorky řady knih pro děti i dospělé, dokazuje hned úvodní odstavec knihy (doporučuji číst si nahlas a poslouchat):

Bába Bedla si sedla. A pak si lehla. Byla hrozně unavená. A stará. Byla prastará. Byla bába a byla houba. Jak se jí zrovna chtělo. Ale obojí být nemohla. To zase ne. Dneska by byla raději houba. To stálo míň námahy.

A houby mají klobouk proti slunci a dneska bylo horko. A bába Bedla klobouky nosila, i když zrovna houba nebyla. Měla jich hodně. Skoro na každý den jeden. Nejráději nosila černý klobouk se širokou krempou,

ve kterém vypadala trochu jako kovbojka. A to zase bába Bedla byla. Na koni jezdit uměla. A jezdila na něm ráda. V mnoha dobách. V nejrůznějších časech. V časech, co je bába Bedla prostupovala, a v časech,

které bábu Bedlu prostupovaly samy. Jak se jim zrovna chtělo.
(1. kapitola, Heike a Honza, s. 5)

Napověděla jsem hodně, vlastně všechno: o obsahu i formě této od počátku do konce a v mnoha směrech pozoruhodné knize pro děti. A zdaleka nejen pro ně! Zaujala a získala si mě (ve stylu vyprávění v knize „polapila“) okamžitě, ač se od dětského čtenáře už vzdalují spíše k věku báby Bedly. Kniha v sedmi kapitolách vypráví příběh z konce 2. světové války, situovaný do Jeseníků a odehrávající se na pomezí mezi snem a realitou. V lese blízko Pekařova se na jaře 1945 potkávají židovská a německá holčička s českým chlapcem (nikdo z nich nemá rodiče) a velmi mladým ruským dezertérem z Rudé armády. Sofie, Heike, Honza a Vasja se dostanou do nesnáží, když se nechtěně střetnou s německými vojáky. Je tu však mytická postava – bába Bedla, tajemná, záhadná bytost, napůl žena, napůl houba, a přichází jim na pomoc. Děti i dezertér se seznamují s dalšími, pro ně už ne všedními houbami, a propojují se s jejich podhoubím. Poznávají význam a sílu přátelství a pospolitosti, v příběhu ztělesněné jako sítě v podhoubí.

Když malá Sofie domluvila, podhoubí se znovu o něco víc propletlo, zesílilo a zvětšilo se. Slabě světélkovalo a vytvářelo různě kruhy a labyrinty, vlnilo se, poblíkávalo a děti se na to nemohly vynadávat.

Malá Sofie se zeptala: „Myslíte, že teď jsme houby, nebo jsme zase děti? A jak to poznáme?“

„Možná jsme obojí,“ řekla Heike. „Bába Bedla je taky obojí, ne?“ dodal Honza. Vasja neřikal nic, pořád se nemohl nabažit toho, že není sám, že nemá hlad a že na nikoho nemusí střílet ani před nikým utíkat.

Sofie se neklidně vrtěla a pořád pozorovala blikající podhoubí.

„Tohle je přeci cestička, podívejte,“ ukazovala ostatním. A opravdu, v podhoubí, trochu stranou od nich, světélkovala tenoučká cesta, která vedla někam z louky hluboko do hor. „Já se tam kouknu! Já totiž hrozně ráda někam jdu sama. V útulku jsme pořád museli chodit pohromadě a nikdy jsme nesměli sami do hor. A já jsem se tam do těch kopců vždycky chtěla podívat. Ale ne jako na výlet s tetama, ale sama!“ Sofie rozpletla svoje vlákna, kterými se držela ostatních, a vydala se po cestičce. Než se vzpamatovali, byla pryč.

(5. kapitola, *Sofie mizí v podhoubí*, s. 39)

Postupně si uvědomují, že zlo mohou porazit jen společně, a v závěru děje stojí před otázkou vlastní identity.

Neobyčejně silný, napínavý i křehký příběh uprostřed drsných hor je líčen poutavým způsobem, jazykem realistickým i magickým zároveň. Jistě a pevně vede čtenáře od stránky k stránce a zase k další, téměř bez potřeby čtení přerušit. Stejně působivě, ba půvabně a neodolatelně příběh doplňují jemné, barevně tajemné ilustrace. S jazykovým textem harmonují v celek, který jen neradi na konci knihy opouštíme. Ilustrace vytvořila hudebnice a výtvarnice Martina Trchová velice zajímavým a originálním způsobem: sprejovala je za pomoci šablon vzniklých z rostlin a starých záclon. Působí jako pohádkové snové kouzlo.

Co napsat závěrem? Abrakadabra, vydejme se do Pekařova za společností báby Bedly. Prožijeme, poznáme a pochopíme mnohé i jedinečné.

Literární zdroj

PILÁTOVÁ, M. (2021): *Bába Bedla*. Praha: Meander.

Byl jsem Božena

„Její hrdinům pomáhají většinou převtělení lidé,“ z bakalářské práce o pohádkách Boženy Němcové

Markéta Pilátová / spisovatelka a bývalá učitelka u krajanů v Jižní Americe

Někdy ji cítím víc a někdy míň. A dlouho jsem o ní nikomu neřekl. Ani půl slova. Nikomu. Netoužím po tom, aby mi nějaký cvokař ve vypiglované ordinaci moudře bručel o schizofrenii a ládoval do mě zaručené patáky na normalitu.

Ale je se mnou pořád. Když... prostě pořád. Někdy to nechám být. Ale jak můžu nemyslet na to, že jsem kdysi byl Božena Němcová? O reinkarnaci jsem toho načel hromadu. Jeden čas jsem dokonce chodil i do kostela. Pak k senzibilům, ke kartáčkám, dokonce jsem jel k šamanům do pralesa a lil do sebe ayahuasku. Abych se jí zbavil. Ale až na Boženu Němcovou jsem úplně normální. A ne, nejsem spisovatel. Živím se rukama. Opravuju střechy.

Pamatuju si, jak jsme kdysi ve škole četli pohádku *Pták Ohnivák a mořská panna* a já jsem učitelce nemohl říct, že jsem to napsal já. Tenkrát jsem to ještě nechápal. Nechápal jsem, co se to se mnou děje a proč. A když jsem si v knihovně vypůjčil tu pohádkovou knížku, zjistil jsem, že ji znám nazpaměť. A v noci se mi pak zdálo o stezce v horách, o tom, jak se mi vetřá, černá, na okrajích zablácená sukňe zachytává o malině. Šlapu do kopce, svaly na lýtkách se mi napínají a v každém kroku je samota, horský vzduch, nebe a ptáci nad hlavou. A není tam starost o žvanec, dětský křik, nemoci, facky, kuchyň, jehly a nitě, ani stud, ani vášeň. Jsem sama. Sama se sebou a myslím na to, že možná proto tohle všechno dělám. Proto sbírám a přibarvuju si báchorky a vydávám to za starost o náš český jazyk. Je to ale něco, co je jenom moje. Něco, v čem se můžu ztratit a kam za mnou nikdo nemůže.

Sešlapané podpatky mi občas uklouznou po mokřem mechu, ale vyšlapu až nahoru, na mýtinu na kopci. Popadám dech před bíle omítnutou chalupou, kde se popelí hejno slepic a mečí na mě strakatá koza uvázaná u černého bezu. Před chalupou je lavička a na ní sedí dědek, který vypadá jak smrták a smrdí jak brhel. Pozdravím a zalichotím mu, že prý jsem slyšela, že zná spoustu místních báchorek a pohádek a jestli by mi nějakou třeba nevyprávěl. A on vypráví, spíš ze sebe trhaně vykoktává kusy příběhu. Na-

škrábu si rychle tužkou do koženého zápisníku poznámky a vyptávám se ho, kde tuhle pohádku slyšel? Ušklíbne se a řekne, že v hospodě. Zaklapnu sešit a je mi jasné, že si to všechno vymyslel, jen abych ho chvíli poslouchala a on mi mohl hledět do výstřihu. Přehodím si přes ramena pléd, uvážu ho na uzel a pomyslím si, že to nevadí, že je to stejně dobré... *Pták Ohnivák a mořská panna*. Ochránce stromu života, mořský zámek, to by mohlo být třeba podsvětí. Opakované vznikání a zanikání. Mrtvá a živá voda. Písky příběhu už se ve mně vrství. Nemůžu se dočkat, až budu doma, sama u stolu v kuchyni, pero bude skřípat po archu papíru a hledat směr jako zatoulaná bárka v bouři, která ale ví, kde je břeh. A je jen na mně, jakým směrem se ta vetřá loďka dědkova vyprávění dostane k majáku, kde se z ní stane honosná karavela s bílými plachtami a trupem natřeným na černo a s velkou mořskou pannou na přídi. Poplujeme spolu a projedeme podsvětím a dostaneme se až ke studni, kde sedí vrány, co ví, kde hledat mrtvou a živou vodu. Jsem teď mladý Janko plný chuti objevovat svět, mávám starým rodičům a můj kuň zakopne. Najdu zlaté pero ptáka Ohniváka. Je, je to dobré. Doma to přepíšu načisto, dost toho přidám, celé to uhladím jak těžkým železkiem žehličky. Pak škrátám, přepisuju, odstraňuju balast a hlúšinu. Kutám jak horník ve zlatém dole, kde nikdo před ním nezkoušel zlato hledat. Pták Ohnivák. Starý král, který touží být mladý, jako my všichni. Naivní, hodný mladý Janko, co najde nejdřív neštěstí a pak štěstí. Zdá se mi o něm. Zdá se mi o jeho těle, o svěžesti mladého těla. Ale jsem taky starý král, toužím po mořské panně, po tom, co nikdo z nás nemá a nikdy toho nedosáhne. Toužím a zdá se mi o věčnosti.

Sbírám a přibarvuju si báchorky a vydávám to za starost o náš český jazyk.

Kdysi jsem viděl v televizi cestovatel-
ský pořad o horách Sierra Nevada na jihu Španělska. Ve Španělsku jsem strávil několik let. Lezl jsem na střechy kostelů, věžiček a věží, protože jsem to uměl, a protože se nebojím výšek. Španělštinu jsem tam posbíral na ulici a v barech. A od té doby, co jsem se vrátil, mě zajímá všechno, co se v té zemi šustne. I proto jsem si ten pořad pustil, abych si mohl dosyta zavzpomínat. Seděl jsem u televize a díval se, jak se ve vyprahých kopcích Sierry Nevada šplhají do zapadlé vesnice tibetští mniši, aby zkoprnělé španělské matce oznámili, že její devítiletý syn je podle nich převtělení tibetského lámy. Ukazovali mu různé předměty, které zemřelému lámovi kdysi patřily, a on si s vážnou tváří nasazoval staromódní kulaté brýle a váhavě ohmatával dřevěné hračky, s nimiž si kdysi malý láma hrál.

V létě jsem tam jel. Do vesnice na úpatí Sierry Nevada. Chtěl jsem vědět, jak to s tím klukem a jeho matkou dopadlo. Autobus se šplhal serpentínami, před očima mi ubíhala vyprahlá krajina plná mandlovníků a olivovníků. Bíle natřené domky připomínaly spíš jeskyně než domy, a vedro bylo takové, že jsem ho mohl nabírat do dlaní, a ono mi pak teklo jak rozžhavená láva po celém těle. Vesnice nebyla malebná, spíš zanedbaná, a vápno na omítkách domků, co se k sobě lepily jako vlaštovčí hnízda, opadávalo. V baru naproti autobusové zastávce jsem se zeptal, kde bydlí rodina s malým lámou. Všichni horlivě ukazovali na dům na konci náměstí. Zaklepal jsem tam. Otevřela mi krásná ženská v zástěře, zrovna dělala nějakou bramborovou placku. Všechno v domě smrdělo přepáleným olivovým olejem, vejci a vařenými bramborami. Zeptala se, jestli jsem novinář. Když jsem řekl, že

LITERÁRNÍ
KOUTEK

ne, ale že mě zajímá jejich příběh, protože mám matny, ale neustále se vracející pocit, že se mi stalo něco podobného jako jejímu synovi, pozvala mě ke stolu. Nabídl mi sklenici těžkého, červeného vína, které mi v tom horku okamžitě stouplo do hlavy, a nakrájela bílý chleba s křupavou kůrkou. Ptal jsem se, kde je teď její syn, a ona mi řekla, že ho poslala s těmi mnichy, kteří si pro něj přijeli, do Tibetu. Prý ji za to ve vesnici všichni odsuzují a nikdo to nechápe, ale ona prý cítila, že je to tak správné. Její syn, jmenuje se Miguel, si vzpomínal na čím dál víc věcí, dokonce začal mluvit jazykem těch mnichů, jako by to byla jeho rodná španělština, a to už prý o ničem nepochybovala. A nechýbá vám? Podívala se na mě a řekla, že si není jistá. Není si jistá, jestli je to nebo není její syn. Proto jste ho poslala pryč? Řekla, že neví, jestli ho poslala pryč nebo jestli ho poslala zpátky. Když mniši odešli, měla prý najednou matny, ale neustále se vracející pocit, že její syn, který teď zná své převtělení, jí už nepatří. A kdyby ho dál vychovávala jako španělského chlapce Miguela, mohlo by se stát něco zlého. Co třeba? Zeptal jsem se. Mohl by trpět. Odpověděla. Mohl by trpět tím, že neví, kdo vlastně je. Žádná matka nechce, aby její dítě trpělo, i když vlastně neví, jestli to ještě je nebo není její dítě. Řekla to tiše, neslyšně, znělo to jako poslední povzdech mýru, než se vrhne do plamene petrolejky.

Pak jsme si sedli na lavičku před domem, vzadu na dvoře mečela koza uvázaná u starého, nejmíň stoletého olivovníku a já jsem jí vyprávěl o Boženě Němcové. O tom, co napsala a co nikdy nebylo přeložené do španělštiny, a uvědomil jsem si, jak moc byly moje příběhy omezené jen na český jazyk, přivázané k němu jako koza k čer-

nému bezu, a že kdybych psala německy, možná by moje příběhy takhle žena znala.

Když jsem se vrátil, jel jsem pak do muzea v České Skalici a prohlížel si tam malý dřevěný stůl a na něm v pravé přihrádce na sobě naskládané zápisníky. Bušilo mi srdce. Chtěl jsem zase promnout v prstech kožené desky, natřít je kouskem sádky, aby kůže nepopraskala. Znova přeškrtnat nepovedená slova.

Od té doby, co jsem se vrátil ze Španělska a ve Skalici uviděl ty zápisníky, nemám nikde stání. Jezdím po světě a opravuju střechy kostelů. Hřaduju na nich jako pták Ohnivák. Po práci sedávám v barech, na klínech mi sedávají ženy. Mluví různými jazyky a z jejich úst se řinou příběhy, když je požádám, aby mi nějaké vyprávěly. Nejlépe takové, jaké jim vyprávěly jejich matky, babičky nebo prababičky. Takové, které si zapamatovaly a které ony zase chtějí vyprávět nebo vypráví svým dětem. V hotelových pokojích, na laciných nočních stolcích, co mají vždycky v šuplíku zastrčenou bibli, hřaduju mé zápisníky. Přetékají báchorkami, pohádkami, popěvkami, protože někdy mi ty ženy místo příběhu něco zazpívají, něco, co jim někdo zpíval v dětství a ony na to nikdy nezapomněly. Když se vrátím domů, zápisník uložím do skříňky. Koupím si nový, vždycky má kožené desky. Natírám je sádkem.

Jsem svobodný muž. Nemám ženu a ani ji mít nechci. Chci třeškat světem a sbírat pohádky. Chci si vybírat ženy a s těmi, které nejlíp vypráví, bývam dlouho, někdy i celé roky. Pak je opouštím, někdy opouští ony mě. Ale pokaždé, když v mém domě v horách najdou skříňku plnou zápisníků, se do nich začtou. Listují jimi a ztrácí se v tom posbíraném světě a říkají, že bych to měl vydat, že je to krásné, že by bylo krásné, aby tyhle příběhy četlo víc lidí. Odpovídám

jim, že ještě není ta správná doba, že nejsem spisovatel, že jsem sběratel a opravář střech kostelů. Zavírám tu skříň a většinou pak nastane okamžik, kdy žena opustí mne nebo já ji. Jakoby, když najdou moje zápisníky, našly i nějakou část mého převtělení, a já jim o tom nechci vyprávět.

Těkám, naslouchám, sbírám a cítím své mužské tělo a cítím svou mužskou duši, cítím svou lidskou duši, která je teď úplná. Nepouštím se do příliš dlouhých spekulací o svém životě, protože jsem si ho vybrala a můžu ho žít podle toho. Nemusím se sama sebe ptát, jaké by to bylo, kdybych nebyla ženou?

A nad pohádkou *Pták Ohnivák a mořská panna*, kterou jsem si znova četl před spaním, jsem si uvědomil, proč jsem si přesně tohle přála – znova se narodit jako muž. Cítit pevné svaly a slepé odhodlání. Nebyť ta křehká skořápka určená k rození dětí, posluhování, zašívání sukní, smýčení podlah, krmení holátek a udržování lidské rasy v chodu. Nikdy se nemuset oženit a starat se jen o své psaní! Tohle jsem si přála.

Když mi pak pták Ohnivák hřadoval na smrtelné posteli a tvrdil, že si můžu vybrat své nové zrození, vydechla jsem své přání okamžitě, bez přemýšlení. A teď jsem tady. V tomhle těle. Lezu po střechách, hodně si vydělám, mluvím mnoha jazyky. Nejlepší ale německy. Němčina mi na učňáku s maturitou šla vždycky jakoby sama. Mám svěží svalnaté tělo, jaké jsem chtěla, a mám svobodu, po které jsem vždycky tak marně toužila. Létám nad světem jako pták Ohnivák a nikdy se neožením. Knihy sice nepišu, ale mám své zápisníky. Protože vím, co si Tomáš Vrána, který si svoje dlouhé černé vlasy svazuje na temeni do uzlu, bude na smrtelné posteli přát.

Konference v Chicagu

Klára Moldová / krajanská komunita Chicago, USA

10. výroční konference českých škol v Severní Americe se konala v termínu 3.–5. června 2022 v Chicagu. Víkendového programu v České škole T. G. Masaryka se zúčastnilo 54 zástupců z amerických a kanadských škol.

Reprezentována byla americká města Atlanta, Boston, Durham, New York, Pittsburgh, Portland, San Diego, San Francisco, Stevens Point a Twin Cities. V případě Kanady přivítalo Chicago účastníky z měst Calgary, Montreal, Ottawa a Toronto (jednalo se o dosud nepočtenější účast). Sobotní školení, kulaté stoly, besedy a autogramiády byly završeny oslavou 100. výročí založení České školy T. G. Masaryka, které se zúčastnila i delegace předsedy Senátu Parlamentu ČR Miloše Vystrčila.

Setkání učitelů a vedoucích českých komunitních škol doprovázel bohatý program – ve čtvrtek měli účastníci možnost zúčastnit se symposia zástupců komunitních škol na University of Chicago (Chicagoland Community-Based Heritage Language Schools: Learning and Moving Forward Together). V pátek byla připravena prohlídka čtvrti Pilsen a plavba po řece Chicago a jezeře Michigan. Večerní program zajistilo Švandovo divadlo, které v Chopin Theatre uvedlo hru *Pančák '45*.

ZPRÁVY

Další, v pořadí již 11. konference, se uskuteční v iowském Cedar Rapids pod taktovkou *The National Czech and Slovak Museum and Library* v termínu 2.–4. června 2023.

Konference v médiích

Radio Prague International [online]. Cit. 2022-06-10. <<https://english.radio.cz/czech-school-chicago-celebrates-100th-anniversary-8752603>>.

Hospodářské noviny [online]. Cit. 2022-06-10. <<https://archiv.hn.cz/c7-67078970-qcb1a-5d46aa1f3e68db7>>.

Žáci ZUŠ Domažlice, kteří vystoupili na oslavě 100. výročí založení Masarykovy školy

Výletní plavba po Michiganském jezeře pro účastníky konference – zleva: senátor Tomáš Czernin, krajan a mecenáš Tomáš Morel, předseda Senátu Parlamentu ČR Miloš Vystrčil

Češi ve světě, příběhy. Rumunsko

Olga Vlachová / Dům zahraniční spolupráce

V tomto školním roce vyšel 6. díl projektu *Češi ve světě, příběhy*, v němž naleznete autentická vyprávění našich krajanů žijících v Rumunsku.

Příběhy tentokrát sesbírali a upravili Klára Jichová a Alexandr Gajdzica. Tento projekt začal již v roce 2013/14 v Jižní Americe, v roce 2016 pokračoval v USA, o rok později se přesunul do Austrálie, v roce 2018 mapoval osudy Čechů v Chorvatsku a minulý rok se zabýval životem krajanů v Srbsku. Příběhy, které si nyní můžete přečíst, zachycují neopakovatelnou

atmosféru českých vesnic v rumunském Banátu, kde se český jazyk zachoval v unikátní podobě až do dnešních dnů.

Zdroj

Dům zahraniční spolupráce [online]. Cit. 2022-06-16. <<https://www.dzs.cz/program/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici>>.

Komenský, velký učenec a spisovatel 17. století

Studenti češtiny krajské učitelky, úvod Eva Řezníčková / krajská komunita Žytomyr, Ukrajina

S Komenským se žáci seznámili v učebnici vlastivědy pro 4. ročník, ve které je stručný životopis a nástin jeho pedagogické práce.

Autoři zasazují Komenského do kontextu třicetileté války, zmiňují se o vyhnanství, pobytu v cizině a návrzích změn ve výuce. Komenskému se nelíbilo, jak se žáci v té době ve škole učili. Vše museli znát nazpaměť, aniž by učitvo chápali, zrovna tak se učili cizí jazyky. Učebnice byly bez obrázků a osvědčeným výchovným pomocníkem učitelů byla rákoska. Komenský proslul novátorskými přístupy v pedagogice, snažil se žáky motivovat názorností a zábavností, učil je

v jejich rodné řeči, usiloval o to, aby se jim ve škole líbilo. Napsal metodiky pro učitele, ve kterých radil, jak mají správně vyučovat a vychovávat své svěřence, sestavil pro ně řadu učebnic, které se rychle mezi pedagogy šířily. Byl zván do různých zemí, jen do Čech se vrátit nemohl. Součástí výuky v Žytomyru byl komiksový příběh z knihy Obrázky z českých dějin a pověstí a kreslený příběh z cyklu Dějiny udatného českého národa. Komenskému byly věnovány workshopy, kde se žáci

snažili zmapovat důležité mezníky života, byli seznámeni s jeho dílem, malovali portréty a na závěr se zúčastnili kvízu, který nabízel jednoduché úlohy s několika odpověďmi. Projektu se zúčastnili žáci ve věku 9 až 15 let, kteří se češtinu učí třetím nebo čtvrtým rokem. Z prací, které žáci sestavili a které byly věnované významnému pedagogovi a filozofovi světového věhlasu – Janu Amosovi Komenskému, jsem vybrala ty nejzajímavější.

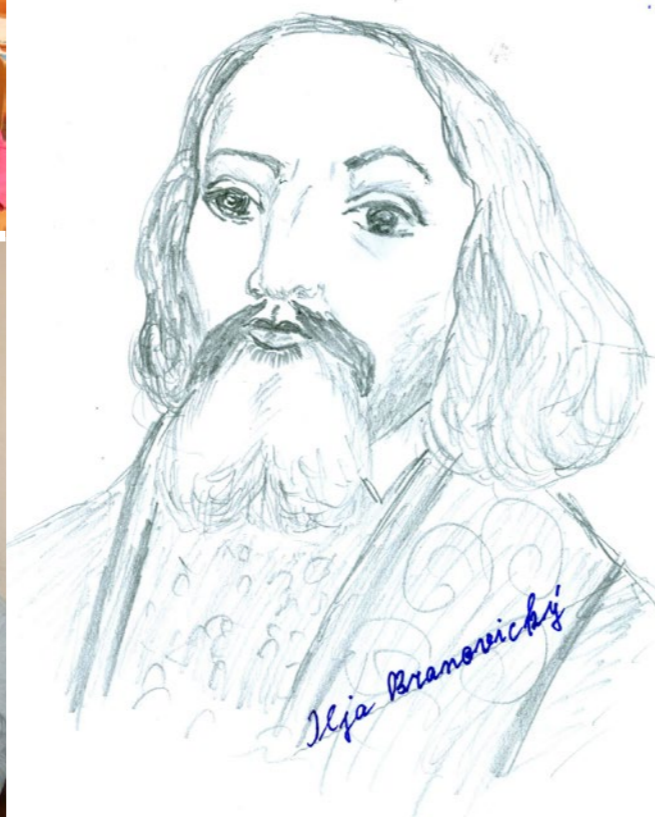
Škola hrou při výuce cizího jazyka dětí

Škola hrou při výuce cizího jazyka dospělých

1592-1670

Jan Komenský

Olga Branovitchy

Komenského směrny ve vzdělávání

0-6 LET DOMÁCÍ VÝCHOVA

6-12 LET OBECNÁ ŠKOLA
pro chlapce a dívky
čtení, psaní, počítání, nábožensství, zpívání, ruční práce, učení o přírodě a společnosti

12-18 LET LATINSKÁ ŠKOLA
studium svobodných věd
gramatika, rečnická, dialektika, aritmetika, geometrie, astronomie, mluvnice, přírodní vědy (zeměpis, dějepis, matematika)

18-24 LET AKADEMIE
studium bohosloví, práva a medicíny

Komenský zdůrazňoval, že vzdělání nikdy nekonečí, je podstatné se mu celoživotně věnovat.

Dima Jushevyč

Komenského cesta životem

28. března 1592, Nivnice na Moravě
učil se v bratrské škole v Píerově
studoval v německých městech
Kerbornu a Heidelbergu

1621-1628 se skrýval na
severní Moravě a východních
Čechách

1628 tvrdě sstíhání nekatolíků,
Komenský odešel do polského
Žitna a žil také v Anglii, ve Švédsku
a Východním Prusku

návrat do Žitna, požár

1656 Amsterdam
umírá 15. listopadu 1670 v
Amsterdamu, pohřben v
Naardenu

Oksana

Dvě obrázkové učebnice Komenského - SVĚT V OBRAZECH. Byla ke studiu cizího jazyka.

Vytvořila jsem svůj obrázkový list Marie

Ukázky studentských prací

Komenského díla

Osvícené dívoče jazykům (1631)

Velká didaktika (1633-38)

Jediné mluvě (1668)

Fyzika (1633)

Astronomie (1632)

Škola hrou (1656)

The Theater of all Things (1614-27)

Škola (1651)

Generální rada pro nápravu lidských zlékostí

Matčina škola (1651)

Knihovna jazyka českého (1612-56)

Žal v obrázkách (1658)

Kristýna

65. ročník Letní školy slovanských studií v Praze

Svatava Škodová / ředitelka Letní školy slovanských studií
Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Jako každý rok i letos jsme se ani pořádně nestačili za loňským během ohlédnout, a už je tu ročník další. Tentokrát půlkulatý, šedesátý pátý. Samotná čísla bezpochyby nejsou důležitá. Důležité je, co je za nimi, s čím jsou spojena, o čem vypovídají.

64. ročník letní školy nebyl nijak poklidný. Byl to ročník, který musel být nejdřív v roce 2020 kvůli pandemii covidu odložen, a tak byl realizován až po roční pauze v podmínkách, které byly v mnohém velmi komplikované. Dodržování hygienických pravidel, nemožnost sdružování ve velkých skupinách. Výuka a skupinové výlety s rouškami na tvářích. Přesto jsme všichni všechno zvládli a se 64. ročníkem se loučili s nadějí, že 65. ročník Letní školy slovanských studií v Praze bude už zase „normální“, klidný, bez výjimek.

Nemohli jsme se mylit více! Při přípravě letošního LŠSS neustále myslím na to, jak myšlenka uspořádat letní školu slovanských studií, která vznikla ve 30. letech 20. století, musela čekat až do roku 1948, kdy se Evropa začala vzpamatovávat z válečných událostí. Kdo by v loňském roce pomyslel, že i rok 2022 za svým číslem ponese válečné stopy. Rychle psané tahy války na Ukrajině nám sebraly naděje na poklidnou přípravu a průběh letošního let-

ní školy, na které se samozřejmě válečný konflikt podepisuje v každém jejím okamžiku. Nejpatrnější je, že na letošním LŠSS mezi cca 140 účastníky přivítáme nezvykle vysoký počet studentů a kolegů ukrajinských. Jsme samozřejmě rádi, že jim může být LŠSS takto otevřena, a doufáme, že se pro ně stane nejenom místem, kde se budou moci učit jazyk, historii a literaturu, ale také místem, kde si budou moci odpočinout od starostí, které je těžké nést. Zároveň však bude letní škola poznamenaná tím, že v celosvětovém společenství bohemistů budou kvůli restrikcím chybět kolegové ruští a běloruští. Ano, budou nám chybět v demokratické pospolitosti, ve které mladí lidé mohou svobodně sdílet své myšlenky a názory, diskutovat o nich, mít příležitost konfrontace s jinými úhly pohledu a pod argumenty druhých měnit či utvrzovat názory vlastní.

V roce 2022 bude letní škola probíhat od 22. července do 19. srpna. Začátek a konec LŠSS bude tradičně rámován slavnostním zahájením a zakončením v prostorách staroslavného Karolina, které studentům připomene, kam až sahá historie Univerzity Karlovy. V samotném programu výuky se jako vždy pokusíme zachovat vše, co se tradičně osvědčuje, a přijít se změnami, které se nabízejí a vyplývají z celkového kontextu. I letos studentům nabídneme dopolední výuku češtiny pro čtyři stupně pokročilosti. Kurz tradičně zahrnuje pět vyučovacích hodin denně. Podle jazykové úrovně studentů je výuka rozdělena na jazykový kurz, individuální lekce korektivní výslovnosti pod vedením profesionálních fonetiků, volitelné semináře z oblasti literatury, gramatiky, reálií. Neoddělitelnou součástí LŠSS opět budou také odpolední workshopy lokalizované nejen v učebnách, ale také v uličkách a parcích Prahy. Pokročilí studenti budou navštěvovat přednáškový cyklus, v němž pro ně budou přednášet přední odborníci nejen v oblastech českého jazyka a literatury, ale i historie a kultury v širším slova smyslu. V letošním roce, po pě-

tileté intenzivní práci fonetiků a bohemistů z Fonetického ústavu a Ústavu bohemistických studií FF UK, budou moci studenti pracovat s aplikací ProCzeFor pro nácvik výslovnosti.¹

Další novinkou, na kterou se mohou naši studenti těšit, je nová učebnice *Klikni na to!*, která byla napsána speciálně pro LŠSS a inovativně pro nácvik češtiny využívá Český národní korpus a různé aplikace. Učebnice je interaktivní a obsahuje prokliky na videa, poslechový materiál a nejrůznější interaktivní cvičení pro nácvik slovní zásoby i gramatiky.

Jsme rádi, že i v letošním roce budeme moci v rámci letní školy přivítat kromě studentů také domácí i zahraniční kolegy filology na konferenci ČesKo, která je věnována problematice kontrastivního studia češtiny a jiných jazyků. Konference proběhne na FF UK 8. až 12. 8. 2022 a jejím cílem je otevřít prostor pro setkávání badatelů, kteří působí v různých výzkumných oblastech propojených kontrastivním pohledem na jazyk, jeho osvojování, užívání a korpusové zpracování.² Na konferenci očekáváme přibližně 60 badatelů, kteří významně rozšíří společnost letněškolských účastníků.

Na letošním Letní škole slovanských studií FF UK bude tedy mnohé opět jiné. Věříme, že její význam nebude jen jazykový a kulturní, ale bude především poselstvím o možnosti dialogu v společenství různorodém a na první pohled zdánlivě neslučitelném.

Poznámka

V době vydání *Krajín češtiny* již zmiňované aktivity proběhly.

¹ ProCzeFor [online]. Cit. 2022-04-10. <<https://www.proczefor.cz/>>.

² ČesKo [online]. Cit. 2022-04-10. <<https://cesko.ff.cuni.cz/>>.

Letní škola slovanských studií v srdci Hané

Pavla Poláchová / ředitelka Letní školy slovanských studií Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Letní škola slovanských studií Filozofické fakulty Univerzity Palackého láká studenty všech generací, národností a jazykových úrovní na svůj 36. ročník, který se tento rok koná od 16. července do 14. srpna 2022.

Většinou se milovníci češtiny sjíždějí z celého světa do Olomouce až v polovině července, letos byla situace značně odlišná. Na změny jsme po dvou covidových ročnících už zvyklí, ale tuto změnu nikdo z nás nečekal. První studentka letošního ročníku dorazila do Olomouce už na začátku března, byla to Kataryna z Kyjeva. A další studenti ji brzo následovali. Vážíme si podpory ze strany MŠMT a vedení naší fakulty, oba subjekty se totiž rozhodly podpořit ukrajinské studenty v jejich nelehké situaci a udělit jim stipendia na LŠSS. Dva měsíce před začátkem letní školy tak máme v Olomouci již značně početnou „letněškolskou partu“.

A na co se můžou letošní studenti těšit?

Zejména na naše nadšené a erudované lektory, kteří studenty provedou dopoledním výukovým blokem (probíhá každý pracovní den od 8:45 do 13:15, celkem 100 hodin kontaktní výuky). Poté následuje doprovodný program, z jehož bohaté a rozmanité nabídky si může každý student vybrat podle svého zájmu. Odpolední přednášky proslovené v češtině nebo angličtině se zaměří nejen na rozmanitost českého jazyka, objeví se témata věnovaná české kultuře, historii či ekonomické

situaci. Nedílnou součástí odpoledního programu jsou jazykové workshopy – konverzační, které pomohou s „rozmluvením“, a gramatické, jež se soustředí na procvičení obtížných gramatických jevů. Mezi studenty bezkonkurenčně nejoblíbenější patří workshop hlaholice a workshop lidových tanců, který bude i letos završený folklorním večerem s cimbálovou muzikou. Studentům také nabídneme lekce ukrajinštiny a ruštiny, jež povede naše nová kolegyně Larysa Sazanovychová z univerzity v Záporoží. Neoddělitelnou součástí LŠSS jsou všemi hojně navštěvované lekce korektivní výslovnosti pod vedením profesionální fonetičky.

Čeká nás toho ale mnohem víc. Společně si protáhneme svaly na ranních lekcích jógy, na kole se vydáme na závod po olomouckých památkách, dále navštívíme knihovnu, muzeum, galerii i pivovar. Budeme zpívat, tančovat a hrát divadlo s principálkou olomouckého divadla Na Balkoně. Navážeme na úspěšnou spolupráci s univerzitní iniciativou „Zaparkuj“ a zaparkujeme na parkánových zahradách, kde si užijeme odpoledne plné her a večer s letní filmovou projekcí pod širým nebem. Osobně se nejvíce těším na mezinárodní piknik, kde po dvou covidových letech plných omezení budou studenti opět moci prezentovat gastronomii své země, regionu či města. Láska přece jen prochází žaludkem.

Ani v letošním roce nezůstaneme celé čtyři týdny jen v hanácké metropo-

li, několikrát vyrazíme za hranice města poznávat krásy Moravy. Nejprve se podíváme na jižní Moravu do královského města Znojma. Snad se nám žádný student nezatoúlá ve známém znojemském podzemí, protože by pak na zpáteční cestě zmeškal degustaci moravských vín v jednom z místních vinných sklípků. Adrenalinový výlet nás čeká v oblasti Dolní Moravy, jedním z cílů totiž bude unikátní 721 metrů dlouhý a 95 metrů vysoký visutý most. Poslední výlet nás zavede na druhou největší středověkou stavbu v ČR – majestátní hrad Helfštýn, jenž se od roku 2020 pyšní novým kabátem.

Už teď s jistotou můžu říci, že se v Olomouci v létě sejde jedinečná skupina lidí (uvidíme, jak početná letos bude), kterou bude pojit nejen láska k české kultuře a českému jazyku, ale i nově vzniklá přátelství (a to možná na celý život).

Více informací naleznete na našich webových stránkách a na Facebooku.

Poznámka

V době vydání *Krajín češtiny* již zmiňované aktivity proběhly.

Zdroj

Summer School of Slavonic Studies [online]. Cit. 2022-04-10. <www.lsss.upol.cz>.

LŠSS 2021
Foto: Radana Koudelíková

LETNÍ ŠKOLA SLOVANSKÝCH STUDIÍ
65. ROČNÍK
Čtyřtýdenní program v centru Prahy
22. 7. – 19. 8. 2022

Čeština pro cizince / workshopy / fonetika / přednášky / kulturní program / výlety

LETNÍ ŠKOLA SLOVANSKÝCH STUDIÍ
Filozofická fakulta
Univerzita Karlova

Web: <https://lsss.ff.cuni.cz>
E-mail: lsss.praha@ff.cuni.cz
Telefon: +420 221 619 839

Letní školy slovanských studií

Magdalena Villatoro Sládková / Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, odbor mezinárodních vztahů

Letní školy slovanských studií jsou studijní kurzy, které každoročně pořádají veřejné vysoké školy v České republice. Kurzy probíhají na Univerzitě Karlově (pořádají je Filozofická fakulta v Praze a Ústav jazykové a odborné přípravy v Poděbradech), na Masarykově univerzitě v Brně, na Univerzitě Palackého v Olomouci, na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích a na Západočeské univerzitě v Plzni.

Jak již název napovídá, kurzy probíhají v letních měsících a trvají 3 až 4 týdny. Jsou určeny zejména pro zahraniční studenty, odborníky a akademické pracovníky z oblasti bohemistiky a slavistiky, ale svým širokým záběrem jsou otevřeny úplně všem zájemcům o český jazyk, literaturu, dějiny a kulturu. Jedinou podmínkou je, že účastníci musí být starší 18 let.

Pořádající školy nabízejí kurzy českého jazyka v různých úrovních pokročilosti, výběrové semináře zaměřené na českou literaturu, kulturu, dějiny či folklor, ale také volnočasové aktivity, jako jsou divadelní, hudební a taneční představení, exkurze a výlety.

Zájemci se Letních škol slovanských studií mohou účastnit jako samoplátcí, kteří si hradí veškeré náklady spojené se svou účastí na kurzech sami, nebo mohou získat stipendium. Stipendistům hradí kurzovné,

ubytování, stravování a bezplatný vstup na kulturní aktivity pořádané v rámci LŠSS Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Stipendijní místa jsou nabízena na základě mezinárodních smluv uzavřených v gesci MŠMT s partnerskými zeměmi. V letošním roce nabízí MŠMT až 400 těchto stipendijních míst. Seznam zemí, kterým jsou stipendijní místa nabízena, je každoročně zveřejňován na internetových stránkách MŠMT.

Informace o stipendiích zaslíká MŠMT našim zastupitelským úřadům a dalším partnerským institucím na začátku roku. V průběhu února a března pak v zahraničí probíhá příjem přihlášek, z nichž zastupitelské úřady a další partnerské instituce vyberou daný počet stipendistů a náhradníků. Nominace musejí být zaslány na MŠMT každý rok do 31. března. Stipendisté jsou pak

kontaktováni přímo organizátory letních škol a na případná uvolněná místa mohou být nominováni náhradníci.

Pro další informace o konání kurzů LŠSS neváhejte kontaktovat jednotlivé pořadatelské letní školy, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR nebo zastupitelské úřady České republiky v zahraničí.

Podrobnosti

• v češtině: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Cit. 2022-04-10. <<https://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/letni-skoly-slovanskych-studii-2022>>.

• v angličtině: *Ministry of Education, Youth and Sports* [online]. Cit. 2022-04-10. <<https://www.msmt.cz/eu-and-international-affairs/summer-schools-of-slavonic-studies>>.

Přehled LŠSS

Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Kabinet češtiny pro cizince

Termín konání: 23. 7. – 20. 8. 2022

Adresa:
A. Nováka 1, 602 00 Brno
☎ +420 549 495 970
✉ eva@phil.muni.cz

Web: <https://kabcest.phil.muni.cz/en/study/summer-school-2022>

České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta

Termín konání: 14. 8. – 5. 9. 2022

Adresa:
Branišovská 31a, 370 05 České Budějovice
☎ +420 387 774 801
✉ bposlusna@ff.jcu.cz

Web: <https://www.jcu.cz/cz/>

Olomouc: Univerzita Palackého, Filozofická fakulta

Termín konání: 16. 7. – 14. 8. 2022

Adresa:
Křížkovského 10, 771 80 Olomouc
☎ +420 776 267 676
✉ lsss@upol.cz

Web: www.lsss.upol.cz

Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Ústav jazykové přípravy

Termín konání: 9. – 29. 7. 2022

Adresa:
Univerzitní 22, 301 00 Plzeň
☎ +420 377 635 210, +420 735 713 895
✉ isls@ujp.zcu.cz

Web: www.isls.zcu.cz

Poděbrady: Univerzita Karlova, Ústav jazykové a odborné přípravy

Termín konání: 4. – 29. 7. 2022

Adresa:
Jiřího náměstí 1/8, 290 01 Poděbrady
☎ +420 733 159 866
✉ lsss@ujop.cuni.cz

Web: <http://ujop.cuni.cz/en/course/summer-school-of-slavonic-studies>

Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta

Termín konání: 22. 7. – 19. 8. 2022

Adresa:
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha
☎ +420 221 619 262
✉ lsss.praha@ff.cuni.cz

Web: <http://lsss.ff.cuni.cz/en/>

Krajiny češtiny

ISSN 1804-3283

Redakce DZS

Mgr. Zuzana Šepsová, PaedDr. Olga Vlachová;
spolupráce na jazykové korektuře Mgr. Lucie Petránková Šafarčíková

Redakční rada časopisu Krajiny češtiny

Mgr. Michal Uhl, předseda redakční rady (DZS)
Mgr. Ladislav Bánovec (MŠMT)
doc. PhDr. Božena Bednaříková, Dr. (FF UP)
doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc. (FF UK)
PhDr. Jiří Hasil, Ph.D. (FF UK)
Ing. Jitka Morčušová (DZS)
PhDr. Dana Hůlková Nývltová, Ph.D. (ÚJOP UK)
PhDr. Eva Rusínová (FF MU)
Mgr. Zuzana Šepsová (DZS)
PaedDr. Olga Vlachová (DZS)

Externí odborní hodnotitelé příspěvků

Mgr. Petra Bačuvčíková, Ph.D. (FF UP, UTB Zlín)
Mgr. Darina Hradilová, Ph.D. (FF UP)
Mgr. Michaela Kopečková, Ph.D. (FF UP)
PhDr. Květoslava Musilová, Dr. (PdF UP)
PhDr. Jiří Nový, Ph.D. (FF UP)
PhDr. Lea Vyskočilová (FF MU)
Mgr. Lenka Németh Vítová, Ph.D. (UAM Poznaň)

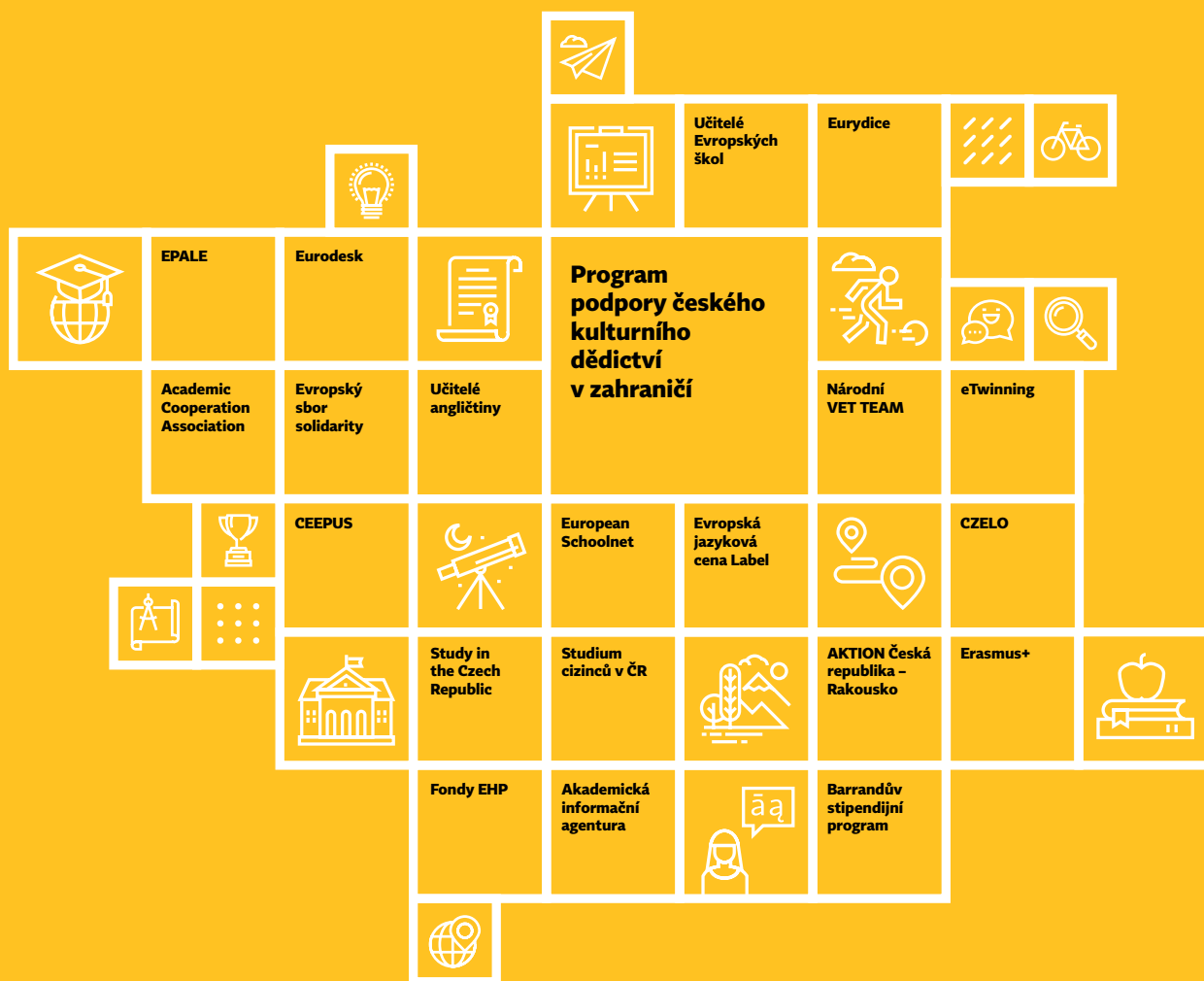
Sazba a grafická úprava orange5 creative studio, s.r.o.

Ilustrace Magda Andresová

Vydává © Dům zahraniční spolupráce

Autorské příspěvky nemusejí vyjadřovat názory redakční rady. Za věcný obsah odpovídá každý autor sám. V zájmu sjednocení pravopisné a grafické podoby časopisu jsou texty upraveny podle současných Pravidel českého pravopisu, podrobnější informace jsou souhrnně uvedeny v pokynech pro příspěvatele na webových stránkách DZS: dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/krajiny-cestiny-dokumenty/.

Facebook

facebook.com/dumzahranicispoluprace
facebook.com/erasmusplusCR

Instagram

instagram.com/dzs_cz

Twitter

twitter.com/dzs_cz

LinkedIn

linkedin.com/company/dzs_cz

YouTube

bit.ly/DZStube

Dům zahraniční spolupráce (DZS)

Na Poříčí 1035/4
110 00 Praha 1

☎ +420 221 850 100

@ info@dzs.cz

dzs.cz

dzs.cz/program/erasmus

Vytištěno na recyklovaném papíře s certifikací FSC®.

PROGRAM PODPORY
**ČESKÉHO
KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ
V ZAHRANIČÍ**

